

รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

วิทยานิพนธ์นี้สำหรับการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2552

**MODEL FOR DEVELOPMENT OF COMMUNITY
RICE CENTERS**

Sujja Banchongsiri

**A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Doctor of Philosophy in Crop Production Technology**

Suranaree University of Technology

Academic Year 2009

รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำหรับการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อ. ดร.สุคชล วุ่นประเสริฐ)

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร.ชัชชัย ทิมชุนหเถียร)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

(ศ. ดร.สิน พันธุ์พินิจ)

กรรมการ

(อ. ดร.ประนอม ศรีสวัสดิ์)

กรรมการ

(อ. ดร.โสภณ วงศ์แก้ว)

กรรมการ

(ศ. ดร.ไพโรจน์ สัตยธรรม)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

(ผศ. ดร.สุเวทย์ นิงสานนท์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร

ลัจจา บรรจงศิริ : รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (MODEL FOR DEVELOPMENT OF COMMUNITY RICE CENTERS) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชัย ทิฆมณเฑียร, 292 หน้า.

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน 2) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และ 3) พัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิให้ได้จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการผลิตข้าว 3 ประเภท ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว ในแต่ละจังหวัดคัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนแบบเจาะจงจังหวัดละ 3 แห่ง ที่มีระดับความเข้มแข็งแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมาก รวม 9 แห่ง จากการศึกษาสภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่งพบว่าศูนย์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีแปลงนาเป็นที่ราบลุ่มดินเหนียว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและเป็นนาในเขตชลประทาน ส่วนแปลงนาของศูนย์ในจังหวัดบุรีรัมย์และอุบลราชธานีเป็นที่ราบดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำและเป็นน่าน้ำฝนสภาพที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหมดมีการคมนาคมใช้ได้ตลอดปี มีโทรศัพท์ ศาลาประชาคม วัด หอกระจายข่าว และบริการไฟฟ้า การศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ (เกินร้อยละ 50) เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.2 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แรงงานเฉลี่ยต่อครัวเรือน 2-3 คน สมาชิกไม่มีตำแหน่งในชุมชนและในองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนแล้วยังเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ อาชีพเสริมได้แก่ การเกษตรอื่น ๆ และรับจ้าง พื้นที่ปลูกข้าวมีทั้งที่เป็นของตนเองและที่เช่า มีการกู้เงินจากแหล่งต่างๆ เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้จำหน่ายให้กับเกษตรกรและเอกชนในราคา 9-11 บาทต่อกิโลกรัม ศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษาเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2546 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี และคอนสี มีที่ตั้งสำนักงานและทรัพย์สิน มีแปลงนา รวม ทุกศูนย์มีการบริหารกลุ่มโดยคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง มีกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีการระดมหุ้นจากสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่มและทุ่งคอกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 ขายให้พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี และคอนสี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กระจายให้สมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ศูนย์ข้าวชุมชนคอนสีนอกจากผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 แล้ว ยังผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวแต่ไม่มีการกระจายพันธุ์ แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขายมาจากหลายแหล่ง ศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการตัดพันธุ์ปน 3-5 ครั้ง แต่การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์และตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์โดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวมีเพียง 3 แห่ง คือ หนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี และคอนสี ศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษาทั้งหมดมีการจัดการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และวิธีการปลูกข้าวในรูปแบบของโรงเรียนเกษตรกรและในรูปแบบอื่น จากการบูรณา-

การผลการศึกษาศาพภูมิสังคมของเกษตรกรและสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนดังกล่าวข้างต้น ร่วมกับการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในแนวคิดทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ และประสบการณ์ของผู้วิจัย สามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายและจัดทํางค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน 2) การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา 3) การจัดทำยุทธศาสตร์ (แนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน) 4) การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน 6) การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และ 7) การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนา เมื่อนำรูปแบบไปทดสอบโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่าศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหมดมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นในทุกองค์ประกอบของตัวชี้วัดความเข้มแข็ง โดยจำนวนตัวชี้วัดที่มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.4-51.3 ของตัวชี้วัดรวม และมีจำนวน 2 ศูนย์เท่านั้นที่มีจำนวนตัวชี้วัดความเข้มแข็งบางตัวที่น้อยกว่าเดิม ร้อยละ 1.3 และ 5.1 ของตัวชี้วัดรวม สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ที่มีความเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่นำมาใช้มีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้และทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้จริงในระดับมากที่สุด (คะแนนการประเมิน 4.82 และ 4.57 ตามลำดับ)

SUJJA BANCHONGSIRI : MODEL FOR DEVELOPMENT OF
COMMUNITY RICE CENTERS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF.
THAWATCHAI TEEKACHUNHATEAN, Ph.D., 292 PP.

COMMUNITY RICE CENTER/DEVELOPMENT MODEL/LOCAL SEED
SYSTEM/INFORMAL SEED SYSTEM/SEED VILLAGE

The objectives of this research were to 1) study socio-geographical context of community rice centers, 2) study the operation of community rice centers, and 3) develop model for the development of community rice centers. Provinces with community rice centers were randomized by stratified sampling method, based on three types of rice products: non-glutinous, hom mali, and glutinous rice. Three community rice centers in each province were chosen, by purposive sampling method, under each of the three categories of strength ranking: weak, moderate, and strong. Thereby nine centers were included in the experiment. The study of the socio-geographical context of all community rice centers found that paddy fields of all centers in Suphan Buri province were low plain areas and clay soil with moderate fertility and its source of water was from irrigation, whereas those of Buri Ram and Ubon Ratchathani were rain fed areas with sandy loam soil of low fertility. Every community rice center was facilitated by connected road, electricity, telephone lines, community centers, temples, and village broadcast centers. The socio-economic status of all members of all centers showed that the majority of the members (more than 50 percent) was males, with average age of 47.2 years old. Most of them finished Grade 4. Two – three persons were the average labor per family. None of

community rice center members had an administrative position in community and Tambon or Sub - district Administration Organization, but they become members of other farmer groups. They did other supplementary jobs, such as growing other crops apart from rice or daily wage labor. Some members owned their paddy fields, while some rent and some others tied themselves with different sources of external loans. The seeds sold to farmers and private sectors were 9-11 baht/kg. Community rice centers mentioned in this research were founded during the years 2000 and 2003. Among them, Nhong Makhatae, Nhong Chaisri, and Don Chee community rice centers had their own offices and assets. Moreover, they shared common paddy fields. Yet, all centers were administered by elected committee with rules and regulations. Fund administration had also been regulated with an established cooperative system for share holders. Nhong Kratoom and Toong Klee centers were capable of producing Pathumthani 1 cultivars of rice seeds and sold to merchants. Nhong Makhatae, Nhong Chaisri, and Don Chee centers distributed rice seeds of Khao Dok Mali 105 cultivar for their members and other farmers. Besides, Don Chee center produced glutinous rice seeds but there was no seed distribution. The sources of seeds came from many places. Roughing of off-type plants were operated 3-5 times/crop. However, the process of rice seed field certification and seed quality test were operated in Nhong Makhatae, Nhong Chaisri, and Don Chee community rice centers only. In addition, all centers provided education for farmers, such as seed production and rice cultivation methodology, by a farmer school system and other systems of learning. Based on the socio-geographical context of members and operation studies including literature reviews of conceptual ideas, theories, and principles, seven steps of a model for

developing community rice centers were identified: 1) goal setting and key performance index (KPI) development for the community rice center strength identification, 2) evaluation of the strength of centers before starting developmental process, 3) strategic planning/guideline for community rice center development, 4) participatory seminar for idea exchange, 5) action plan for developing the community rice center setting, 6) operation monitoring, and 7) post- evaluation of the center strength. By adopting this model, the results of this study revealed that all centers were improved and more strengthened. The KPI of all centers were 6.4-51.5 percent stronger, with only 2 centers that the KPI were slightly lower: 1.3 and 5.1 percent, respectively. Therefore, center members and local agricultural extension officers agreed that this model was suitable and applicable for strengthening community rice centers to uttermost levels (4.82-4.57 scales, respectively).

School of Crop Production Technology

Academic Year 2009

Student's Signature _____

Advisor's Signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกล่วงไปได้ด้วยดี ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชชชัย ทิมชุมเหนียว อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สิน พันธุ์พินิจ และอาจารย์ ดร.ประนอม ศรีสวัสดิ์ กรรมการที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก อาจารย์ ดร.สุคชล วันประเสริฐ และอาจารย์ ดร. โสภณ วงศ์แก้ว กรรมการของสาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช ที่ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำในด้านการเขียนและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยและช่วยวางกรอบในการวิจัย อาจารย์ บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการทำการวิจัยและจัดทำสื่อในการนำเสนอ

ขอขอบพระคุณ บุคลากรจากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว และนักวิชาการต่าง ๆ สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สุพรรณบุรี และอุบลราชธานี ตลอดจนชาวนาสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ หนองกระทุ่ม พุ่งคลี โนนสว่าง หนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี หนองเสือ สร้างถ่อ และคอนสี ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการร่วมศึกษาวิจัยตลอดกระบวนการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอไว้อาลัยต่อการจากไปของ พี่จุง สัตตบุษย์ อดีตประธานศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การอบรมสั่งสอนส่งเสริมด้านการศึกษา และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

ธัจจา บรรจงศิริ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูป	ท
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 ข้อยกเว้นเบื้องต้น	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 คำอธิบายศัพท์	5
2 ปรัชญ่วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 สถานการณ์การผลิตข้าว ยุทธศาสตร์ข้าวและแนวทางในการดำเนินงาน ส่งเสริมการผลิตข้าว	7
2.2 ศูนย์ข้าวชุมชน	9
2.3 ชั้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์	13
2.4 รูปแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์	14
2.5 กลุ่มและการพัฒนากลุ่ม	17
2.6 การบริหารและการจัดการ	22
2.7 การบริหารเชิงกลยุทธ์	24
2.8 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค	27
2.9 การประเมินองค์การ	28

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.10	แนวทางการจัดทำตัวชี้วัด.....	29
2.11	แบบเกณฑ์กำหนดมาตรฐานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	30
2.12	การมีส่วนร่วม.....	30
2.13	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	33
2.14	การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	38
2.15	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	40
3.1	ระเบียบวิธีวิจัย.....	40
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
3.3	แหล่งข้อมูล.....	43
3.4	การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	43
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
3.6	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
3.7	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล.....	52
ตอนที่ 1	สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน.....	52
1	สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	52
1.1	ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ.....	52
1.2	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม.....	53
1.3	ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี.....	53
1.4	ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง.....	53
1.5	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้.....	53
1.6	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี.....	54
1.7	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ.....	54
1.8	ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ.....	54
1.9	ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี.....	55
2.	สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....	58

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.1	ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ.....	58
2.2	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม.....	58
2.3	ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี.....	58
2.4	ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง.....	58
2.5	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้.....	59
2.6	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี.....	59
2.7	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ.....	59
2.8	ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ.....	60
2.9	ศูนย์ข้าวชุมชนคอนชี.....	60
ตอนที่ 2	สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	65
1.	ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ.....	65
2.	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม.....	65
3.	ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี.....	66
4.	ศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง.....	70
5.	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้.....	70
6.	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี.....	71
7.	ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ.....	75
8.	ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ.....	76
9.	ศูนย์ข้าวชุมชนคอนชี.....	76
ตอนที่ 3	ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	80
3.1	ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	80
3.2	วัตถุประสงค์และกิจกรรมขั้นตอนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	81
3.3	ผลการดำเนินงานตามรูปแบบที่พัฒนา.....	86
1.	การกำหนดเป้าหมายและจัดทํองค์ประกอบตัวชี้วัด.....	86
2.	ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา.....	87
3.	การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	117

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	135
5. แผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามยุทธศาสตร์.....	136
6. การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	167
7. ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลัง การพัฒนา.....	184
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้ วัดก่อนและหลังการพัฒนา.....	197
1. ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ.....	197
2. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม.....	197
3. ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี.....	198
4. ศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง.....	206
5. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้.....	206
6. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี.....	207
7. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ.....	215
8. ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ.....	215
9. ศูนย์ข้าวชุมชนคอนสี.....	216
ตอนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	225
1. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ.....	225
2. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม.....	228
3. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี.....	231
4. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง.....	233
5. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้.....	236
6. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี.....	239
7. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ.....	242
8. ความคิดเห็นของสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ.....	245
9. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนคอนสี.....	248

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
10 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนภาพรวม	250
ตอนที่ 6 อภิปรายผล.....	257
6.1 สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน.....	257
6.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	259
6.3 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	263
6.4 ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	267
6.5 การประยุกต์ผลการวิจัย.....	267
6.5.1 หน่วยงานในระดับนโยบาย.....	267
6.5.2 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่.....	268
6.5.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต).....	268
6.5.4 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....	269
6.6 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป.....	270
5 สรุปผลการทดลอง.....	271
5.1 สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน.....	271
5.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	271
5.3 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	272
5.4 การทดสอบรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	272
รายการอ้างอิง.....	275
ภาคผนวก.....	280
ประวัติผู้เขียน.....	292

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ขั้นตอนแสดงการจัดการเชิงกลยุทธ์.....25
3.1	กลุ่มตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชน 9 แห่งที่ใช้ในงานวิจัย.....43
3.2	ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้และช่วงเวลาดำเนินการใน การศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....47
4.1	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแผนภูมิรูปภาพของภาพที่ถ่ายในช่วงคลื่นที่มองเห็นด้วยตา เปล่าและช่วงคลื่นอินฟราเรดใกล้ ที่ระดับความสูง 1, 2 และ 3 เมตร ในแต่ละช่วง อายุของข้าวโพด (วัน).....56
4.1	ข้อมูลสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน.....56
4.2	ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน.....61
4.3	สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเจ้า (ปทุมธานี 1).....68
4.4	สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวหอมมะลิ (ขาวดอกมะลิ 105).....73
4.5	สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเหนียว (กข. 6).....78
4.6	ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละ ศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด.....107
4.7	ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละ ศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด.....185
4.8	ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี).....199
4.9	ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์).....208
4.10	ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ ข้าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี).....217

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11 สรุปผลการพัฒนาจากการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนตามองประกอบตัวชี้วัด ก่อนและหลังการพัฒนา.....	224
4.12 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	226
4.13 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	229
4.14 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	232
4.15 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	235
4.16 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	238
4.17 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	240
4.18 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	243
4.19 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	246
4.20 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	249
4.21 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	251
4.22 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน.....	255

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	10
2.2 กระบวนการวิจัยรูปแบบการพัฒนาข้าวชุมชน.....	50
2.3 ขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่พัฒนาขึ้น.....	81

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการพระราชดำริโคกทูแคว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2536 ความว่า ข้าวต้องปลูกเพราะอีก 20 ปี ประชากรอาจ 80 ล้านคน ข้าวไม่พอ เราต้องซื้อข้าวจากต่างประเทศ เรื่องอะไรประชาชนคนไทยไม่ยอม คนไทยนี้ต้องมีข้าว แม้ข้าวที่ปลูกในเมืองไทยจะสู้ข้าวที่ปลูกในต่างประเทศไม่ได้ เราก็ต้องปลูก (มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2551) จากพระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นสายพระเนตรอันยาวไกลที่กำลังบอกถึงความสำคัญของข้าวกับชวาณาไทยว่า แม้สถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ขอให้คนไทยอย่าละทิ้งอาชีพการปลูกข้าว เพราะข้าวเกี่ยวพันกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศทั้งในแง่ผู้บริโภคและผู้ผลิต ข้าวจึงเป็นชีวิตจิตใจ เป็นศูนย์รวมความเชื่อประเพณีอันดีงาม และสังคมในวิถีไทย และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ พระองค์ทรงคาดคะเนว่าในอนาคต ประชากรคงเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดความต้องการพืชอาหาร โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญ ประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักซึ่งจะไม่พอเลี้ยงประชากร ดังนั้นตราบดีก็ตามถ้าคนไทยยังปลูกข้าวก็ไม่ต้องไปกังวลกับเรื่องดังกล่าว

จากกระแสพระราชดำรัส ปรากฏมาภายหลัง ในการประชุม FAO-Rice Conference ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2547 ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ได้หยิบยกเอาปัญหาความต้องการข้าวของโลกที่เกิดเนื่องจากการเพิ่มของประชากร โดย Badawi (2004) ได้รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ความต้องการข้าวของโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นตามจำนวนการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยคาดว่าประชากรโลก จะเพิ่มจาก 6.13 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2001 ไปเป็น 7.21 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2015 และจะเพิ่มไปอย่างต่อเนื่องจนถึง 8.27 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2030 ทำให้ปริมาณความต้องการข้าวเพิ่มจากจำนวน 680 ล้านตันจากในปี ค.ศ. 2015 ไปเป็น 771 ล้านตันในปี ค.ศ. 2030 จากปริมาณความต้องการข้าวของตลาดโลกที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้หลายประเทศที่เป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าวที่สำคัญเช่น สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น พยายามผลักดันนโยบาย พัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการผลิตเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในการเข้ามามีส่วนแบ่งทางการตลาด ดังนั้นประเทศไทยในฐานะผู้นำการส่งออกข้าวของโลกจึงจำเป็นต้องปรับระบบการผลิตเพื่อให้สามารถรักษาตลาด และความเป็นผู้นำการส่งออก

โดยการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการค้า ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การผลิตโดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ การผลิตที่ปลอดภัยทั้งต่อสภาพแวดล้อมและผู้บริโภค จากการศึกษาของ อัจฉรา จิตตลดากรและคณะ (2547) พบว่าการผลิตข้าวของไทย เพื่อที่จะให้สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ได้ นั้น มีแนวทางหลักที่สำคัญพอสรุปได้คือ การใช้ข้าวพันธุ์ดี การจัดระบบการผลิตที่ดี การจัดการน้ำ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

จากเอกสารของกลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าว (ม.ป.ป.) รายงานว่าเมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัย พื้นฐานที่สำคัญในการผลิตพืชและการพัฒนาการเกษตรของประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่โดยการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เช่น การใช้พันธุ์พืชที่ดี ปุ๋ยเคมี สารเคมี การเกษตรกรรมต่างๆ นั้น การเลือกใช้พันธุ์ดีเป็นวิธีเพิ่มผลผลิตข้าวโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และเหมาะสมกับสภาพของการเกษตรไทยซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้พันธุ์พืชที่ดียังมีผลต่อคุณภาพของผลผลิตซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด พืชมีการตอบสนองต่อปุ๋ยและทนทานต่อศัตรูพืชต่าง ๆ ได้ดี ทำให้ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่มีผลต่อผลผลิตสภาพแวดล้อมและต่อต้นทุนการผลิต จากหลักการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตพืชทั่วไปโดยเฉพาะข้าวได้อย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีมาปลูกได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศประมาณ 67 ล้านไร่ ต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 1 ล้านตันต่อปี ในขณะที่หน่วยงานราชการผลิตได้เพียง 9 หมื่นตันต่อปี ส่วนภาคเอกชนยังไม่สนใจที่จะลงทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ (อภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย, 2549) ภาระในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ส่วนที่เหลือจึงตกเป็นของเกษตรกร นอกจากนี้เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ยังเป็นการพึ่งพิงจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ เช่น ปุ๋ย สารเคมี ดังนั้นการผลิตจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

จากปัญหาและแนวคิดในการปรับระบบการผลิตดังกล่าวกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มจัดตั้งเป็น “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ในลักษณะของกลุ่มเกษตรกรชาวนา ทั้งนี้กองทุนการผลิต ได้จากการบริหารงานโดยมีภารกิจที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) การผลิตและกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกร 2) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว 3) การบริหารจัดการศูนย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ และ 4) การเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต การตลาดข้าว และสังคมชาวนา องค์ประกอบของศูนย์ประกอบด้วยแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เพื่อใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์และถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่ละศูนย์ต้องสามารถให้บริการเกษตรกรในพื้นที่ 4,000 ไร่ ดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทำนาทั้งประเทศต้องจัดตั้งศูนย์จำนวนทั้งสิ้น 14,000 ศูนย์ (กองส่งเสริมพืชไร่ฯ, 2544) ต่อมาภายหลังได้มีการปฏิรูประบบราชการ มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุน

ศูนย์ก็ถูกเปลี่ยนไปอยู่ในการดูแลของสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว และใช้ชื่อ ใหม่ว่า “ศูนย์ข้าวชุมชน” โดยยังคงวัตถุประสงค์และหลักการส่วนใหญ่ไว้ ยกเว้นพื้นที่การให้บริการของ ศูนย์เพิ่มจาก 4,000 ไร่ เป็น 8,000 ไร่ ดังนั้นจำนวนศูนย์ข้าวชุมชนที่จัดตั้งขึ้นทั่วประเทศ จึงลดลง เหลือประมาณ 7,000 ศูนย์ (อภิชาติ พงษ์ศรีหุลชัย, 2549)

จากการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มปี พ.ศ.2543-2544 ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนทั้งสิ้น 3,050 ศูนย์ และจากผลการติดตาม นิเทศ และประเมินความก้าวหน้าของศูนย์ปรากฏผลการกระจายพันธุ์ต่ำกว่าเป้าหมายค่อนข้างมาก กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัดมาตรฐานศูนย์ในปี พ.ศ. 2545 เพื่อช่วยผลักดัน กระตุ้นให้ศูนย์พัฒนาตนเองจนประสบผลสำเร็จ (กลุ่มข้าว, ม.ป.ป.) แต่ยังไม่สามารถผลักดันให้ ศูนย์พัฒนาไปได้เท่าที่ควรจะเป็น กรมส่งเสริมการเกษตร (2547) ได้ทำการประเมินศูนย์จำนวน 1,273 ศูนย์ ในปี พ.ศ. 2545 พบว่ามีศูนย์ที่ต้องปรับปรุงอีกมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งนับว่ามีปริมาณ ค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังพบว่าศูนย์ที่ได้มาตรฐานเมื่อได้ดำเนินการไประยะเวลาหนึ่งกลับมี คุณภาพมาตรฐานที่ด้อยลง หรือ ล้มเลิกไป

สมพันธ์ เตชะอธิก (2540) อธิบายว่า การที่จะให้องค์กรชาวบ้านมีความเข้มแข็ง นอกจาก ต้องมีการพัฒนาแนวคิดและกิจกรรมในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรมแล้ว ด้าน การบริหารจัดการต้องมีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เช่น การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การ จัดการองค์กรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน มีระบบบันทึกการ ประชุมและระบบบัญชีที่ดีสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พิมาน วงศ์อภัย (2533) อ้างถึง ใน ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถ พึ่งตนเอง กรณีศึกษาศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี พบว่า องค์กรจะประสบผลสำเร็จได้นั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารศูนย์บริการสมาชิกนิคม ได้แก่ การจัดโครงสร้างการทำงาน การสร้างเครือข่าย ระบบการสรรหากรรมการ การวางข้อกำหนด ระเบียบต่าง ๆ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิก องค์กรแต่ละส่วนล้วนช่วยส่งเสริมระบบการบริหาร ทำให้แบบแผนต่าง ๆ ค่อนข้างรัดกุมและมี ประสิทธิภาพ และปัจจัยเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำหรือกรรมการ สมาชิก นักพัฒนา องค์กรที่สนับสนุน และพนักงานศูนย์ จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยนำหลักการบริหารองค์กรแนวใหม่ มาประยุกต์ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการศึกษา เพื่อการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน

ผลจากการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสามารถพัฒนาความรู้ในการผลิตข้าวอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีได้ มาตรฐานกระจายไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ เพื่อนำไปผลิตข้าวในไร่นาของตน ส่งผลให้ได้ข้าวคุณภาพดี ก่อให้เกิดรายได้ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเหมาะสม
4. เพื่อทดสอบรูปแบบการพัฒนาของศูนย์ข้าวชุมชน

1.3 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นทำการศึกษาศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียวในพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งการแบ่งประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ผลิตเป็นข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว นี้เป็นวิธีการแบ่งประเภทของศูนย์ข้าวชุมชน โดยกรมส่งเสริมการเกษตร และชื่อของส่วนราชการที่ปรากฏจะเป็นชื่อใหม่จากการปฏิรูประบบราชการในปี 2549

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ในศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้แบ่งไว้เป็น 3 ประเภทคือ ศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว โดยที่ศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดนั้น จะทำการคัดเลือกประเภทละ 3 ศูนย์ ตามระดับความเข้มแข็งที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ประเมินไว้ 3 ระดับ คือ เข้มแข็งมาก ปานกลาง และน้อย โดยมีขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ดังนี้

1. สภาพชุมชน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ได้แก่ ลักษณะพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ ระบบชลประทาน ระบบขนส่ง ร้านจำหน่ายปัจจัยการผลิต รวมทั้งระบบนิเวศของชุมชน

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม พื้นที่ผลิต แหล่งเงินทุน ผลผลิตและราคา แหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ แรงงานในครอบครัว อาชีพเสริม
3. สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ความเป็นมา ที่ตั้ง การบริหารกลุ่ม การ ทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และการบริหารกองทุน
4. การพัฒนารูปแบบและทดสอบรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบนพื้นฐานสภาพภูมิ สังคมของเกษตรกรสมาชิก และสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
5. การประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธาน กรรมการ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร ประจำพื้นที่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดนโยบายของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เกิดองค์ความรู้สำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาองค์กรหรือกลุ่ม เกษตรกรต่างๆ
3. ศูนย์ข้าวชุมชนมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งอย่างเหมาะสมและยั่งยืน
4. เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายกลุ่มการผลิต เกิดกระบวนการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน
5. เกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้เกี่ยวข้อง ทราบบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน สนับสนุนและส่งเสริม เพื่อการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
6. ทำให้ผลผลิตข้าวของประเทศเพิ่มขึ้น เพราะมีเมล็ดพันธุ์ดี

1.6 คำอธิบายศัพท์

รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง การพัฒนาขั้นตอนการทำงานพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน โดยรูปแบบพัฒนามาจากการศึกษาข้อมูลทางด้านภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ ข้าวชุมชน สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนและการศึกษาจากเอกสารต่างๆ

ศูนย์ข้าวชุมชน คือ กลุ่มของเกษตรกรผู้ทำนาที่รวมตัวกันก่อตั้งขึ้น และจดทะเบียนกับกรม ส่งเสริมการเกษตร โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตรในชื่อศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ ข้าวชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวกระจายให้แก่สมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ๆ

และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ภายหลังกรมการข้าวได้มีการจัดตั้งขึ้น ศูนย์ส่งเสริม และผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนจึงมาอยู่ในการดูแลของกรมการข้าว และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นศูนย์ข้าวชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การแสวงหาข้อมูลความรู้ข้อเท็จจริงเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เช่นนักวิชาการ นักส่งเสริม การเกษตร เกษตรกรสมาชิก เป็นต้น โดยมีส่วนร่วมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในทุกกระบวนการ

ระดับความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน คือ ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนตามเกณฑ์การประเมินของ กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.) โดยความเข้มแข็งที่ใช้ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับความเข้มแข็งมาก สมาชิกส่วนใหญ่มีการจัดทำแปลงพันธุ์ และมีการกระจายพันธุ์สู่ภายนอกชุมชน การรวมกลุ่มเข้มแข็ง กิจกรรมกลุ่มต่อเนื่อง

ระดับความเข้มแข็งปานกลาง สมาชิกส่วนน้อยมีการจัดทำแปลงพันธุ์ และยังไม่มีการกระจายพันธุ์สู่ภายนอกชุมชน การรวมกลุ่มยังไม่ค่อยเข้มแข็งมากนัก กิจกรรมกลุ่มก็มีบ้าง

ระดับความเข้มแข็งน้อย สมาชิกยังไม่มีการดำเนินการทำแปลงพันธุ์ และยังไม่มีการกระจายพันธุ์ การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง กิจกรรมกลุ่มไม่ต่อเนื่อง

การประเมินความเข้มแข็ง เป็นการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน โดยมีแบบประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดที่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และนักวิชาการจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ นักวิชาการเกษตร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ร่วมกันพัฒนาจัดทำขึ้น โดยมีการประเมินใน 3 ลักษณะ คือ การประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้โดยสมาชิก การประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังจากการนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้โดยสมาชิก และการประเมินโดยการเปรียบเทียบผลการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

องค์ประกอบความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน คือ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารกลุ่ม การทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และการบริหารกองทุน

สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน คือ สภาพทางด้านสภาพแวดล้อม และ โครงสร้างพื้นฐานที่มีในที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และสภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

สมาชิกในความหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ประเมิน หมายความว่า ประชาชน กรรมการ และสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอในบทที่ 2 ว่าด้วย เรื่องปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์-ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยได้ศึกษาในบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานการณ์การผลิตข้าว ยุทธศาสตร์ข้าวและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ทัศนคติการผลิตพันธุ์ รูปแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ กลุ่มและการพัฒนา กลุ่ม การบริหารและการจัดการ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การประเมินองค์การ แนวทางการจัดทำตัวชี้วัด แบบเกณฑ์กำหนดมาตรฐานของศูนย์ข้าวชุมชน การมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

2.1 สถานการณ์การผลิตข้าวยุทธศาสตร์ข้าวและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตข้าว

เนื่องจากปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกทั่วประเทศยังไม่เพียงพอ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวเพียงพอ กรมการข้าว (2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตข้าวโดยรายละเอียดแต่ละประเด็นดังกล่าวข้างต้นมีดังนี้

2.1.1 สถานการณ์การผลิตข้าว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) ได้รายงานไว้ว่าประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศในปี 2549 ประมาณ 67.44 ล้านไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาปีประมาณ 57.54 ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังประมาณ 9.90 ล้านไร่ ได้ข้าวเปลือกโดยรวมประมาณปีละ 29.59 ล้านตัน เป็นข้าวที่ผลิตได้จากข้าวนาปีประมาณ 22.84 ล้านตัน จากข้าวนาปรังประมาณ 6.75 ล้านตัน คิดเป็นผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ สำหรับข้าวนาปีประมาณ 427 กิโลกรัมต่อไร่ และสำหรับข้าวนาปรังประมาณ 684 กิโลกรัมต่อไร่

จากพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ สามารถแยกสัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวในภาพรวมตามภาคต่างๆ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 57.16 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 22.11, 17.10 และ 3.63 ตามลำดับ

วิธีการปลูกข้าวนาปรังพบว่าส่วนใหญ่เป็นการทำนาหว่านน้ำตมรองลงมาก็คือการทำนาดำ และหว่านสำรวย ตามลำดับ ซึ่งวิธีการปลูกดังกล่าวส่งผลให้เกิดความต้องการเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ในอัตราสูง โดยพบว่ามีความต้องการพันธุ์ข้าวสำหรับใช้เพาะปลูก 1 ล้านตันต่อปี ในขณะที่หน่วยราชการสามารถผลิตได้เพียง 90,000 ตันต่อปี (อภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย, 2549)

2.1.2 ยุทธศาสตร์ข้าวของรัฐบาล <http://www.agmassmedia.com> (2547) ได้รายงานยุทธศาสตร์ข้าวของรัฐบาลในช่วงปี 2547-2551 ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การเพิ่มผลิตภาพ โดยการวิจัยข้าวพันธุ์ใหม่ ปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมในแต่ละเขตการผลิต จากนั้นขยายพันธุ์และกระจายพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกร ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุก 4 ปี ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยเกษตรกรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านทางศูนย์ข้าวชุมชน

2.1.3 ยุทธศาสตร์ข้าวของกรมการข้าว จากยุทธศาสตร์ข้าวของรัฐบาลดังกล่าวกรมการข้าว (2549) จึงได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในการส่งเสริมที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

2.1.3.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์โดยมี 2 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนการผลิตโดยการวางแผนการผลิตและกระจายพันธุ์โดยศูนย์ข้าวชุมชน การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานและการเพิ่มผลผลิต
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาวนา โดยการสร้างชาวนาชั้นนำ การพัฒนาชาวนาให้เป็นชาวนามีอาชีพ การพัฒนาชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ และ การจัดตั้งศูนย์บริการชาวนา

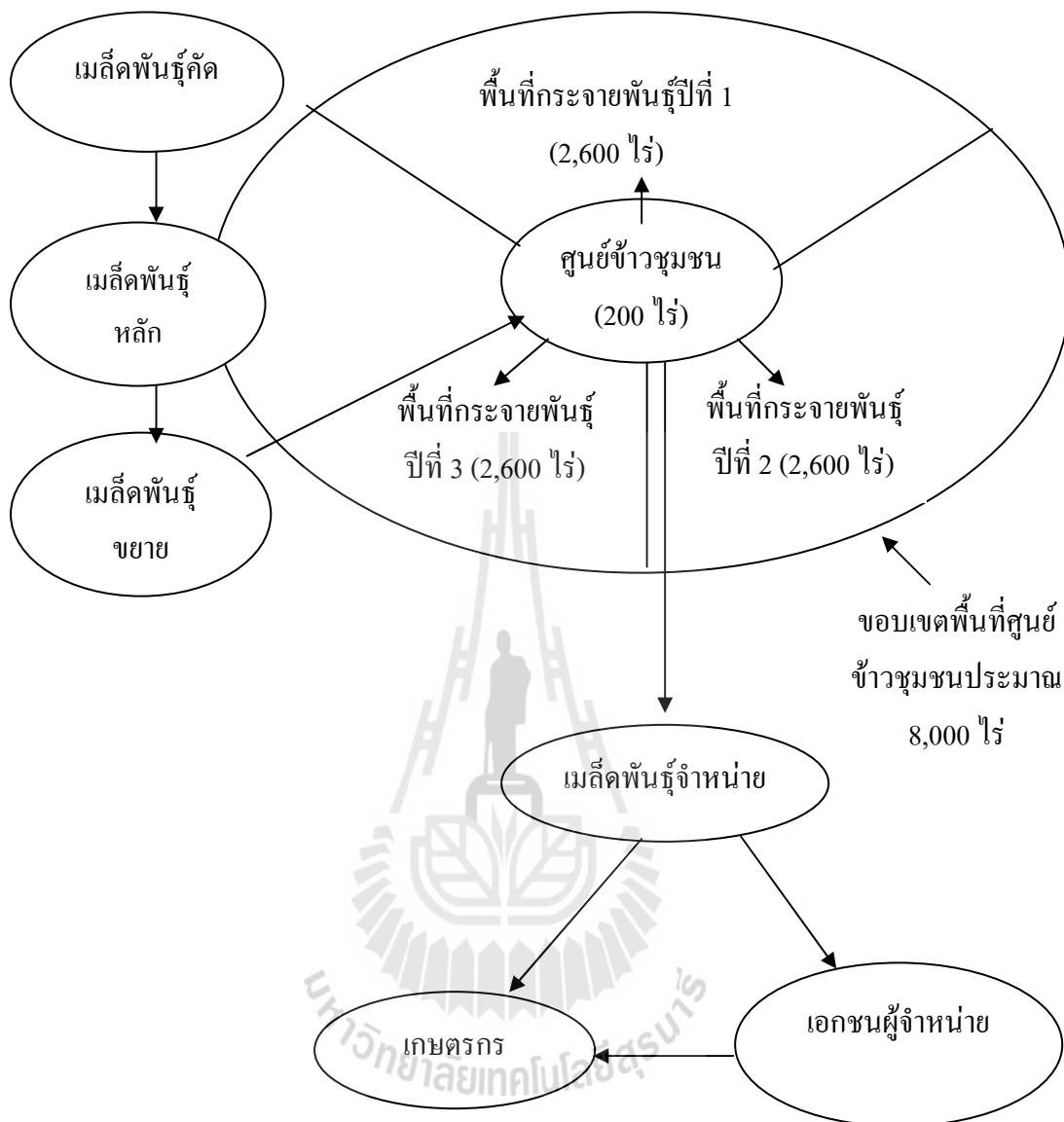
2.1.3.2 แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตข้าว

- 1) ส่งเสริมการผลิตข้าวตามเขตเกษตรเศรษฐกิจที่กำหนด โดยแบ่งตามกลุ่มข้าว ซึ่งมีปริมาณมีโลสเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวที่มีศักยภาพในการส่งออก เพื่อเพิ่มปริมาณข้าวคุณภาพดี และขจัดสิ่งเจือปน
- 2) สนับสนุนการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าวทุก 3-4 ปี และกระจายพันธุ์ดีที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง รวมทั้งสนับสนุนภาคเกษตรกรและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 3) ส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์และข้าวที่ปลอดสารพิษตกค้างโดยการใช้อยู่วิชาภาพ อยุ่พืชสด และอยุ่อินทรีย์ รวมทั้งการใช้สารจากธรรมชาติ
- 4) พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเดิมและจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนใหม่โดยคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมซึ่งพิจารณาจากแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ ๆ และเกษตรกรมีความพร้อม
- 5) ฝึกอบรมเกษตรกรด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่การปลูก การปฏิบัติดูแลรักษา การกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การปรับปรุงคุณภาพ และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์

- 6) จัดทำทะเบียนเกษตรกรกรเครือข่ายภายในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรองรับการกระจายเมล็ดพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตข้าว
- 7) จัดให้มีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ด้านวิทยาการเพาะปลูกข้าว ตามกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีตามระบบโรงเรียนเกษตรกร
- 8) จัดระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตข้าวทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิตจนถึงการแปรรูปเป็นข้าวสารจำหน่าย โดยให้มีการระบุแหล่งที่มาของผลผลิต

2.2 ศูนย์ข้าวชุมชน

เมื่อมีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้นมาในปี 2549 ภารกิจในการส่งเสริมศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จึงถูกเปลี่ยนไปอยู่ในการดูแลของสำนักส่งเสริมการผลิตข้าวกรมการข้าว และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าว (2549) ระบุว่า ศูนย์ข้าวชุมชนคือ องค์กรชาวนาที่รวมตัวกันเพื่อทำหน้าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวภายใต้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ บนพื้นที่แปลงพันธุ์ขนาด 200 ไร่ จากนั้นนำเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไปบริการชาวนาในพื้นที่เป้าหมาย 8,000 ไร่ ที่อยู่ในชุมชนนั้น โดยในปีแรกผลิตเมล็ดพันธุ์กระจายให้กับสมาชิกในพื้นที่เป้าหมาย 2,600 ไร่ หมุนเวียนกันไปจนครบ 3 ปี จะครอบคลุมพื้นที่ 8,000 ไร่ จากนั้นเริ่มกระจายในรอบที่ 2 ใหม่ สำหรับข้าวส่วนที่เหลือจากการกระจายพันธุ์จะขายเป็นข้าวเปลือกให้กับโรงสี เพื่อนำมาสมทบเป็นเงินกองทุนหมุนเวียน (ภาพที่ 2.1) โดยมีชุมชน ชาวนาสมาชิก และคณะกรรมการเป็นเจ้าของศูนย์ มีการดำเนินงานร่วมกัน มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารจัดการงานพัฒนาการผลิต และการตลาดเพื่อชุมชน นอกจากนี้ศูนย์ข้าวชุมชนยังเป็นแหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปสู่ชาวนาในชุมชนทุกคน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ชาวนามีเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ใช้เพาะปลูกอย่างทั่วถึงทุกปี ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของชาวนา โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศรวม 7,000 ศูนย์

ภาพที่ 2.1 การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน (ดัดแปลงจากกรมการข้าว, 2549)

กรมการข้าว (2549) ได้ระบุรายละเอียดของศูนย์ข้าวชุมชนในแง่มุมต่างๆไว้ดังนี้

2.2.1 แนวคิดการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน เมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตพืชของประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นในสภาพปัจจุบันและอนาคต ในบรรดาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เช่น การใช้พันธุ์ที่ดี ปุ๋ยเคมี สารเคมี การเขตกรรมต่าง ๆ นั้น การเลือกใช้พันธุ์ที่ดีเป็นวิธีที่จะเพิ่มผลผลิต โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และเหมาะสมกับสภาพของการเกษตรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้

พันธุ์พืชที่ดีทำให้พืชตอบสนองต่อปุ๋ย ทนทานต่อศัตรูพืชและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพของผลิตผลที่ดี เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ ตลอดจนการกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่ได้จากการปรับปรุงพันธุ์แล้วไปสู่เกษตรกร จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ข้าวเป็นพืชที่ผสมตัวเอง โภกาสการกลายพันธุ์มีน้อยมาก (ไม่ถึงร้อยละ 5) ดังนั้น เกษตรกรจึงสามารถเก็บรักษาพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง โดยการคัดรวงที่ดีจากต้นข้าวในแปลงนา ซึ่งการดำเนินการไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุกปี โดยหลักวิชาการทางราชการจะแนะนำให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ไม่เกิน 5 ปี ปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์ดีปลูกคิดเป็นร้อยละ 82 ของพื้นที่ทำนาปี ในจำนวนนี้ บางส่วนใช้ปลูกเป็นปีแรก บางส่วนใช้ปลูกมาแล้ว 2, 3, และ 4 ปี หรือมากกว่า 4 ปีขึ้นไป ในกรณีใช้พันธุ์ข้าวมากกว่า 4 ปี จะทำให้ผลผลิตและคุณภาพข้าวต่ำ ขายไม่ได้ราคา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะมีศูนย์ข้าวชุมชนขึ้น สำหรับให้เกษตรกรได้มีแหล่งพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน

2.2.2 สถานการณ์การใช้พันธุ์ข้าว จากพื้นที่ทำนาเกือบ 68 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาปีประมาณ 58 ล้านไร่ และนาปรังประมาณ 9 ล้านไร่ มีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพาะปลูก 1 ล้านตันต่อปี ในขณะที่หน่วยราชการสามารถผลิตได้ 90,000 ตันต่อปี

2.2.3 วัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน มีดังนี้

2.2.3.1 เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง

2.2.3.2 เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว

2.2.4 องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนดังนี้

2.2.4.1 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชนและสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

2.2.4.2 สถานที่ตั้งศูนย์และอุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่มีบริเวณกว้างขวางพอ สมควร ใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลิตผล ทั้งผลิตผลที่เป็นเมล็ดพันธุ์ที่รอกระจายพันธุ์ และผลิตผลที่จะส่งจำหน่ายให้กับโรงสีเพื่อแปรรูปเป็นข้าวสาร อาจมีอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย ๆ ใช้เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่จัดประชุม หรือเป็นโรงเรียนเกษตรกร

2.2.4.3 ชุมชน เกษตรกรสมาชิก และคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน เป็นเจ้าของศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารและจัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน

2.2.4.4 กองทุนการผลิต คือเงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการ หรือเงินที่ได้มาจากแหล่งอื่น ๆ

2.2.5 ขั้นตอนการปฏิบัติ แม้จะมีการเปลี่ยนชื่อศูนย์ และหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริม แต่หลักการและวัตถุประสงค์ยังคงเดิม และตัวเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมยังคงเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ที่เป็นบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตร ทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติของศูนย์เป็นไปในแนวทางเดียวกับ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนโดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.5.1 การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร พิจารณาจัดตั้งในแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ ที่มีดินและน้ำดีพอสมควร ควรมีพื้นที่นาของสมาชิกเป็นแปลงใหญ่ประมาณ 8,000 ไร่ ติดต่อกันในขอบเขตตำบลเดียวกัน สถานที่ตั้งศูนย์ ควรมีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอสำหรับทำกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ และที่สำคัญชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความเข้มแข็งพร้อมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.2.5.2 การจัดองค์กรเกษตรกร จะมีการจัดองค์กรใน 2 ลักษณะคือ

1) เกษตรกรจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ ต้องมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีการจัดตั้งองค์กร มีกรรมการบริหารงาน มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ และควรมีผู้แทนจากกลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้รับเมล็ดพันธุ์จากการกระจายพันธุ์

2) เกษตรกรสมาชิก หมายถึง เกษตรกรเป้าหมายที่เป็นผู้รับเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่จัดทำแปลงพันธุ์

2.2.5.3 การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1) วัตถุประสงค์การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ มี 2 วัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) ผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในชุมชน โดยนำเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้กระจายในพื้นที่เป้าหมายปีละ 2,600 ไร่ เมื่อครบ 3 ปี จะครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย 8,000 ไร่ ปีที่ 4 จะกระจายไปยังพื้นที่ที่กระจายแล้วในปีที่ 1 เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิกได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ทุก ๆ 3 ปี ส่วนผลผลิตที่เหลือจากการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี ถ้ามีคุณภาพดีเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ก็กระจายออกไปสู่ภายนอกชุมชน แต่ถ้าไม่สามารถผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ก็จำหน่ายเป็นผลผลิตข้าวทั่วไป

(2) สาขิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรสมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต โดยใช้ต้นทุนอย่างเหมาะสม

2) การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกทั้ง 2 ส่วนคือ เกษตรกรผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และเกษตรกรสมาชิกที่เป็นเกษตรกรเป้าหมายที่เป็นผู้รับเมล็ดพันธุ์โดยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

3) เกษตรกรที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรมีส่วนร่วมในการลงทุนจัดทำ

แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

4) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร เช่น เจ้าหน้าที่จากศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องจัดทำแผนการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่ชัดเจน

2.2.5.4 การรวบรวมผลผลิตเมล็ดพันธุ์ เมื่อเกษตรกรที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์แล้วจะนำมาตากให้แห้ง แล้วสุ่มเมล็ดพันธุ์ส่งไปตรวจสอบคุณภาพที่ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว นำเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วบรรจุลงในภาชนะต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น กระสอบหรือถุงฉาง เพื่อรอการกระจายพันธุ์ต่อไป

2.2.5.5 การกระจายพันธุ์ อาจทำได้หลายวิธี เช่นการจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม เป็นต้น โดยอาจกระจายพันธุ์ไปสู่สมาชิกทันทีหรือกระจายพันธุ์สู่สมาชิกเมื่อถึงฤดูเพาะปลูกก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน

2.2.6 การสนับสนุนของทางราชการ กรมการข้าวจะให้การสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชนที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ชั้นขยาย พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งฝึกอบรมชาวนาด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์และการผลิตข้าวคุณภาพดี

2.3 ชั้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก (2549) รายงานว่า เมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ มีโอกาสที่จะกลายพันธุ์เกิดความเสื่อมของพันธุ์และเกิดการปนของพันธุ์อื่น ๆ ได้เมื่อนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกในหลาย ๆ ชั่วอายุ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นตามชั่วอายุที่เพิ่มขึ้น จนในที่สุดก็ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ได้อีกต่อไป จึงมีการกำหนดชั้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์จากการจำกัดชั่วอายุการขยายพันธุ์โดยจำแนกเมล็ดพันธุ์ตามคุณภาพและชั่วอายุการขยายพันธุ์ออกเป็น 4 ชั้นคือ

2.3.1 เมล็ดพันธุ์คัด เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการผสมพันธุ์หรือคัดพันธุ์ จนมีลักษณะเด่นเป็นของตนเอง สามารถสืบพันธุ์ประวัติได้ ปกติจะมีจำนวนน้อยมาก และอยู่ในมือของนักปรับปรุงพันธุ์ หรือในสถานีทดลองเท่านั้น

2.3.2 เมล็ดพันธุ์หลัก เป็นลูกชั่วแรกของเมล็ดพันธุ์คัด โดยการปลูกพันธุ์คัดภายใต้การควบคุมของนักปรับปรุงพันธุ์พืช และหรือนักวิชาการเกษตร เพื่อขยายให้มีจำนวนมากขึ้น แต่โดยปกติยังมีจำนวนไม่มากพอที่จะกระจายไปให้เกษตรกรทั่วไปได้ใช้กัน

2.3.3 เมล็ดพันธุ์ขยาย เป็นลูกชั่วแรกของเมล็ดพันธุ์หลัก โดยการเอาเมล็ดพันธุ์หลักไปให้เกษตรกรที่มีฝีมือปลูกขยายพันธุ์พืชภายใต้การควบคุมของนักวิชาการเกษตรและเจ้าหน้าที่เกษตร เพื่อขยายพันธุ์ให้มีจำนวนมากขึ้นไปอีก จนอาจกระจายถึงมือเกษตรกรทั่วไปได้บ้างบางส่วน

2.3.4 เมล็ดพันธุ์จำหน่าย เป็นลูกข้าวแรกของเมล็ดพันธุ์หลัก หรือเมล็ดพันธุ์ขยาย โดยวิธีการขยายพันธุ์ เช่นเดียวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ขยาย เมล็ดพันธุ์จำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกรทั่วไปนำไปทำพันธุ์ปลูก ผลผลิตที่ได้จากการปลูกเมล็ดพันธุ์จำหน่ายไม่ถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ แต่ถือว่าเป็นเมล็ดธรรมดา

2.4 รูปแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่พบในปัจจุบันมีรูปแบบการผลิต 2 รูปแบบ ได้แก่ การผลิตแบบเป็นระบบ (formal system) และ การผลิตเมล็ดพันธุ์นอกระบบ (informal system หรือ local system) โดยเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การผลิตแบบเป็นระบบ ส่วนมากเป็นการผลิตที่มีการดำเนินการผลิตที่เป็นระบบชัดเจน การดำเนินการผลิตมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน มีการควบคุมตรวจสอบเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งการผลิตจะทำในรูปแบบบริษัทหรือหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว (2549) ได้ให้รายละเอียดการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ดังนี้

2.4.1.1 ขบวนการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวจะร่วมกับจังหวัด อำเภอ ในเขตที่รับผิดชอบสำรวจชนิด ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในโครงการต่าง ๆ และความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่รวบรวมข้อมูลส่งสำนักเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับกองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้จะครอบคลุมความต้องการของโครงการส่งเสริมต่าง ๆ ของภาครัฐ เมล็ดพันธุ์สำรองเพื่อภัยธรรมชาติ เมล็ดพันธุ์สำรองเพื่อจัดทำแปลงขยายพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์จำหน่ายทั่วไปและจำหน่ายในท้องถิ่น

2.4.1.2 ขบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ในไร่นา หัวใจของการผลิตเมล็ดพันธุ์คือ การผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพสูงที่สุดตั้งแต่อยู่ในไร่นา ดังนั้นการผลิตเมล็ดพันธุ์จึงมีรายละเอียดมาก และต้องมีขบวนการควบคุมคุณภาพทุกขั้นตอนการผลิต เริ่มตั้งแต่รับเมล็ดพันธุ์หลัก การคัดเลือกพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ การคัดเลือกเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ การฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์อย่างถูกวิธี การติดตามนิเทศระหว่างการเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว บรรจุกระสอบ เพื่อทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ก่อนการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์เข้าสู่ศูนย์ต่อไป

2.4.1.3 ขบวนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่ดีที่ผลิตได้จากไร่นา มีคุณภาพทางด้านพันธุกรรมที่ตรงตามสายพันธุ์ แต่ในธรรมชาติเมล็ดพันธุ์ที่ได้อาจมีความชื้นสูง มีลักษณะทางกายภาพภายนอกที่ไม่สะอาด และอาจมีขนาดที่ไม่สม่ำเสมอ มีเมล็ดแตกหักหรือมีเศษหินดินทรายปะปนมาบ้าง ดังนั้น จึงต้องนำเมล็ดพันธุ์ที่จัดซื้อเข้ามาจากแปลงขยายพันธุ์ดังกล่าวเข้ามา

ปรับปรุงสภาพ ซึ่งประกอบด้วย การอบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ การทำความสะอาด และคัดขนาด เมล็ดพันธุ์ให้ได้ขนาดที่สม่ำเสมอ และคลุกสารเคมีป้องกันกำจัด โรคและแมลง และในระหว่างการปรับปรุงสภาพนั้น มีขบวนการตรวจสอบคุณภาพ เมล็ดพันธุ์ เพื่อให้มั่นใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ได้จะต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ดีที่มีคุณภาพ ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด

2.4.1.4 ขบวนการควบคุมคุณภาพ เป็นหัวใจของการผลิตเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้าที่ใช้เมล็ดพันธุ์ ขบวนการควบคุมคุณภาพเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์หลักที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ จะต้องผ่านมาตรฐานที่กำหนด ในระหว่างการจัดทำแปลงขยายพันธุ์จะต้องมีการตรวจคัดลินคุณภาพแปลงขยายพันธุ์ ว่ามีการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยแปลงขยายพันธุ์หรือไม่ แปลงขยายพันธุ์ที่ผ่านมาตรฐานเท่านั้น จึงจะเก็บเกี่ยวเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ และก่อนจัดซื้อเมล็ดพันธุ์เข้าสู่ศูนย์ จะต้องมีการทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านมาตรฐานจึงจะนำเข้ามาปรับปรุงสภาพ เมล็ดพันธุ์ภายในโรงงาน ในขบวนการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ในโรงงานทุกขั้นตอนจะมีการเฝ้าระวัง และทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์เป็นระยะ ๆ เพื่อให้มั่นใจว่า เมล็ดพันธุ์ที่ได้เป็นเมล็ดพันธุ์ดีที่มีคุณภาพจนกว่าจะถึงมือลูกค้า

2.4.2 การผลิตเมล็ดพันธุ์นอกระบบ (informal system หรือ local system) โดยเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือชุมชน เป็นรูปแบบการผลิตเมล็ดพันธุ์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพบได้ทั่วไปในแปลงนาของเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร เป็นระบบการผลิตเพื่อใช้ในการทำพันธุ์ของตนเองหรือสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชน การควบคุมการผลิตให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ จะดำเนินการโดยตัวเกษตรกรเองหรือกลุ่ม ซึ่งคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้จะขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรหรือกลไกในการควบคุมของแต่ละกลุ่มซึ่งแตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ในรูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับ และมีคุณภาพดีตามกำหนด รัฐบาลโดยหน่วยงานส่งเสริมที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาให้ความรู้ในการผลิตกับเกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรในการทำแปลงขยายพันธุ์ กรมการข้าว (2550) ได้จัดทำฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวเผยแพร่ให้กับเกษตรกรหรือผู้สนใจ โดยมีรายละเอียดในการทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวพอสรุปได้ดังนี้

2.4.2.1 การคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว ควรเป็นพื้นที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ติดต่อกันหรืออยู่ใกล้เคียงกัน สะดวกในการดูแล และติดตามงาน ติดตาม การคมนาคม สะดวก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่อยู่ใกล้คอกสัตว์ และบ่อเลี้ยงปลา ไม่เป็นดินกรดจัดหรือด่างจัด อยู่ใกล้แหล่งรับซื้อและโรงงานปรับปรุงสภาพ

2.4.2.2 การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะผลิต พันธุ์ข้าวที่ผลิตควรเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกเป็นพันธุ์ที่เกษตรกรสนใจและนิยมปลูก ด้านทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญในพื้นที่ หลีกเลี้ยงพันธุ์ที่ไม่ทนทานต่อสภาพอากาศในบางฤดู และเป็นพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการ

2.4.2.3 การเตรียมดิน กำจัดข้าวเรือก่อนเปลี่ยนพันธุ์ข้าวหรือเริ่มทำแปลง ขยายพันธุ์ครั้งแรก ตากหน้าดินหลังเก็บเกี่ยวข้าวอย่างน้อย 2 สัปดาห์ แล้วใช้โรตารีย่อยดินตอซัง จากนั้นระบายน้ำออกให้หน้าดินแห้ง 2 สัปดาห์ จนข้าวเรืองอก จึงใช้ขลุ่ยย่า กลบข้าวเรือ หมักไว้ 1-2 สัปดาห์ ก่อนคราด ทำเทือก ปรับพื้นนาให้เรียบสม่ำเสมอ ทำร่อง ระบายน้ำทุก 4 เมตรแล้วปลูก

2.4.2.4 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ควรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ สุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบข้าวปน และความงอกก่อนปลูก การปลูกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบหว่านน้ำตม และ 5 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบปักดำ

2.4.2.5 วิธีการปลูกข้าว ที่แนะนำมี 2 วิธี ได้แก่แบบหว่านน้ำตม เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานที่ขาดแคลนแรงงาน ทำนาหลายครั้งต่อปี และแบบปักดำ เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน หรือมีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เพื่อป้องกันปัญหาข้าวเรือ และมีเมล็ดพันธุ์จำกัด แต่ต้องการขยายปริมาณมาก

2.4.2.6 การควบคุมหอยเชอรี่ ช่วงเตรียมแปลงปล่อยเปิดดิน และใช้ตาข่ายดักจับ ขณะสูบน้ำเข้านา ในขณะที่หมักเทือกก่อนหว่านข้าวจะใช้สารเคมี ได้แก่ นิโคซามาย 50 กรัมต่อไร่ เมทลดีไฮด์ 150 กรัมต่อไร่ สมุนไพรกำจัดหอยเชอรี่ 3 กิโลกรัมต่อไร่และระดับน้ำในนาขณะใช้สารไม่ควรเกิน 5 เซนติเมตร

2.4.2.7 การควบคุมวัชพืช แนะนำให้ใช้สารเคมีควบคุมวัชพืชให้ถูกต้อง ถูกกับ ชนิดของวัชพืช (ใบแคบ ใบกว้าง กก) ถูกกับเวลาที่ใช้แล้วได้ผลดี (โดยนับจากวันหว่านข้าว) และ ถูกอัตราที่กำหนด โดยเปิดน้ำเข้านาหลังพ่นสารเคมี 3 วัน และรักษาระดับน้ำ 5-10 เซนติเมตร หลังกำจัดวัชพืช เพื่อป้องกันวัชพืชงอกอีกครั้ง

2.4.2.8 การจัดการน้ำในนาข้าว โดยรักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าวได้แก่ ระยะกล้า ระดับน้ำ 5 เซนติเมตร ระยะแตกกอ ระดับน้ำ 5-10 เซนติเมตร และระยะตั้งท้องออกดอก ระดับน้ำ 10 เซนติเมตร ระบายน้ำออกก่อนเก็บเกี่ยว 10-14 วันสำหรับนาดินเหนียว ส่วนนาดินทรายระบายน้ำออกก่อนเก็บเกี่ยว 7 วัน

2.4.2.9 การใส่ปุ๋ยในนาข้าว ก่อนใส่ปุ๋ยต้องกำจัดวัชพืช ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ย 5-10 เซนติเมตร และใส่ปุ๋ยให้เหมาะกับชนิดของดิน ชนิดของข้าวและระยะการเจริญเติบโตข้าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง (ต้นเตี้ย) สภาพดินเหนียว แบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร 16-20-0 หรือ 18-22-0 หรือ 20-20-0 อัตรา 25-35 กิโลกรัม/ไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 10-15 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ สภาพดินร่วนและดินทราย แบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร 16-16-8 หรือ 15-15-15 อัตรา 25-35 กิโลกรัม/ไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 10-15 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่

2) ข้าวไวต่อช่วงแสง (ต้นสูง) สภาพดินเหนียว แบ่งใส่ 2 ครั้ง *ครั้งแรก* ปุ๋ยสูตร 16-20-0 หรือ 18-22-0 หรือ 20-20-0 อัตรา 25-25 กิโลกรัม/ไร่ *ครั้งที่สอง* ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ สภาพดินร่วนและดินทราย แบ่งใส่ 2 ครั้ง *ครั้งแรก* ปุ๋ยสูตร 16-16-8 หรือ 15-15-15 อัตรา 20-25 กิโลกรัม/ไร่ *ครั้งที่สอง* ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่

2.4.2.10 การกำจัดข้าวปน แนะนำให้กำจัดใน 4 ระยะ คือ ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวงและระยะปลับปลิง

2.4.2.11 การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ศัตรูข้าวที่พบว่าทำอันตรายกับข้าวมีหลายชนิด ในการป้องกันกำจัดจึงต้องมีการวินิจฉัยให้ได้ว่า อาการผิดปกติของข้าวเกิดจากสาเหตุใด เลือกใช้วิธีป้องกันกำจัดให้เหมาะสม จึงจะสามารถควบคุมศัตรูพืชนั้น ๆ ได้

2.4.2.12 การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรเก็บเกี่ยวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วันหลังข้าวออกดอกร้อยละ 80 ก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ทำความสะอาดเกี่ยวนวด จากนั้นเกี่ยวข้าวขอบแปลงแยกออกเพื่อทำความสะอาดเกี่ยวนวดอีกครั้งก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ ทำความสะอาดภาชนะบรรจุ และรถบรรทุกก่อนขนส่ง

2.4.2.13 การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ให้มีสิ่งเจือปนเมล็ดพันธุ์ได้ไม่เกินร้อยละ 2 พันธุ์อื่นปนไม่เกินร้อยละ 0.5 ความงอกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2.4.2.14 การเก็บรักษา ควรเก็บไว้ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ป้องกันแดดและฝนได้ดี เมล็ดพันธุ์ควรใส่ในกระสอบไม่วางบนพื้นดินหรือพื้นปูนโดยตรง เก็บแยกออกจากเมล็ดพันธุ์อื่น ๆ มีการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูที่จะเข้าทำลาย และควรมีการสุ่มตัวอย่างตรวจสอบคุณภาพเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ ความงอก และความชื้นเป็นระยะ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรผู้ใช้

2.5 กลุ่มและการพัฒนากลุ่ม

ในเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม ความจำเป็นในการเสริมสร้างกลุ่ม กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็ของกลุ่ม โดยมีรายละเอียดของแต่ละเรื่องดังนี้

2.5.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่ม ในการพัฒนากลุ่มถือว่ามิบทบาทสำคัญ และถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา อย่างไรก็ตาม กลุ่มได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มความสนใจต่าง ๆ องค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน หรือองค์กรภาคประชาชน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้ศึกษาแนวคิดในเรื่องนี้จากทัศนะของนักวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ และได้สรุปความหมายของคำดังกล่าวว่า มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยมีแนวคิดมาจากการ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคม และมารวมกันเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม และมาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัย และสร้างวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมร่วมกัน

พัฒนา บุษยรัตพันธุ์ (2517) ได้สรุปความหมายและองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มไว้ดังนี้

1) คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งไม่จำกัดในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และเพศ มารวมกันหรือมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป หรือให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดมุ่งหมายเอาไว้

2) ความสนใจร่วมกันนี้มักจะแสดงออกได้ชัดเจน จากวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มนี้ตั้งขึ้นมาจะต้องมีวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สมาชิกทุกคนต้องการจะให้บรรลุ ความสนใจร่วมกันนี้จะเป็แรงดึงดูดให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อได้รับผลประโยชน์จากความสนใจนั้น ๆ ถ้าหากกลุ่มไม่สามารถดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ได้ กลุ่มก็จะเริ่มสลายตัวแตกแยก

3) การปฏิบัติต่อกัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือ สมาชิกภายในกลุ่มนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอกกลุ่ม

สิน สือสวน (2530) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะที่สำคัญของกลุ่ม หรือองค์กรภาคประชาชนไว้ 6 ประการ ได้แก่

1) ความสามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสมาชิกได้ และมีการกระจายผลอย่างเสมอภาค

2) ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและอย่างมีจิตสำนึกร่วมกัน

3) องค์กรมีผู้นำที่ดี สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม

4) องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีบทบาทในการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร และความสามารถของคนในชุมชน

5) องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ภายในชุมชน และสภาพแวดล้อมพื้นฐานขององค์กรให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์

6) องค์กรมีการปรับตัวให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รักษาความมั่นคง และพัฒนาองค์กรให้เจริญต่อไปได้

2.5.2 ความจำเป็นในการเสริมสร้างกลุ่ม กลุ่มองค์กรมีความจำเป็นต่อสังคมของผู้คนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็งจะเป็นเครื่องมือนำพาผู้คน ไปสู่จุดหมายที่วางไว้ ช่วยบรรเทาความทุกข์หรือสภาพปัญหาที่แต่ละบุคคลเผชิญอยู่ ซึ่งบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง

หรือครอบครัว วารงคณา วงศ์มหาชัย (2535) กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนที่น่าสนใจไว้ 2 ประเด็น ได้แก่

2.5.2.1 การพัฒนาที่มุ่งเน้นตัวประชาชน จำเป็นต้องอาศัยการจัดตั้งองค์กรประชาชนแบบมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และพึ่งพากันระหว่างสมาชิก ในเรื่องนี้ สันติสุข เทศประสิทธิ์ (2534) กล่าวว่า การพัฒนาจะต้องเป็นแบบกลุ่ม ชาวบ้านจะต้องมีการอยู่ร่วมกันในรูปสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดพลังหรืออำนาจในการต่อรองกับสถาบันภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยะ น้อยวงศ์ (2533) ที่กล่าวว่า การรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการพัฒนาชนบทที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากถ้าหากไม่มีกลุ่มเกษตรกรแล้ว อำนาจต่อรองทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรก็จะไม่มีอำนาจต่อรองในเรื่องต่างๆ

2.5.2.2 การจัดตั้งองค์กรประชาชน จะทำให้ประชาชนสามารถวางแผนได้อย่างเป็นระบบในการสนองความต้องการพื้นฐาน

ผลที่เกิดจากการรวมพลังของการรวมกลุ่มที่ถูกต้อง จิตติ มงคลชัยอรัญญา (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวว่า ทุกคนที่เข้ามารวมกันต่างก็จะมีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกันและกันและระหว่างการทำงาน เกิดการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ปัจจัยของกลุ่ม เช่น การใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ไปลงทุน ในขณะที่ตนเองไม่มีเงินมากพอสำหรับการลงทุนดังกล่าว และประการสุดท้าย อำนาจหรือพลังแฝงที่เกิดจากการรวมตัวกัน ทำให้บุคคลภายนอกเกิดความเกรงใจไม่กล้าที่จะเอารัดเอาเปรียบกลุ่มหรือสมาชิก เช่น พ่อค้ากับกลุ่มเกษตรกร

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้สรุป จากการศึกษาถึงแนวคิดและความจำเป็นในการเสริมสร้างกลุ่ม หรือองค์กรประชาชนว่า ในช่วงแรกกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยน เพิ่มพูนความรู้หรือประสบการณ์ระหว่างบุคคลที่เข้าร่วมกลุ่ม ต่อมาการรวมกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เพื่อสร้างพลังในการต่อรองกับภายนอก หรือเพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2.5.3 กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม

กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม ประกอบด้วย การก่อตั้ง การดำเนินการจนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ตลอดจนการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละเรื่องมีรายละเอียดดังนี้

2.5.3.1 การเกิดกลุ่ม พจน์ ชุมศรี และ พรชุลี นิลวิเศษ (2538) ได้ลำดับขั้นตอนของการเกิดกลุ่มดังนี้

- 1) การเกิดจิตสำนึก จิตสำนึกที่ว่าอาจเกิดจากความต้องการที่แท้จริง หรือ

2) การกระตุ้นชี้แนะจากเจ้าหน้าที่นักพัฒนา เพื่อให้เกิดเป็นความต้องการ และพัฒนาไปเป็นเจตคติที่ดีต่อการรวมกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3) การรวมกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องหลังจากที่เกษตรกรเกิดจิตสำนึก ร่วมกัน โดยต่างมองเห็นถึงผลประโยชน์ของการร่วมมือกันในรูปของกลุ่ม

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกกลุ่มต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจและดำเนินงานร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สมาชิกต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการ ดำเนินงานกลุ่ม

5) การดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนของการร่วมกันพิจารณาแผนการ ดำเนินงานกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในระหว่างสมาชิกและดำเนินงานไปตามแผนและ เป้าหมายที่กำหนดไว้

การเกิดกลุ่มในลำดับขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ต้องอาศัยการสนับสนุนที่ ถูกต้องเหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีหลายขั้นตอนที่สอดคล้องกับ จิตติ มงคลชัยอรัญญา (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543) ที่ได้อธิบายกระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่

1) การปลุกจิตสำนึก เป็นการทำให้สมาชิกเกิดความตระหนักว่ามีปัญหาที่ เผชิญอยู่และต้องการแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ให้หมดไป

2) การรวมพลัง เมื่อสมาชิกเกิดความตระหนักอยากแก้ไขปัญหา จะมีการ พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนหรือตกลงที่จะดำเนินการบางอย่างร่วมกัน ในขั้นตอนนี้ อาจมีการเลือกผู้แทน หรือผู้นำในการประสานความคิดหรือทำกิจกรรมในทิศทางที่ได้ตกลงกันไว้

3) การส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยี อาจเกิดได้จากสมาชิกแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือการเชิญผู้ที่มีความรู้เหนือกว่า หรือวิทยากรจากภายในหรือ ภายนอกมาเป็นผู้ให้ความรู้ ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ที่จะปรับหรือแก้ไขปัญหา

4) การบริหารจัดการ การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ควรประกอบด้วย การทำบัญชีเพื่อสร้างหลักฐานให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจ การบันทึกเหตุการณ์ ข้อตกลง หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น บันทึกรายงานการประชุม บันทึกข้อตกลง การกำหนดกฎระเบียบ การ ประสานงานภายใน ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้สมาชิกเข้าใจบทบาท ติดตามการทำงานเป็น ระบบ การระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก

5) การสนับสนุน คือ การที่บุคคลภายนอกที่มีบทบาทในการส่งเสริมการ พัฒนาของกลุ่ม ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งวัตถุ สิ่งของ บุคลากร หรือแม้กระทั่งเงิน เพื่อให้กลุ่มมีศักยภาพสูงขึ้น แต่ในการสนับสนุนใด ๆ นั้น ต้อง ตระหนักว่าไม่ไปทำลายอุดมการณ์ในการช่วยเหลือตัวเองของกลุ่ม

2.5.3.2 การดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้กำเนิดขึ้นมาแล้วและยังคงเป็นกลุ่มอยู่ ต้องมีการดำเนินกิจกรรม หรือดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์ และสมาชิกเกิดความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน จิตติ มงคลชัยอรัญญา (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ(2543) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินงานกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมีดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 2) ข้อตกลงร่วมกันหรือกฎระเบียบข้อตกลง
- 3) แผน
- 4) การดำเนินงานตามแผน
- 5) การพัฒนาผู้นำและสมาชิก
- 6) การประเมินผลโดยกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม
- 7) การขยายผล เช่น การรับสมาชิกเพิ่ม การขยายกิจกรรม การสร้างเครือข่าย เป็นต้น

2.5.3.3 การพัฒนากลุ่ม กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) ระบุว่า การพัฒนาของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความสามารถของกลุ่มที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกและบรรลุเป้าหมายของกลุ่มในขณะเดียวกัน ดังนั้นการจะเข้าใจสถานการณ์ของกลุ่มในระยะหนึ่งระยะใดต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนในกลุ่มที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่เลี้ยง นักพัฒนาเป็นผู้ประสานงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้นำต้องสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนา สถานการณ์ของกลุ่มในขณะนั้นและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนมาก
- 2) สมาชิกกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม แสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มและงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม ตามความพอใจ ความสามารถ และอุทิศตนเองให้กับเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ สิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จที่คนในกลุ่มต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ดี คือ จุดมุ่งหมายที่กลุ่มสมาชิกพอใจ เชื่อมั่นว่ากลุ่มจะทำได้สำเร็จ และสอดคล้องกับแรงจูงใจของตนในการเข้าเป็นสมาชิก
- 4) กฎเกณฑ์ คือ เครื่องมือที่ใช้สร้างความสัมพันธ์และการปฏิบัติตนระหว่างบุคคลในกลุ่มที่สมาชิกเข้าใจตรงกัน และถือเป็นระเบียบข้อบังคับเหมือนกัน กฎระเบียบที่ดีคือระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้น ยอมรับ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5) กิจกรรมและแผนงาน คือ สิ่งที่สมาชิกกลุ่มกำหนดขึ้นในรูปของงานที่กลุ่มจะต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และก่อให้เกิดความพอใจในกลุ่มสมาชิก

6) การสื่อสาร คือ การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มในทุกรูปแบบ จนเกิดความเข้าใจกันในกลุ่มสมาชิก

7) ผลประโยชน์ คือ สิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้รับในรูปแบบต่างกัน และก่อให้เกิดความพึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยจะต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

2.5.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้รับการส่งเสริมหรือจัดตั้งแล้ว การที่จะทำให้กลุ่มดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เพื่อทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งนั้น ได้มีการศึกษากันมาก สมพันธ์์ เตชะอริก (2540) ได้อธิบายว่า การที่จะให้องค์กรชาวบ้านมีความเข้มแข็ง ต้องมีการพัฒนาแนวคิดและกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) ด้านการเมือง กลุ่ม/องค์กรชุมชนต้องสามารถสร้างอำนาจต่อรองในการแสวงหาทรัพยากรจากภาครัฐและภายนอกกลุ่มได้ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร วิชาการ ข้อมูลและเทคโนโลยีต่าง ๆ

2) ด้านเศรษฐกิจ ต้องเสริมสร้างกิจกรรมที่ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

3) ด้านสังคมวัฒนธรรม ต้องสามารถนำเอาวัฒนธรรม ประเพณี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาเกาะเกี่ยวรวมตัวให้เหนียวแน่นขึ้น เช่น ประเพณีลงแขกทำนารวม

4) ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เช่น การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดการองค์กรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน มีระบบบันทึกการประชุมและระบบบัญชีที่ดีสามารถตรวจสอบได้

2.6 การบริหารและการจัดการ

Courtland *et al.* (1993) อ้างถึงในกิ่งพร ทองใบ (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหาร” (ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า administration) ว่าหมายถึงกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรด้วยการวางแผนการจ้องค์การ การนำและการควบคุมมนุษย์ สภาพทางกายภาพ การเงิน สารสนเทศและทรัพยากรอื่นขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนคำว่า “การจัดการ” (ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า management) ว่าหมายถึง การนำนโยบายที่กำหนดไว้มาวางแผนและดำเนินการให้บรรลุผล จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริหารเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย ส่วนการจัดการเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงน่าจะมีความหมายถึง การกำหนดนโยบาย การแปลงนโยบายไปสู่การวางแผนปฏิบัติงาน และการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.6.1 หน้าที่ทางการจัดการ จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายดังกล่าว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจะต้องมีการกำหนดแนวความคิดอย่างมีหลักการ เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน นับตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์คือ ภาพหรือสิ่งที่ต้องการอยากให้เกิดในอนาคตบนพื้นฐานแห่งความจริง ภารกิจคือ ภาระหน้าที่ตามเจตนารมณ์ที่จะทำให้อนาคตเป็นไปตามที่ตั้งใจ และเป้าหมายคือ ผลลัพธ์สุดท้ายที่บรรลุถึงภายในกรอบเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นผลจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบขั้นตอน กิ่งพร ทองใบ (2545) กล่าวว่าหน้าที่การบริหารได้ถูกกำหนดครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ.1916 หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน้าที่ทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดการแต่ละหน้าที่ ได้แก่

2.6.1.1 การวางแผน (planning) เป็นการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ซึ่งการวางแผนนักบริหารจะต้องใช้วิสัยทัศน์ในการพิจารณา พร้อมกำหนดทางเลือกในการดำเนินการที่เหมาะสม การวางแผนที่ดีจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม

2.6.1.2 การจัดองค์การ (organizing) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัด โครงสร้าง การออกแบบงาน การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคน งาน และทรัพยากรทางการบริหารอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.6.1.3 การนำ (leading) เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลและแรงจูงใจบุคคลอื่น ให้ทำงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

2.6.1.4 การควบคุม (controlling) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐาน เพื่อใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงาน วัดผลการดำเนินงานได้ว่า ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และการแก้ไขผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2.6.2 กระบวนการบริหาร ในปี ค.ศ. 1936 Gulick อ้างถึงใน อุทัย เลาหวิเชียร (2540) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCoRB และอธิบายความหมายในแต่ละเรื่องไว้ดังนี้

2.6.2.1 Planning (P) หมายถึง กระบวนการวางแผน หรือวางโครงการว่ามีงานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับของเงื่อนไขเวลา มีการกำหนดแนวทางของการปฏิบัติไว้ พร้อมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ หรือกิจกรรมนั้น ๆ

2.6.2.2 Organizing (O) หมายถึง กระบวนการจัดรูปองค์การ หรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อย ๆ หรืออาจจะเป็นอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมกับกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อกันให้สัมพันธ์กันตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันลงไป โดยที่ทุกตำแหน่งงานจะมีความสัมพันธ์กันในสายการบังคับบัญชาอย่างเห็นได้ชัดเจน

2.6.2.3 Staffing (S) หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการจัดกลุ่มบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ ตลอดจนบุคลากรทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารบุคคลดังกล่าวจะเริ่มจากการสรรหาบุคคลเข้ามาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรม และพัฒนาบุคคลที่บรรจุแต่งตั้งไว้แล้วการบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดชั้น ให้ออก ปลดออก และไล่ออก เพื่อให้สภาพการทำงานเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

2.6.2.4 Directing (D) หมายถึง กระบวนการวินิจฉัยสั่งการหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์โครงการโดยรอบคอบแล้วว่ามีเตรียมคนอย่างไร จัดรูปงานอย่างไร รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ

2.6.2.5 Coordinating (Co) หมายถึง กระบวนการประสานงาน หรือสื่อสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ดังได้กล่าวมาแล้วในการจัดองค์การ ว่ามีการจัดแบ่งสายงานการบังคับบัญชาอย่างไรบ้าง การประสานงานจะเป็นการประสานในสายงานดังกล่าว เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนและเกิดความขัดแย้งกัน และการบริหารในลักษณะนี้เพื่อให้ทุกหน่วยงานทำงานประสานกลมเกลียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน

2.6.2.5 Reporting (R) หมายถึง การเสนอรายงานการทำงานต่าง ๆ ในสายงานการบังคับบัญชาให้ทราบโดยตลอดสายงานการบริหาร เช่น การเสนอรายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมของเกษตรจังหวัดที่รับนโยบายจากกรมไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติงานแล้วก็จะรายงานผลการปฏิบัติการดังกล่าวจากจังหวัด ไปยังกรม เป็นต้น โดยการผ่านสายงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้ทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานกันภายในหน่วยงานเดียวกันและกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการทำให้การทำงานเกิดความรอบคอบ มีหลักฐาน และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และเป็นการบำรุงขวัญของบุคลากรในการทำงานควบคู่กันไปด้วย

2.6.2.7 Budgeting (B) หมายถึง กระบวนการจัดทำงบประมาณ การวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ การจัดทำบัญชี และการควบคุม

2.7 การบริหารเชิงกลยุทธ์

ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมมีการเปลี่ยนไปในลักษณะที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มองค์กรบรรลุเป้าหมาย จึงได้มีการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารงาน

2.7.1 ความหมาย กิงพร ทองใบ (2545) กล่าวว่า กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือยุทธวิธี (strategy) เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือองค์การที่นำไปใช้ และได้ให้ความหมายว่าเป็นแผนระยะยาวขององค์การที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยการประเมินสถานะแวดล้อมขององค์การ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนการบริหารเชิงกล

ยุทธ์หรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือถ้อยคำและตีความโดยละเอียดแล้วจะมีความหมายอย่างเดียวกัน อยู่ที่มีมุมมองหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล

ในทัศนะของ กิ่งพร ทองใบ (2545) เห็นว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการวางแผนการดำเนินการและการควบคุมในแนวทางเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จุดเน้นของการจัดการเชิงกลยุทธ์มุ่งพิจารณาในแง่กระบวนการหรือหน้าที่ทางการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ หรือการนำไปปฏิบัติ และการควบคุมในเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ การเลือกทางเลือกในการจัดการที่เหมาะสม โดยอาศัยการประเมินสถานการณ์ทั้งภายใน และภายนอกในระยะยาว

ส่วนสมพงษ์ จ้อยศิริ (2545) ได้ให้ความหมายการจัดการกลยุทธ์ว่า เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนในกระบวนการของการจัดการธุรกิจ ซึ่งมีความครอบคลุมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของธุรกิจ การพิจารณาสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การควบคุมประเมินผล และการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ตามความจำเป็น

ธนชัย ยมจินดา (2548) อธิบายว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานในแง่วิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณค่า นโยบาย เป้าหมาย และแผนงานขององค์กร เพื่อกำกับและควบคุมการใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดผลสูงสุด สามารถตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2.7.2 ขั้นตอนการจัดการเชิงกลยุทธ์ อัจฉรา จันทรฉาย (2546) ได้มองขั้นตอนการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่ามี 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ขั้นตอนแสดงการจัดการเชิงกลยุทธ์

ฐานของการวางแผนขององค์กร	ทิศทางขององค์กร	การวางแผน	การนำไปปฏิบัติ	การติดตามประเมินผล
ประเมินสถานะ	วิสัยทัศน์	แผนกลยุทธ์	การมอบหมายงาน	ติดตามผล
แวดล้อมภายนอก	ภารกิจ	แผนธุรกิจ	แต่ละฝ่าย	การดำเนินงาน
ประเมินผลการดำเนินงานขั้นต่างๆ	กุญแจแห่งความสำเร็จ	แผนปฏิบัติการ	การมอบหมายงาน	
ประเมินคุณภาพ	เป้าหมาย	โครงการ	โครงการ	
ประเมินคู่แข่ง				
ประเมินลูกค้า				

ตารางที่ 2.1 ขั้นตอนแสดงการจัดการเชิงกลยุทธ์ (ต่อ)

ฐานของการวางแผน	ทิศทาง ขององค์กร	การวางแผน	การนำไปปฏิบัติ	การติดตาม ประเมินผล
1. ปัจจุบันการ ดำเนินการของธุรกิจ เป็นอย่างไร	ในอนาคต ต้องการไปที่ ใด	2. ทำอย่างไรถึง จะไปถึงจุดนั้น	3. ใครมีหน้าที่ทำ อะไร	4. เราทำได้ ตามที่ต้องการ หรือไม่
← ขั้นตอนการวางแผน		→ นำไปปฏิบัติ		→ ควบคุม

ในขณะที่ กิ่งพร ทองใบ (2545) อธิบาย การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุภารกิจหลักมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การประเมินสถานะแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร สถานะแวดล้อมภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของสถานะแวดล้อมโดยทั่วไป และสถานะแวดล้อมของการดำเนินงาน การประเมินสถานะแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงสร้างองค์กร ระบบและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศทำงาน และทรัพยากรการจัดการ ซึ่งการพิจารณาดังกล่าว รวมเรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT

2) ขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวขององค์กรบนรากฐานของการวิเคราะห์ SWOT ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุทิศทางหรือภารกิจหลัก การกำหนดเป้าหมาย การพัฒนากลยุทธ์ และการกำหนดนโยบาย

3) ขั้นตอนการดำเนินกลยุทธ์ เป็นการแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปสู่การกระทำโดยการวางแผนดำเนินงานตามรายละเอียด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในรูปของโครงการ แผนงาน งบประมาณ และระเบียบวิธีปฏิบัติงาน

4) การควบคุมกลยุทธ์ เป็นการติดตาม และประเมินผลการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร โดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วยการจัดตั้งมาตรฐาน การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานและการดำเนินการแก้ไข

อนันต์ บุญสนอง (2548) กล่าวว่า สำหรับกรณีองค์กรที่มีการจัดตั้งแล้วมีการดำเนินการมาหลายปี โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนของกระบวนการเพื่อการจัดการกลยุทธ์ ดังนี้

1) การประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อทราบผลการดำเนินงานขององค์กรที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ในแง่ของการสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ

2) การประเมินสถานะแวดล้อม ทั้งสถานะแวดล้อมทั่วไปที่เป็นสภาพแวดล้อมขององค์กร และสภาพแวดล้อมภายใน คือการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กร

3) การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์เพื่อระบุปัจจัยในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

4) การวิเคราะห์กลยุทธ์ เป็นขั้นตอนการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT มากำหนดเป็นกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ

5) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการพิจารณาต่าง ๆ ได้แก่

1. โครงสร้างองค์กร สามารถรองรับพันธกิจและหรือกลยุทธ์ใหม่หรือไม่อาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจและหรือกลยุทธ์

2. วัฒนธรรมองค์กร เป็นแบบแผนความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของคนในองค์กรที่สืบทอดกันมายาวนาน วัฒนธรรมในยุคใหม่ที่ช่วยให้องค์กรบรรลุภารกิจและเป้าหมาย เช่น การพัฒนาการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการใช้กลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

3. ระบบควบคุม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับมาตรวัดต่าง ๆ เพื่อยืนยันการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปตามกรอบแผนและกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น

2.8 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือ SWOT (strengths, weaknesses opportunities, and threats) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก (external environments) และสภาวะแวดล้อมภายใน (internal environments) อันเป็นสภาวะแวดล้อมเฉพาะภายในองค์กรนั้น อัจฉรา จิตตลดากรและคณะ (2547) ได้นำเสนอวิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.8.1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก เป็นการพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานนั้น ๆ โดยวิเคราะห์ทั้งสภาวะแวดล้อมจุลภาคและมหภาค ได้แก่

2.8.1.1 การวิเคราะห์โอกาส โอกาสเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยที่ได้รับจากสภาวะแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะต้องวิเคราะห์ว่าโอกาสที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมั่นในระดับใด มีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่โอกาสจะเกิดขึ้นเมื่อไรระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอต่อการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์หรือไม่ และที่สำคัญคือ โอกาสนั้นสร้างธุรกิจได้มีขนาดใหญ่เล็กเพียงใด ขนาดของตลาดคิดเป็นมูลค่าตัวเงินอยู่ในระดับใด

2.8.1.2 การวิเคราะห์อุปสรรค คือ การวิเคราะห์ข้อจำกัด เป็นการพิจารณาว่าสภาวะแวดล้อมภายนอกได้สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขึ้นมา ในบางครั้งที่เป็นโอกาสของงานหนึ่งอาจเป็นข้อจำกัดของอีกงานหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผลที่เราพิจารณานั้นจะ

เป็นลบหรือบวกการวิเคราะห์อุปสรรคนั้นก็เช่นเดียวกับการวิเคราะห์โอกาส กล่าวคือ ต้องทราบว่า ผลกระทบนั้นจะรุนแรงมากน้อยเพียงไรมีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่จะได้รับผลกระทบนั้น ระยะเวลายาวนานเพียงไร ความเสียหายที่อาจได้รับมีสูงต่ำมากน้อยเพียงไร

2.8.2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรม ระบบการบริหาร เป็นต้น ในส่วนนี้จะมีการ กล่าวกันเป็นอย่างมากในการบริหารโดยทั่วไปอยู่แล้ว และเป็นสิ่งที่จะต้องทราบก่อน เพราะเป็น เรื่องของตนเอง กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึง จุดแข็งและจุดอ่อนของหน่วยงาน

2.8.2.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง คือ การพิจารณาหาความได้เปรียบอันเป็นจุดเด่น หรือความสามารถที่เหนือกว่า หากเป็นกิจการจะพบว่ากิจการใหญ่ย่อมได้เปรียบในเรื่องของ ชื่อเสียง ฐานะทางการเงินที่เข้มแข็งมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง มีเทคโนโลยีที่เหนือกว่า การแข่งขันในทางธุรกิจย่อมได้เปรียบเมื่อเทียบกับคู่แข่งที่มีขนาดเล็กกว่า

2.8.2.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน คือ การพิจารณาความเสียเปรียบ ซึ่งเป็น ความสามารถที่ด้อยกว่า อาจเป็นปัญหาที่จะต้องทำการแก้ไขให้ได้ หรือลดความเสียเปรียบลงให้ได้ ต่ำสุด จุดอ่อนนี้จะมีอยู่เสมอมาบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ลักษณะของหน่วยงาน

2.9 การประเมินองค์การ

อัญญา จันทรฉาย (2545) ได้ให้แนวคิดในการประเมินองค์การว่า การวัดผลการดำเนินงาน ต้องสร้างแนวคิดเป็นการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นการจับผิด แนวคิดในการประเมิน องค์การประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวัดผลการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายและมาตรฐาน ส่วนขั้นที่ 4 เป็นขั้นตอนการแก้ไขหรือปรับปรุง

การวัดผลการดำเนินการในอดีตจะเน้นการวัดผลด้านการเงิน ซึ่งการวัดดังกล่าวไม่สามารถ ประเมินให้เห็นความสามารถในการดำเนินงานในปัจจุบันและอนาคตได้ดี ปัจจุบันการวัดผลจะมี การวัดในหลายมิติเพราะการบริหารองค์การปัจจุบันจะเกี่ยวข้องกับการจัดการข้ามฝ่าย ลักษณะการ ประเมินผลที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย
2. สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การและระบบการประเมินผลงาน
3. มีการสนับสนุนจากผู้บริหาร
4. รวมอยู่ในกระบวนการวางแผนกลยุทธ์
5. ความสมดุลของการประเมินด้านต่าง ๆ

6. เป็นที่ยอมรับของพนักงานในองค์กร
7. เป็นระบบย้อนกลับเพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานให้ดีขึ้น
8. เป็นกระบวนการพัฒนาตัวเองของแต่ละฝ่ายและบุคคล

กองแผนงาน (2545) ระบุว่าในการประเมินองค์กรต้องมีการจัดทำตัวชี้วัดที่ดี โดยตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นควรจะต้องครอบคลุม 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงาน (input)
2. กิจกรรมหรือกระบวนการดำเนินงาน (process)
3. ผลผลิตที่เกิด (output)
4. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป้าหมาย (outcome)

2.10 แนวทางการจัดทำตัวชี้วัด

กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร (2545) ได้นำเสนอแนวทางการจัดทำตัวชี้วัดว่า จำเป็นต้องมีการคิด วิเคราะห์ และดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่มีคุณภาพตอบสนองต่อการดำเนินงานและผลสำเร็จของหน่วยงานที่แท้จริง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และที่สำคัญเมื่อจัดทำขึ้นมาแล้วจะต้องมีผู้นำตัวชี้วัดเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ ตัวชี้วัดของแต่ละหน่วยงานที่จัดทำขึ้นมาอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนกันก็ได้ แม้ในหน่วยงานประเภทเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิด/ความเห็นและทัศนคติของคนภายในหน่วยงาน สถานการณ์/ศักยภาพ/การบริหารภายใน และปัญหาอุปสรรคของหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งความมุ่งหวังของลูกค้าของหน่วยงานก็มีผลต่อตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.10.1 วิเคราะห์พันธกิจ และลูกค้าของหน่วยงาน คือ จะต้องรู้ก่อนว่าหน่วยงานนั้นตั้งขึ้นมาโดยจุดมุ่งหมายอะไร มีงานที่จะต้องปฏิบัติอะไรบ้าง ลักษณะของงานที่ทำเป็นงานในลักษณะบริการหรือลักษณะการผลิต งานต่าง ๆ นั้นทำไปทำไม มุ่งหวังให้เกิดอะไรขึ้น ใครเป็นลูกค้า ผู้ได้รับประโยชน์หรือกลุ่มเป้าหมายหลักของหน่วยงาน วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์พันธกิจและลูกค้า เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาท หน้าที่ และใครเป็นลูกค้าของหน่วยงาน

2.10.2 กำหนดประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ ขั้นตอนนี้เป็น การวิเคราะห์ต่อจากขั้นตอนที่แล้ว วัตถุประสงค์และสิ่งที่ต้องการได้จากขั้นตอนนี้คือ สามารถกำหนดผลผลิต และผลลัพธ์ของหน่วยงานที่ชัดเจน ครบถ้วนและเป็นรูปธรรม

2.10.3 กำหนดประเด็นการบริหารจัดการและการปฏิบัติงาน ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับขั้นตอนที่แล้ว แต่เนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานของ

หน่วยงานที่เป็นเรื่องสำคัญๆ และมีผลอย่างยิ่งต่อการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน

2.10.4 เลือกประเด็นที่ต้องการจัดทำตัวชี้วัด เมื่อกำหนดประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ และด้านการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานได้แล้ว จะต้องนำประเด็นเหล่านั้นมาพิจารณาในภาพรวมทั้งหมดว่ามีประเด็นครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ ขาดตกบกพร่องในเรื่องอะไรบ้าง มีประเด็นใดที่ไม่สำคัญและควรจะต้องตัดออกไปบ้าง

2.10.5 กำหนดตัวชี้วัดพร้อมคำอธิบายตัวชี้วัด เป็นการสร้างสิ่งที่จะนำมาใช้วัดผลผลิตผลลัพธ์ และปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จที่กำหนดขึ้น ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นจะต้องสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดและมีความเป็นรูปธรรมที่ใช้วัดได้จริง สามารถวัดได้อย่างถูกต้อง มีความเที่ยงตรง และต้องเป็นที่เข้าใจกันได้โดยทั่วไป เทคนิคอีกประการหนึ่งในการกำหนดตัวชี้วัดก็คือ ให้ออกาสผู้ปฏิบัติงานเป็นคนกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของตัวเอง

2.10.6 การกำหนดรายละเอียดประกอบตัวชี้วัด เป็นการทำให้ตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นมีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ได้จริง และเป็นเสมือนการประเมินตัวชี้วัดนั้น ๆ ด้วยว่ามีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ได้หรือไม่ มีข้อมูลที่จะนำมาใช้ตอบได้จริงหรือไม่ จะต้องเก็บข้อมูลด้วยวิธีไหนจากใคร มีความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงใด (ทั้งในด้านของเทคนิคและค่าใช้จ่าย) เป็นต้น

2.10.7 เผยแพร่ตัวชี้วัดและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเผยแพร่ตัวชี้วัดที่ได้จัดทำขึ้นให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานจะต้องรับรู้และมีส่วนร่วมที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและจะต้องร่วมในการพัฒนาปรับปรุงตัวชี้วัดในโอกาสต่อไป ทั้งนี้หลักการสำคัญ คือ ตัวชี้วัดจะต้องเป็นที่ยอมรับและเห็นชอบร่วมกันทั้งผู้วัดและผู้ถูกวัด

2.11 แบบเกณฑ์กำหนดมาตรฐานของศูนย์ข่าวชุมชน

จากการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี 2543-2544 ที่ผ่านมา พบว่าการกระจายพันธุ์ข้าวของศูนย์ต่ำกว่าเป้าหมายค่อนข้างมาก กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.) จึงได้กำหนดเกณฑ์จัดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศูนย์ โดยวัดจากความสำเร็จไว้ 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การจัดทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่ 3) การกระจายพันธุ์ 4) การสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี 5) องค์การบริหารและชุมชน 6) กองทุนหมุนเวียน 7) การตลาดและอื่น ๆ รวมทั้ง 7 ประเด็น คะแนนเต็ม 100 คะแนน แล้วนำมาเป็นเกณฑ์กำหนดมาตรฐานศูนย์ไว้ 4 ระดับ ได้แก่

คะแนน 90 ขึ้นไป   ระดับดีมาก

คะแนน 80-89	ระดับดี
คะแนน 60-79	ระดับปานกลาง
คะแนน น้อยกว่า 60	ระดับต้องปรับปรุง

2.12 การมีส่วนร่วม

ในเรื่องนี้กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.12.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม ความหมายของการมีส่วนร่วม นักวิชาการแต่ละท่านได้มีการตีความและอธิบายไปตามความเข้าใจจากประสบการณ์ มุมมอง แง่คิดในมิติต่าง ๆ กัน

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) อธิบายในลักษณะที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (ศึกษาชุมชน) การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

กรรณิกา ชมดี (2544) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการคิด การพิจารณาตัดสินใจร่วมกันจนเป็นผลให้ได้ข้อสรุปและนำไปปฏิบัติอย่างเปิดเผยและเต็มใจ ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและได้สรุปอธิบายความหมายการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน จากแนวคิดการมีส่วนร่วมดังกล่าว จำเนียร ศิลปอาษา (2540) ได้อธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการกระทำไปเพื่อนำไปสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามประเมินผล

2.12.2 กระบวนการมีส่วนร่วม ทศพล กฤตยพิสิฐ (2537) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.12.2.1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มพัฒนา ซึ่งประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนตัดสินใจความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2.12.2.2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

2.12.2.3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา โดยประชาชนเข้ามาร่วมสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

2.12.2.4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ทั้งประโยชน์อันพึงได้ และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

2.12.2.5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด อาจประเมินในรูปของการประเมินย่อย ประเมินเป็นระยะ หรือประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

2.12.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณรงค์ มหรรณพ และคุณิต เวชกิจ (2534) ได้กล่าวถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์กรประชาชนในท้องถิ่น 7 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย ประชาชนเข้าร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ

ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์บางอย่าง

ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนจะถูกชักชวนให้ความร่วมมือ เพราะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงความดีของโครงการให้ประชาชนหลงเชื่อจนให้ความร่วมมือ

ระดับที่ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง ประชาชนจะถูกเรียกประชุมแล้วสอบถาม หรือสัมภาษณ์ว่า มีปัญหาความต้องการอะไร และทางราชการจะเป็นผู้หาทางแก้ไขการปฏิบัติให้

ระดับที่ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน และการดำเนินการบ้าง แต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

ระดับที่ 6 มีส่วนร่วมสูง ประชาชนมีโอกาสในการให้คำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด มีโอกาสในการตัดสินใจปัญหา และหาทางแก้ไขด้วยตนเอง จนกระทั่งมีสิทธิ์เสนอ โครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุกอย่าง ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินโครงการ

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับ 1-3 เริ่มจากไม่มีส่วนร่วมเลย จนถึงมีส่วนร่วมเล็กน้อย

ระดับ 4-6 มีส่วนร่วมปานกลาง จนถึงระดับสูง

ระดับ 7 เป็นการมีส่วนร่วมในอุดมคติ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับองค์กรประชาชนจนถึงระดับนี้ การดำเนินงานส่งเสริมย่อมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

2.12.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545) ได้รวบรวมผลงานทางวิชาการของ ปกรณ์ ปรียากร (2520) ชูเกียรติ ภัยลี (2536) และพงศ์พันธุ์ เขียร-หิรัญ (2533) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ปัจจัย ดังนี้

2.12.4.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ในสังคมชนบทประชาชนทั่วไปมักมีอาชีพที่คล้ายคลึงกันคือ อาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพ เรื่องการทำมาหากิน ดังนั้น ถ้าโครงการต่าง ๆ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น และเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ มากขึ้น ดังแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1) ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาชีพ ขนาดของที่ดินถือครอง จำนวนแปลงที่ดิน
ที่ถือครอง

- 2) ความคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น
- 3) การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ได้ทำลงไป
- 4) ความต้องการได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต
- 5) ความต้องการได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน
- 6) ความต้องการได้รับความช่วยเหลือ

2.12.4.2 ปัจจัยทางด้านสังคม การที่บุคคลได้มีโอกาสพบปะสมาคมกับผู้อื่นได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ จากการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยทางด้านสังคมที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1) ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส
ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

- 2) ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ
- 3) การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อน
- 4) ความต้องการได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ
- 5) ความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำทางด้านวิชาการ เทคนิคใหม่ ๆ
- 6) ความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่
- 7) การได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

2.12.4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ คือ

- 1) เป็นโครงการที่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเข้าใจ
- 2) เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน
- 3) การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม
- 4) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในชุมชน

2.13 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในเรื่องนี้กล่าวถึง แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

2.13.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บำเพ็ญ เขียวหวาน (2549) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) เป็นเทคนิคในการวิจัยที่มุ่งให้เกิดการแก้ปัญหาของชุมชน ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการค้นหาค้นหาปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนแก้ไขปัญหา การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา การติดตามประเมินผล การสรุปผลและสรุปบทเรียน ที่ได้จากการดำเนินการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ

2.13.2 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ชนพรรณ ธาณี (2540) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ การจัดการชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะฉะนั้นการจัดการชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่จะต้องทำควบคู่กันไป โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การนำบุคลากร และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาให้ได้มากที่สุด ในรูปของการรวมตัวเป็นองค์กร โดยมีนักวิจัยจากภายนอกชุมชน ทำหน้าที่เป็นนักจัดองค์กร รับผิดชอบเป็นพี่เลี้ยงช่วยอบรมความรู้และฝึกทักษะของการทำวิจัยให้แก่ชุมชน

ชนพรรณ ธาณี (2540) ได้อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นขั้นตอนที่ผสมผสานแนวคิดของการจัดการชุมชน และการเรียนรู้ปัญหาของชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดของการดำเนินงาน ดังนี้

2.13.2.1 ระยะก่อนการทำวิจัย ประกอบด้วย

1) การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน โดยแท้ที่จริงนั้น กระบวนการแบบ PAR เป็นกระบวนการที่เน้นชุมชนที่มีปัญหาขาดการพัฒนาเท่าที่ควร นักวิจัยเมื่อได้ชุมชนแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่จะต้องทำก็คือ การเข้าชุมชนซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานอยู่เดิมในชุมชน โดยจะมีการประสานงานร่วมมือกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เมื่อเข้าไปในชุมชนอย่าทำให้กลุ่มชาวบ้านเข้าใจว่าเราจะไปช่วยแก้ไขปัญหาให้เขา แต่จะต้องทำให้ชาวบ้านรับรู้เพียงว่าเราจะให้ความร่วมมือกับเขาในกระบวนการที่จะช่วยให้เขาแก้ไข

ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งการพบปะผู้นำชุมชน และองค์การต่าง ๆ เพื่อกรุยทางไปสู่การสร้างทีมงานวิจัยของชาวบ้านจึงจำเป็นอย่างยิ่ง

2) การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน นักวิจัยภายนอกจะต้องพาตัวเองเข้าไปทำความคุ้นเคย เพื่อที่จะรับรู้ถึงชีวิต สภาพเศรษฐกิจ ผู้นำและประวัติศาสตร์ของชุมชน เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนชุมชน และกระทำตนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนให้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพยายามค้นหาทีมงานชาวบ้านที่เห็นว่าสามารถที่จะทำงานในกระบวนการแบบ PAR ได้

3) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน การเป็นนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการแบบ PAR นั้น นักวิจัยจะต้องรู้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับชุมชนที่ตนจะเข้าไปทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะเด่น และสภาพปัญหาของหมู่บ้าน เพราะการทราบข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงชุมชนระยะก่อนและหลังการดำเนินงาน นอกจากนี้การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าว จะช่วยให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงปัญหาหลักของชุมชนที่กำลังเผชิญอยู่ อันจะนำไปสู่การพิจารณาและปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างชาวบ้านเพื่อวางแผนแก้ปัญหา ในจังหวะนี้นักวิจัยจะต้องเข้าไปสอดแทรกเสนอทางเลือกของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านพิจารณา และตัดสินใจเองว่าจะยอมรับและยินดีที่จะใช้แนวทางของ PAR มาแก้ปัญหาของหมู่บ้าน หลังจากชาวบ้านยอมรับแล้วที่ประชุมชาวบ้านก็จะร่วมกันคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมจากกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน จัดตั้งเป็นทีมงานของหมู่บ้านขึ้น (local research team)

2.13.2.2 ระยะเวลาทำวิจัย ประกอบด้วย

1) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน วิธีการของการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน กระทำได้โดยการให้กลุ่มชาวบ้านที่ร่วมกันสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้ เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุขของหมู่บ้าน เชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ที่เป็นจริงของชุมชนในที่ประชุมชาวบ้าน ให้ที่ประชุมระบุนความต้องการของชุมชนออกมา และร่วมกันประเมินว่าสภาพของชุมชนที่เป็นอยู่ในขณะนี้เป็นอย่างที่พวกเขาคาดหวังหรือไม่ ถ้ายังต้องมีการอภิปรายและระบุนอกมาให้ชัดเจนว่าเป็นเพราะสาเหตุอะไร หลังจากนั้นก็นำปัญหาที่ได้รับการระบุนมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาที่ระดับความรุนแรงและความยากง่ายในการที่จะแก้ไข

2) การฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การแก้ปัญหาของชุมชนโดยอาศัยกระบวนการของการทำวิจัยด้วยตัวของชาวบ้านเอง ดังนั้น สิ่งจำเป็นที่ชาวบ้านจะต้องเรียนรู้เป็นอันดับแรกก็คือ การเรียนรู้ทักษะในการทำ

วิจัย ซึ่งนักวิจัยจากภายนอกชุมชนจะไปฝึกอบรมทักษะของการทำวิจัยให้กับกลุ่มของชาวบ้านที่อาสาสมัคร และได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมชาวบ้าน ให้ทำหน้าที่เป็นทีมงานวิจัยของหมู่บ้าน

3) การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการ PAR เป็นปัญหาคนละประเด็นกับปัญหาของชุมชน ในขณะที่ปัญหาของชุมชนอาจจะเป็นปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ ปัญหาความยากจน แต่ปัญหาของการทำวิจัยแบบ PAR กลับได้แก่ ปัญหาเรื่องการได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการแก้ไข ปัญหาของชุมชน ที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการแบบ PAR เพราะฉะนั้นการทำวิจัยแบบ PAR จะต้องเริ่มต้นควบคู่ไปกับการรู้จักตัวเองของชาวบ้าน รู้จักชุมชนและรู้จักหมู่บ้านของตน มีทรัพยากรอะไรบ้างที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาของหมู่บ้าน เป็นการมองที่ตัวเองเพื่อพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรก เพราะฉะนั้นคำแนะนำจากผู้รู้ในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกชุมชนหรือกิจกรรมการไปศึกษาโครงการพัฒนาในชุมชนอื่นที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันจึงจำเป็นและมีประโยชน์สำหรับการกำหนดแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

4) การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนที่ทีมวิจัยท้องถิ่นจะเริ่มการวิจัยปัญหาที่ได้รับการระบุให้มีความสำคัญเป็นอันดับแรก และมีความเป็นไปได้สูงที่จะดำเนินการแก้ไข พวกเขาควรจะได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิดให้รู้จักการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการ โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของการวิจัย กำหนดข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของการวิจัย เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือการวิจัย ซึ่งอาจจะเป็นแบบสอบถามที่ทีมงานวิจัยของชาวบ้านออกเก็บข้อมูล นักวิจัยจากภายนอกต้องคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการของการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จนกว่าจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมนำไปวิเคราะห์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้อาจเป็นขั้นตอนที่ยากสำหรับทีมวิจัยท้องถิ่น ดังนั้นสิ่งที่นักวิจัยจากภายนอกจะต้องให้ความสำคัญในขั้นตอนของการคัดเลือกทีมงานวิจัยของหมู่บ้านคือ จะต้องกำหนดว่าสมาชิกในทีมวิจัยท้องถิ่นบางคนควรจะมีความรู้ในขั้นอ่านออกเขียนได้ เพื่อจะได้เป็นแกนหลักในการนำข้อมูลดิบมาคำนวณหาค่าร้อยละ และทำตารางสรุปเปรียบเทียบหรือแผนภูมิอย่างง่าย ๆ และสามารถแปลผลข้อมูลได้ เมื่อทีมวิจัยท้องถิ่นนำข้อมูลมาแปลผลและสรุปแล้ว ก็จะทราบถึงสถานการณ์ของปัญหาที่พวกเขาหยิบยกมาทำวิจัยร่วมกันว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่คิดว่าน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหา

6) การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมหมู่บ้านหลังจากที่ทีมวิจัยของหมู่บ้านได้วิเคราะห์ แปลผล และจัดทำสรุปข้อมูลในรูปของตาราง กราฟ และแผนภูมิอย่างง่าย ๆ มีการประชุมชาวบ้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อที่ประชุมให้รับทราบ เพื่อจะได้ช่วยกันยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมกับให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อแก้ปัญหาต่อไป

2.13.2.3 ระยะการจัดการ ประกอบด้วย

1) การอบรมทีมงานวางแผนท้องถิ่น ระยะการจัดทำแผนเป็นช่วงกลางของกระบวนการ PAR ที่จะต้องมีทีมงานจัดทำแผนของหมู่บ้านมารับหน้าที่ต่อจากทีมงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อกำหนดโครงการหรือกิจกรรมแก้ปัญหาของหมู่บ้าน โดยสมาชิกในทีมงานวิจัยควรร่วมอยู่ในทีมงานวางแผนของหมู่บ้านด้วย เช่นเดียวกับการให้ชาวบ้านเข้ามาระบุปัญหาความต้องการของส่วนรวม จะส่งผลดีในแง่ของการให้ความร่วมมือที่จะปฏิบัติตามแผนที่ตนเองร่วมกำหนดขึ้น อย่างไรก็ตาม นักวิจัยจากภายนอกจะต้องคอยเป็นที่ปรึกษาและจัดหาวิทยากรที่มีความรอบรู้ในการจัดทำแผนมาให้ความรู้แก่ทีมวางแผนท้องถิ่น

2) การกำหนดโครงการ หรือกิจกรรม ในการจัดทำแผนนั้น ทีมงานวางแผนของหมู่บ้านจะต้องระบุโครงการ และกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการโดยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือกิจกรรม ให้ชัดเจนว่าทำเพื่อสนองตอบต่อความต้องการอะไรของชุมชน ขึ้นต่อมาระบุแหล่งทุนสนับสนุน หรือทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรม ระบุผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรม จัดทำตารางและกำหนดเวลาที่จะดำเนินการตามโครงการ หรือกิจกรรมเหล่านั้น

3) การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน ก่อนนำแผนไปปฏิบัติ จะต้องมีการประเมินเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของโครงการหรือกิจกรรมเสียก่อน อาจทดลองในกลุ่มเล็กๆ หรืออาจกำหนดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาไว้หลายกิจกรรม เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด โดยดำเนินการไปพร้อมๆ กัน

4) การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานสนับสนุน ก่อนจะดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผน นอกจากการให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือตนเองแล้ว นักวิจัยจากภายนอกต้องแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักช่องทางแสวงหางบประมาณ บุคลากรและหน่วยงานที่มาสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพราะบางครั้ง บางปัญหา ยังคงต้องขอความร่วมมือจากทางราชการหรือจากองค์กรพัฒนาเอกชนอยู่ โดยชุมชนจะต้องมีตัวแทนไปเสนอโครงการและเจรจาขอสนับสนุนต่อไป

2.13.2.4 ระยะการนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย

1) การกำหนดทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร จำเป็นที่จะต้องมอบหมายให้ทีมงานหมู่บ้านเข้ามารับผิดชอบดำเนินการ โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม จะต้องกระจายไปยังสมาชิกทุกคน เพราะฉะนั้นทีมปฏิบัติงานจะต้องมีความเสียสละและมีความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และทีมปฏิบัติจะต้องได้รับการยอมรับ และการไว้วางใจจากสมาชิก

2) การอบรมทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร ควรจะมีการอบรมเพื่อให้ความรู้

และเทคนิคในการทำงาน ตลอดจนการบริหารจัดการแก๊ทิมปฏิบัติงานอาสาสมัคร ให้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติตามแผนงานได้เป็นอย่างดี

2.13.2.5 ระยะติดตาม ประเมินผลและสรุปบทเรียนในการปฏิบัติงาน ชาวบ้านควรจัดตั้งทีมงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหมู่บ้านขึ้นมา โดยรับการฝึกอบรมความรู้และเทคนิคในการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะปฏิบัติงาน ทีมงานติดตามและประเมินผล จะต้องติดตามการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการทุกระยะว่าเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไข สุดท้ายจะต้องประเมินว่าโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการไป บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เมื่อทำการประเมินผลโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้วทีมงานติดตามและประเมินผลจะต้องเสนอให้ที่ประชุมหมู่บ้านรับทราบและให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และสรุปบทเรียนจากการทำงานร่วมกัน

2.14 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

สันติ อุทัยพันธุ์ (2546) ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแก๊ทกองทุนหมู่บ้านของเครือข่ายคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ระดับตำบล จังหวัดขอนแก่น เพื่อหารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะแรก เป็นการพัฒนารอบแนวความคิดจากการศึกษาเอกสาร การตรวจสอบ และวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนารูปแบบ โดยการสร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาศักยภาพหรือสภาพที่แท้จริงของการดำเนินงานในการเรียนรู้ด้านการบริหาร และการจัดการกองทุน แล้วนำผลจากการศึกษามาพัฒนาเป็นรูปแบบ ระยะสุดท้ายเป็นระยะของการตรวจสอบรูปแบบที่พัฒนา โดยการนำไปทดลองใช้ ผลการทดลองทำให้ได้รูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแก๊ทกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ และนอกจากนี้วิธีการดังกล่าวยังสอดคล้องกับการวิจัยของ บุญทิพย์ สิริรังศรี และคณะ (2538) ที่ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการบริการพยาบาลที่ประทับใจ โดยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลจากบททวนวรรณกรรม และการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้บริการทางด้านการพยาบาล เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างหลักสูตร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ในการฝึกอบรมประเมินผลหลักสูตร และสุดท้ายประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร และการศึกษาของ เปรมฤทัย น้อยหมื่นไวย และนิกรณ์ วัฒนานุกุลกิจ (2542) ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยวิธีการพัฒนาแบบวัดดังกล่าว ประกอบด้วย การศึกษาดำรงและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาล การสร้างแบบวัดจากการศึกษา การตรวจสอบแบบ

วัดที่สร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิและการตรวจสอบแบบวัดโดยการทดลองใช้ จากนั้นสรุปผลการทดลองใช้ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบที่พัฒนาจากวิธีการดังกล่าวจะได้แบบวัดที่เหมาะสมสำหรับวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล

2.15 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาญพิทยา ฉิมพาลี (2544) ศึกษาการดำเนินงานโครงการศูนย์ข้าวชุมชน (ข้าวหอมมะลิ) พบว่าผู้แทนศูนย์ข้าวชุมชน มีความพึงพอใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ทางราชการสนับสนุน ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยพืชสด และการถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์เกิดประโยชน์ในระดับมาก แต่ปัจจัยอื่น ๆ เกิดประโยชน์ในระดับปานกลาง ศูนย์มีความคิดเห็นว่า สามารถดำเนินการต่อไปได้ หากทางราชการงดการสนับสนุน อีกทั้งสามารถจัดหาปุ๋ยเคมีได้เอง และสามารถกระจายพันธุ์ได้ตามเป้าหมาย ปัญหาอุปสรรคที่พบ พบว่า ปัญหาด้านการจัดทำแปลงอันดับหนึ่งคือ ภัยธรรมชาติ อันดับสองคือ โรคแมลงระบาด ปัญหาด้านการเก็บรวบรวมพันธุ์อันดับหนึ่งคือ ไม่มีอุปกรณ์ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ อันดับสองคือไม่มีสถานที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์ ปัญหาด้านการกระจายพันธุ์ อันดับหนึ่งคือ เกษตรกรอื่นมีแหล่งพันธุ์อยู่แล้ว อันดับสองคือ เกษตรกรอื่นไม่สนใจ ปัญหาด้านการตลาดคือ ผลผลิตข้าวในส่วนที่มิได้เป็นเมล็ดพันธุ์ ผู้แทนศูนย์ มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ว่าศูนย์ต้องมีการวางแผนการผลิตและการตลาด ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนด้านการสนับสนุนนั้นผู้แทนศูนย์ต้องการอุปกรณ์ผลิตพันธุ์ข้าวฉางข้าวและลานตากข้าว นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนครั้งที่ประชุม จำนวนสมาชิกและปริมาณผลผลิตข้าว มีความสัมพันธ์ช่วยให้ได้ปริมาณผลผลิตเมล็ดพันธุ์มากขึ้น ยกเว้นจำนวนเงินกองทุน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณผลผลิตเมล็ดพันธุ์แต่อย่างใด

เสวต งามสรรพ (2544) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตชลประทานต่อศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าผู้แทนศูนย์มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนปัจจัยด้านเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยพืชสดน้อย ส่วนการสนับสนุนปุ๋ยเคมีและการถ่ายทอดความรู้ปานกลางมีความคิดเห็นว่า ศูนย์จะยั่งยืนอยู่ต่อไปได้ทางราชการควรสนับสนุนปัจจัยด้านเมล็ดพันธุ์เป็นเวลา 5 ปี และสามารถใช้จ่ายเงินกองทุนซื้อปุ๋ยเคมีได้ และสามารถขยายพื้นที่ศูนย์ ได้ 4,000 ไร่ ภายใน 4 ปี และพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในการที่รัฐสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ อายุและการศึกษามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ปัญหาอุปสรรคที่พบได้แก่ ภัยธรรมชาติ ไม่มีที่เก็บรวบรวมผลผลิตจากแปลงพันธุ์ การกระจายผลผลิตน้อย เนื่องจากเกษตรกรอื่นมีแหล่งพันธุ์อยู่แล้ว และมีความเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายได้ไม่คุ้มทุน เมื่อเทียบกับการดูแลที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า ศูนย์ควรมีวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องซัง เครื่องวัดความชื้น เครื่องมือการเกษตร ฝักร้าง และอุปกรณ์ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์

ถ้าแผน ชันกสิกรรม (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็ของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ ได้แก่ อายุ การดำรงตำแหน่งในชุมชน รายได้ รวมต่อปี ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการ บทบาทในด้านการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ การถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร โดยพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคใน ส่วนของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ การขาดสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาการบริหารงบประมาณไม่ สอดคล้องกับงาน ปัญหาการประสานงานและภาระงานที่มากเกินไปของเจ้าหน้าที่ 2) ปัจจัย คณะกรรมการบริหาร ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีปัญหาอุปสรรคในส่วนของ กรรมการบริหาร ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลาในการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหาภัยธรรมชาติ และเงินกองทุน น้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการในฤดูกาลต่อไป และ3) ปัจจัยเกษตรกรผู้จัดทำแปลงผลิต เมล็ดพันธุ์ ได้แก่ ระดับการศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและเสนอความคิดเห็น โดยมี ปัญหาอุปสรรคในส่วนของเกษตรกร ได้แก่ ปัญหาแปลงพันธุ์มีปัญหาจากภัยธรรมชาติ และศัตรูพืช ระบาด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา สภาพการดำเนินงาน การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินการตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้เข้มแข็งตามแนวทางที่เหมาะสม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร ประชากรที่ทำการศึกษประกอบด้วย

3.2.1.1 ประชากรที่เป็นศูนย์ข้าวชุมชนใช้ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 3 ประเภท ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว

3.2.1.2 ประชากรที่เป็นบุคคล ใช้ประชากรของศูนย์ข้าวชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธาน กรรมการ และเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจะทำการสำรวจศูนย์ข้าวชุมชนเบื้องต้นเพื่อศึกษาสภาพความพร้อม และความเป็นไปได้ในการเป็นตัวแทน ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ค่อนข้างสูง ระยะเวลาดำเนินการนาน และนักวิจัยต้องเข้าร่วมดำเนินการศึกษาจริงในพื้นที่ตลอดระยะเวลาดำเนินการ ลักษณะของประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (homogenous) และกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจะต้องดำเนินการอยู่และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมีวิธีการคัดเลือกดังนี้

3.2.2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified sampling) 3 ชั้นจากจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนตามประเภทเมล็ดพันธุ์ที่ผลิต คือ กลุ่มจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว ในแต่ละชั้นสุ่มจังหวัดที่อยู่ในแต่ละชั้น โดยการจับฉลาก ผลการสุ่ม

ได้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า บุรีรัมย์เป็นตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวหอมมะลิ และอุบลราชธานีเป็นตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเหนียว

3.2.2.2 การกำหนดตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชนในแต่ละจังหวัดที่สุ่มได้ตามข้อ 2.2.1 ได้สุ่มตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชนจังหวัดละ 3 แห่ง เนื่องจากข้อจำกัดของการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว จึงได้เลือกใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชนแบบเจาะจง (purposive sampling) และแต่ละจังหวัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนตามระดับความเข้มแข็ง คือ ระดับความเข้มแข็งมาก ปานกลาง และน้อยอย่างละ 1 ศูนย์ ดังนั้นในแต่ละจังหวัดได้ศูนย์ข้าวชุมชน 3 แห่งรวม 3 จังหวัด ได้ศูนย์ข้าวชุมชนในการวิจัย 9 แห่ง โดยระดับความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.) เป็นผู้จัดระดับไว้ล่วงหน้าแล้ว

ศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง ที่คัดเลือกได้จากวิธีการข้างต้น (ตารางที่ 3.1) ได้แก่

1) ศูนย์ข้าวชุมชนที่ปลูกข้าวเจ้า ได้คัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวเจ้าแหล่งใหญ่ของประเทศ จำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่

(1) ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

(2) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเดิมบางนางบวช มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

(3) ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลิ ตำบลทุ่งคลิ อำเภอเดิมบางนางบวช มีความเข้มแข็งในระดับมาก

2) ศูนย์ข้าวชุมชนที่ปลูกข้าวหอมมะลิ คัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิ คุณภาพดีของประเทศ จำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่

(1) ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง ตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

(2) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ตำบลพระครู อำเภอเมือง มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

(3) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ตำบลโนนแดง อำเภอหนองหงส์ มีความเข้มแข็งในระดับมาก

3) ศูนย์ข้าวชุมชนที่ปลูกข้าวเหนียว ได้คัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนจากจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวเหนียวที่สำคัญของประเทศ จำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่

(1) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

(2) ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

(3) ศูนย์ข้าวชุมชนคอนชี ตำบลคูมใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ มีความเข้มแข็งในระดับมาก

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชน 9 แห่งที่ใช้ในการวิจัย

ระดับความเข้มแข็ง	ศูนย์ข้าวชุมชน		
	ข้าวเจ้า จังหวัดสุพรรณบุรี	ข้าวหอมมะลิ จังหวัดบุรีรัมย์	ข้าวเหนียว จังหวัดอุบลราชธานี
มาก	ทุ่งคลี	หนองชัยศรี	คอนชี
ปานกลาง	หนองกระทุ่ม	หนองมะค่าแต้	สร้างถ่อ
น้อย	เขาพระ	โนนสว่าง	หนองเสือ

3.3 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 แหล่ง ดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก เอกสาร ตำรา ผลการศึกษาวิจัย รายงานผลการดำเนินงานและรายงานการประชุมของศูนย์ข้าวชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในหมู่บ้าน (กชช. 2ค.)

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากประชากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน โดยวิธีใช้แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความคิดเห็น

3.4 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

การพัฒนา การสร้างหรือการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ได้ยึดแนวทางหลักการบริหารจัดการและการพัฒนาที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาคนให้มีการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลัก โดยตั้งอยู่บนฐานของศักยภาพและเงื่อนไขของศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิกที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ มีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

3.4.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่

3.4.1.1 การศึกษาทบทวนวรรณกรรมในแนวคิดทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้แก่ หลักการของศูนย์ข้าวชุมชน การพัฒนากลุ่ม การบริหารและการจัดการ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การประเมินองค์การ แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน หลักการการมีส่วนร่วมงานวิจัย

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาประยุกต์ให้เข้ากับหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.4.1.2 การศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานทางด้านภูมิสังคม ได้แก่ ข้อมูลทางด้านสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน ข้อมูลทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

3.4.1.3 การศึกษาข้อมูลสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อทราบรูปแบบที่ศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินการอยู่ ได้แก่ ข้อมูลด้านความเป็นมา ที่ตั้ง ทรัพยากรของศูนย์ข้าวชุมชน การบริหารกลุ่ม การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ และการบริหารกองทุน

3.4.2 การบูรณาการความรู้และข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษามารบูรณาการร่วมกับประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้จากการศึกษาในงานในศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และพัฒนาขึ้นมาเป็นรูปแบบ โดยการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญ และสรุปเป็นรูปแบบการพัฒนา

3.4.3 การนำรูปแบบไปใช้กับศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง รวมทั้งการประเมินและปรับรูปแบบในระหว่างการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ จะมีการประเมินและปรับรูปแบบในแต่ละขั้นตอนอยู่ตลอดเวลาระหว่างกระบวนการนำไปใช้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิก

3.4.4 การทดสอบรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาไปทดสอบโดย การเปรียบเทียบผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้กับผลที่เกิดขึ้นภายหลัง การนำรูปแบบไปใช้ และการทดสอบความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่นำไปใช้กับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนและแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนกับประธานกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนกับประธานกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่

3.5.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ รายละเอียดวิธีการสร้างเครื่องมือแบบต่าง ๆ มีดังนี้

3.5.1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดกรอบของเนื้อหาข้อคำถาม แล้วนำเครื่องมือไปตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนปรับปรุงก่อนปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ (รายละเอียดแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก)

3.5.1.2 แบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน โดยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกรอบเนื้อหาและแนวคิดการสร้างแบบประเมินจากนั้นให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ นักวิชาการเกษตร และอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันระดมความคิดเห็นจากเวทีการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม (รายละเอียดแบบประเมินอยู่ในภาคผนวก)

3.5.1.3 แบบประเมินความคิดเห็นและความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยการศึกษากระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน แล้วนำข้อมูลมากำหนดเป็นกรอบเนื้อหา และคำถาม นำเครื่องมือที่จัดสร้างไปทดลองใช้แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ (รายละเอียดแบบประเมินอยู่ในภาคผนวก)

3.5.2 รายละเอียดของเครื่องมือ มีดังนี้

3.5.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เป็นข้อคำถามทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา การดำรงตำแหน่งในชุมชน และอบต. และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ถือครองที่เป็นของตนเอง พื้นที่เช่า พื้นที่ปลูกข้าว แหล่งเงินทุน ผลผลิตเฉลี่ย ราคาผลผลิต แหล่งจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย และอาชีพเสริม

3.5.2.2 แบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน สำหรับ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเป็นผู้ประเมิน โดยมีการประเมินในองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็ง 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ การบริหารกลุ่ม การทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และการบริหารกองทุน

3.5.2.3 แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่เป็นผู้ประเมิน โดยมีประเด็นข้อคำถามหลัก ได้แก่ การสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา และข้อเสนอแนะ

3.5.3 คำถามที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าว มีลักษณะคำถามดังนี้

3.5.3.1 คำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของตนเอง

3.5.3.2 คำถามในแบบประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน เป็นคำถามที่ประเมินตามความคิดเห็น โดยมีมาตรวัดความคิดเห็นแบบ Likert's scale 5 ระดับ ดังนี้

5 = มากที่สุด

4 = มาก

3 = ปานกลาง

2 = ค่อนข้างน้อย

1 = น้อย

เกณฑ์การประเมินใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 = มากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 = มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 = ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 = ค่อนข้างน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 = น้อย

3.5.3.3 คำถามความคิดเห็นในแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเป็นคำถามในลักษณะให้แสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสมเพียงใด โดยมีมาตรวัดระดับความคิดเห็นแบบ Likert's scale 5 ระดับ และการแปลความหมาย ใช้เกณฑ์เช่นเดียวกับการแปลความหมายจากการประเมินความเข้มแข็งของ ศูนย์ข้าวชุมชน ในข้อ 5.3.2

3.5.4 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

3.5.4.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น สามารถวัดได้ตรงตามความต้องการ และครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหรือไม่ ดำเนินการโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตข้าวและการส่งเสริมเกษตร ตรวจสอบ ขอคำแนะนำ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรเพิ่มเติมหรือแก้ไข จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดสอบต่อไป

3.5.4.2 แบบประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการพัฒนามาจากกระบวนการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ร่วมสัมมนาประกอบด้วย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน นักวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ทั้งหมดได้ร่วมกันสรุปและพัฒนามาบนพื้นฐานทางวิชาการ และสภาพที่ปรากฏของ

ศูนย์ข้าวชุมชนทำให้ได้แบบประเมินที่สมบูรณ์และนำไปใช้ได้จริง

3.5.4.3 แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การตรวจสอบว่าแบบประเมินที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหรือไม่ ดำเนินการโดยขอคำแนะนำจากศาสตราจารย์ ดร. ลิน พันธุ์พินิจ (กรรมการวิทยานิพนธ์) เพื่อให้ได้

กรอบแนวคิดการประเมิน จากนั้นสร้างแบบประเมินแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตข้าวและการส่งเสริมเกษตรตรวจสอบแก้ไข ขอ คำแนะนำและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรเพิ่มเติมหรือแก้ไขจากนั้นนำมาปรับปรุง แล้วนำไปทดสอบต่อไป

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

3.6.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตาม ขั้นตอนดังตารางที่ 3.3.2 และภาพที่ 3.3.1

3.6.2 ช่วงเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่ มกราคม 2549-เมษายน 2550

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้และช่วงเวลาดำเนินการในการ ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล	ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลที่ได้	ช่วงเวลา ดำเนินการ
1. ประชุมชี้แจง ศึกษา ข้อมูล เบื้องต้น คัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชน และพัฒนารูปแบบการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าว เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ	- สภาพภูมิสังคมและ สภาพการดำเนินงานของ ศูนย์ ข้าวชุมชนที่ร่วมวิจัย - รูปแบบการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน	6-11 ม.ค.49
2. กำหนดเป้าหมาย องค์ประกอบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของ ศูนย์ข้าวชุมชน	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง	แบบประเมิน องค์ประกอบ ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของศูนย์ ข้าวชุมชน	12-20 ม.ค. 49
3. ประเมินศูนย์ข้าว ชุมชนตาม องค์ประกอบ ตัวชี้วัดก่อนการ พัฒนา	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง	สภาพการดำเนินงานของ ศูนย์ข้าวชุมชนในปัจจุบัน	1-4 ก.พ. 49

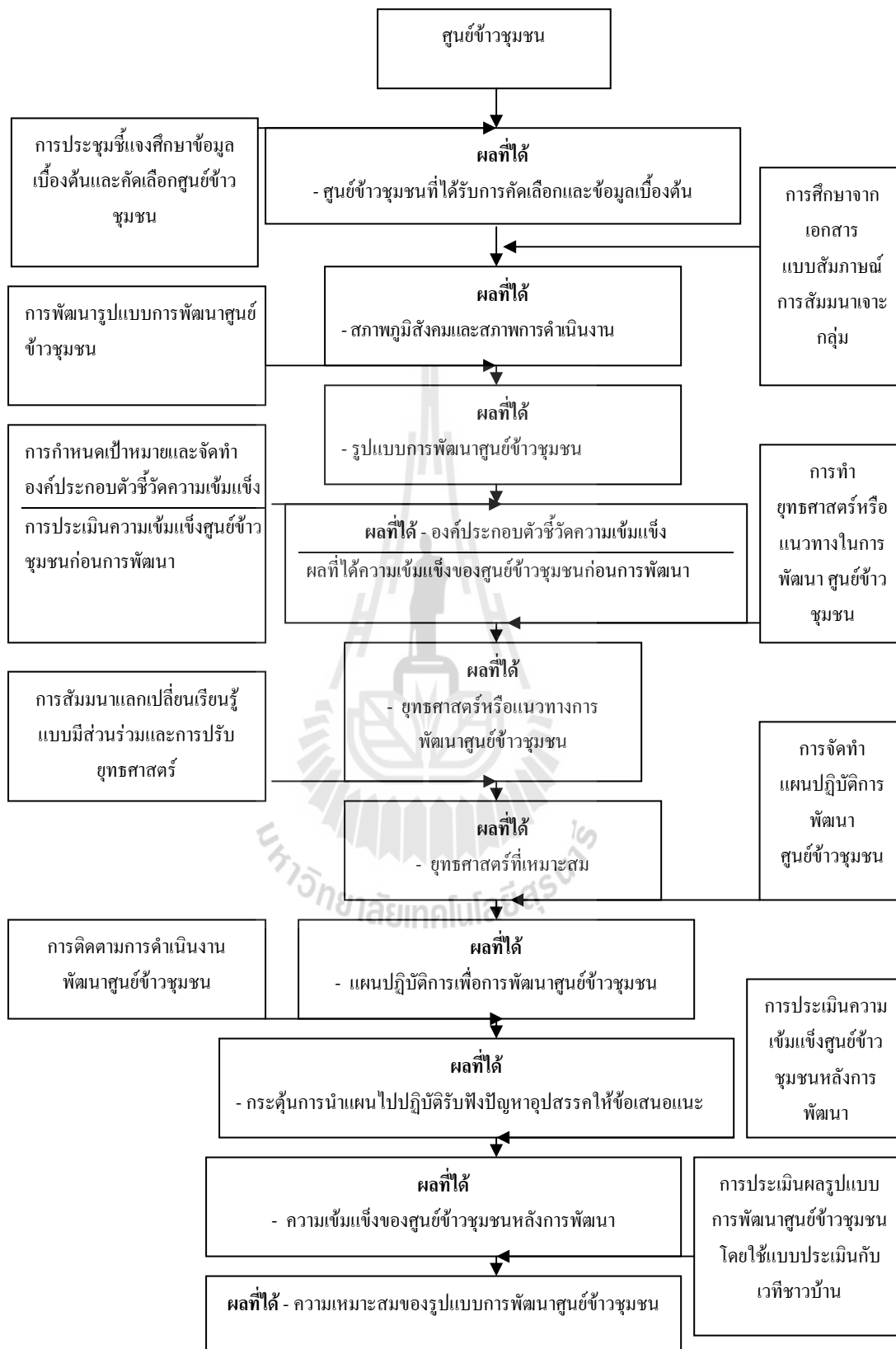
ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้และช่วงเวลาดำเนินการในการ
ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

การเก็บรวบรวมข้อมูล	ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลที่ได้	ช่วงเวลา ดำเนินการ
4. จัดทำยุทธศาสตร์หรือ แนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน - วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค - กำหนดยุทธศาสตร์	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง	ยุทธศาสตร์หรือ แนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	10-14 ก.พ. 49
5. สัมมนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	นักวิจัย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ และ เอกชนที่เกี่ยวข้อง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	แนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนในมุมมอง ของเจ้าหน้าที่รัฐและ เอกชน นักวิชาการ และ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	24 ก.พ. 49
6. ปรับยุทธศาสตร์	สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	ยุทธศาสตร์หรือแนว ทางการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชนที่เหมาะสม	25-28 ก.พ. 49
7. จัดทำแผนปฏิบัติการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	นักวิจัย เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อบต. ผู้นำชุมชน	แผนการปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	6-14 มี.ค. 49
8. ติดตามการดำเนินงาน ตามแผนการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่ รัฐที่เกี่ยวข้อง	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะในการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	ครั้งที่ 1 พ.ค. 49 ครั้งที่ 2 ก.ย. 49 ครั้งที่ 3 ธ.ค. 49
9. การประเมินศูนย์ ข้าวชุมชนตามองค์	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	ผลการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน	8-12 ก.พ. 50

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้และช่วงเวลาดำเนินการในการ
ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

การเก็บรวบรวมข้อมูล	ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลที่ได้	ช่วงเวลา ดำเนินการ
ประกอบตัวชี้วัด หลังการพัฒนา	เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง		
10. สรุปผลการวิจัย	นักวิจัย สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง	ผลการวิจัย รูปแบบและ ข้อเสนอแนะในการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	3-12 มี.ค. 50
11. การประเมินผล รูปแบบการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	นักวิจัย สมาชิก ข้าวชุมชนเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร ประจำพื้นที่	รูปแบบการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนที่เหมาะสม	4-8 เม.ย. 50

ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันตามลักษณะของข้อมูลดังนี้

3.7.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ข้อมูลสภาพแวดล้อม ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.7.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ข้อมูลสภาพสังคม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านความคิดเห็นใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน เรียงลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และผลการดำเนินงานตามรูปแบบที่พัฒนา

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนและหลังการพัฒนา

ตอนที่ 5 ผลการประเมินความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน

สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วยสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน และสภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน ทำการศึกษาโดยการศึกษจากข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสำรวจพื้นที่ ผลจากการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

1.1 ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และใช้น้ำชลประทานเพื่อทำการเกษตร

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีไฟฟ้า มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ สถานพยาบาล โรงเรียน

ภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.2 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และใช้น้ำชลประทานเพื่อทำการเกษตร

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีไฟฟ้า มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.3 ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 บ้านคูเมือง ตำบลทุ่งคลีอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 มีความเข้มแข็งในระดับมาก

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และใช้น้ำชลประทานเพื่อทำการเกษตร

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีไฟฟ้า มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.4 ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง ตั้งอยู่ที่หมู่ 12 บ้านโนนสว่าง ตำบลบ้านด่าน กิ่งอำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลิตข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ ศาลาประชาคม ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ วัด และหอกระจายข่าว มีร้านค้าปัจจัยการผลิต มีโรงสี และมีไฟฟ้า ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ แหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.5 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลพระครู อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลิตข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ สถานพยาบาล ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว มีร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี ไฟฟ้า แหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.6 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลิตข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 มีความเข้มแข็งในระดับมาก

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ สถานพยาบาล ศูนย์เด็กเล็ก ศาลาประชาคม ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว มีโรงสี และมีไฟฟ้า ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.7 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 บ้านหนองเสือ ตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลิตข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข 6 มีความเข้มแข็งในระดับน้อย

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีไฟฟ้า มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ วัด และหอกระจายข่าว ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.8 ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ ตั้งอยู่ที่หมู่ 15 ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลิตข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข 6 มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ สถานพยาบาล ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม ลานตากผลผลิต ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ วัด และหอกระจาย

ข่าย มีโรงสี และมีไฟฟ้า ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต โรงสี และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร

1.9 ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 บ้านดอนชี ตำบลคูมใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลิตข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข 6 มีความเข้มแข็งในระดับมาก

ด้านสภาพแวดล้อม มีพื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมมีความสะดวกสามารถเดินทางได้ตลอดปี มีการสื่อสารทางโทรศัพท์ มีการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ศาลาประชาคม โทรศัพท์สาธารณะ วัด และหอกระจายข่าว มีโรงสี ไฟฟ้า และแหล่งรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร ส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีคือ ร้านค้าปัจจัยการผลิต

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน

ประเภทผลิตภัณฑ์ข้าว	ข้าวเจ้า (สุพรรณบุรี)				ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)		
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
ศูนย์ข้าวชุมชน	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
ระดับความเข้มแข็ง	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. สภาพแวดล้อม										
1.1 สภาพพื้นที่	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบลุ่ม	ราบ	ราบ	ราบ	ราบ	ราบ	ราบ	
1.2 ลักษณะดิน	ดินเหนียว	ดินเหนียว	ดินเหนียว	ดินร่วน ปนทราย	ดินร่วน ปนทราย	ดินร่วน ปนทราย	ดินร่วน ปนทราย	ดินร่วน ปนทราย	ดินร่วน ปนทราย	
1.3 ความอุดมสมบูรณ์	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้างต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	ค่อนข้างต่ำ	
1.4 สภาพน้ำเพื่อการเกษตร	น้ำชลประทาน	น้ำชลประทาน	น้ำชลประทาน	น้ำฝน	น้ำฝน	น้ำฝน	น้ำฝน	น้ำฝน	น้ำฝน	
2. โครงสร้างพื้นฐาน										
2.1 การคมนาคม	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	
	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	ตลอดปี	
2.2 การสื่อสาร	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	โทรศัพท์	
2.3 การบริการสาธารณะ										
- สถานพยาบาล	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี	

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเภทผลิตภัณฑ์ข้าว	ข้าวเจ้า (สุพรรณบุรี)			ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)		
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อปาน	ดอนชี
	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	กลาง	มาก
- โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี	มี	มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี
- ศาลาประชาคม	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
- ลานตากผลผลิต	มี	มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
- ศูนย์บริการถ่ายทอดฯ	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ไม่มี
- โทรศัพท์สาธารณะ	มี	มี	มี	ไม่มี	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	มี
- วัด	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
- หอกระจายข่าว	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
2.4 ร้านค้าปัจจัยการผลิต	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
2.5 โรงสี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
2.6 ไฟฟ้า	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
2.7 แหล่งรวบรวมผลผลิต	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี
ทางการเกษตร									

2. สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ทำการศึกษาโดยการใช่แบบสัมภาษณ์กับสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการศึกษา (ตารางที่ 4.2) มีดังนี้

2.1 ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 31 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 64.5 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 51 ปี (อายุระหว่าง 30-70 ปี) ร้อยละ 67.7 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 83.9 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 48.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 14 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 31.5 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 34.4 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนศูนย์ ไม่มีผลผลิตและไม่มีเมล็ดพันธุ์จำหน่าย จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.6 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม ได้แก่รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 51.9)

2.2 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 22 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 59.1 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 46.4 ปี (อายุระหว่าง 21-78 ปี) ร้อยละ 34.8 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 82.6 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 60.9 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 17.5 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 10 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 17.5 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม มีผลผลิตเฉลี่ย 800 กก.ต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 9 บาทต่อกก. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เอกชน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.2 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม ได้แก่รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 63.2)

2.3 ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคอก มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 42 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 52.4 เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 43.6 ปี (อายุระหว่าง 27-65 ปี) ร้อยละ 47.6 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 92.9 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 75.7 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 19.9 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 14.1 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 24.6 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม มีผลผลิตเฉลี่ย 950 กก.ต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 9 บาทต่อกก. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เอกชน จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 2.2 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม ได้แก่รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 78.4)

2.4 ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 22 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 59.1 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 51.9 ปี (อายุระหว่าง 36-72 ปี) ร้อยละ 90.9 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 63.6 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ใน

ชุมชน ทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 90.9 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 13.3 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 13.4 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 18.6 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม ไม่มีผลผลิตและไม่มีเมล็ดพันธุ์จำหน่าย จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 2.2 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม คือ รับจ้างก่อสร้าง (ร้อยละ 77.3)

2.5 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 15 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 60.0 เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 43.8 ปี (อายุระหว่าง 26-63 ปี) ร้อยละ 40.0 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 66.7 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ร้อยละ 90.0 ไม่มีตำแหน่งใน อบต. และสมาชิกร้อยละ 53.3 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและ ธ.ก.ส. จำนวนเท่ากัน

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 29.4 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 16.4 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 32.4 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม มีผลผลิตเฉลี่ย 368 กก.ต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 10 บาทต่อกก. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกร จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 2.8 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม คือ รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 58.3)

2.6 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 25 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 92.0 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 44.9 ปี (อายุระหว่าง 33-68 ปี) ร้อยละ 39.1 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สมาชิกร้อยละ 50.0 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ร้อยละ 80.0 ไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 96.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 24.4 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 12.6 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 29.7 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม มีผลผลิตเฉลี่ย 480 กก.ต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 11 บาทต่อกก. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกร จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม คือ รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 60.0)

2.7 ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 20 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 78.9 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 48.0 ปี (อายุระหว่าง 33-65 ปี) ร้อยละ 60.0 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 80.0 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 85.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 16.2 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 4.5 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 14.5 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่ง

เงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม ไม่มีผลผลิตและไม่มีเมล็ดพันธุ์จำหน่าย จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 3.3 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม คือรับจ้างก่อสร้าง (ร้อยละ 63.2)

2.8 ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 20 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 95.0 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 55.0 ปี (อายุระหว่าง 36-68 ปี) ร้อยละ 60.0 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมดไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชนและไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 92.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส.

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 17.6 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 15 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 17 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม ไม่มีผลผลิตและไม่มีเมล็ดพันธุ์จำหน่าย จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 2.8 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม ได้แก่ค้าขาย (ร้อยละ 91.7)

2.9 ศูนย์ข้าวชุมชนคอนสี มีสมาชิกให้ข้อมูลจำนวน 42 คน

สภาพทางสังคม สมาชิกร้อยละ 52.4 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 42.7 ปี (อายุระหว่าง 25-70 ปี) ร้อยละ 61.9 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 65.9 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน ร้อยละ 95.1 ไม่มีตำแหน่งใน อบต. และร้อยละ 66.7 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ สมาชิกมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 16.5 ไร่ต่อครัวเรือน และเช่าเฉลี่ย 13.0 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 19.8 ไร่ต่อครัวเรือน แหล่งเงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. สหกรณ์ และกองทุนกลุ่ม มีผลผลิตเฉลี่ย 400 กก.ต่อไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย 10 บาทต่อกก. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกร จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 4.7 คนต่อครัวเรือน อาชีพเสริม คือ รับจ้างแรงงาน (ร้อยละ 33.3)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ระดับความเข้มแข็ง	ข้าวเจ้า (สุพรรณบุรี)			ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)			เฉลี่ย
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. สภาพทางสังคม										
1.1 เพศ [คน (%)]										
- ชาย	20 (64.5)	13 (59.1)	20 (47.6)	13 (59.1)	6 (40.0)	23 (92.0)	15 (78.9)	19 (95.0)	22 (52.4)	16.8 (63.2)
- หญิง	11 (35.5)	9 (40.9)	22 (52.4)	9 (40.9)	9 (60.0)	2 (8.0)	5 (21.1)	1 (5.0)	20 (47.6)	9.8 (36.8)
1.2 อายุ (ปี)										
- อายุเฉลี่ย	51	46.4	43.6	51.9	43.8	44.9	48.0	55.0	42.7	47.5
- ช่วงอายุ	30 - 70	21 - 78	27 - 65	36 - 72	26 - 63	33 - 68	33 - 65	36 - 68	25 - 70	-
1.3 ระดับการศึกษา [คน (%)]										
- ไม่ได้เรียน	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.8)	0.3(1.2)
- ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	2 (6.5)	1 (4.3)	5 (11.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (8.7)	2 (10.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	1.4 (5.3)
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	21 (67.7)	8 (34.8)	20 (47.6)	20 (90.9)	6 (40.0)	9 (39.1)	12 (60.0)	25 (100.0)	26 (61.9)	16.3 (60.5)
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	4 (12.9)	7 (30.4)	12 (28.6)	1 (4.5)	6 (40.0)	6 (26.1)	3 (15.0)	0 (0.0)	11 (26.2)	5.6 (20.6)
- สูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	4 (12.9)	7 (30.4)	4 (9.5)	1 (4.5)	3 (20.0)	6 (26.1)	3 (15.0)	0 (0.0)	2 (4.8)	3.3 (12.3)
1.4 ตำแหน่งในชุมชน [คน(%)]										
- ไม่มี	26 (83.9)	19 (82.6)	39 (92.9)	14 (63.6)	10 (66.7)	10 (50.0)	16 (80.0)	25 (100.0)	27 (65.9)	20.7 (77.8)
- ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย	0 (0.0)	2 (8.7)	1 (2.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (5.0)	2 (10.0)	0 (0.0)	2 (4.8)	0.9 (3.3)
- กรรมการหมู่บ้าน	5 (16.1)	2 (8.7)	2 (4.8)	2 (9.1)	2 (13.3)	6 (30.0)	2 (10.0)	0 (0.0)	6 (14.6)	3.0 (11.3)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ระดับความเข้มแข็ง	ข้าวเจ้า (สุพรรณบุรี)			ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)			เฉลี่ย
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	
- อสม.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (27.3)	3 (20.0)	3 (15.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (14.6)	2.0 (7.5)
1.5 ตำแหน่งในอบต. [คน (%)]										
- ไม่มี	31 (100.0)	23 (100.0)	42 (100.0)	22 (100.0)	14 (93.33)	17 (85.0)	20 (100.0)	25 (100.0)	39 (95.1)	25.9 (97.5)
- กรรมการ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0.1 (0.4)
- สมาชิก อบต.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (6.67)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	0.2 (0.8)
- เลขานุการ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	0.3 (1.3)
1.6 การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ [คน (%)] (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)										
- กลุ่มเกษตรกร	15 (48.4)	14 (60.9)	36 (75.7)	0 (0.0)	6 (40.0)	24 (96.0)	17 (85.0)	0 (0.0)	28 (66.7)	15.6 (42.6)
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	3 (9.7)	2 (8.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	8 (53.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.0)	5 (11.9)	2.1 (5.8)
- สหกรณ์การเกษตร	8 (25.8)	3 (13.0)	1 (2.4)	0 (0.0)	1 (6.7)	5 (20.0)	2 (10.0)	6 (24.0)	23 (54.8)	5.4 (14.9)
- ฅ.ก.ศ.	4 (12.9)	4 (17.4)	5 (11.9)	15 (68.2)	8 (53.3)	16 (64.0)	8 (40.0)	23 (92.0)	4 (9.5)	9.7 (26.4)
- กองทุนหมู่บ้าน	1 (3.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	20 (90.9)	0 (0.0)	1 (4.0)	2 (10.0)	1 (4.0)	9 (11.9)	3.8 (10.3)
2. สภาพทางด้านเศรษฐกิจ										
2.1 พื้นที่ถือครอง (ไร่/ครัวเรือน)										
- เป็นของตนเองเฉลี่ย	14.0	17.5	19.9	13.3	29.4	24.4	16.2	17.6	16.5	18.8
- เช่าเฉลี่ย	31.5	10.0	14.1	13.4	16.4	12.6	4.5	15.0	13.0	14.5

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ระดับความเข้มแข็ง	ข้าวเจ้า (สุวรรณบุรี)			ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)			เฉลี่ย
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	
2.2 พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	34.4	17.5	24.6	18.6	32.4	29.7	14.5	17.0	19.8	23.2
2.3 แหล่งเงินทุน	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. กองทุน กลุ่ม	ช.ก.ส. กองทุน กลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม	ช.ก.ส. สหกรณ์ กองทุนกลุ่ม
2.4 ผลผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	0	800	950	0	368	480	0	0	400	333.1 599.6*
2.5 ราคาเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ก.ก.)	0	9	9	0	10	11	0	0	10	5.4 9.8*
2.6 แหล่งจำหน่ายเมล็ด พันธุ์	ไม่มีการ ผลิต เมล็ดพันธุ์	เอกชน	เอกชน	ไม่มีการ ผลิต เมล็ดพันธุ์	เกษตรกร	เกษตรกร	ไม่มีการ ผลิต เมล็ดพันธุ์	ไม่มีการ ผลิต เมล็ดพันธุ์	เกษตรกร	เกษตรกร
2.7 แรงงานเฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.6	3.2	2.2	2.2	2.8	3	3.3	2.8	4.7	5.4
2.8 อาชีพเสริม [คน (%)]										
- ทำการเกษตร	8 (29.6)	5 (26.3)	3 (8.1)	3 (13.6)	0 (0.0)	5 (20.0)	2 (10.5)	1 (4.2)	4 (19.0)	3.4 (14.7)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าว	ข้าวเจ้า (สุพรรณบุรี)			ข้าวหอม (บุรีรัมย์)			ข้าวเหนียว (อุบลราชธานี)			เฉลี่ย
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	นองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี	
ศูนย์ข้าวชุมชน	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ระดับความเข้มแข็ง										
- ค้าขาย	1 (3.7)	0 (0.0)	3 (8.1)	0 (0.0)	1 (8.3)	1 (4.0)	0 (0.0)	22 (91.7)	4 (19.0)	3.6 (15.2)
- รับจ้างแรงงาน	14 (51.9)	12 (63.2)	34 (78.4)	2 (9.1)	7 (58.3)	15 (60.0)	5 (26.3)	1 (4.2)	7 (33.3)	10.8 (46.0)
- รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (8.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.8)	0.2 (0.9)
- รับราชการ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0.1 (0.5)
- รับจ้างก่อสร้าง	4 (14.8)	2 (10.5)	2 (5.4)	17 (77.3)	3 (25.0)	3 (12.0)	12 (63.2)	0 (0.0)	5 (23.8)	5.3 (22.7)

* ค่าเฉลี่ยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เท่านั้น ซึ่งมีอยู่ 5 ศูนย์

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ประธาน กรรมการ สมาชิก และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ ของศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่งได้ผล (ตารางที่ 4.3, 4.4 และ 4.5) ดังนี้

1. ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

1.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 และปุ๋ยเคมี หลังจากนั้นกลุ่มก็ล้มเลิกไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2546 ได้รวมตัวกันใหม่อีกครั้ง แต่ก็ยังไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวกระจายให้กับสมาชิก ยังไม่มีสำนักงานของศูนย์ ในการประชุมและดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ แต่ใช้บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี หรือศาลาประชาคมของสำนักงานเกษตรอำเภอเดิมบางนางบวช เพื่อการประชุมและทำกิจกรรม

1.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 44 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เจริญฤติก กรรมการและเลขานุการ ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษามี 2 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารยังไม่ค่อยเป็นระบบ

1.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบลุ่มดินเหนียวอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เป็นนาในเขตชลประทาน ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง ยังไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อกระจายให้สมาชิกหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ มีแต่เพียงการผลิตข้าวเปลือกพันธุ์ปทุมธานี 1 ส่งโรงสี และบางรายผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ทำพันธุ์ของตนเอง

1.4 การเรียนรู้ ยังไม่มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกรเป็นหลัก มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และการทดลองทำ การเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

1.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนและที่ปรึกษาเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่มและที่ปรึกษากลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร และค่าหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 45,000 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

2. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม

2.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่มเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 และปุ๋ยเคมี และโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 ในปี พ.ศ. 2546 ยังไม่มีสำนักงานศูนย์ใช้ศาลากลางบ้านหมู่ที่ 2 ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับประชุมและดำเนินงาน

2.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 25 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก กรรมการและเลขานุการ ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ไม่มีที่ปรึกษา การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร และบริหารงานที่เป็นระบบชัดเจน

2.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบลุ่มดินเป็นดินเหนียวอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เป็นนาในเขตชลประทาน ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเป็นพันธุ์ปทุมธานี 1 โดยมีแหล่งเมล็ดพันธุ์มาจากการคัดพันธุ์ของตนเอง เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตในแปลงนาของสมาชิก ไม่มีนาแปลงรวม ระบบการผลิตขึ้นกับการดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกแต่ละราย สมาชิกแต่ละรายมีการตัดพันธุ์ปีประมาณ 3 ครั้ง ไม่มีระบบตรวจสอบควบคุมคุณภาพการผลิต ไม่มีการส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ไปตรวจสอบ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เฉลี่ย 800 กก.ต่อไร่

การกระจายพันธุ์ ไม่มีการกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ แต่มีพ่อค้าเมล็ดพันธุ์ซึ่งเข้ามาตรวจสอบแปลงของเกษตรกรแต่ละราย ตั้งแต่ขณะกำลังผลิตและคัดเลือกแปลงที่มีการดูแลรักษาที่ดีไว้ โดยวิธีตกลงซื้อขายล่วงหน้าหรือตกเขียว

2.4 การเรียนรู้ ยังไม่มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และการทดลองทำการเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาด และการจัดจำหน่าย

2.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน จำนวนเงินกองทุน 121,059 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผลคืนให้สมาชิก

3. ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลิ

3.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลิเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 และปุ๋ยเคมี และปี พ.ศ. 2544 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 และปุ๋ยเคมีเพิ่มเติม ยังไม่มีสำนักงานของศูนย์ ใช้บ้านของ

ประธานศูนย์ ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 2 บ้านคูเมือง ตำบลทุ่งคลี อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการประชุมและดำเนินงาน

3.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 43 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก กรรมการและเลขานุการ ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ไม่มีที่ปรึกษา การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร และบริหารงานที่เป็นระบบชัดเจน

3.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบลุ่มดินเหนียวอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เป็นนาในเขตชลประทาน ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเป็นพันธุ์ปทุมธานี 1 แหล่งผลิตพันธุ์จากพ่อค้าเมล็ดพันธุ์ การผลิตเป็นการผลิตในแปลงนาของสมาชิก ไม่มีแปลงนารวม ระบบการผลิตขึ้นอยู่กับ การดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกแต่ละราย และแต่ละรายมีการตัดพันธุ์ปนประมาณ 3 ครั้ง ไม่มีระบบตรวจสอบควบคุมคุณภาพการผลิต ไม่มีการส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ไปตรวจสอบ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เฉลี่ย 900 กก.ต่อไร่

การกระจายพันธุ์ ไม่มีการกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ แต่มีพ่อค้ามารับซื้อในลักษณะการซื้อขายล่วงหน้าตามข้อมูลของประธานกลุ่มที่แจ้งให้กับพ่อค้าถึงแปลงที่มีการดูแลรักษาที่ดี

3.4 การเรียนรู้ มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร มีการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและการทดลองทำ การเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

3.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน จำนวนเงินกองทุน 250,000 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

ตารางที่ 4.3 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเจ้า (ปทุมธานี 1)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน	ศูนย์ข้าวชุมชน	ศูนย์ข้าวชุมชน
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี
ปีที่จัดตั้ง	2543	2544	2543
การสนับสนุน	เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี	เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี	เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี
ที่ตั้งสำนักงาน	ไม่มี	มี	ไม่มี
ทรัพย์สิน	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
พื้นที่ปลูกข้าว			
- สภาพ	ราบลุ่ม ดินเหนียว	ราบลุ่ม ดินเหนียว	ราบลุ่ม ดินเหนียว
	เขตชลประทาน	เขตชลประทาน	เขตชลประทาน
- พื้นที่ (ไร่)	1,482	253	600
- นาแปลงรวม (ไร่)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
การบริหารกลุ่ม			
- วิธีการได้	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ
กรรมการ/วาระ			
- กรรมการ (คน)	5	5	5
- ที่ปรึกษา (คน)	2	ไม่มี	ไม่มี
- วิธีการบริหาร	มีกฎระเบียบแต่การบริหารไม่เป็นระบบ	มีกฎระเบียบมีระบบบริหาร	มีกฎระเบียบมีระบบบริหาร
การผลิตเมล็ดพันธุ์			
- พันธุ์ที่ผลิต	ยังไม่มีการผลิต	ปทุมธานี 1	ปทุมธานี 1
- แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	พ่อค้าเมล็ดพันธุ์	เมล็ดพันธุ์ตนเอง	พ่อค้าเมล็ดพันธุ์
- จำนวนครั้งตัดพันธุ์ปน (ครั้ง)	ไม่มี	3	3
- การรับรองแปลงพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
- การตรวจสอบเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

ตารางที่ 4.3 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเจ้า (ปทุมธานี 1) (ต่อ)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน เขาพระ	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองกระทุ่ม	ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี
การกระจายพันธุ์			
- วิธีการ กระจายพันธุ์/ การขาย	ไม่มี	ขายให้พ่อค้าแม่ค้า พันธุ์	ขายให้พ่อค้าแม่ค้า พันธุ์
- ปริมาณที่ กระจาย (ตัน)	ไม่มี	ไม่ได้บันทึก	ไม่ได้บันทึก
การเรียนรู้			
- เงินทุนเพื่อการ เรียนรู้	ไม่มี	ไม่มี	จากเงินกองทุน
- วิธีการเรียนรู้	โรงเรียนเกษตรกร ไม่มีการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่ม การทดลองทำด้วย ตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่ม การทดลองทำด้วย ตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่ม การทดลองทำด้วย ตนเอง
การบริหารกองทุน			
- คณะกรรมการ	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม
- กฎระเบียบ	มี	มี	มี
- แหล่งที่มาของ เงินกองทุน	การสนับสนุนดอกเบี้ย กู้ยืมและระดมหุ้น	การสนับสนุนและ ดอกเบี้ยกู้ยืม	การสนับสนุนและ ดอกเบี้ยกู้ยืม
- เงินกองทุน (บาท)	45,000	121,059	250,000
- การทำบัญชี	มี	มี	มี
- การตรวจสอบ	มีสมาชิก กรรมการ และที่ปรึกษา	สมาชิก	สมาชิก เกษตรกร เจ้าหน้าที่

4. ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง

4.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่างเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และปุ๋ยเคมี ยังไม่มีสำนักงานของศูนย์ ในการประชุมและดำเนินงาน ใช้สถานที่ของศาลาวัดบ้านโนนสว่าง ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 12 ตำบลโนนสว่าง ตำบลบ้านด่าน กิ่งอำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 58 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 15 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ที่เหลือเป็นกรรมการ ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ไม่มีที่ปรึกษา การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร แต่การบริหารงานยังไม่ค่อยเป็นระบบ

4.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน่าน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง ยังไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อกระจายให้สมาชิกหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ มีแต่เพียงการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ส่งโรงสี และมีบางรายผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ทำพันธุ์ของตนเอง

4.4 การเรียนรู้ ยังไม่มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การทดลองทำ การเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

4.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน จำนวนเงินกองทุน 43,564.17 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

5. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้

5.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และปุ๋ยเคมี และในปี พ.ศ. 2544 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพิ่มเติม ยังไม่มีสำนักงานของศูนย์ ในการประชุมและดำเนินงาน ใช้สถานที่ของศาลาวัดบ้านหนองมะค่าแต้ ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลพระครู อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์

5.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 45 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก กรรมการและเลขานุการ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ไม่มีที่ปรึกษา การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารค่อนข้างเป็นระบบ

5.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเป็นพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 แหล่งเมล็ดพันธุ์มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตในแปลงนารวมของกลุ่ม จำนวน 10 ไร่ และแปลงนาของสมาชิกในแต่ละรายจำนวน 400 ไร่ มีระบบในการตรวจสอบควบคุมการผลิตให้ได้มาตรฐานโดยกรรมการ มีการตัดพันธุ์ปีประมาณ 3 ครั้ง มีการส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพก่อนการกระจายพันธุ์ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ 368 กก.ต่อไร่

การกระจายพันธุ์ ไม่มีการกระจายพันธุ์ให้สมาชิก เพราะแต่ละรายมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง แต่กระจายให้เกษตรกรรายอื่น โดยศูนย์เป็นผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์จากนาแปลงรวมและจากนาของสมาชิก ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้ประมาณ 18 ตัน

5.4 การเรียนรู้ มีการจัดสรรเงินกองทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร มีการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การทดลองทำ การเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

5.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารจัดการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร และค่าหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 250,000 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

6. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี

6.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรีเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และปุ๋ยเคมี ปี พ.ศ. 2544 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และเมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม ปี พ.ศ. 2547 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดและกากน้ำตาล สำนักงานศูนย์ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทรัพย์สินของศูนย์ ได้แก่ ฉางข้าว ถังหมักปุ๋ยชีวภาพ โรงเรียนเกษตรกร และเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว

6.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 30 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 10 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ที่เหลือเป็นกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ไม่มีที่ปรึกษา การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร มีการบริหารงานเป็นระบบชัดเจน

6.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบดิน-

ร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน่าน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเป็นพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 แหล่งเมล็ดพันธุ์มาจากการคัดเลือกจากนาแปลงรวมของกลุ่ม เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตในนาแปลงรวมของกลุ่มจำนวน 20 ไร่ และแปลงนาของสมาชิกในแต่ละรายจำนวน 200 ไร่ มีระบบในการตรวจสอบควบคุมคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน มีการตัดพันธุ์ปนประมาณ 5 ครั้ง มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบก่อนการกระจายพันธุ์ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ 480 กก.ต่อไร่

การกระจายพันธุ์ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้ ประมาณ 15 ตัน โดยศูนย์เป็นผู้รวบรวมเมล็ดพันธุ์จากนาแปลงรวมและจากนาของสมาชิกผู้ร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ แล้วกระจายให้กับสมาชิกและเกษตรกรรายอื่น

6.4 การเรียนรู้ มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร มีการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การทดลองทำ ใช้นาแปลงรวมเป็นแปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้้นอกจากเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาด และการจัดจำหน่ายแล้ว ยังมีการเรียนรู้เรื่องน้ำหมักชีวภาพและการฟื้นคันทนา

6.5 การบริหารกองทุน มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนโดยเฉพาะจำนวน 4 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการและเลขานุการ มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่เป็นที่ปรึกษา นอกจากนี้ยังมีการเลือกตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกองทุนอีก 4 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการและเลขานุการ ทั้งหมดมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน และค่าหุ้นของสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 300,000 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบการกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

ตารางที่ 4.4 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวหอมมะลิ
(ข้าวดอกมะลิ 105)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองมะค่าแต้	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองชัยศรี
ปีที่จัดตั้ง	2545	2543	2543
การสนับสนุน	เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยเคมี	เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยเคมี	เมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์
ที่ตั้งสำนักงาน	ไม่มี	ไม่มี	มี
ทรัพยากร	ไม่มี		นางข้าว ถังหมักปุ๋ยชีวภาพ โรงเรียนเกษตรกร เครื่องคัดเมล็ดข้าว
พื้นที่ปลูกข้าว			
- สภาพ	ที่ราบดินร่วนปนทราย น่าน้ำฝน	ที่ราบดินร่วนปนทราย น่าน้ำฝน	ที่ราบดินร่วนปนทราย น่าน้ำฝน
- พื้นที่ (ไร่)	410	460	90
- นาแปลงรวม (ไร่)	ไม่มี	10	20
การบริหารกลุ่ม			
- วิธีการได้ กรรมการ/วาระ	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/ 2 ปี	เลือกตั้ง/2 ปี
- กรรมการ (คน)	15	5	10
- ที่ปรึกษา (คน)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
- วิธีการบริหาร	มีกฎระเบียบ การบริหารไม่เป็นระบบ	มีกฎระเบียบ การบริหารเป็นระบบ	มีกฎระเบียบ การบริหารเป็นระบบ
การผลิตเมล็ดพันธุ์			
- พันธุ์ที่ผลิต	ยังไม่มีการผลิต	ข้าวดอกมะลิ 105	ข้าวดอกมะลิ 105
- แหล่งเมล็ดพันธุ์	เมล็ดพันธุ์ตนเอง	ศูนย์ขยายเมล็ด พันธุ์ข้าว	นาแปลงรวม
- ตัดพันธุ์ปน (ครั้ง)	ไม่มี	3	5
- การรับรองแปลงพันธุ์	ไม่มี	มี	มี

ตารางที่ 4.4 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวหอมมะลิ
(ข้าวดอกมะลิ 105) (ต่อ)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองมะค่าแต้	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองชัยศรี
- การตรวจสอบ เมล็ดพันธุ์	ไม่มี	มี	มี
การกระจายพันธุ์			
- วิธีการกระจาย พันธุ์ (การขาย)	ไม่มี	ขายให้เกษตรกรซื้อ และ แลกเปลี่ยน	ขายและแลกเปลี่ยน
- ปริมาณที่กระจาย (ตัน)	ไม่มี	18 ตัน	15 ตัน
การเรียนรู้			
- เงินทุนเพื่อเรียนรู้	ไม่มี	จากเงินกองทุน	จากเงินกองทุน
- วิธีการเรียนรู้	โรงเรียนเกษตรกร ไม่มีการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลอง ทำด้วยตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลอง ทำด้วยตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลอง ทำด้วยตนเอง
การบริหารกองทุน			
- คณะกรรมการ	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	เลือกตั้งโดยเฉพาะ
- กฎระเบียบ	มี	มี	มี
- แหล่งที่มาของ เงินกองทุน	การสนับสนุนและ ดอกเบี้ยกู้ยืม	การสนับสนุนขายพันธุ์ ดอกเบี้ยกู้ยืม และระดม หุ้น	การสนับสนุนขาย พันธุ์ ดอกเบี้ยกู้ยืม และระดมหุ้น
- เงินกองทุน (บาท)	43,564.17	250,000	300,000
- การทำบัญชี	มี	มี	มี
- การตรวจสอบ	สมาชิก เกษตรกร เจ้าหน้าที่	สมาชิก	คณะกรรมการ ตรวจสอบ

7. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ

7.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2546 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และปุ๋ยเคมี พ.ศ. 2547 ได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และเมล็ดพันธุ์ข้าว กข.15 สำนักงานของศูนย์ตั้งอยู่ที่ศาลา 60 พรรษา หมู่ 8 บ้านหนองเสือ ตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

7.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 50 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 7 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ กรรมการ 2 ตำแหน่ง และเลขานุการ นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่ช่วยการบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายการตลาด คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลผลิตและตรวจสอบคุณภาพ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี และไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน มีที่ปรึกษา 2 คน ได้แก่ นายก อบต. และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารงานแม้จะมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย การบริหารจึงขาดประสิทธิภาพ

7.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตเป็นพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าว กข.15 โดยมีแหล่งเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ขยายพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตในแปลงนาของสมาชิก ไม่มีนาแปลงรวม สมาชิกไม่ค่อยมีการตัดพันธุ์ปน และไม่มีมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพการผลิต จึงได้เมล็ดพันธุ์คุณภาพต่ำ เมล็ดพันธุ์บางส่วนเก็บไว้ทำพันธุ์ของตนเองและเครือข่าย ส่วนที่เหลือส่งขายโรงสีเป็นข้าวเปลือก จึงไม่มีการกระจายพันธุ์

7.4 การเรียนรู้ มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและการทดลองทำ การเรียนรู้ใช้แปลงเรียนรู้ของสมาชิก เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

7.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนและที่ปรึกษาเป็นคณะเดียวกับ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม และมีคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบกองทุนทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุม การบริหารกองทุน เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน และค่าหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 98,335.38 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบ การกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีคณะกรรมการตรวจสอบควบคุม มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

8. ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ

8.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 หลังจากนั้นกลุ่มก็ล้มเลิกไปจนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 ได้มีการรวมตัวกันใหม่ และกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 ที่ตั้งของศูนย์เดิม ได้ถูกไฟไหม้ไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันยังไม่มีที่ตั้งของศูนย์ในการประชุมและดำเนินการ ใช้สถานที่ของบ้านประชาชนศูนย์ ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ 15 ตำบลสร้างถ่อ อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี

8.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 30 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 8 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ที่เหลือเป็นกรรมการ ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษามี 3 คน ได้แก่ นายก อบต. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ และครูใหญ่ การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารงานค่อนข้างเป็นระบบ

8.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน่าน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง แหล่งเมล็ดพันธุ์มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว แต่ยังไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อการกระจายพันธุ์ มีเพียงการผลิตเพื่อไว้ทำพันธุ์ในแปลงนาของตนเอง และใช้บริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น

8.4 การเรียนรู้ ไม่มีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และการทดลองทำ ใช้แปลงนาสมาชิกเป็นแปลงเรียนรู้ เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

8.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนและที่ปรึกษาเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน และค่าหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 60,000 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบ การกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบในการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

9. ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี

9.1 ข้อมูลทั่วไป ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชีเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตคือ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 และปุ๋ยเคมี และในปี พ.ศ. 2546 ได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 เพิ่มเติม สำนักงานของศูนย์ตั้งอยู่ที่ศาลากลางบ้าน หมู่ที่ 9 บ้านดอนชี ตำบลคูมาใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ทรัพย์สินของศูนย์ ได้แก่ ฉางข้าวขนาด 10 ตัน โรงสีข้าวชุมชน และรถอีแต๋น

9.2 การบริหารกลุ่ม มีสมาชิก 34 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มมาจากการเลือกตั้งจำนวน 12 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เหนือญติก เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ที่เหลือเป็นกรรมการ นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่ช่วยการบริหารงาน ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายการตลาด คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลผลิตและตรวจสอบคุณภาพ คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี มีที่ปรึกษา 3 คน มาจากผู้นำชุมชน การบริหารกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

9.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์และการกระจายพันธุ์ สภาพพื้นที่นาของสมาชิกเป็นที่ราบดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นน่าน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 และเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 แหล่งเมล็ดพันธุ์มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตในแปลงนาของสมาชิก มีการควบคุมการตัดพันธุ์ประมาณ 3 ครั้ง มีการส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพก่อนการกระจายพันธุ์ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ 80 ตัน เฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่

การกระจายพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว กข.6 ไม่มีการกระจายพันธุ์ จะเก็บไว้ทำพันธุ์ในแปลงนาของตนเองที่เหลือเก็บไว้บริโภค ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 จะกระจายออกไปยังเกษตรกร โดยมีคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และคณะกรรมการฝ่ายการตลาดช่วยสนับสนุนการกระจายพันธุ์และการจัดจำหน่าย

9.4 การเรียนรู้ มีการจัดสรรทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เป็นไปตามระบบโรงเรียนเกษตรกร การศึกษาคูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และการทดลองทำ โดยมีแปลงเรียนรู้ของกลุ่มจำนวน 3 ไร่ เป็นแปลงเรียนรู้ เรื่องที่เรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย

9.5 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เงินกองทุนมาจากการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน และค่าหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงินกองทุน 171,072 บาท การบริหารกองทุน มีกฎระเบียบ การกู้ยืมและใช้คืนที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบควบคุมการบริหารกองทุน มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

ตารางที่ 4.5 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเหนียว (กข. 6)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน สร้างถ่อ	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองเสือ	ศูนย์ข้าวชุมชน ดอนชี
ปีที่จัดตั้ง	2543	2546	2545
การสนับสนุน	เมล็ดพันธุ์ข้าว	เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี	เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี
ที่ตั้งสำนักงาน	ไม่มี	ไม่มี	มี
ทรัพย์สิน	ไม่มี	ไม่มี	นางข้าว โรงสีข้าว ชุมชน และรถอีแต๋น
พื้นที่ปลูกข้าว	ที่ราบดินร่วนปนทราย	ที่ราบดินร่วนปนทราย	ที่ราบดินร่วนปนทราย
- สภาพ	นาน้ำฝน	นาน้ำฝน	นาน้ำฝน
- พื้นที่ (ไร่)	435	406	620
- นาแปลงรวม (ไร่)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
การบริหารกลุ่ม			
- วิธีการได้ กรรมการ/วาระ	เลือกตั้ง/ ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/2 ปี	เลือกตั้ง/ 2 ปี
- กรรมการ (คน)	8	7	12
- ที่ปรึกษา (คน)	3	2	3
- วิธีการบริหาร	มีกฎระเบียบมีระบบ บริหาร	มีกฎระเบียบมีระบบ บริหาร	มีกฎระเบียบมีระบบ บริหาร
การผลิตเมล็ดพันธุ์			
- พันธุ์ที่ผลิต	ยังไม่มีการผลิต	กข.6 แต่ไม่มีการผลิต เพื่อกระจายพันธุ์	กข.6 และขาวดอก มะลิ 105
- แหล่งเมล็ดพันธุ์	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตัดพันธุ์ปน (ครั้ง)	ไม่มี	ไม่ค่อยทำ	3
- การรับรองแปลง พันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	มีคณะกรรมการฝ่าย ประเมินผลผลิต
- การตรวจสอบ เมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

ตารางที่ 4.5 สถานการณ์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประเภทข้าวเหนียว (กข. 6) (ต่อ)

ข้อมูล	ศูนย์ข้าวชุมชน สร้างถ่อ	ศูนย์ข้าวชุมชน หนองเสือ	ศูนย์ข้าวชุมชน ดอนชี
การกระจายพันธุ์			
- วิธีการกระจายพันธุ์ (การขาย)	ไม่มี	ไม่มี	กข.6 ไม่กระจายพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 กระจายพันธุ์ให้สมาชิกโดยการขายและแลกเปลี่ยน
- ปริมาณที่กระจาย (ตัน)	ไม่มี	ไม่มี	10 ตัน
การเรียนรู้			
- เงินทุนเพื่อเรียนรู้	ไม่มี	จากเงินกองทุน	จากเงินกองทุน
- วิธีการเรียนรู้	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลองทำด้วย ตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลองทำด้วย ตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนใน กลุ่มการทดลองทำด้วย ตนเอง
การบริหารกองทุน			
- คณะกรรมการ	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับ กรรมการบริหารกลุ่ม
- กฎระเบียบ	มี	มี	มี
- แหล่งที่มาของ เงินกองทุน	การสนับสนุน ดอกเบี้ยกู้ยืม และระดมหุ้น	การสนับสนุน ดอกเบี้ยกู้ยืม ค่าหุ้น และค่าธรรมเนียม	การสนับสนุน ดอกเบี้ยกู้ยืม และระดมหุ้น
- เงินกองทุน (บาท)	60,000	98,335	171,072
- การทำบัญชี	มี	มี	มี
- การตรวจสอบ	สมาชิก	มี	คณะกรรมการ

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และผลการดำเนินงานตามรูปแบบที่พัฒนา

3.1 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

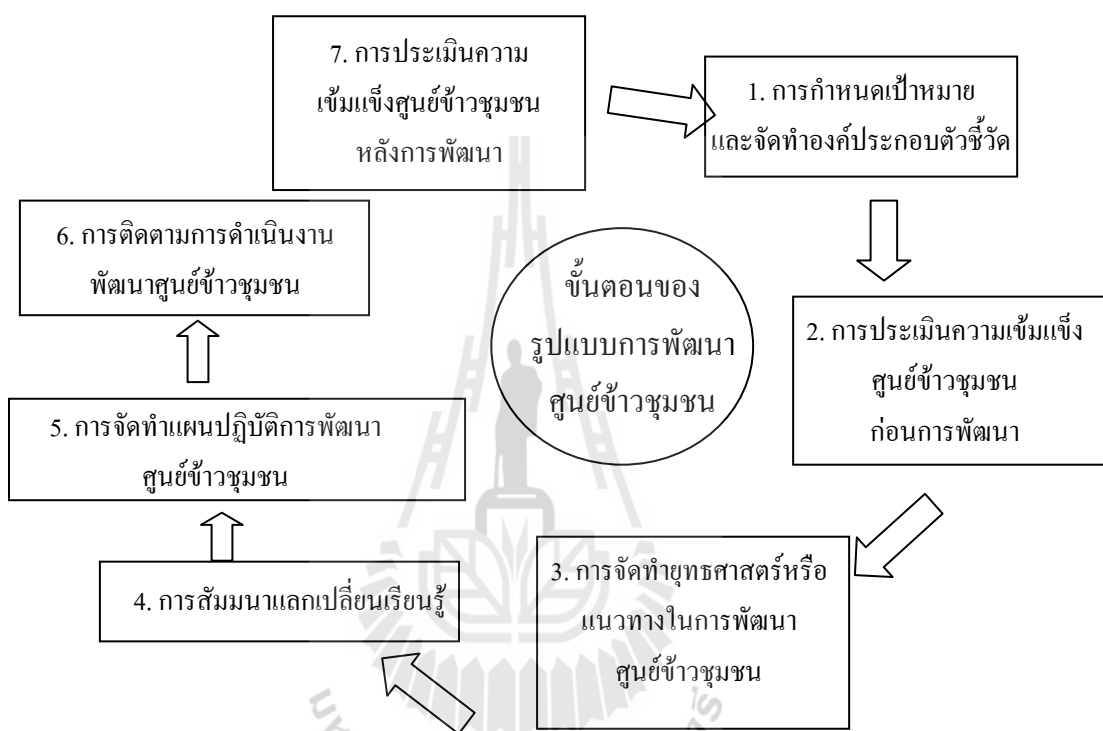
จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในแนวคิดทฤษฎีและหลักการต่างๆ ในเรื่องหลักการศูนย์ข้าวชุมชนกลุ่มและการพัฒนากลุ่ม การรักษาและการจัดการ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การประเมินองค์การ แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน และหลักการมีส่วนร่วมพบว่า ทฤษฎีและหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งนั้น แต่ละทฤษฎีมีจุดเด่นของตนเอง แต่ทฤษฎีเดี่ยวๆ ไม่สามารถครอบคลุมการพัฒนาของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องนำส่วนดีของแต่ละทฤษฎีมาบูรณาการเข้าด้วยกันและร้อยเรียงลำดับของการนำเข้าสู่ขั้นตอนว่าจะนำส่วนใดของแต่ละ ทฤษฎีที่เลือกมาดำเนินการก่อนหลัง และมีความต่อเนื่องกันไป

จากการศึกษาทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็งนั้นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสม มีการประยุกต์ใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายตามข้อจำกัด หรือศักยภาพของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนกลยุทธ์ หรือแผนยุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านต่างๆ มีการวางแผนในแต่ละยุทธศาสตร์ มีการพัฒนาบุคลากร โดยการเรียนรู้ มีการควบคุมติดตามการดำเนิน และมีการประเมินผลงานจากตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นอย่างเหมาะสม และในการดำเนินการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน นอกจากนี้เมื่อนำขั้นตอนไปปฏิบัติแล้ว จะต้องนำผลการปฏิบัติไปวิเคราะห์และประเมินผล แล้วปรับให้สอดคล้องกับสภาพศูนย์ข้าวชุมชน และต้องแน่ใจว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

จากการศึกษาวิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น สามารถออกแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน
2. การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาตามองค์ประกอบตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของศูนย์ข้าวชุมชน
3. การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
4. การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนของตนเอง
5. การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

6. การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
7. การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนาตามองค์ประกอบตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น เพื่อประเมินผลการพัฒนาตามองค์ประกอบตัวชี้วัดและเปรียบเทียบผลที่เกิดก่อนและภายหลังการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่ออกแบบดังกล่าวสามารถเสนอเป็นแผนภูมิได้ตามภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่พัฒนาขึ้น

3.2 วัตถุประสงค์และกิจกรรมขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบศูนย์ข้าวชุมชนในข้อ 3.1 ดังกล่าว เป็นเพียงแนวคิดการจะนำขั้นตอนดังกล่าวไปใช้ได้ ในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกำหนดกิจกรรมที่เป็นรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ซึ่งการกำหนดกิจกรรมของขั้นตอนต้องพิจารณาให้เหมาะสมและรอบคอบ จากการศึกษาสภาพภูมิสังคมและสภาพดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทำให้ทราบถึงทรัพยากรของศูนย์ข้าวชุมชนที่มี สภาพการมีส่วนร่วมของสมาชิก ตลอดจนจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์และจุดด้อยอันเป็นข้อจำกัด ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ได้รายละเอียดของวัตถุประสงค์ และกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัด (ทำในแต่ละจังหวัด)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) เพื่อร่วมกันกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) เพื่อจัดทำแบบประเมินผลตาม องค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

กิจกรรม

- 1) ชี้แจงโครงการ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกกลุ่ม และส่วนรวม โดยการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอนต้องการ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นสำคัญ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม การพูดคุยสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง และสร้างการยอมรับของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) ตั้งคำถามพูดคุยในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนของเรามีอะไรที่ดียิ่ง” ให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนช่วยกันตอบ นักวิจัยสรุป โดยใช้แผนผังความคิด(mind map) แล้วนำเสนอ
- 3) แบ่งกลุ่มสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนออกเป็นกลุ่มๆละ 6-8 คน นำเสนอกรณีตัวอย่างโดยฉายวิดีโอ เรื่อง กลุ่มเกษตรกรทำนาตะโหมด ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาที่มีความเข้มแข็ง จากนั้นให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนแต่ละกลุ่มระดมสมองลงบนกระดาษแผ่นพลิก (flip chart) ในประเด็น “กลุ่มเกษตรกรทำนาตะโหมดมีอะไรที่ยิ่ง” ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอและซักถาม
- 4) นำผลที่ได้จาก 2) และ 3) (ซึ่งก็คือประเด็นย่อยของความเข้มแข็งในส่วนต่าง ๆ) มาสรุปเป็นเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละด้าน
- 5) แบ่งกลุ่มออกตามจำนวนเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละด้าน โดยนำข้อมูลจากข้อ 2), 3) และ 4) มาพิจารณาร่วมกัน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกและนักวิชาการที่เข้ามาช่วยกันระดมสมองในประเด็น “ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละด้านมีอะไรที่ยิ่ง” เขียนลงในกระดาษแผ่นพลิกแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยกลุ่มอื่นอภิปรายและเพิ่มเติม นักวิจัยสรุปและขอบคุณทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในวันนี้
- 6) เมื่อออกจากพื้นที่นักวิจัยนำผลที่ได้จากแต่ละจังหวัดมาสรุปและจัดทำแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาศูนย์ (ทำในแต่ละศูนย์)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) เพื่อให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของศูนย์ข้าวชุมชน

3) เพื่อให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับรู้ และเกิดความตระหนักที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

กิจกรรม

- 1) นักวิจัยทบทวนการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมครั้งนี้ พุดคุยสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง และสร้างการยอมรับ
- 2) นักวิจัยให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุกคนทำแบบประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดโดยอ่านและอธิบายในทุกองค์ประกอบตัวชี้วัด ให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุกคนตอบตามความเป็นจริง
- 3) นำผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัดมาวิเคราะห์ความถี่ร่วมกับสมาชิกทุกคน
- 4) สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัดให้สมาชิกรับทราบและขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ทำในแต่ละจังหวัด) วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน
- 2) กำหนดยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

กิจกรรม

- 1) นักวิจัยทบทวนการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาและชี้แจงวัตถุประสงค์ พุดคุยสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง และสร้างการยอมรับ
- 2) ให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนแต่ละศูนย์ได้ร่วมกันวิเคราะห์ “สิ่งที่ดี (จุดแข็ง) และสิ่งที่ไม่ดี (จุดอ่อน) ที่พบในศูนย์ข่าวชุมชนของเรา” และระดมสมองในประเด็น “มีสถานการณ์อะไร และใครบ้างที่เข้ามาแล้วก่อให้เกิดโอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนของเรา” เขียนลงในกระดาษแผ่นพลิก
- 3) แล้วนำข้อมูลจากการประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาร่วมกับข้อมูลข้อ 2) มาให้สมาชิกในแต่ละศูนย์ข่าวชุมชนแบ่งกลุ่มกัน กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน โดยการระดมสมองเขียนลงในกระดาษแผ่นพลิก
- 4) ให้ตัวแทนแต่ละศูนย์ข่าวชุมชนเสนอ พร้อมให้ศูนย์ข่าวชุมชนอื่นซักถามเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปพิจารณา ปรับปรุงให้เหมาะสม

5) ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ที่ประชุมรับทราบและขอบคุณทุกภาคส่วนที่ร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (จัดรวมทุกศูนย์)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ศูนย์ข้าวชุมชนได้ทราบแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยนักวิชาการจากภาครัฐและเอกชน
- 2) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ ความรู้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และร่วมกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือ
- 3) เพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์หรือ แนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิจกรรม

- 1) ชี้แจงโครงการและวัตถุประสงค์ของการจัดสัมมนา
- 2) อภิปรายเรื่องแนวความคิดการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนโดยสมาชิกร่วมกับนักวิชาการภาครัฐต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- 3) จัดสัมมนากลุ่มย่อยโดยแต่ละกลุ่มต้องมีตัวแทนของทุกศูนย์ข้าวชุมชนเข้าร่วม และแต่ละกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ “กลุ่มและการบริหารกลุ่ม” “การทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ และการเรียนรู้” “การตลาด และ กองทุนหมุนเวียน” โดยให้ตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดีในเรื่องต่างๆ เล่าเรื่องของตนเองให้ตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนอื่นฟัง และสรุปประเด็นข้อคิด “ได้ข้อคิดอะไรบ้างเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนของตนเอง”
- 4) ให้ตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนแต่ละแห่งเสนอความคิดเห็นว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปพัฒนา ยุทธศาสตร์ศูนย์ข้าวชุมชนของตนเองอย่างไรบ้าง
- 5) ขอบขอบคุณทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการสัมมนา

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ทำในแต่ละศูนย์)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนของตนเองอย่างรูปธรรม
- 2) เพื่อให้เกิดการประสานแผนงาน ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนกับองค์กรปกครองท้องถิ่น

กิจกรรม

- 1) นักวิจัยทบทวนการดำเนินงาน กิจกรรมที่ผ่านมาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม พยายามสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง และสร้างการยอมรับ
- 2) ให้สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง (นักวิชาการผู้มีหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐ ผู้นำชุมชน อบต.) ทบทวน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พร้อมทั้งยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) ให้สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และนำเสนอให้ ที่ประชุมศูนย์ข้าวชุมชนได้พิจารณาเสนอแนะและปรับปรุง
- 4) ให้สมาชิกสรุปแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พร้อมผู้รับผิดชอบ และขอบคุณ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6 ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ทำในแต่ละศูนย์)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อกระตุ้นให้ศูนย์ข้าวชุมชนนั้นได้ นำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ
- 2) เพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนพร้อมทั้งแนวทางแก้ปัญหาและ ข้อเสนอแนะ

กิจกรรม

- 1) เยี่ยมกรรมการและตัวแทนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบางส่วน ใช้วิธีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ รับฟังการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ
- 2) รับฟังปัญหาและอุปสรรคที่พบและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยการระดมสมอง ว่าควรมีการปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการหรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนา (ทำในแต่ละศูนย์)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อนของศูนย์ข้าวชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ตามองค์ประกอบ ตัวชี้วัดหลังจากการพัฒนา
- 2) เพื่อให้ทราบผลการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) เพื่อให้ทราบสภาพของศูนย์ข้าวชุมชนหลังจากการพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาในปีต่อไป

กิจกรรม

- 1) นักวิจัยทบทวนการดำเนินงาน กิจกรรมที่ผ่านมาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม พุคคุยสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง
- 2) นักวิจัยให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุกคนทำแบบประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดโดย อ่านและอธิบายในทุกองค์ประกอบตัวชี้วัด ให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุกคนตอบตามความเป็นจริง
- 3) นำผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัดมาวิเคราะห์ความถี่ร่วมกับสมาชิกทุกคน
- 4) สรุปผลการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัด
- 5) เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการพัฒนา ให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทราบถึงการเปลี่ยนแปลง
- 6) วิเคราะห์ผลการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนและสรุปผล โดยการระดมสมองในประเด็นต่างๆ ดังนี้ “สิ่งที่ได้จากการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน” “ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนที่พบมีอะไรบ้าง” “ศูนย์ข่าวชุมชนของเราจะทำอะไรต่อไป” สรุปทุกเรื่องลงบนแผนที่ความคิด นำเสนอให้สมาชิกทราบ และสรุปโดยการถอดขั้นตอนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนที่ได้ดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้ายให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ เพื่อสามารถนำไปพัฒนาต่อไป

3.3 ผลการดำเนินงานตามรูปแบบที่พัฒนา

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนและกิจกรรมการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนไปทดสอบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัด ได้ผลดังนี้

1.1 เป้าหมายในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ทำการศึกษาโดยการระดมสมองจากการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งที่ประชุมประกอบด้วย นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ กรรมการ และสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งผลการสัมมนาที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนให้มีความเข้มแข็งใน 6 ประเด็น ได้แก่

- 1.1.1 การบริหารกลุ่ม
- 1.1.2 การทำแปลงพันธุ์
- 1.1.3 การกระจายพันธุ์
- 1.1.4 การเรียนรู้
- 1.1.5 การตลาดและ

1.1.6 การบริหารกองทุน

1.2 องค์ประกอบตัวชี้วัดในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ทำการศึกษาโดยการระดมสมองจากการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งที่ประชุมประกอบด้วย นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ กรรมการ และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง ผลการสัมมนาที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนไว้ 6 องค์ประกอบ 77 ตัวชี้วัด (ดูรายละเอียดแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนในภาคผนวก) โดยสรุปสาระสำคัญแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1.2.1 องค์ประกอบที่ 1 เรื่องการบริหารกลุ่ม มี 18 ตัวชี้วัด พิจารณาจากคุณลักษณะ ต่าง ๆ ของสมาชิก กรรมการ การคัดเลือกประธานและกรรมการกำหนดคกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การบริหารงานและการประสานงานเครือข่าย

1.2.2 องค์ประกอบที่ 2 เรื่องการทำแปลงพันธุ์ มี 13 ตัวชี้วัด พิจารณาจากความเหมาะสมของพื้นที่แปลงพันธุ์ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายและการจัดการแปลงนา

1.2.3 องค์ประกอบที่ 3 เรื่องการกระจายพันธุ์ มี 7 ตัวชี้วัด พิจารณาจากการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ ความเพียงพอของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ แผนการกระจายพันธุ์ ปริมาณการกระจายเมล็ดพันธุ์ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ การเพิ่มพื้นที่การกระจายพันธุ์ และการได้รับความเชื่อถือในคุณภาพเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกร

1.2.4 องค์ประกอบที่ 4 เรื่องการเรียนรู้ มี 15 ตัวชี้วัด โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องของการได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ การศึกษาดูงาน การจัดสรรทุนสำหรับการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และเรื่องที่เรียนรู้

1.2.5 องค์ประกอบที่ 5 เรื่องการตลาด มี 12 ตัวชี้วัด พิจารณาจากแผนการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกชุมชน การตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด ความหลากหลายในวิธีการจัดจำหน่าย การจัดจำหน่ายโดยกลุ่ม การมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด และลักษณะของถ่วงบรรจุเมล็ดพันธุ์

1.2.6 องค์ประกอบที่ 6 เรื่องการบริหารกองทุน มี 12 ตัวชี้วัด พิจารณาจากการมีคณะกรรมการบริหารกองทุน ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน ระเบียบข้อบังคับกองทุน การระดมทุน แผนการบริหารกองทุน ความต่อเนื่องของการประชุม การทำบัญชี การเพิ่มขึ้นของเงินกองทุน การดำเนินธุรกิจเพิ่มเงินกองทุน การตรวจสอบ การปันผลและมีการสรุปประเมินผลการดำเนินงานทุกปี

2. ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา จากการให้สมาชิกแต่ละศูนย์ ทำการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนของตนเองตามแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งผลการประเมินในแต่ละศูนย์ได้ผลดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

2.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 11 คน ได้ผลการประเมินในแต่ละองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.1.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่า สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) และมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับปานกลาง (2.55 และ 2.50 ตามลำดับ) ส่วนความคิดเห็นด้านความร่วมมือของสมาชิกมีอยู่ในระดับน้อย (2.45)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่า กรรมการมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมาก (3.36) สำหรับทัศนคติที่ดีของกรรมการต่อศูนย์ข้าวชุมชน และการมีวิสัยทัศน์ สมาชิกมีความเห็นว่ามีในระดับปานกลาง (2.91 และ 2.73 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกร้อยละ 72.7 ตอบว่ามีการกำหนดบทบาทหน้าที่ กรรมการ และสมาชิกร้อยละ 63.6 เห็นว่าไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 63.6 ตอบว่ามีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า การบริหารงานมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกร้อยละ 81.8 ตอบว่า การบริหารงานไม่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ สมาชิกร้อยละ 72.7 เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง สมาชิกร้อยละ 63.6 เห็นว่าไม่มีแผนการดำเนินงาน และไม่มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และสมาชิกร้อยละ 54.5 เห็นว่ามีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า ศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 63.6 เห็นว่า ศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่น

2.1.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 63.6 เห็นว่า พื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 45.5 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีทั้งคุณภาพปานกลางและคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการเก็บ

เกี่ยวเหมาะสม มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบ สมาชิกร้อยละ 90.9 มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2 วัน) สมาชิกร้อยละ 81.8 มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา สมาชิกร้อยละ 72.7 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 63.6 มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก) สมาชิกร้อยละ 54.5 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์

2.1.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และไม่มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 81.8 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ สมาชิกร้อยละ 72.7 ตอบว่ามีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 63.6 ตอบว่ามีปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม และเกษตรกรไม่มีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่นำไปใช้ สมาชิกร้อยละ 54.5 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง

2.1.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และไม่มีแปลงเรียนรู้ของศูนย์มีแต่แปลงเรียนรู้ของสมาชิก สมาชิกร้อยละ 90.9 มีการทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกร้อยละ 81.8 มีการเรียนรู้ภายในกลุ่ม และตอบว่าศูนย์ไม่มีทุนดำเนินการเรียนรู้ และสมาชิก ร้อยละ 54.5 ไม่มีการศึกษาดูงาน ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดได้เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว การใช้ปุ๋ย และการให้น้ำ สมาชิกร้อยละ 81.8 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 63.6 เรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกร้อยละ 54.5 เรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน และการเตรียมดิน สำหรับการเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย และการปลูกพืชหมุนเวียน สมาชิกร้อยละ 90.9 ยังไม่ได้เรียน

2.1.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์ไม่มีแผนการจำหน่าย ไม่มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ โดยกลุ่ม ไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด และไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่าการตลาดไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยที่สมาชิกร้อยละ 81.8 เห็นว่าไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม สำหรับวิธีการขายทั้งหมดจะขายโดยเงินสด และศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ

2.1.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ามิคณะกรรมการบริหารกองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน แต่ไม่มีการปันผล สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่าการบริหาร

กองทุนมีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี และสมาชิกร้อยละ 81.8 เห็นว่ามีแผนการบริหารกองทุน แต่ไม่มีการตรวจสอบกองทุน

2.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 23 คน ได้ผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.2.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่า สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) และสมาชิกมีความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก (4.26, 4.04 และ 3.94 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวชุมชน และมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก (4.48, 4.48 และ 4.04 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดตอบว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (4 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และมีการจัดบันทึกการประชุม สมาชิกร้อยละ 60.9 เห็นว่ามีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 56.5 ตอบว่า การบริหารมีแผนการดำเนินงาน และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกร้อยละ 52.2 เห็นว่ามีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 69.6 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่น

2.2.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 95.7 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการตัดพันธุ์ป่น (จำนวน 1-3 ครั้งต่อฤดูปลูก) มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2 วัน) และมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม สมาชิกร้อยละ 95.7 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม สมาชิกร้อยละ 91.3 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 82.6 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกร้อยละ 69.6 มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม สำหรับสิ่งที่สมาชิกทั้งหมดไม่ได้ทำคือ การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ

2.2.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ มีแผนการกระจายพันธุ์ และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่สมาชิกร้อยละ 83.3 ผลิต มีคุณภาพดี โดยสมาชิกร้อยละ 77.78 เชื่อว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น โดยที่สมาชิกร้อยละ 38.9 ถึง 44.4 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิมและมีแนวโน้มลดลง และสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เห็นว่า เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

2.2.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดตอบว่ามีแปลงเรียนรู้ และทั้งหมดเรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 95.7 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่ามีทุนดำเนินการเรียนรู้ สมาชิกร้อยละ 82.6 ได้มีการศึกษาดูงาน และสมาชิกร้อยละ 60.9 มีการทดลองทำด้วยตนเอง ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ การตัดพันธุ์ป่น การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาดและการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 95.7 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ และการใช้ปุ๋ย สมาชิกร้อยละ 87.0 เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว และการเตรียมดิน สำหรับการปลูกพืชหมุนเวียนสมาชิกทั้งหมดไม่มีการเรียนรู้

2.2.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด และไม่มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 87.0 เห็นว่ามีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยที่ร้อยละ 73.9 เห็นว่ามีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 65.2 ไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด และสมาชิกร้อยละ 52.2 มีแผนการจำหน่าย สำหรับถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชนโดยเฉพาะไม่มี

2.2.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ามิถุนกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุน และที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย

มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน แต่ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก และไม่มีการปันผล สมาชิกร้อยละ 95.7 เห็นว่า มีการตรวจสอบกองทุน และสมาชิกร้อยละ 65.2 เห็นว่าไม่มีแผนการบริหารกองทุน และไม่มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

2.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนทุ่งคลี โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 21 คน ได้ผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.3.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนทุ่งคลี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่า สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) และมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมากที่สุด (4.76 และ 4.67 ตามลำดับ) สำหรับด้านสมาชิกมีความร่วมมือ มีอยู่ในระดับมาก (4.38)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่า กรรมการมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ และมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข่าวชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (4.86, 4.67 และ 4.57ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และสมาชิกร้อยละ 71.4 เห็นว่า ตำแหน่งประธานและกรรมการมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (4 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 90.5 เห็นว่ามีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีการจัดบันทึกการประชุม และมีแผนการเงินของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่าการบริหารงานมีแผนการดำเนินงาน และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่ามีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (เดือนละ 1 ครั้ง) และมีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่น

2.3.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนทุ่งคลี

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 81.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการไถปุ๋ยตามระยะเวลา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก) มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบคุณภาพ สมาชิกร้อยละ 95.2 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม และมีการควบคุมน้ำในแปลงนา สมาชิกร้อยละ 81.0 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 76.2 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ และสมาชิก ร้อยละ 71.4 มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3 วัน)

2.3.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 76.2 เห็นว่าศูนย์ไม่มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 61.9 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และมีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 57.1 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม และสมาชิก ร้อยละ 52.4 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี

2.3.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าในการเรียนรู้มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 5 ไร่) สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่าในการเรียนรู้มีทุนดำเนินการเรียนรู้ สมาชิกร้อยละ 90.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และมีการศึกษาดูงาน (จำนวน 1-3 ครั้ง) และสมาชิกร้อยละ 85.7 มีการทดลองทำด้วยตนเอง ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย การตัดพันธุ์ปน และการเกี่ยวเก็บผลผลิต สมาชิกร้อยละ 95.2 เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว สมาชิกร้อยละ 85.7 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 81.0 เรียนรู้เรื่องการให้น้ำ การตลาดและการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 66.7 เรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน สำหรับเรื่องการปลูกพืชหมุนเวียนสมาชิกทั้งหมดไม่มีการเรียนรู้

2.3.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดไม่มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่าไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด สมาชิกร้อยละ 81.0 เห็นว่ามีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สมาชิกร้อยละ 76.2 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 57.1 เห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย สำหรับวิธีการจำหน่าย สมาชิกทั้งหมดขายโดยขายเงินสด และไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉพาะ

2.3.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารกองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการ

เพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ แต่ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิกและไม่มีการปันผล สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่ามีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี สมาชิกร้อยละ 81.0 เห็นว่ามีการประชุมต่อเนื่อง และสมาชิกร้อยละ 66.7 เห็นว่ากองทุนมีแผนการบริหารกองทุน

2.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 28 คน ได้ผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.4.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร และสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมาก (4.00 และ 3.61 ตามลำดับ) สำหรับด้านความร่วมมือของสมาชิกมีในระดับปานกลาง (3.18)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีวิสัยทัศน์ และกรรมการมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก (3.75 และ 3.71 ตามลำดับ) สำหรับด้านกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข่าวชุมชน มีในระดับปานกลาง (3.29)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ โดยที่สมาชิกร้อยละ 92.9 เห็นว่ามีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของประธานและกรรมการ และสมาชิกร้อยละ 71.4 เห็นว่ามีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 78.6 เห็นว่ามีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการประชุมมีการจัดบันทึกการประชุม สมาชิกร้อยละ 89.3 เห็นว่าศูนย์ข่าวชุมชนมีแผนการดำเนินงาน มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และมีแผนการเงินของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 78.6 เห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และมีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และสมาชิกร้อยละ 71.4 เห็นว่ามีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

2.4.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 53.6 เห็นว่าคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสมและมีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก) สมาชิกร้อยละ 96.4 มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม และมีการตากเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 85.7 มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม สมาชิกร้อยละ 82.1 มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา สมาชิกร้อยละ 71.4 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา และสมาชิกร้อยละ 64.3 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ สำหรับการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์สมาชิกทั้งหมดไม่มีการดำเนินการ สมาชิกร้อยละ 96.4 ไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ และสมาชิกร้อยละ 82.1 ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์

2.4.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าศูนย์ไม่มีแผนการกระจายพันธุ์ และสมาชิกร้อยละ 92.9 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี โดยสมาชิกร้อยละ 89.3 เห็นว่ามีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 71.4 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 64.3 เห็นว่ามีเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ โดยมีคุณภาพปานกลาง และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิต

2.4.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกร้อยละ 85.7 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และมีการทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกร้อยละ 82.1 เห็นว่าศูนย์ไม่มีทุนดำเนินการเรียนรู้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 64.3 มีการศึกษาดูงาน และสมาชิกร้อยละ 57.1 เห็นว่ามีแปลงเรียนรู้ ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกร้อยละ 92.9 มีการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน สมาชิกร้อยละ 89.3 เรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย สมาชิกร้อยละ 78.6 เรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 75.0 เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าวและการเกี่ยวเก็บผลผลิต และสมาชิกร้อยละ 60.7 เรียนรู้เรื่องการให้น้ำ สำหรับสมาชิกร้อยละ 71.4 ไม่มีการเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน

2.4.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าตนเองไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด และไม่มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 53.6 ไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สำหรับการขายสมาชิกร้อยละ 85.7 ใช้วิธีการแลกเปลี่ยน และสมาชิกร้อยละ 21.4 ขายโดยเงินสด

2.4.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก และไม่มีการ

ปันผล สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่ากองทุนมีระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 92.9 เห็นว่ามี คณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย สมาชิกร้อยละ 89.3 บอกว่ามี ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่ากองทุนมีแผนการบริหาร มีจำนวน เงินกองทุนเพิ่มขึ้น และมีการตรวจสอบ สมาชิกร้อยละ 82.1 เห็นว่าศูนย์มีการดำเนินการเพื่อเพิ่ม เงินกองทุน และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี และสมาชิกร้อยละ 64.3 เห็นว่า ศูนย์มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

2.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ โดย การทำเวทีชาวบ้าน จากสมาชิกจำนวน 28 คน ได้ผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.5.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่า สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร สมาชิกให้ ความร่วมมือ และสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) มีอยู่ในระดับมาก (3.96, 3.61 และ 3.57 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว ชุมชน มีวิสัยทัศน์และมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก (4.11, 3.86 และ 3.64 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการคัดเลือก ประธานและกรรมการ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ โดยที่สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าประธาน และกรรมการมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (4 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่ามีการกำหนด กฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจดบันทึกการประชุม และมีการจัดทำบัญชี โดยที่สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าการบริหารงานมีแผนการดำเนินงาน มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และมีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน สำหรับสมาชิกร้อยละ 92.9 เห็นว่าศูนย์มีการแบ่งงานให้ สมาชิกได้มีส่วนร่วม

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าคุณศูนย์มีการประสานงานกับ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าคุณศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์ ข้าวชุมชนอื่น

2.5.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 89.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3-5 วัน) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ และมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม สมาชิกร้อยละ 92.9 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม และมีการควบคุมน้ำในแปลงนา สมาชิกร้อยละ 75.0 มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก) สมาชิกร้อยละ 64.3 มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ แต่ไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

2.5.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่าคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตมีความเชื่อถือได้ สมาชิกร้อยละ 78.6 เห็นว่าศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี สมาชิกร้อยละ 75.0 เห็นว่าศูนย์มีกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม สมาชิกร้อยละ 64.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ และสมาชิกร้อยละ 53.6 เห็นว่ามีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม

2.5.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกร้อยละ 92.9 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และมีการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าศูนย์มีแปลงเรียนรู้จากนาแปลงรวมของศูนย์ (ขนาดพื้นที่ 10 ไร่) สมาชิกร้อยละ 82.1 มีการทดลองทำด้วยตนเอง และสมาชิกร้อยละ 75.0 มีการศึกษาดูงานและเห็นว่ามีทุนของศูนย์สำหรับดำเนินการเรียนรู้ ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกร้อยละ 92.9 เรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน สมาชิกร้อยละ 89.3 เรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย การให้น้ำ และการเกี่ยวเก็บผลผลิต สมาชิกร้อยละ 85.7 เรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน สมาชิกร้อยละ 82.1 เรียนรู้เรื่อง การตัดพันธุ์ปน การตลาดและการจำหน่าย และสมาชิกร้อยละ 78.6 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์และการเตรียมพันธุ์ข้าว

2.5.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกร้อยละ 92.9 เห็นว่าศูนย์มีการทำประชาสัมพันธภายในกลุ่ม และภายนอกกลุ่ม แต่ไม่ได้มีกรรมการฝ่ายการตลาด สมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 82.1 เห็นว่าศูนย์มีการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 71.4 มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สำหรับวิธีการขายมีหลายวิธี โดยสมาชิกทั้งหมดจะขายเป็นเงินสด แลกเปลี่ยนร้อยละ 32.1 และให้ยืมร้อยละ 10.7

สำหรับถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 89.3 เห็นว่าถุงที่บรรจุเมล็ดพันธุ์มีรายละเอียดวิธีการเก็บรักษาวิธีใช้ สมาชิกร้อยละ 82.1 เห็นว่าถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์มีความเหมาะสม และมีแผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 78.6 เห็นว่าถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์มีเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกร้อยละ 64.3 เห็นว่าถุงที่บรรจุมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ข้าวชุมชน

2.5.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีแผนการบริหารกองทุน สมาชิกร้อยละ 96.4 เห็นว่ากองทุนมีระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 92.9 มีการประชุมต่อเนื่อง และจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย สมาชิกร้อยละ 89.3 เห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก และมีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน สมาชิกร้อยละ 85.7 พบว่ามีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น สมาชิกร้อยละ 82.1 มีการตรวจสอบกองทุนศูนย์แต่ไม่มีการปันผล และสมาชิกร้อยละ 78.6 เห็นว่ากองทุนศูนย์มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

2.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองหนองชัยศรี โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 21 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.6.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองหนองชัยศรี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกให้ความร่วมมือ และสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมากที่สุด (4.67 และ 4.67 ตามลำดับ) ส่วนความคิดเห็นด้านสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) มีอยู่ในระดับมาก (4.43)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์และกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด (4.76 และ 4.52 ตามลำดับ) สำหรับความคิดเห็นด้านคณะกรรมการมีวิสัยทัศน์ สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (4.05)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ามี การคัดเลือกประธานและกรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (2 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (จำนวน 2 ครั้งต่อเดือน) มีการจัดบันทึกการประชุม และมีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

2.6.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนหนองหนองชัยศรี

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 95.2 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3 วัน) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และมีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ สมาชิกร้อยละ 95.2 มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3-5 ครั้งต่อฤดูปลูก) และสมาชิกร้อยละ 73.3 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา

2.6.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนหนองหนองชัยศรี

สมาชิกเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ มีแผนการกระจายพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี มีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์มีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์และสมาชิกร้อยละ 90.5 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม

2.6.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชนหนองหนองชัยศรี

สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน (จำนวน 2 ครั้ง) มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ที่เป็นนาแปลงรวมของศูนย์ (ขนาดพื้นที่ 15 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการคัด-เลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเกี่ยวเก็บผลผลิต การเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย และการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน

2.6.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชนหนองหนองชัยศรี

สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม มีการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.2 ระบุว่ามีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด และมีแผนการจำหน่าย และสมาชิกร้อยละ 52.4 มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สำหรับวิธีการขายมีหลายวิธีโดยสมาชิกทั้งหมดขายเงินสด และมีการแลกเปลี่ยนคิดเป็นร้อยละ 23.8 สำหรับลุงบรรจุมเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าลุงบรรจุมีตราสัญลักษณ์

ถูกบรรจุมีความเหมาะสม มีรายละเอียดวิธีการเก็บรักษาวิธีใช้ มีแผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ และมีเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์

2.6.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองหนองชัยศรี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ แต่ไม่มีการปันผล สมาชิกร้อยละ 90.5 เห็นว่ามีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น และสมาชิกร้อยละ 85.7 เห็นว่าศูนย์มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

2.7 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ โดยการทำเวทีชาวบ้านจากสมาชิกจำนวน 15 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.7.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่ามีสมาชิกร่วมมืออยู่ในระดับมาก (4.00 และ 3.67 ตามลำดับ) ส่วนความคิดเห็นด้านสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) มีอยู่ในระดับปานกลาง (3.47)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่าการมีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวชุมชน และมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก (4.33, 3.80 และ 3.60 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดระบุว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกร้อยละ 86.7 เห็นว่ามีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงของกรรมการ (2 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ามีกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดระบุว่าการบริหารงานมีการจัดบันทึกการประชุม และมีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน โดยที่สมาชิกร้อยละ 93.3 เห็นว่าศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และมีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม สมาชิกร้อยละ 80.0 เห็นว่าศูนย์มีแผนการดำเนินงาน สมาชิกร้อยละ 73.3 เห็นว่ามีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกร้อยละ 66.7 ระบุว่ามีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 80.0 เห็นว่ามีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

2.7.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชนหนองเสือ

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 66.7 เห็นว่าคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการไถไถตามระยะเวลา และมีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม โดยที่สมาชิกร้อยละ 93.3 มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2-3 วัน) สมาชิกร้อยละ 80.0 มีการตัดพันธุ์ปน สมาชิกร้อยละ 73.3 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา และสมาชิกร้อยละ 66.7 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ สำหรับสิ่งที่สมาชิกไม่ได้ทำคือ การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ

2.7.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์
ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกร้อยละ 86.7 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ โดยสมาชิกร้อยละ 80.0 เห็นว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 66.7 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี เกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ แต่การกระจายพันธุ์ศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และสมาชิกร้อยละ 53.3 เชื่อว่าศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ และปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม

2.7.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าว
ชุมชนหนองเสือ สมาชิกร้อยละ 93.3 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และมีการทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกร้อยละ 86.7 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 80.0 ระบุว่าศูนย์มีทุนดำเนินการเรียนรู้ และมีแปลงเรียนรู้จากแปลงของสมาชิก และสมาชิก ร้อยละ 73.3 มีการศึกษาดูงาน ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การใช้ปุ๋ย และการเกี่ยวเก็บผลผลิต สมาชิกร้อยละ 93.3 มีการเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน และการปลูกพืชหมุนเวียน สมาชิกร้อยละ 86.7 เรียนรู้เรื่องการให้น้ำ และการตัดพันธุ์ปน สำหรับการเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่ายมีสมาชิกที่ยังไม่ได้เรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 53.3

2.7.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าว
ชุมชนหนองเสือ สมาชิกร้อยละ 93.3 ไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สมาชิกร้อยละ 73.3 เชื่อว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด แต่ไม่มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 60.0 ไม่มีแผนการจำหน่ายและสมาชิกร้อยละ 46.7 เชื่อว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน สำหรับวิธีการขายมีหลายวิธี จำหน่ายโดยเงินสดคิดเป็นร้อยละ 40.0 ยืมร้อยละ 20.0 และแลกเปลี่ยนร้อยละ 66.7 และศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ

2.7.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกทั้งหมดทราบว่า มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุน และที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน แต่ไม่มีการปันผล โดยที่สมาชิกร้อยละ 93.3 ระบุว่ามีการตรวจสอบกองทุน และสมาชิกร้อยละ 80.0 กล่าวว่ามีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

2.8 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ โดยการทำเวทีชาวบ้าน จากสมาชิกจำนวน 15 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.8.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) สมาชิกมีความร่วมมือ และสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมาก (4.40, 4.20 และ 3.93 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวชุมชน และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (3.93, 4.40 และ 3.87 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (1 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดระบุว่าการบริหารงานศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (เดือนละ 1 ครั้ง) มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยที่สมาชิกเห็นว่าศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่นคิดเป็นร้อยละ 93.3

2.8.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 93.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม และมีการตากเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 93.3 มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสมแต่ไม่มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 86.7 มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา แต่ไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ และไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 80.0 มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ความเหมาะสม แต่ไม่มีการตัดพันธุ์ปน สมาชิกร้อยละ 66.7 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพก่อนการกระจายพันธุ์

2.8.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกร้อยละ 93.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ แต่ศูนย์ไม่มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 86.7 ระบุว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม เกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ แต่ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี สมาชิกร้อยละ 80.8 ตอบว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม และสมาชิกร้อยละ 53.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง

2.8.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และมีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 5 ไร่) สมาชิกร้อยละ 93.3 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 73.3 มีการศึกษาดูงาน (จำนวน 1-3 ครั้ง) สมาชิกร้อยละ 66.7 มีการทดลองทำด้วยตนเอง และสมาชิกร้อยละ 60.0 ระบุว่าศูนย์ไม่มีทุนดำเนินการเรียนรู้ ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย และการเกี่ยวเก็บผลผลิต สมาชิกร้อยละ 86.7 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ และการเตรียมดิน สมาชิกร้อยละ 80.0 เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว และการให้น้ำ สมาชิกร้อยละ 73.3 เรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย และสมาชิกร้อยละ 66.7 เรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน สำหรับเรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 ยังไม่ได้มีการเรียนรู้

2.8.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 93.3 กล่าวว่าศูนย์ไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด และไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สมาชิกร้อยละ 86.7 เห็นว่าศูนย์ไม่มีแผนการจำหน่าย และไม่มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 66.7 เชื่อว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม สำหรับวิธีการขายมีหลายวิธี สมาชิกร้อยละ 66.7 ขายโดยเงินสดและแลกเปลี่ยนคิดเป็นร้อยละ 33.3 และศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ

2.8.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกทั้งหมดระบุว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ และมีการสรุป ประเมินผลการดำเนินงานประจำปี สมาชิกร้อยละ 93.3 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการปันผล และสมาชิกร้อยละ 86.7 เชื่อว่าศูนย์มีแผนการบริหารกองทุน และมีเงินกองทุนเพิ่มขึ้น

2.9 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี โดยการทำเวทีชาวบ้าน จากสมาชิกจำนวน 31 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดดังนี้

2.9.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือ สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร และสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมาก (4.42, 4.29 และ 4.19 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุด (4.55) สำหรับความคิดเห็นด้านกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวชุมชน และกรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (4.45, และ 4.13 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดระบุว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ แต่ไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง และสมาชิกร้อยละ 90.3 เห็นว่าการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกร้อยละ 70.9 ระบุว่ามีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และมีการจดบันทึกการประชุม โดยที่สมาชิกร้อยละ 96.8 เชื่อว่ามีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกร้อยละ 93.5 เห็นว่าศูนย์มีแผนการเงินของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกร้อยละ 90.3 เห็นว่าศูนย์มีแผนการดำเนินงาน และมีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และสมาชิกร้อยละ 87.1 เห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดตอบว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 87.1 เชื่อว่าศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

2.9.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 90.3 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 70.9 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกร้อยละ 96.8 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม และมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม โดยที่สมาชิกร้อยละ 93.5 มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา และมีการตากเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 74.2 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ แต่ไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 70.9 ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 61.3 มีการตัดพันธุ์ปน จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก

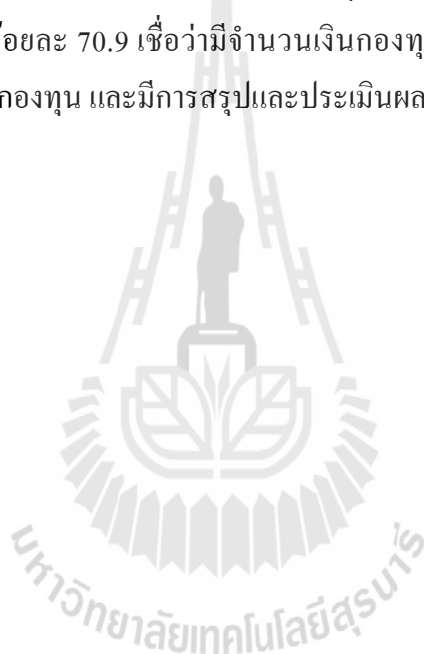
2.9.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกร้อยละ 93.5 เชื่อว่าเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่นำไปใช้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 83.9 กล่าวว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการและมีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 74.2 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี สมาชิกร้อยละ 67.7 เห็นว่าศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 61.3 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม และสมาชิกร้อยละ 51.6 ระบุว่า ศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี

2.9.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกร้อยละ 93.5 กล่าวว่าศูนย์มีแปลงเรียนรู้ที่เป็นของศูนย์ (ขนาดพื้นที่ 3 ไร่) สมาชิกร้อยละ 90.3 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และมีการทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกร้อยละ 80.6 ระบุว่าศูนย์มีทุนดำเนินการเรียนรู้ สมาชิกร้อยละ 70.9 มีการศึกษาดูงาน และสมาชิกร้อยละ 67.7 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ส่วนเรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดได้เคยเรียนรู้เรื่องการใส่ปุ๋ย สมาชิก ร้อยละ 96.8 เรียนรู้เรื่องการเกี่ยวเก็บผลผลิต สมาชิกร้อยละ 90.3 เรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การให้น้ำ และการตัดพันธุ์ปน สมาชิกร้อยละ 80.6 เรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย สมาชิก ร้อยละ 74.2 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ สำหรับการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียนสมาชิกร้อยละ 70.9 ไม่เคยเรียนรู้ในเรื่องนี้เลย

2.9.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดก่อนการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกร้อยละ 93.5 ระบุว่าศูนย์ไม่มีแผนการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 80.6 เชื่อว่าศูนย์ไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด สมาชิกร้อยละ 77.4 เห็นว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และไม่มีอำนาจต่อราคากับตลาด สมาชิกร้อยละ 64.5 เห็นว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 54.8 เชื่อว่ามีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม สำหรับวิธีการขาย สมาชิกจำหน่ายโดยเงินสดร้อยละ 61.3 เงินยืมร้อยละ 12.9 และแลกเปลี่ยนร้อยละ 25.8

สำหรับงบประมาณเม็ดเงินของศูนย์ สมาชิกร้อยละ 83.9 ระบุว่างบประมาณเม็ดเงินมีรายละเอียดวิธีการเก็บรักษาไว้ใช้ และสมาชิกร้อยละ 80.6 กล่าวว่างบประมาณเม็ดเงินมีเครื่องหมายผ่านการรับรองเม็ดเงิน โดยสมาชิกร้อยละ 58.1 บอกว่าเงินมีแผ่นป้ายกำกับเม็ดเงิน แต่ไม่มีตราสัญลักษณ์ และสมาชิกร้อยละ 54.8 เห็นว่าเงินมีความเหมาะสม

2.9.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนก่อนการพัฒนาศูนย์
ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหาร มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน แต่ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก โดยที่สมาชิกร้อยละ 93.5 ระบุว่าศูนย์มีแผนการบริหารกองทุน แต่ไม่มีการปันผล สมาชิกร้อยละ 90.3 เห็นว่ากองทุนมีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษา และมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกร้อยละ 80.6 ระบุว่ามีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และมีการตรวจสอบบัญชี สมาชิกร้อยละ 70.9 เชื่อว่ามีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น และสมาชิกร้อยละ 54.8 ระบุว่ามีการเก็บเงินซื้อบังคับกองทุน และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1-5)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะคำแต่	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
1. การบริหารกลุ่ม									
1.1 สมาชิก									
1.1.1 สมาชิกให้ความร่วมมือ	2.45	3.94	4.38	3.18	3.61	4.67	3.67	4.20	4.42
1.1.2 สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละ/ซื่อสัตย์)	2.55	4.04	4.76	3.61	3.57	4.43	3.47	4.40	4.19
1.1.3 สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	2.50	4.26	4.67	4.00	3.96	4.67	4.00	3.93	4.29
1.2 กรรมการ									
1.2.1 กรรมการมีความซื่อสัตย์	3.36	4.48	4.86	3.71	3.64	4.76	4.33	4.47	4.55
1.2.2 กรรมการมีวิสัยทัศน์	2.73	4.04	4.67	3.75	3.86	4.05	3.60	3.87	4.13
1.2.3 กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข่าว	2.51	4.48	4.57	3.29	4.11	4.52	3.80	4.40	4.45

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
1.3 การคัดเลือกประธานและ กรรมการ									
1.3.1 การคัดเลือกประธาน และกรรมการ	90.9	100.0	100.0	96.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1.3.2 การกำหนดบทบาท หน้าที่กรรมการ	72.7	100.0	100.0	71.4	96.4	100.0	86.7	100.0	90.3
1.3.3 มีวาระการดำรง ตำแหน่งประธาน และกรรมการ	36.4	100.0	76.4	92.4	85.7	100.0	86.7	100.0	100.0
1.4 การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ	63.6	100.0	90.5	78.6	100.0	100.0		100.0	70.9
1.5 การบริหารงาน									
1.5.1 เป้าหมายและ วัตถุประสงค์	18.2	100.0	100.0	78.6	100.0	100.0	93.3	100.0	87.1
1.5.2 แผนการดำเนินงาน	36.4	56.5	95.2	89.3	96.4	100.0	80.0	100.0	90.3
1.5.3 การดำเนินกิจกรรม	27.3	56.5	95.2	71.4	100.0	100.0	100.0	100.0	96.8

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนสี
1.5.4 การประชุมและจัด บันทึกการประชุม	100.0	52.2	85.7	89.3	96.4	100.0	66.7	100.0	100.0
1.5.5 การแบ่งงานให้ สมาชิกร่วมกันทำ	36.4	60.9	85.7	78.6	92.9	100.0	93.0	100.0	90.3
1.5.6 แผนการเงินของศูนย์	54.5	60.9	100.0	89.3	96.4	100.0	100.0	100.0	93.5
1.6 การประสานงานเครือข่าย									
1.6.1 การประสานงานกับ หน่วยงานราชการที่ เกี่ยวข้อง	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1.6.2 การประสานงาน ระหว่างศูนย์ข่าว ชุมชนด้วยกัน	63.6	69.6	100.0	85.7	96.4	100.0	80.0	93.3	87.1
2. การทำแปลงพันธุ์									
2.1 พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสม อยู่ใกล้กัน	63.6	100.0	95.2	85.7	96.4	100.0	100.0	100.0	90.3
2.2 คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมา ขยายมีคุณภาพดี	45.5	95.7	81.0	53.6	89.3	95.2	66.7	93.3	70.9

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
2.3 การจัดการการผลิตที่ดี									
2.3.1 การเตรียมดินที่เหมาะสม	54.5	95.7	95.2	100.0	92.9	100.0	100.0	100.0	96.8
2.3.2 การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	81.8	100.0	100.0	82.1	100.0	100.0	100.0	86.7	93.5
2.3.3 การควบคุมน้ำในแปลงนา	100.0	100.0	95.2	71.4	92.9	100.0	73.3	66.7	96.8
2.3.4 การตัดพันธุ์ป่นอย่างต่อเนือง	63.6	100.0	100.0	0.0	75.0	95.2	80.0	20.0	61.3
2.3.5 การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	100.0	69.6	100.0	96.4	100.0	100.0	100.0	93.3	96.8
2.3.6 การตากเมล็ดพันธุ์	90.9	100.0	71.4	96.4	100.0	100.0	93.3	100.0	93.5
2.3.7 การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์	45.5	91.3	76.2	64.3	95.5	100.0	66.7	6.7	74.2

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
2.3.8 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม (แยกเก็บจากข้าวบริโภคหรือข้าวที่จะขาย)	100.0	100.0	100.0	85.7	95.5	100.0	0.0	80.0	96.8
2.3.9 การบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	72.7	82.6	81.0	100.0	100.0	100.0	0.0	13.3	25.8
2.3.10 การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	0.0	0.0	0.0	17.9	64.3	100.0	0.0	13.3	29.1
2.3.11 การส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพเมล็ด	0.0	0.0	0.0	3.6	64.3	100.0	0.0	66.79	74.2
3. การกระจายพันธุ์									
3.1 การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	9.1	100.0	38.1	7.1	75.0	100.0	33.3	13.3	48.4

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
3.2 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ เพียงพอกับความต้องการ ของเกษตรกร	18.2	16.7		64.3	64.3	100.0	86.7	93.3	83.9
3.3 แผนการกระจายพันธุ์	9.1	100.0	23.8	3.6	78.6	100.0	53.3	6.7	67.7
3.4 การเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ ที่กระจายได้	9.1	16.7	38.1	28.6	75.0	90.5	53.3	13.3	32.3
3.5 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มี คุณภาพ	36.4	83.3	52.4	35.7	78.6	100.0	66.7	46.7	74.2
3.6 การเพิ่มพื้นที่ในการ กระจายพันธุ์	18.2	77.78	33.3	7.1	47.0	100.0	20.0	13.3	12.9
3.7 ความเชื่อถือในคุณภาพ ของเมล็ดพันธุ์จาก เกษตรกรที่นำไปใช้	36.4	100.0	100.0	64.3	96.4	100.0	66.7	86.7	93.5
4. การเรียนรู้									
4.1 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ	100.0	95.7	90.5	85.7	92.9	100.0	93.3	100.0	90.3
4.2 การศึกษาดูงาน	45.5	82.6	90.5	64.3	75.0	100.0	73.3	73.3	70.0
4.3 ทุนดำเนินการเรียนรู้	18.2	95.7	95.2	17.9	75.0	100.0	80.0	40.0	80.0

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
4.4 แปลงเรียนรู้	100.0	100.0	100.0	57.1	85.7	100.0	80.0	100.0	93.5
4.5 การทดลองทำด้วยตนเอง	90.9	60.9	85.7	85.7	82.1	100.0	93.3	66.7	90.3
4.6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายในกลุ่ม	81.8	100.0	95.2	75.0	92.9	100.0	86.3	93.0	67.7
4.7 เรื่องที่เรียนรู้									
4.7.1 การเรียนรู้เรื่องการ คัดเลือกพันธุ์	100.0	86.7	74.2	71.4	78.6	100.0	100.0	86.7	74.2
4.7.2 การเรียนรู้เรื่องการ เตรียมพันธุ์ข้าว	93.3	80.0	90.3	75.0	78.6	100.0	93.3	80.0	90.0
4.7.3 การเรียนรู้เรื่องการ เตรียมดิน	93.3	86.7	90.3	82.1	85.7	100.0	93.3	86.7	90.3
4.7.4 การเรียนรู้เรื่องการ ใช้ปุ๋ย	100.0	100.0	100.0	89.0	89.3	100.0	100.0	100.0	100.0
4.7.5 การเรียนรู้เรื่องการ ให้น้ำ	86.7	80.0	90.3	60.7	89.3	100.0	86.7	80.0	90.3
4.7.6 การเรียนรู้เรื่องการ ตัดพันธุ์ปน	86.7	66.7	90.3	28.6	82.1	100.0	86.7	66.7	90.3

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี

4.7.7 การเรียนรู้เรื่องการ เก็บเกี่ยวผลผลิต	100.0	100.0	96.3	75.0	89.3	100.0	100.0	100.0	96.3
4.7.8 การเรียนรู้เรื่อง การตลาดและการ จำหน่าย	46.7	73.3	80.6	78.6	82.1	100.0	46.7	73.3	80.6
4.7.9 การเรียนรู้เรื่องการ ปลูกพืชหมุนเวียน	93.3	20.0	29.1	92.9	92.9	100.0	93.3	20.0	29.1
5. การตลาด									
5.1 แผนการจำหน่าย	0.0	52.2	57.1	32.1	85.7	95.2	40.0	13.3	93.5
5.2 การประชาสัมพันธ์ภายใน ชุมชน	9.1	87.0	81.0	46.4	92.9	100.0	73.3	100.0	77.4
5.3 การประชาสัมพันธ์ ภายนอกชุมชน	18.2	73.9	23.8	14.3	92.9	100.0	46.7	66.7	64.5
5.4 การตั้งกรรมการฝ่าย การตลาด	0.0	0.0	0.0	3.6	0.0	95.2	73.3	6.7	19.4
5.5 วิธีการขายหลายวิธีขายโดย เงินสด	100.0	100.0	100.0	21.4	100.0	100.0	40.3	66.7	61

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
5.6 การจัดการการจำหน่าย	0.0	0.0	0.0	3.6	82.1	100.0	26.7	13.3	54.8

เมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม

5.7	อำนาจต่อราคากับตลาด	0.0	34.0	81.0	0.0	71.4	52.4	6.7	6.7	22.6
5.8	ถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของ ศูนย์									
5.8.1	ตราสัญลักษณ์ของ ศูนย์	0.0	0.0	0.0	0.0	64.3	100.0	0.0	0.0	41.9
5.8.2	ถุงบรรจุเหมาะสม	0.0	0.0	0.0	0.0	82.1	100.0	0.0	0.0	54.8
5.8.3	รายละเอียดวิธีเก็บ รักษาวิธีใช้	0.0	0.0	0.0	0.0	89.3	100.0	0.0	0.0	83.9
5.8.4	แผ่นป้ายกำกับเมล็ด พันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	0.0	0.0	0.0	0.0	82.1	100.0	0.0	0.0	58.1
5.8.5	เครื่องหมายผ่านการ รับรองเมล็ดพันธุ์	0.0	0.0	0.0	0.0	78.6	100.0	0.0	0.0	80.6

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนาโดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
6. กองทุนของศูนย์									
6.1 คณะกรรมการบริหาร	100.0	100.0	100.0	92.9	89.3	100.0	100.0	100.0	100.0
กองทุน									
6.2 ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษา	90.5	100.0	95.2	89.3	89.3	100.0	100.0	100.0	96.3
กองทุน									
6.3 ระเบียบข้อบังคับกองทุน	100.0	100.0	100.0	96.4	96.4	100.0	100.0	100.0	54.8
6.4 การระดมทุนจากสมาชิก	100.0	100.0	0.0	0.0	89.3	100.0	100.0	100.0	0.0
6.5 แผนการบริหารกองทุน	81.8	65.2	66.7	85.7	100.0	100.0	100.0	86.7	93.5
6.6 การประชุมอย่างต่อเนื่อง	90.9	100.0	81.0	64.3	92.9	100.0	100.0	100.0	90.3
6.7 การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	100.0	100.0	100.0	92.9	92.9	100.0	100.0	100.0	80.6
6.8 จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	100.0	86.7	100.0	85.7	85.7	90.5	100.0	86.7	70.9
6.9 การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่ม	100.0	100.0	100.0	82.1	89.3	100.0	100.0	100.0	100.0
เงินกองทุน									
6.10 การตรวจสอบ	18.2	95.7	100.0	85.7	82.1	100.0	93.0	100.0	80.6
6.11 การปันผล	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	6.7	6.5
6.12 การสรุปและประเมินผล	9.1	100.0	95.2	82.1	78.6	85.7	80.0	100.0	54.8
การดำเนินงานทุกปี									

3. การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการระดมสมองจากการสัมมนาแบบมีส่วนร่วมตามประเภทของข้าว ผู้ร่วมสัมมนาประกอบด้วย กรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ โดยเริ่มจากการนำผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อนการพัฒนา ของแต่ละศูนย์มาพิจารณา ร่วมกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาในแต่ละศูนย์ นำเสนอในที่ประชุมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยน เพื่อให้ยุทธศาสตร์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ได้ผลดังนี้

3.1.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำกลุ่มมีความสนใจในการพัฒนาศูนย์ - สมาชิกเริ่มมีความสามัคคี - สมาชิกเริ่มมีการรวมตัวเป็นกลุ่ม - สมาชิกมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน - สมาชิกมีการประชุมสม่ำเสมอ 	(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมกลุ่มยังไม่ต่อเนื่อง - สมาชิกไม่มาเข้าร่วมการประชุม - เป้าหมาย วัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของกลุ่มไม่ชัดเจน - กรรมการยังไม่มีวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน และยังมีกรรมการไม่ครบทุกตำแหน่ง
(2) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกเริ่มสนใจนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพมาปลูก 	(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกบางส่วนยังไม่มีการผลิตพันธุ์ข้าวขาย
(3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีบทเรียนจากการฟื้นฟูกองทุนที่ล้มเหลว 	(3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกยังไม่สนใจในการผลิตพันธุ์ข้าวขาย - สมาชิกไม่มั่นใจในการทำแปลงพันธุ์ - เมล็ดพันธุ์ข้าวที่นำมาขยายยังไม่มีคุณภาพ - พื้นที่แปลงพันธุ์ยังไม่เหมาะสม - พื้นที่แปลงพันธุ์ขาดแคลนแหล่งน้ำ
(4) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนมีระบบบัญชีที่ดี 	(4) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - เงินทุนกลุ่มมีน้อย

โอกาส	อุปสรรค
(1) การมีแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี	(1) เมล็ดพันธุ์ที่ขายคุณภาพต่ำราคาไม่ดี
(2) รัฐมีสถานที่ตรวจรับรองคุณภาพ	(2) การขาดแคลนรถเกี่ยวในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว
(3) การมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา	(3) การจัดสรรน้ำไม่ตรงตามความต้องการ และไม่เพียงพอ
(4) รัฐมีการจัดสรรน้ำให้	(4) ปัจจัยการผลิตราคาแพง
(5) พ่อค้ามารับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว	
(6) พ่อค้ามีการเก็บเกี่ยวผลผลิตให้	
(7) สมาชิกมีโอกาสในการจำหน่ายข้าว	

3.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง
  - การประชุมสมาชิกเพื่อกำหนดวาระตำแหน่งกรรมการให้ชัดเจน
  - การวางกฎระเบียบของกลุ่มให้ชัดเจน
  - การประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำการแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตร (เรื่องเจาะบ่อบาดาล)
  - การจัดหาเมล็ดพันธุ์หลักที่มีคุณภาพมาใช้
  - การหาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิต (ลดการใช้ปุ๋ยเคมีส่งเสริมการให้ปุ๋ยอินทรีย์)
  - การทดลองทำการแปลงพันธุ์ขนาดเล็ก
  - การวิเคราะห์ความเหมาะสมก่อนทำการแปลงพันธุ์ เช่น สภาพพื้นที่ แหล่งน้ำ แรงงาน ต้นทุน
  - การคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมทำการแปลงพันธุ์
- 3) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การเรียนรู้เรื่องการผลิตพันธุ์ข้าวสำหรับจำหน่าย
  - การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์
- 4) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน

- การหาแนวทางในการเพิ่มเงินกองทุน

3.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา
ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ได้ผลดังนี้

3.2.1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการและประธานเป็นคนดี - เจ้าหน้าที่รัฐมีการให้ความรู้แก่สมาชิกและกลุ่มร่วมมือกันดี - สมาชิกมีการวางแผนร่วมกันในการผลิต 	(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มไม่มีแผนการบริหารงานของกลุ่ม
(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีแหล่งพันธุ์คุณภาพดี - สมาชิกมีการทดลองพันธุ์ก่อนปลูก - พื้นที่ทำแปลงพันธุ์เหมาะสม - สมาชิกกลุ่มเริ่มต้นตัวในการตัดพันธุ์ปน - โรค แมลงไม่มาก - สมาชิกมีที่นาของตนเอง 	(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการส่งเมล็ดพันธุ์ไปตรวจสอบ - สมาชิกไม่มีการทำปุ๋ยหมักใช้ภายในกลุ่ม - ลานตากไม่เพียงพอ - กลุ่มขาดแคลนรถเกี่ยวนา
(3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีความรู้เรื่องการทำแปลงพันธุ์ที่ดี 	(3) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี
(4) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลงนา 	(4) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกบางรายยังขาดความรู้ด้านการใช้สารเคมีและปุ๋ย
	(5) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่เป็นของกลุ่ม

โอกาส	อุปสรรค
(1) การมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา ดูแลแนะนำ	(1) การตลาดไม่ดี พ่อค้าติดต่อไม่ต่อเนื่อง
(2) การมีโรงเรียนเกษตรกร	(2) การขาดแคลนรถเกี่ยวในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว
(3) การมีโครงการรัฐบาลให้การสนับสนุน	(3) ปัจจัยการผลิตราคาแพง
(4) การมีเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาตรวจดิน	(4) แหล่งน้ำไม่เพียงพอ
(5) การมีพ่อค้ามารับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว	(5) ราคาเมล็ดพันธุ์ไม่แน่นอน
(6) การมีโรงสีประจำตำบล	
(7) ลูกค้าที่มาซื้อเมล็ดพันธุ์ให้ความเชื่อถือ	

3.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่มได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การกำหนดแผนและนโยบายการผลิต
  - การรวมกลุ่มกันดูแลแปลงพันธุ์
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานเดียวกัน
  - การให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์
  - การให้พ่อค้าที่จะซื้อเมล็ดพันธุ์มาตกลงราคาล่วงหน้า
- 3) ด้านการจัดการการกระจายพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การประชุมก่อนจำหน่ายพันธุ์ข้าว เพื่อให้สามารถต่อรองราคา

3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี ได้ผลดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกกลุ่มร่วมมือกันดี - เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาต่อเนื่อง 	(1) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - การขาดเมล็ดพันธุ์หลัก - การทำนาใช้ต้นทุนสูง - การทำนาไม่พร้อมกันทำให้หนูระบาด - กลุ่มไม่มีเครื่องมืออุปกรณ์ทำพันธุ์ข้าวขายเอง - กลุ่มไม่มีลานตากเมล็ดพันธุ์

จุดแข็ง (ต่อ)	จุดอ่อน (ต่อ)
(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สภาพแวดล้อมดีเหมาะแก่การทำแปลงพันธุ์ - ผลิตข้าวได้มาตรฐาน - ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น 	(2) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการส่งตัวอย่างไปตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์
(3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีความรู้เรื่องการทำแปลงพันธุ์ที่ดี 	(3) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการรวมกลุ่มกันขาย - กลุ่มไม่มีถุงบรรจุที่เป็นของกลุ่ม
(4) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกบางส่วนตั้งราคาข้าวได้เอง - สมาชิกขายข้าวได้ราคาดีกว่าท้องตลาด 	
(5) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - การมีเงินมีกองทุนเพิ่มขึ้น 	
โอกาส	อุปสรรค
(1) ศูนย์มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ	(1) ระบบชลประทานส่งน้ำไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องการน้ำ
(2) กำหนดเวลา ตกลงราคาารได้	(2) ราคาข้าวไม่แน่นอน พ่อค้ากดราคา
(3) ผลผลิตมีโรงสีระบายข้าวที่เหลือ การมีเจ้าหน้าที่กรมชลประทานให้ความรู้เจ้าหน้าที่กรมชลประทานให้ความรู้	(3) ปัจจัยการผลิตราคาแพง เช่น น้ำมันแพง ปุ๋ย
(4) สมาชิกมีเงินสนับสนุน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐาน	(4) ลานตากไม่เพียงพอ
(5) ธ.ก.ส.ให้สินเชื่อ	(5) ราคาเมล็ดพันธุ์ไม่แน่นอนและเหมาะสม
(6) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจัดหาพันธุ์ใหม่ๆ ให้และรับรองมาตรฐานความชื้น	

3.3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การกำหนดแผนและนโยบายการผลิต

- การรวมกลุ่มกันดูแลแปลงพันธุ์
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานเดียวกัน
  - การให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์
  - การตกลงราคามูลค่าพันธุ์ล่วงหน้า
- 3) ด้านการจัดการการกระจายพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การประชุมก่อนจำหน่ายพันธุ์ข้าวเพื่อให้สามารถต่อรองราคาได้

3.4 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง ได้ผลดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - สถานที่ตั้งศูนย์เหมาะสม - สมาชิกสมัครใจช่วยกันรับผิดชอบงาน - กลุ่มเปิดรับสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น 	(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - ภาระงานกลุ่มไม่แบ่งการทำงานให้สมาชิกรับผิดชอบ - กรรมการขาดวิสัยทัศน์ - การบริหารกลุ่มไม่เข้มแข็ง - สมาชิกยังไม่ให้ความร่วมมือในระบบกลุ่ม - การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่ต่อเนื่อง - สมาชิกขาดความเสียสละ ซื่อสัตย์
(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีข้าวที่ดีมีคุณภาพ 	(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกยังไม่มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี - สมาชิกไม่คัดพันธุ์ปน - เมล็ดพันธุ์ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ - กลุ่มไม่มีสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว - สมาชิกยังไม่ได้รับการรับรองแปลงพันธุ์ที่มีคุณภาพ - คุณภาพของดินไม่ดี - สมาชิกบางส่วนยังใช้ปุ๋ยเคมี

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(3) การกระจายพันธุ์ - กลุ่มได้กระจายพันธุ์ข้าวให้สมาชิก รายอื่น	(3) การกระจายพันธุ์ - เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความ ต้องการ (4) การตลาด - สมาชิกที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่มีอำนาจต่อรอง ราคากับตลาด - กลุ่มไม่มีงบประมาณเมล็ดพันธุ์ข้าว (5) การบริหารกองทุน - ข้อบังคับกองทุนยังต้องปรับปรุง - เงินทุนหมุนเวียนยังไม่เพียงพอไม่มีการ ระดมทุน
โอกาส	อุปสรรค
(1) เจ้าหน้าที่เกษตร ให้ความรู้ (2) ผู้ว่า CEO อนุมัติโครงการเงินกู้ (3) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ข้าว (4) การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงดิน (5) ธ.ก.ส. แหล่งเงินทุน/เงินกู้/กองทุน หมู่บ้าน	(1) ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่จูงใจ (2) โรงสีกดราคา (3) สส. และ สจ. ไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร (4) อบต. ไม่จัดสรรงบประมาณให้ (5) ธ.ก.ส. ให้เงินกู้ยืมน้อย (6) ไม่ได้รับความเชื่อถือจากเกษตรกรผู้ใช้เมล็ด พันธุ์ (7) พ่อค้าเมล็ดพันธุ์นำเมล็ดพันธุ์มาขายแข่ง

3.4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง ได้ยุทธศาสตร์การ พัฒนา 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การปรับปรุงกรรมการ
  - การจัดให้มีการประชุมทุกเดือน
  - สมาชิกต้องให้ความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - ของงบประมาณจาก อบต. จัดหาสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์

- การปรับปรุงบำรุงดิน โดยปลูกพืชหมุนเวียน ไถกลบฟาง
  - การจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยจัดซื้อจากศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว ใช้งบประมาณผู้ว่า CEO
  - การตัดพันธุ์ปนให้เหมาะสม
  - การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ แทนปุ๋ยเคมี
- 3) ด้านการจัดการการกระจายพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
- กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วกระจายให้สมาชิก
- 4) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
- กลุ่มจัดให้มีการศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง
  - การจัดอบรมความรู้จากนักวิชาการเรื่องการตัดพันธุ์ปน
- 5) ด้านการพัฒนาการตลาด มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
- การจัดหาถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยใช้ถุงของกรมส่งเสริมการเกษตร
- 6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นที่สำคัญ
- การระดมเงินกองทุนจากแหล่งต่างๆ

3.5 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์
ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ ได้ผลดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม	(1) การบริหารกลุ่ม
- สมาชิกให้ความร่วมมือ สามัคคีดี (ไม่มีปัญหา) ช่วยกันทำงาน	- สมาชิกไม่ค่อยตรงต่อเวลา
- กลุ่มมีที่ปรึกษาที่ดีและมีความรู้	- การสื่อสารความเข้าใจในสมาชิกกลุ่มยังไม่มากพอ
- กลุ่มมีความเข้มแข็งและซื่อสัตย์ต่อกัน	(2) การทำแปลงพันธุ์
- คณะกรรมการดี	- กลุ่มไม่มีเครื่องทุ่นแรงใช้ภายในกลุ่ม
- ประธานคณะกรรมการมีความซื่อสัตย์ สุจริต	- ระบบชลประทานไม่เพียงพอ
- กลุ่มมีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ	- แปลงนาอาศัยน้ำฝน
	- วัสดุในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไม่เพียงพอ
	- สมาชิกไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>(2) การทำแปลงพันธุ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีการปรับปรุงบำรุงดินทุกปี โดยการ - ไถกลบตอฟางและเข้าใจในการใช้ปุ๋ย - สมาชิกมีแปลงนาที่เหมาะสมและมีการขยายเพิ่ม - สมาชิกผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง 	<p>(3) การกระจายพันธุ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร <p>(4) การตลาด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดการด้านการตลาดไม่ดี <p>(5) การบริหารกองทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ
<p>(3) การกระจายพันธุ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการเพิ่มผลผลิตและกระจายพันธุ์ได้เพิ่มขึ้น 	
<p>(4) การเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีแปลงในการเรียนรู้และการทดลองทำด้วยตนเอง - สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม - มีการพาสมาชิกไปดูงานของคนอื่น - สมาชิกมีความเข้าใจในการตัดพันธุ์ปนและการผลิตเมล็ดพันธุ์ 	
<p>(5) การตลาด</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และจำหน่ายได้ราคาดีกว่าท้องตลาด - มีการประชาสัมพันธ์นอกและในชุมชน 	
<p>(6) การบริหารกองทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนมีเงินทุนหมุนเวียนและมีระเบียบที่ดี - ภายในกลุ่มตลอดและมีการระดมหุ้น - กองทุนมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย - กองทุนมีการประชุมสรุปประเมินผลทุกปี - กองทุนมีการปันผลทุกปี 	

โอกาส	อุปสรรค
(1) สมาชิกได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่	(1) อบต.ไม่มีงบประมาณสนับสนุนศูนย์
(2) อบต.ให้ความร่วมมือ	(2) โรงสีรับซื้อข้าวในราคาไม่เป็นธรรม
(3) ผู้ว่า CEO ให้ทุนสนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์	(3) เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอ
(4) สมาชิกได้ขายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์	(4) ปัจจัยการผลิตราคาแพง
(5) ช.ก.ส. สนับสนุนเรื่องเงินทุน	(5) พ่อค้าเอกชนทำให้ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำ
(6) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวให้การสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ดี	(6) รัฐบาลไม่ให้การสนับสนุน
(7) กรมพัฒนาที่ดินให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ในการบำรุงดิน	(7) กรมพัฒนาที่ดินมีเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดินไม่เพียงพอ
	(8) เกษตรกรไม่เข้าใจและยอมรับในการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี
	(9) ช.ก.ส. จำกัดวงเงินในการสนับสนุนเงินทุน

3.5.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การตั้งกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการตรงต่อเวลา
  - การประชาสัมพันธ์ทุกครั้งที่ได้รับข่าวสารจากหน่วยงานอื่น ๆ
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำการแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การจัดทำโครงการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อบจ. อบต. ศูนย์จักรกล กรมทรัพยากรธรณี เพื่อจัดหาเครื่องทุ่นแรง และปุ๋ยอินทรีย์
  - การขยายพื้นที่เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยเพิ่มสมาชิกและเพิ่มพื้นที่ให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพียงพอ
  - การประสานให้เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาให้ความรู้และสาธิต ในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดิน
- 3) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การศึกษาดูงานด้านการตลาด
  - เจ้าหน้าที่ควรเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์
  - การอบรมความรู้ด้านการตลาด

- เจ้าหน้าที่มาให้ความรู้คำแนะนำในการจัดทำข้อมูล
- 4) ด้านการพัฒนาการตลาด มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - รัฐให้ อบรม. เป็นผู้รับซื้อเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรโดยตรงในราคาประกัน
- 5) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - สมาชิกเพิ่มเงินกองทุนโดยการระดมหุ้น
  - การจัดทำโครงการของบสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.6 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ได้ผลดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - ชนะเลิศการผสมเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับประเทศ - มีกรรมการบริหารศูนย์ที่ดี - สมาชิกให้ความร่วมมือดี - สมาชิกมีความสามัคคีที่ดี - การจัดการบริหารกลุ่มดี มีความสามัคคีภายในกลุ่ม - กิจกรรมมีการจัดอย่างต่อเนื่อง 	(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจในวิสัยทัศน์การพัฒนากลุ่ม (2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ (3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนยังไม่เพียงพอ
(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม - เมล็ดพันธุ์ข้าวกลุ่มใช้คนवाद - สิ่งแวดล้อมทางการผลิตที่ดี - สมาชิกไม่ใช้ปุ๋ยเคมี 	(4) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีอำนาจต่อรองราคา (5) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนขาดเงินทุนหมุนเวียน - กองทุนไม่มีการปันผลคืนสมาชิก
(3) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจำหน่าย - มีการกระจายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง 	
(4) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - มีการบริหารกองทุนที่ดี 	

โอกาส	อุปสรรค
(1) อบต.ให้การสนับสนุนดี	(1) การคมนาคมเข้าสู่ศูนย์ไม่ดี(อบจ.)
(2) กลุ่มมีจุดเรียนรู้ทางการเกษตรดี	(2) รัฐบาลยังไม่ค่อยให้ความสนใจ
(3) กลุ่มมีที่ปรึกษาที่ดี	(3) โรงสีเป็นแหล่งกวดราคามะลิคพันธ์ข้าว
(4) เจ้าหน้าที่ให้ความร่วมมือดี	(4) พ่อค้าเอกชนเป็นอุปสรรคผลิตมะลิคพันธ์ข้าวแข่ง
(5) สหกรณ์ให้สินเชื่อ เงินทุนกู้ยืม	(5) สส./อบต.ไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร
(6) ธ.ก.ส. เป็นแหล่งเงินทุน แหล่งรับซื้อผลิตผลทางการเกษตร	(6) ผู้นำหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสำคัญกับศูนย์ข้าวชุมชน
(7) กรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนปุ๋ยพืชสด	(7) ระบบชลประทานไม่เพียงพอ
(8) กรมการข้าววิจัยพันธ์ข้าว	(8) มะลิคพันธ์ที่ผลิตขาดตลาดรับซื้อ
(9) ศูนย์มะลิคพันธ์ข้าว เป็นแหล่งผลิตมะลิคพันธ์ข้าว	
(10) เกษตรกรผู้ใช้มะลิคพันธ์เป็นผู้กระจายข้าวพันธ์ดี	
(11) โรงสีเป็นแหล่งรับซื้อพันธ์ข้าว	
(12) ผู้ว่า CEO ให้งบประมาณพันธ์ข้าว	

3.6.2 ยุทธศาสตร์พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ได้ยุทธศาสตร์การ พัฒนา 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นสำคัญดังนี้
  - การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสมาชิก
  - กรรมการมีวิสัยทัศน์กว้างไกล
  - การรวมกลุ่มส่งตัวแทนต่อรองให้ตั้งงบประมาณสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) ด้านการปรับปรุงการทำแปลงพันธ์ มีประเด็นสำคัญดังนี้
  - การปรับปรุงคุณภาพมะลิคพันธ์ให้ดีขึ้น
  - การลดต้นทุนการผลิต
  - ระบบชลประทาน สนับสนุนการผลิตมะลิคพันธ์ เช่น ขุดบ่อบาดาล หรือสระขนาดเล็กในไร่นา
  - การขุดสระน้ำขนาดใหญ่
  - การจัดหาเครื่องจักรกลเกษตร

- 3) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นสำคัญดังนี้
- การจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่กรรมการ สมาชิก และระดมความคิดเห็นจากผู้รู้ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์
- 4) ด้านการพัฒนาการตลาด มีประเด็นสำคัญดังนี้
- การให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรให้มากขึ้น
  - การส่งเสริมการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้หลากหลายวิธี เช่น เงินสด สินเชื่อ และแลกเปลี่ยน
  - การตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านการตลาดสินค้า
- 5) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นสำคัญดังนี้
- การจัดหาเงินทุนจาก ธ.ก.ส. และสหกรณ์
  - การสนับสนุนโครงการจาก อบต. และธนาคารต่างๆ
  - การปันผลคืนสมาชิกเมื่อมีเงินกองทุนพร้อม
  - การระดมเงินทุนเพิ่ม

3.7 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ได้ผลดังนี้

3.7.1 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - มีที่ทำการของกลุ่ม - กรรมการมีความพร้อม - เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาที่ดี - การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 	(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือของสมาชิกไม่มากพอ - สมาชิกบางคนขาดความรับผิดชอบ - การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง
(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมในการปลูกข้าว 	(2) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการตรวจรับรองแปลงพันธุ์ - สมาชิกไม่มีการบันทึกข้อมูลการผลิต - กลุ่มยังไม่มีผู้จ้าง
(3) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีการเรียนรู้ที่ดี 	(3) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่สามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ได้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(4) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - มีที่ทำการของกลุ่ม - กรรมการมีความพร้อม - เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาที่ดี - การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 	- คุณภาพยังไม่ผ่านมาตรฐานบางส่วน (4) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือของสมาชิกไม่มากพอ - สมาชิกบางคนขาดความรับผิดชอบ - การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง
(5) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมในการปลูกข้าว 	(5) การทำแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการตรวจรับรองแปลงพันธุ์ - สมาชิกไม่มีการบันทึกข้อมูลการผลิต - กลุ่มยังไม่มีผู้จ้าง
(6) การเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีการเรียนรู้ที่ดี 	(6) การกระจายพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่สามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ได้ - คุณภาพยังไม่ผ่านมาตรฐานบางส่วน
(7) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนมีทุนดำเนินการหมุนเวียน - สมาชิกมีการถือหุ้น(เป็นข้าวเปลือก 25 กก/หุ้น) - กองทุนมีการเพิ่มหุ้น (เป็นเงิน หรือ ข้าวเปลือก) - กองทุนมีการทำบัญชีรับจ่าย 	(7) การตลาด <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีภาชนะบรรจุเมล็ดพันธุ์
	(8) การบริหารกองทุน <ul style="list-style-type: none"> - เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ

โอกาส	อุปสรรค
(1) เจ้าหน้าที่การเกษตรให้ความรู้ด้านการเกษตร	(1) กรมอุตุนิยมวิทยาแจ้งสภาพภูมิอากาศล่าช้า
(2) สถาบันการศึกษาให้ความรู้	(2) โรงสีเอกชนไม่มีความเป็นธรรม
(3) ลี้อ หอกระจายข้าว ประปาหมู่บ้าน	(3) ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่สนับสนุนงบประมาณกลุ่มพันธุ์ข้าว
(4) กรมพัฒนาที่ดินแนะนำให้ปรับปรุงบำรุงดิน	
(5) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์	
(6) ธ.ก.ส.ให้สินเชื่อกู้ยืม	
(7) อบต. สนับสนุนด้านส่งเสริมอาชีพ	

3.7.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนหนองเสือ ได้ยุทธศาสตร์การ พัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม มีประเด็นสำคัญดังนี้

- การประชาสัมพันธ์ ข่าวสารให้ชุมชนรับรู้ทั่วถึงกัน
- การเปลี่ยนแปลงเวลาประชุมสมาชิกให้เหมาะสม
- การให้เรียกประชุมชี้แจง สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกเข้าใจ
- การสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในกลุ่ม

ด้านการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ มีประเด็นสำคัญดังนี้

- สมาชิกตรวจแปลงพันธุ์ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- ยื่นใบสมัครให้กรมวิชาการเกษตรตรวจสอบ
- การบันทึกข้อมูลการผลิตโดยมีกรรมการตรวจสอบ
- การจัดตั้งโรงงานปุ๋ยอินทรีย์

ด้านการจัดการการกระจายพันธุ์ มีประเด็นสำคัญดังนี้

- การปรับปรุง จัดสรรงบประมาณซื้อถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ใหม่

ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นสำคัญดังนี้

- การประชุมหมุนเวียนเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนแนวความคิด
ประเพณีวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้

ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นสำคัญดังนี้

- การจัดทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากสมาชิกทุนระดม
ทุนจากสมาชิก

3.8 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ ได้ผลดังนี้

3.8.1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม - สมาชิกมีความพร้อมร่วมมือกัน (2) การกระจายพันธุ์ - สมาชิกผลิตพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพจำหน่ายได้ราคา - ศูนย์มีพันธุ์ข้าวบริการในตำบล และตำบลข้างเคียง	(1) การบริหารกลุ่ม - การร่วมกิจกรรมของกลุ่มสมาชิก รายเดิมไม่ต่อเนื่อง (2) การทำแปลงพันธุ์ - แปลงพันธุ์ควบคุมระบบน้ำไม่ได้ ต้องอาศัยธรรมชาติ - การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนใช้ - สมาชิกขาดการบันทึกข้อมูลแปลงพันธุ์
(3) การเรียนรู้ - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกด้วยกัน - ได้รับการเรียนรู้ด้านการทำนาพันธุ์ - สมาชิกได้รู้ชนิดศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ	(3) การกระจายพันธุ์ - กลุ่มไม่มีเป้าหมายการกระจายพันธุ์ - การตรวจคุณภาพเมล็ดพันธุ์ล่าช้า และเสียค่าใช้จ่าย (4) การตลาด - กลุ่มไม่มีกรรมการฝ่ายการตลาด - สมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วไม่มีตรารับรอง - กลุ่มขาดการดำเนินงานด้านตลาดจำหน่ายพันธุ์ข้าว
(4) การบริหารกองทุน - มีกองทุนกู้ยืมในการซื้อปัจจัยการผลิต (5) อื่นๆ - ได้บริโภคข้าวที่ปลอดภัยจากสารเคมี	
โอกาส	อุปสรรค
(1) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจคุณภาพเมล็ดพันธุ์ (2) สหกรณ์การเกษตรช่วยซื้อเมล็ดพันธุ์ดี (3) สื่อ/วิทยุชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ข่าว (4) กรมพัฒนาที่ดิน/หมอดิน แนะนำปรับปรุงดินให้เหมาะสม	(1) สหกรณ์การเกษตรกีดกัน โดยเน้นเฉพาะสมาชิกสหกรณ์เท่านั้น (2) กรมอุตุนิยมวิทยารายงานข่าวตลาดเคลื่อน (3) โรงเรียนไม่เป็นธรรม

โอกาส	อุปสรรค
(5) กรมอุตุนิยมวิทยาแจ้งเตือนล่วงหน้า	(4) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นคู่แข่งทางการตลาด
(6) เจ้าหน้าที่เกษตรให้ความรู้คำแนะนำขั้นตอนการผลิต	
(7) อบต. สนับสนุนทุน และด้านวิชาการ	
(8) ธ.ก.ส. แหล่งเงินทุน	

3.8.2 ยุทธศาสตร์พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถือ ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการปรับปรุงการแปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนใช้
  - สมาชิกต้องบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์
  - กลุ่มเสนอรัฐบาลวางระบบชลประทานแก้ปัญหาเรื่องน้ำ
- 2) ด้านการจัดการกระจายพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - กลุ่มกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์
  - การส่งเสริมให้สมาชิกส่งเมล็ดพันธุ์ตรวจสอบคุณภาพ
- 3) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - กลุ่มจัดทัศนศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ
- 4) ด้านการพัฒนาการตลาด มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การตั้งกรรมการดำเนินการฝ่ายการตลาด
  - การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชนให้มากขึ้น
- 5) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การส่งเสริมสมาชิกให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์
  - การขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.9 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

3.9.1 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) การบริหารกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการมีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงการทำงาน 	(1) การแปลงพันธุ์ <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีความเสียสละให้ความร่วมมือมาก - การประชุมต่อเนื่องสม่ำเสมอ - การบริหารจัดการที่ดีในทุกด้าน - การเปิดรับสมาชิกเพิ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ - แปลงพันธุ์ขาดแหล่งน้ำสำรองในการทำนา
(2) การทำแปลงพันธุ์	(2) การกระจายพันธุ์
<ul style="list-style-type: none"> - แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม - สมาชิกมีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุกปี - สมาชิกมีการดูแลรักษาแปลงพันธุ์สม่ำเสมอดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี
(3) การกระจายพันธุ์	(3) การตลาด
<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชาสัมพันธ์สู่ชุมชนใกล้เคียง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด
(4) การเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่มจึงกำหนดราคาไม่ได้ - ภาชนะบรรจุเมล็ดพันธุ์ไม่เหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีการเรียนรู้และส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบ่อยครั้ง 	
(5) การตลาด	(4) การบริหารกองทุน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการทำการตลาดดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การสนับสนุนงบประมาณด้านอุปกรณ์ดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
(6) การบริหารกองทุน	
<ul style="list-style-type: none"> - กองทุนมีการระดมทุนจากสมาชิก - กองทุนมีรายได้จากการบริหารกองทุนเพิ่มขึ้น - มีการประชุมใหญ่และสรุปผลทุกปี 	

โอกาส	อุปสรรค
(1) เจ้าหน้าที่การเกษตรให้ความรู้คำแนะนำด้านวิชาการ	(1) โรงสีเอกชนไม่เป็นธรรม
(2) สถาบันการศึกษาให้การเรียนรู้เทคโนโลยีและวิชาการเพิ่มเติม	(2) ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่สนับสนุนงบประมาณ
(3) ศูนย์พัฒนาที่ดิน/หมอดินแนะนำการปรับปรุงคุณภาพดิน	(3) กรมอุตุนิยมวิทยาแจ้งเตือนช้า ไม่แม่นยำ
(4) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชที่ดี และตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์	(4) ราคาเมล็ดพันธุ์ไม่จูงใจให้ผลิต
(5) สหกรณ์การเกษตรส่งเสริมการตลาด	
(6) อบต.สนับสนุนเงินงบประมาณบางส่วน	

6 ด้าน ดังนี้

3.9.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตอนใต้ โดยยุทธศาสตร์การพัฒนา

- 1) ด้านการปรับปรุงการทำให้แปลงพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - การจัดหางบประมาณซื้อเครื่องนวดเมล็ดพันธุ์ข้าวขนาดเล็ก
  - การจัดหารถไถกลบตอซังข้าว
  - การจัดหาเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์
  - การจัดหาเครื่องย่อยปุ๋ยพืชสด
  - การซื้อโรงสีข้าวขนาดกลางเพื่อแปรรูป
- 2) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - กลุ่มจัดงบประมาณเพื่อศึกษาดูงานนอกสถานที่
- 3) ด้านการพัฒนาการตลาด มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - กลุ่มจัดงบประมาณซื้อเครื่องเย็บกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์
- 4) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นที่สำคัญดังนี้
  - กองทุนให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการลงทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี

4. การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดสัมมนารวมระดับประเทศผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย สมาชิกตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่ง นักวิชาการจากกรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเมล็ดพันธุ์และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาในการสัมมนามีรายละเอียดดังนี้

- 4.1 เรื่อง การพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- 4.2 วันที่ วันศุกร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549
- 4.3 สถานที่ ห้องประชุม 5209 อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 4.4 ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย

สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	89 คน
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่	14 คน
นักวิชาการเกษตรจากสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว	6 คน
คณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา	12 คน
บุคลากรจากหน่วยงานภาคเอกชน	6 คน
รวม	127 คน
- 4.5 วัตถุประสงค์การสัมมนา
  - 1) เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
  - 2) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ความรู้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

- 3) เพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
- 4) เพื่อการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และศูนย์ข้าวชุมชนต่าง ๆ

4.6 กิจกรรม ประกอบด้วย

- 1) การแนะนำโครงการวิจัย
- 2) การอภิปรายเรื่อง แนวคิดการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ผู้อภิปราย ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว และส่วนส่งเสริมการผลิตข้าวจากกรมส่งเสริมการเกษตร ประธานศูนย์ข้าวชุมชนระดับประเทศ และผู้แทนจากภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว ดำเนินการอภิปรายโดย รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน
- 3) การอภิปรายกลุ่มย่อย โดยตัวแทนจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่มีจุดเด่นหรือการปฏิบัติที่ดี (best practice) เล่าประสบการณ์การดำเนินงานให้สมาชิกจากศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และนักวิชาการฟัง พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อนำผลการอภิปรายไปพัฒนายุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชน การอภิปรายกลุ่มย่อยมี 4 กลุ่ม ดังนี้
  - กลุ่มย่อยที่ 1 เรื่องกลุ่มและการบริหารกลุ่ม โดยตัวแทนสมาชิกจากศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี
  - กลุ่มย่อยที่ 2 เรื่องการทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ และการเรียนรู้ โดยตัวแทนสมาชิกจากศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี
  - กลุ่มย่อยที่ 3 เรื่องการตลาด โดยตัวแทนสมาชิกจากศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้
  - กลุ่มย่อยที่ 4 เรื่องกองทุนหมุนเวียน โดยตัวแทนสมาชิกจากศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี
- 4) ตัวแทนสมาชิกที่อยู่ในแต่ละกลุ่มนำเสนอยุทธศาสตร์ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะสำหรับการปรับยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมต่อไป

5. แผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามยุทธศาสตร์ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ดำเนินการ โดยการจัดประชุมเวทีชาวบ้านในแต่ละศูนย์ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกจากอบต. นักวิชาการเกษตรจากศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว และศูนย์วิจัยข้าว กรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ ใช้วิธีการระดมสมอง ได้แผนปฏิบัติการของแต่ละยุทธศาสตร์และรายละเอียดในแต่ละศูนย์ ดังนี้

5.1 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

5.1.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนเขา
พระ มี 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การเลือก ประธานและ กรรมการ	- เพื่อให้การ บริหารงาน ชัดเจนและดีขึ้น	1. ประชุมสมาชิก 2. ตกลงวิธีการเลือกตั้ง ร่วมกับสมาชิก 3. เลือกตั้งประธานและ กรรมการ	7 เม.ย. 49	ประธานคน เดิม
2. การปรับปรุง กฎระเบียบของ กลุ่มให้ชัดเจน	- เพื่อให้สมาชิก อยู่ร่วมกันอย่าง มีความสุข	1. ประชุมประธานและ กรรมการเพื่อร่าง กฎระเบียบของกลุ่ม 2. ประชุมสมาชิกเพื่อ ชี้แจงกฎระเบียบ และขอ ข้อเสนอแนะในการ ปรับแก้ไขและลงมติ 3. บันทึกกฎระเบียบไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร ในรายงานการประชุม	7 เม.ย. 49	ประธานคน ใหม่
3. การกำหนด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแผนงาน	- เพื่อกำหนดทิศ ทางการทำงาน ของศูนย์ข้าว ชุมชนให้ชัดเจน	1. ประชุมกรรมการและ สมาชิก เพื่อกำหนด กิจกรรมของศูนย์ข้าว ชุมชน ผู้รับผิดชอบ และงบประมาณ 2. จัดทำแผนปฏิบัติงาน แต่ละกิจกรรม	5-7 วัน หลัง เลือกตั้ง 5-7 วัน หลัง เลือกตั้ง	ประธาน ประธาน

5.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการทำให้แปลงพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระมี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดทำ แปลงพันธุ์	- เพื่อผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว คุณภาพดี	1. ประชุมชี้แจงหา ผู้เข้าร่วม 2. คัดเลือกพื้นที่ วิเคราะห์พื้นที่ที่ เหมาะสมกับการทำ แปลงพันธุ์ 3. จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าว จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ ข้าวชัยนาท 4. จัดทำแปลงพันธุ์โดย 4.1 มีการตัดพันธุ์ปน 3 ครั้งต่อรอบ 4.2 มีการตรวจแปลง พันธุ์	หลังเลือก ประธาน พ.ค. 49 ตามระยะ การ เพาะปลูก	ประธาน กรรมการ ประสานกับ สมาชิก ประธาน/ กรรมการ ประสาน เจ้าหน้าที่ ส่งเสริม การเกษตร
2. การลดต้นทุน การผลิต	- เพื่อลดต้นทุน การผลิตโดย ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	1. ประชุมชี้แจงหา ผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการใช้ปุ๋ย อินทรีย์ร่วมกับ ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุน	ฤดูกาล เพาะปลูก	ประธาน

5.1.3 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ
มี 4 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดอบรม เรื่องการผลิต เมล็ดพันธุ์	- เพื่อให้ความรู้ เรื่องการทำแปลง พันธุ์ - เพื่อให้สามารถ ผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวได้คุณภาพดี ขายได้ราคา	1. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ เกษตร 2. จัดฝึกอบรม 2.1 การเตรียมดิน 2.2 การตัดพันธุ์ปนที่อายุ 60 วัน 2.3 การเก็บเกี่ยว จัดครั้งละครั้งวัน	พ.ค.- ส.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ
2. การศึกษาดู งานกลุ่มที่ ประสบ ความสำเร็จ	- เพื่อให้ได้รับ ความรู้เรื่องการ ทำแปลงพันธุ์ - เพื่อเป็นแบบอย่าง ในการทำงาน	1. จัดศึกษาดูงาน 1.1 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ชัยนาท 1.2 ศูนย์ข้าวชุมชน จ.ชัยนาท	มิ.ย. 49	ประธาน/ กรรมการ
3. การจัด โรงเรียน เกษตรกร	- เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ในการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว การตัดฟืช และ การลดต้นทุนการ ผลิต	1. ปรับปรุงหลักสูตร โรงเรียนเกษตรกร 2. จัดการเรียนรู้ 4 ระยะเวลา ประมาณเดือนละ 1 ครั้ง	พ.ค.- ส.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ
4.การจัดทำ แปลงสาธิต การผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว	- เพื่อเป็นตัวอย่าง ในการทำแปลง พันธุ์ให้แก่ สมาชิก	1. จัดทำแปลงสาธิตจำนวน 2 ราย 1.1 นายเค้า แต่งทอง 15 ไร่ 1.2 นายจุง สัตบุตร์ 24 ไร่	พ.ค.- ส.ค. 49	เจ้าของแปลง

5.1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน เขาพระ มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การระดมหุ้น จากสมาชิก	- เพื่อเพิ่ม เงินกองทุนให้ พอเพียงกับ สมาชิก	1. ชี้แจงสมาชิก 2. เก็บเงินเพิ่มจาก สมาชิก - สมาชิกเก่ารายละ 100 บาท - สมาชิกใหม่รายละ 200 บาท	5-7 วัน หลังเลือก ประธาน	ประธาน/ กรรมการ

5.2 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม

5.2.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน หนองกระทุ่ม มี 2 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การวางแผน การผลิต	-เพื่อให้สามารถ ผลิตได้ตรงตาม ความต้องการ	1. ประชุมสมาชิกเพื่อ ร่วมกันกำหนดเป้า- หมายการผลิต	ปลาย กค. 49	ประธาน
2. การประเมิน การบริหาร งานของศูนย์	-เพื่อให้ทราบผล การดำเนินงานที่ ผ่านมาและใช้ ปรับปรุงการ ดำเนินงานให้ดี ยิ่งขึ้น	1. ประชุมสมาชิก 2. ประเมินผลร่วมกันกับ สมาชิกในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องการบริหาร และการผลิต	หลัง เก็บเกี่ยว	ประธาน

5.2.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนหนอง
กระทุ่มมี 2 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. พัฒนาการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว ให้มีคุณภาพ	- เพื่อให้ได้เมล็ด พันธุ์ข้าวที่มี คุณภาพดี	1. ประชุมวางแผน ร่วมกับ สมาชิก เพื่อ สำรวจว่าใครเข้าร่วม ทำแปลงพันธุ์และทำ เท่าใด (คนละไม่เกิน 10 ไร่)	มิ.ย.- กค. 49	ประธาน
		2. จัดตั้งคณะกรรมการ ดูแลแปลงนาของ สมาชิก	มิ.ย.- กค. 49	
		3. ประสานงานกับ เจ้าหน้าที่มา ตรวจสอบแปลงพันธุ์	มิ.ย.- กค. 49	
		4. ส่งตัวอย่างเมล็ด พันธุ์ไปตรวจสอบที่ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว (เฉพาะเมล็ดพันธุ์ที่ ตากแห้งแล้ว)		
2. การจัดหา เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่มีคุณภาพดี มาใช้ขยาย	- เพื่อให้ผลผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ได้มีคุณภาพ ดี	1. ประชุมวางแผนเพื่อ สำรวจความต้องการ เมล็ดพันธุ์ที่จะใช้ (ตามข้อ 1)	มิ.ย.- กค. 49	ประธาน
		2. ประสานงานกับศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว จ.ราชบุรี		
		3. จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ คุณภาพดี		

5.2.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์และการตลาดศูนย์ข้าวชุมชน
หนองกระทุ่ม มี 4 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การหาตลาด ล่วงหน้า	- เพื่อให้มีตลาด รองรับที่ แน่นอนและ สามารถ กำหนดราคา ขายได้เอง	1. ประชุมสมาชิก 2. ตั้งคณะกรรมการหา ตลาด 3. หาตลาดล่วงหน้า	พ.ค. 49	กรรมการ
2. การจัดหา ลานตาก	- เพื่อรวบรวม ผลผลิตและตาก เมล็ดพันธุ์ให้ แห้ง	1. เขียนโครงการขอรับการ สนับสนุนงบประมาณ จัดสร้างลานตากขนาด 1 ไร่	เม.ย. 49	กรรมการ
3. การจัดหาถุง บรรจุและ เครื่องเย็บปาก ถุง	- เพื่อสร้าง รายได้และ สร้างสินค้าให้ ชุมชน	1. จัดศึกษาคูงาน ต.เจดีย์หัก อ.เมือง จ.ราชบุรี 1-2 วัน 2. เขียนโครงการขอ งบประมาณ	ก.ย. 49	กรรมการ
4. การประชาสัมพันธ์	- เพื่อให้สามารถ จำหน่ายเมล็ด พันธุ์ข้าวได้ เพิ่มขึ้น	1. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ต่าง ๆ เช่น หน่วยงานรัฐ อบต.	หลังเก็บ เกี่ยว	กรรมการ

5.2.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การเรียนรู้เรื่อง การทำเมล็ด พันธุ์ข้าวให้ได้ มาตรฐาน	- เพื่อให้สมาชิก จัดทำแปลง พันธุ์ให้ได้ มาตรฐาน	1. ประชุมชี้แจงสมาชิก 2. จัดศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการทำเมล็ด พันธุ์ข้าวให้ได้ มาตรฐาน	ก.ค. 49	ประธาน

5.2.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน หนองกระทุ่ม มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การวางแผน การใช้จ่าย เงินกองทุน	- เพื่อให้ สามารถใช้ จ่ายเงินได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ	1. ทำแผนการใช้จ่ายเงิน 2. นำแผนเสนอให้ สมาชิกพิจารณา 3. ปรับแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของ สมาชิก	ปลาย มี.ค. 49	ประธาน เหรัญญิก

5.3 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี

5.3.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี มี 2 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การแต่งตั้ง กรรมการในแต่ ละด้าน	- เพื่อแบ่งภาระ งานตามหน้าที่ ตามความถนัด	1. ประชุมสมาชิก 2. คัดเลือกกรรมการตาม ความถนัดในแต่ละ ด้าน	เมื่อมี กิจกรรม เพิ่มมากขึ้น (ลานตาก)	ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
		3. แต่งตั้งกรรมการในแต่ละด้าน		
2. การจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน	- เพื่อสะดวกต่อการจัดการบริหารงานของศูนย์ข้าวชุมชน	1. ประสานงานกับเกษตรอำเภอ 2. หาข้อมูลและเขียนแบบฟอร์ม 3. จัดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน	มี.ค.- เม.ย. 49	ประธาน/กรรมการ

5.3.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลีมี 3 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การตรวจรับรองแปลงพันธุ์	- เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพดียิ่งขึ้น	1. ประชุมชี้แจงเลือกพื้นที่ 2. เตรียมพื้นที่ให้เหมาะสม 3. จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวหลักที่ได้มาตรฐานจากศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือศูนย์วิจัย 4. ดำเนินการตัดพันธุ์ปน 5. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรมาตรวจรับรองแปลงพันธุ์	เม.ย. 49 ในฤดูกาลปลูก	ประธาน ประธาน
2. การลดต้นทุนการผลิต	- เพื่อเพิ่มกำไร	1. ประชุมชี้แจงสมาชิก 2. ประสานงานเจ้าหน้าที่มาสอนวิธีการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 3. ดำเนินการผลิตปุ๋ยใช้เอง	เม.ย. 49	ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
3. การจัดหา งบประมาณ ทำลานตาก	- เพื่อใช้ตาก เมล็ดพันธุ์และ สามารถเก็บ รักษาไว้ใช้ได้	1. ประสานงานกับอบต./ อบจ. 2. เขียนโครงการเสนอขอ งบจาก อบต./อบจ.	เม.ย. 49	คุณสุรศักดิ์

5.3.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์และการตลาดศูนย์ข้าวชุมชน ทุ่งกลี มี 2 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การรวบรวม เมล็ดพันธุ์ คุณภาพดีจาก สมาชิก	- เพื่อให้สมาชิก และเกษตรกร ทั่วไป	1. คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ จากแปลงสมาชิกที่ดี 2. ศูนย์ข้าวชุมชนรับซื้อ เมล็ดพันธุ์ข้าว 3. ศูนย์กระจายเมล็ด พันธุ์ให้แก่สมาชิก และเกษตรกรทั่วไป	ฤดูการปลูก	ประธาน/ กรรมการ
2. การจัดทำ หมู่บ้านเมล็ด พันธุ์	- เพื่อเพิ่มรายได้ - เพื่อผลิตพันธุ์ ข้าวคุณภาพดี	1. คัดเลือกสมาชิก 2. จัดอบรม 3. ประสานงานกับ ศูนย์วิจัยข้าว สุพรรณบุรี และศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าวชยันนาท และศูนย์เมล็ดพันธุ์ ข้าวราชบุรี 4. สมาชิกดำเนินการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ 5. ตรวจรับรองคุณภาพ	พ.ค. 49	กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
		6. ปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ลานตาก เครื่องแยก ถูบรรจุ		
		7. จำหน่ายให้แก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป		

5.3.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การเรียนรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิต	- เพื่อลดรายได้อดต้นทุนจากการใช้สารเคมีและรักษาสิ่งแวดล้อม	1. จัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิต 2. ทำน้ำสกัดชีวภาพใช้ 3. ทำปุ๋ยน้ำ 4. ไม่เผาฟาง 5. ศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ	มิ.ย. 49 พ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ

5.3.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การนำเงินกองทุนไปลงทุน	- เพื่อเพิ่มเงินกองทุน	1. ประชุมสมาชิกเพื่อหาข้อตกลง 2. ดำเนินการธุรกิจหรือนำเงินกองทุนไปลงทุน	เมื่อมีลานตาก	ประธาน/ กรรมการ

5.4 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง

5.4.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การปรับปรุง กรรมการ	- เพื่อกำหนดและ แบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบของ กรรมการให้ ชัดเจน	1. ประชุมสมาชิก 2. มอบหมายหน้าที่ความ รับผิดชอบ	กลาง มี.ค. 49	ประธาน
2. การประชุม ชี้แจงเรื่องศูนย์ ข่าวฯ	- เพื่อให้สมาชิก ทุกคนเข้าใจใน เรื่องศูนย์ข่าว ชุมชน	1. ประสานเจ้าหน้าที่มา ให้ความรู้ 2. ประชุมสมาชิกเพื่อ ชี้แจง	มี.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ ด้านเรียนรู้

5.4.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการแปลงพันธุ์ศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง มี 2 แผน ดังนี้

แผน ปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การจัดทำ แปลง พันธุ์	- เพื่อให้ได้เมล็ด พันธุ์ที่มีคุณภาพดี ไม่มีพันธุ์ปน	1. ประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงและ สำรวจ/คัดเลือกสมาชิกที่จะ ทำแปลงพันธุ์ว่ามีใครทำและ ทำเท่าใด 2. สอบถามราคาเมล็ดพันธุ์ 3. ประสานกับเจ้าหน้าที่เกษตร จัดหาซื้อเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี 4. เรียนรู้วิธีการตัดพันธุ์ปน 5. ดำเนินการตัดพันธุ์ปน 6. ตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	มี.ค. 49 มี.ค. 49 เม.ย. 49 เม.ย. 49 ตามระยะ ต.ค.- พ.ย.49	กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ สมาชิก กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
		7. ตรวจสอบแปลงพันธุ์ร่วมกับ เจ้าหน้าที่	ต.ค.- พ.ย. 49	กรรมการ
		8. สุ่มตัวอย่างพันธุ์ข้าวส่ง ตรวจสอบ	ก.ย.-ต.ค.49	กรรมการ
2. การปรับปรุงดิน	- เพื่อลดการจัดการ ผลิต - เพื่อปรับไถดินให้มี ความอุดมสมบูรณ์ ด้วยปุ๋ยอินทรีย์	1. เรียนรู้เรื่องการทำและใช้ปุ๋ย อินทรีย์ 2. จัดหาวัตถุดิบที่ใช้ผลิต 3. ดำเนินการไถกลบตอฟางหญ้า เก็บเกี่ยว/ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	มี.ค.-เม.ย.49	กรรมการ

5.4.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์และการตลาดศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง มี 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การจัดหา สถานที่และ นางเก็บเมล็ด พันธุ์	- เพื่อเก็บเมล็ด พันธุ์ข้าวไม่ให้ ปนกับข้าวที่ ขายเข้าโรงสี	1. ประชุมชี้แจง 2. ประสานงานกับอบต./ ผู้ว่า CEO 3. จัดทำโครงการเสนอ ของบประมาณ สนับสนุน	มี.ย. 49	คุณประเทือง
2. การจัดหา บรรจุเมล็ด พันธุ์ข้าวขาย	- เพื่อใช้บรรจุ เมล็ดพันธุ์ข้าว ให้ได้คุณภาพ เป็นที่ยอมรับ ของเกษตรกร ทั่วไป	1. ประชุมชี้แจงและ สำรวจปริมาณเมล็ด พันธุ์ข้าวของสมาชิกที่ ผลิตได้ 2. จัดทำถุงพลาสติก 3. แจกจ่ายถุงพลาสติก 4. รวบรวมขายโดยผ่านกลุ่ม	หลังการเก็บ เกี่ยว	ประธาน/ กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
3. การประชาสัมพันธ์	- เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปรู้จักและมาซื้อพันธุ์ข้าวจากศูนย์	1. จัดประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ - วิทยุชุมชน - เจ้าหน้าที่เกษตร - อบต. - ที่ประชุม กำนันผู้ใหญ่บ้าน - หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	หลังการเก็บเกี่ยว	ประธาน/กรรมการ

5.4.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การเรียนรู้เรื่องการทำแปลงพันธุ์ การคัดพันธุ์ปน และการควบคุมศัตรูพืช	- เพื่อให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพดี ปราศจากพันธุ์ปน	1. ประชุมชี้แจงสมาชิก 2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตร 3. เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้	ตามระยะเวลาการปลูก	ประธาน/กรรมการ
2. การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำแปลงพันธุ์	- เพื่อให้สมาชิกมีความมั่นใจ และมีความรู้ในการจัดทำแปลงพันธุ์	1. จัดศึกษาดูงานหมู่ที่ประสบความสำเร็จ โดยประสานงานผ่านทางเจ้าหน้าที่เกษตร	ส.ค.- ก.ย 49	ประธาน/กรรมการ

5.4.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน โนนสว่าง มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การระดมทุน เพิ่ม	- เพื่อเพิ่มเงิน กองทุน	1. ระดมทุนจากสมาชิก เพิ่ม ดังนี้ 1.1 สมาชิกเก่าคนละ 100 บาท 1.2 สมาชิกใหม่คนละ 200 บาท	เม.ย. 49	เหรียญก

5.5 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี

5.5.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน หนองชัยศรี มี 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การเพิ่มจำนวน สมาชิก	- เพื่อเพิ่มจำนวน เงินทุน หมุนเวียน	1. ประชุมกลุ่มเพื่อหามติใน การรับสมัครเพิ่ม 2. ชี้แจงกฎระเบียบให้ สมาชิกใหม่รับรู้ 3. รับสมัครสมาชิกใหม่จาก บ้านหมู่ 1 และหมู่ 10 4. ให้กรรมการศูนย์ข้าว ชุมชนคัดเลือก 5. นำเสนอสมาชิกในที่ ประชุมใหญ่เพื่อลงมติ	พ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ
2. การจัดงานวัน รณรงค์การทำ นาแปลงรวม	- เพื่อพัฒนา กิจกรรมกลุ่ม และเพื่อให้	1. จัดงานวัน “รณรงค์ การทำ นาแปลงนารวมของศูนย์” 1 วัน	ก.ค.- ส.ค. 49	กรรมการ ศูนย์

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
ของศูนย์ข่าว ชุมชน	เกิดความ สามัคคีใน ศูนย์			
3. การจัดหาโรงสี ข้าวชุมชนและ จัดหารถไถปรับ ปรุงที่นาและไถ กลบตอฟาง	- เพื่อขยาย กิจกรรมเพิ่ม รายได้ให้แก่ ศูนย์ข่าว ชุมชน	1. เสนอแผนขอรับการ สนับสนุนงบประมาณกับ ปลัดอำเภอ (โรงสี) และ อบต. (รถไถ) 2. ติดตามความก้าวหน้า และ ปรับแผนใหม่ตามความ เหมาะสม	มี.ค. 49 เป็นต้นไป	ประธาน และกำนัน

5.5.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการทำแปลงพันธุ์ศูนย์ข่าวชุมชนหนอง ชัยศรี มี 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การปรับปรุง คุณภาพเมล็ด พันธุ์ให้ดีขึ้น	- เพื่อให้ เกษตรกร ทั่วไปยอมรับ ในคุณภาพ	1. ดำเนินการตัดพันธุ์ปน ให้หมด 2. ทำการตรวจรับรอง แปลงพันธุ์ 3. ส่งเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ ตรวจสอบรับรอง	ระยะต่างๆ 1. ก่อนตกกล้า 2. แดกกอก 3. ตั้งท้อง 4. โนมรวง 5. เก็บเกี่ยว	สมาชิก กรรมการ เปลี่ยนกันตัด
2. การลดต้นทุน การผลิตโดย ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	- เพื่อผลิตพันธุ์ ข้าวอินทรีย์ และลดต้นทุน	1. ไถกลบตอฟาง 2. ใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ย-อินทรีย์	- ไถกลบตอ ฟาง มี.ค. 49 - ใช้ปุ๋ยพืช สด พ.ค. 49	กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
3. การขุดบ่อบาดาล/สระน้ำขนาดเล็กและใหญ่	- เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและใช้น้ำตกกล้า	1. ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต./พัฒนาที่ดิน 2. ประสานงานติดตามผล	เม.ย.- พ.ค. 49	ประธาน

5.5.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์และการตลาดศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การประชาสัมพันธ์	- เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนมีข้าวพันธุ์ดีใช้ - เพื่อเพิ่มรายได้ - เพื่อให้มีตลาดรองรับ	1. จัดตั้งเครือข่ายในท้องถิ่น (ประมาณ 9 กลุ่ม) 2. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ - วิทยุชุมชน - กำนัน ผู้ใหญ่ อบต. เกษตรตำบล มสธ. 3. จัดงานแลกเปลี่ยนข้าวพันธุ์ดี	ม.ค.- ก.ค. 49 มี.ค.- พ.ค. 49 พ.ค.- มิ.ย. 49	กรรมการ กรรมการ กรรมการ
2. การจัดหาบรรจุภัณฑ์มาบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว	- เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่ศูนย์ข้าวชุมชน - เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างการยอมรับ	1. จัดหาถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์มีสัญลักษณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนเรียบร้อย 2. จัดจำหน่าย	หลังการเก็บเกี่ยว	ประธาน

5.5.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข่าวชุมชนหนองชัยศรี มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การฝึกอบรม/ระดมความคิดเห็นเสริมสร้างวิสัยทัศน์	- เพื่อพัฒนา กลุ่มให้ยั่งยืน - เพื่อให้สมาชิก มีความรู้ด้าน การจัดทำ แปลงพันธุ์ เกษตรอินทรีย์	1. จัดให้มีการประชุม สมาชิกศูนย์ข่าว ชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2. จัดศึกษาดูงาน (ศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ วิจัยฯ และกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ)	ตลอดปี ก.ย. 49	สมาชิก ทั้งหมด ประธาน

5.6 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้

5.6.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้ มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดประชุมวาระพิเศษ	- เพื่อประชุมชี้แจงให้ สมาชิกทราบข้อมูล ต่าง ๆ เมื่อตัวแทนได้ ไปประชุมในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับศูนย์	1. เรียกประชุมสมาชิก 2. ชี้แจงข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ ที่ตัวแทนได้ เข้าร่วมประชุมกับ หน่วยงานภายนอก	ทุกครั้งที่ได้รับ ข่าวสารหรือผู้แทน เข้าร่วมประชุม ภายนอกมาแล้วไม่ เกิน 3 วัน)	ประธาน และตัวแทน
2. การปรับปรุงกฎระเบียบเรื่องการตรงต่อเวลา	- เพื่อให้สมาชิก เข้าร่วมกิจกรรม ได้ตรงต่อเวลา	1. ร่างกฎระเบียบ 2. ประชุมสมาชิกเพื่อ พิจารณาร่วมกัน 3. แก้ไขตามมติที่ ประชุม 4. ประกาศใช้	ดำเนินการแล้ว	ประธาน

5.6.2 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนโนนมะค่าแต่ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัด กิจกรรมการ กระจายพันธุ์	- เพื่อให้ เกษตรกรใน ชุมชนได้ใช้ ข้าวพันธุ์ดี	1. จัดกิจกรรม “งานวัน แลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว” 2. ประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อต่าง ๆ 2.1 ที่ประชุมผู้นำ ชุมชน (อบต. กำนัน) 2.2 วิทยุชุมชน 2.3 โรงเรียน 2.4 ให้สมาชิกช่วย ประชาสัมพันธ์ โดยตรงกับ เกษตรกรทั่วไป 3. จัดหากระสอบบรรจุ เมล็ดพันธุ์ส่งขาย	มี.ค.- พ.ค. 49 มี.ค.- พ.ค. 49 เม.ย. 49	ประธาน/ กรรมการ กรรมการ กรรมการ

5.6.3 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนโนนมะค่าแต่ มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดการ เรียนรู้เรื่อง การตลาดเมล็ด พันธุ์ข้าวและ กระบวนการ	- เพื่อให้สามารถ จำหน่ายเมล็ด พันธุ์ข้าวได้ เพิ่มขึ้น	1. ประชุมชี้แจงและรับ สมัครผู้สนใจเข้าศึกษา ดูงาน 2. ประสานงานกับ เจ้าหน้าที่ และศูนย์	ปลายเดือน เม.ย. 49	ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
ผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าว		เมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ 3. จัดไปศึกษาดูงาน		
2. การจัดการ เรียนรู้เรื่องการ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	- เพื่อผลิตปุ๋ย อินทรีย์ใช้เอง	1. ประชุมชี้แจง กำหนดการจัดอบรม 2. จัดฝึกอบรมและ สาธิต 3. จัดไปศึกษาดูงาน	มี.ค.- เม.ย. 49 มี.ค. 49	ประธาน

5.6.4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน โนนมะค่าแต่ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การปรับปรุง ระบบบัญชีของ กองทุน	- เพื่อให้การ จัดทำบัญชี กองทุนมีความ ถูกต้อง	1. ส่งเหรียญกษาปณ์ไปอบรม เรื่องการทำบัญชี หรือ ให้เจ้าหน้าที่มาแนะนำ	ต้น เม.ย. 49	ประธาน/ เหรียญกษาปณ์

5.7 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ

5.7.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน หนองเสือ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ ศูนย์	- เพื่อสร้าง จิตสำนึกของ สมาชิก - เพื่อสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชน	1. ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิก ทราบข่าวอย่างทั่วถึง โดย ผ่านทางหอกระจายข่าว และออกหนังสือเชิญ ประชุมถึงสมาชิกทุกคน โดยตรง		ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
		2. ออกกฎระเบียบเรื่องการขาดประชุม โดยถ้าขาดประชุม 3 ครั้ง จะตัดสิทธิการกู้เงินจากกองทุน 1 ปี		กรรมการ ประสานกับ สมาชิก
		3. กำหนดแผนการประชุมสมาชิกอย่างน้อย 5 ครั้ง/ปี ดังนี้ ครั้งที่ 1 เรียกเก็บเงินคืนกองทุน ครั้งที่ 2 จัดหาปุ๋ยและพันธุ์ข้าว ครั้งที่ 3 แจกจ่ายปุ๋ยและพันธุ์ข้าว ครั้งที่ 4 การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน	ม.ค.- ก.พ. 49 เม.ย. 49	ประธาน/ กรรมการ
		4. เรื่องอื่นๆ หรือประชุมวาระพิเศษในกรณีที่ต้องการรับข้อเสนอแนะของสมาชิก		ประธาน

5.7.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการทำการแปลงพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การทำแปลงนารวม	- เพื่อเป็นแปลงเรียนรู้ - เพื่อเป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์	1. ประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงและคัดเลือกสมาชิกที่จะทำการแปลงพันธุ์ และทำการแปลงนา	มี.ค. 49	ประธาน รองประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
	- เพื่อเป็นศูนย์กลาง ความร่วมมือ	รวมของศูนย์ข่าวชุมชน		
		2. จัดหาเมล็ดพันธุ์ คุณภาพดีจากศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว	มี.ค. 49	ประธาน
		3. ดำเนินการจัดตั้ง แปลงนารวมของ ศูนย์ โดยให้สมาชิก ทุกคนเข้าร่วมทำ แปลงนารวม ส่วน แปลงพันธุ์ของ สมาชิกให้สมาชิก ดำเนินการเอง	ช่วงฤดูทำนา พ.ค.-ธ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ
		4. ตั้งคณะกรรมการ ของศูนย์ตรวจสอบ พันธุ์ของสมาชิก ร่วมกับเจ้าหน้าที่	ทุกช่วงระยะ 3 ระยะ	กรรมการ
		5. เก็บเกี่ยว นวด และ ตากเมล็ดพันธุ์ โดย ใช้แรงงานคน	ระยะเก็บ เกี่ยว	กรรมการ
		6. สุ่มเก็บเมล็ดพันธุ์ และส่งให้ศูนย์ ตรวจสอบรับรอง	หลังเก็บเกี่ยว	ประธานและ กรรมการ

5.7.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและเกษตรกรทั่วไปรับทราบ	- เพื่อให้ชุมชนและเกษตรกรทั่วไปและหาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์	1. ประสานงานกับผู้นำชุมชนภายในตำบล จีเหล็ก เพื่อให้ช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว และสถานีวิทยุ สวท. 2. แจกข่าวสารของศูนย์ข้าวชุมชนให้ผู้นำชุมชน และสถานีวิทยุช่วยประชาสัมพันธ์	ม.ค.- ก.พ. 50	ประธาน

5.7.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มี 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การประชุมสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์	- เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และนำความรู้มาใช้ในการบริหารงานศูนย์ข้าวชุมชน	1. จัดประชุมในระหว่างฤดูการผลิต เดือนละ 1 ครั้ง	พ.ค.- ธ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ
2. การจัดอบรมเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	- เพื่อเพิ่มความรู้ทางวิชาการให้แก่สมาชิก	1. จัดฝึกอบรม 1 ครั้ง ก่อนทำแปลงพันธุ์	ต้น พ.ค. 49	ประธาน
3. การจัดศึกษาดูงาน	- เพื่อให้สมาชิกได้เห็นตัวอย่างกลุ่มที่ประสบ	1. ประชุมชี้แจงและคัดเลือกผู้ไปศึกษาดูงาน และพิจารณาหา	ต้น เม.ย. 49	ประธาน/ กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
	ความสำเร็จและนำมาปรับใช้ในศูนย์ข้าวชุมชน	สถานที่ศึกษาดูงาน 2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร 3. จัดไปศึกษาดูงาน		

5.7.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการตลาดศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดหาถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์	- เพื่อความสะดวกในการป้องกันสิ่งเจือปน และสร้างการยอมรับในคุณภาพจากเกษตรกรทั่วไป	1. ประชุมสมาชิกและสำรวจปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ได้คุณภาพ 2. จัดหาถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ 3. บรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว 4. จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้	พ.ย. 49 ธ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ

5.7.6 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การระดมหุ้นจากสมาชิกเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	- เพื่อเพิ่มจำนวนเงินกองทุน	1. ประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจง 2. เรียกเก็บข้าวจากสมาชิกทุกรายรายละเอียด 30 กิโลกรัม	เม.ย. 49 ม.ค. 50	ประธาน เหรียญก

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
		3. นำข้าวที่เก็บได้ไปขาย เอาเงินเข้ากองทุน	ก.พ. 50	กรรมการ

5.8 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ

5.8.1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน สร้างถ่อ มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การแต่งตั้ง กรรมการฝ่าย การตลาด	- เพื่อให้มี กรรมการที่ รับผิดชอบด้าน การตลาด	1. ประชุมสมาชิก 2. ให้สมาชิกเลือก กรรมการด้านการ ตลาดจากกรรมการ	มี.ค. 49	ประธาน
2. การให้สมาชิก ศูนย์สมัครเป็น สมาชิกสหกรณ์ การเกษตร	- เพื่อให้สมาชิก ได้นำพันธุ์ข้าว ไปฝากขายผ่าน สหกรณ์ได้	1. ประชุมชี้แจงให้ สมาชิกเห็น ความสำคัญของการ เป็นสมาชิกสหกรณ์	สิ้น มี.ค. 49	ประธาน
	- เพื่อให้สมาชิก ได้กู้ยืมเงิน ลงทุนทำแปลง พันธุ์	2. ติดต่อสหกรณ์การ เกษตรให้มารับ สมัครสมาชิกใน โดยแจ้งให้สมาชิก เตรียมเอกสารมา ล่วงหน้า	สิ้น มี.ค. 49	ประธาน
	- เพื่อให้สมาชิก ได้กู้ยืมเงิน ลงทุนทำแปลง พันธุ์	2. ติดต่อสหกรณ์ การเกษตรให้มารับ สมัครสมาชิกในวัน ประชุมชี้แจง โดย	สิ้น มี.ค. 49	ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
		แจ้งให้สมาชิกเตรียมเอกสารมาล่วงหน้า		

5.8.2 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อมี่ 3 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดทำ แปลงผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว	- เพื่อผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวให้มี คุณภาพได้ มาตรฐาน	1. ประชุมชี้แจงและสำรวจ ว่ามีสมาชิกที่จะทำแปลง พันธุ์กี่คน คนละกี่ไร่	เม.ย. 49	ประธาน
		2. ตั้งคณะกรรมการตรวจ แปลงพันธุ์	ต.ค. 49	ประธาน
		3. เชิญเจ้าหน้าที่เกษตร ตำบลร่วมเข้าตรวจแปลง		กรรมการ
		4. จัดหาเครื่องนวดมาเกี่ยว นวดให้สมาชิกที่ทำ แปลงพันธุ์แบบต่อเนื่อง กัน และมีการทำความสะอาด สะอาดเครื่องนวดก่อน	ธ.ค. 49	กรรมการ
		5. ก่อนเก็บตัวอย่างเมล็ด พันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ส่งตรวจ ที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	ธ.ค.49 – ม.ค. 50	กรรมการ
2. การจัดทำ บันทึก ข้อมูลการผลิต ของสมาชิก	- เพื่อให้ทราบ ข้อมูลการ ผลิตเมล็ด พันธุ์	1. จัดทำสมุดบันทึก ข้อมูลการผลิตพันธุ์ 2. ให้สมาชิกทุกคนจด บันทึกข้อมูล	เม.ย. 49	กรรมการ

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
3. การขุดคลอง ต่ออ่างเก็บน้ำ หนองเล่าหิน	- เพื่อให้มีน้ำทำ การเกษตร	1. เขียนโครงการเสนอ ขอการสนับสนุนจาก อบต.หรือผู้ว่า CEO	เม.ย. 49	ประธาน

5.8.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. แผนกำหนด เป้าหมายการ กระจายพันธุ์	- เพื่อให้มี เป้าหมายการ ผลิตที่ชัดเจน	1. ประชุมชี้แจงสมาชิก เพื่อทำความเข้าใจ 2. สำรวจสมาชิกว่าทำ แปลงพันธุ์กี่คน คน ละเท่าไร 3. กำหนดเป้าหมายว่า ศูนย์จะผลิตเมล็ด พันธุ์ปีละเท่าใด	15-20 เม.ย. 49	ประธานกลุ่ม

5.8.4 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ มี 1 แผนดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การศึกษาดูงาน ของศูนย์ข้าว ชุมชนบ้านบัว บาน อ.เดชอุดม จ. อุบลราชธานี	- เพื่อให้สมาชิกได้มี การเรียนรู้มีระ สบการณ์เกี่ยวกับ การทำแปลงพันธุ์ - เพื่อนำความรู้ที่ ได้มาพัฒนาและ ปรับใช้ในศูนย์	1. ประชุมชี้แจงสมาชิก 2. จัดหางบประมาณ (โดยใช้งบจากกองทุน และให้สมาชิกสมทบ) 3. ประสานงานกับศูนย์ ข้าวที่จะไปศึกษาดูงาน 4. เดินทางไปศึกษาดูงาน	สิ้น มี.ค.- พ.ค. 49	ประธาน และ กรรมการ

5.8.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการตลาดศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การประชาสัมพันธ์	- เพื่อให้เกษตรกรทั่วไประบายและมาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เพิ่มขึ้น	1. ประสานงานกับผู้นำชุมชน วิทยุชุมชน เกษตรตำบล/อำเภอ และจังหวัด สหกรณ์การเกษตร 2. ส่งข้อมูลให้ประชาสัมพันธ์	1 ม.ค. 50	กรรมการ ด้าน การตลาด
2. การรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวขายเองโดยกลุ่ม	- เพื่อให้สามารถต่อรองราคาขายได้	1. ประชุมสำรวจปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกแต่ละรายในกลุ่ม 2. จัดหาถุงบรรจุในนามกลุ่มและสมาชิกแต่ละรายเป็นคนจ่ายเงินเอง 3. ประสานงานกับ อบต.ขอการสนับสนุนเครื่องเย็บกระสอบ 4. จัดจำหน่ายพันธุ์ข้าวให้เกษตรกรที่สั่งซื้อ	15-20 ม.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ

5.8.6 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การเพิ่มเงินกองทุน	- เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินลงทุนทำแปลงพันธุ์ได้เพียงพอ	1. ประชุมชี้แจงขอความเห็น 2. จัดทำโครงการเงินกู้ 3. ยื่นขอกู้และรอฟังผล	สิ้น มี.ค. 49 ต้น เม.ย. 49 กลาง เม.ย.49	ประธาน ประธาน ประธาน

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
	เพิ่มมากขึ้น	4. จัดสรรเงินให้สมาชิก ได้กู้ยืม	ปลาย เม.ย. 49	ประธาน

5.9 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี

5.9.1 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงการทำการแปรรูปพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มี 2 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดทำ แปลงผลิต เมล็ดพันธุ์	- เพื่อผลิตเมล็ด พันธุ์ให้มี คุณภาพ	1. ประชุมชี้แจงให้สมาชิก รับทราบ 2. คัดเลือกพื้นที่และสมาชิก ที่จะทำการแปรรูปพันธุ์ 3. จัดหาเมล็ดพันธุ์หลักหรือ ขยายที่มีคุณภาพ 4. จัดตั้งคณะกรรมการตรวจ แปลงสมาชิก และเชิญ เจ้าหน้าที่เกษตรร่วมตรวจ แปลง 5. สุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ผลิตได้ส่งไปตรวจ สอบ ที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว โดย คณะกรรมการฯ	มี.ค. 49 มี.ค. 49 มี.ค. 49 ต.ค. 49 ธ.ค. 49	ประธาน/ กรรมการ ประธาน/ กรรมการ ประธาน/ กรรมการ ประธาน/ กรรมการ ประธาน/ กรรมการ
2. การจัดหา เครื่องเกี่ยว ขนาดเล็ก	- เพื่อใช้เกี่ยวนวด เมล็ดพันธุ์ข้าว ของสมาชิกใน กลุ่มให้ได้เมล็ด พันธุ์ข้าวที่มี คุณภาพ	1. เขียนโครงการเสนอขอ งบประมาณจาก อบต. 2. ดำเนินการจัดหา	ก.ย. 49	ประธาน/ กรรมการ

5.9.2 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการกระจายพันธุ์ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มี 1
แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ	- เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปได้รับรู้และมาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เพิ่มขึ้น	1. ประสานงานกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้านใกล้เคียง และสหกรณ์การเกษตร 2. ส่งหนังสือแจ้งข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนและสหกรณ์การเกษตร	มี.ค.- พ.ค. 49	กรรมการ

5.9.3 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มี 1
แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1. การจัดการศึกษาดูงาน	- เพื่อให้สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน มีความรู้เพิ่มขึ้น	1. ประชุมสมาชิก 2. จัดศึกษาดูงานเรื่องเกี่ยวกับเครื่องเกี่ยวนวด การเก็บเกี่ยวผลผลิต การบรรจุภัณฑ์	ส.ค.- ก.ย. 49	ประธาน

5.9.4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการตลาดศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การจัดหาถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว	- เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพให้แก่ผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว	1. ประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงและสำรวจปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าว 2. ศูนย์ข้าวชุมชนรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแปลงนารวม และเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกที่ผ่านการตรวจสอบแปลงพันธุ์ 3. ศูนย์ข้าวชุมชนจัดหากระสอบบรรจุและจำหน่ายโดยศูนย์ข้าวชุมชน	ม.ค. 50	กรรมการ

5.9.5 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มี 1 แผน ดังนี้

แผนปฏิบัติการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ
1. การกู้ยืมเงินจาก อบต. เพื่อใช้บริหารงานของศูนย์ข้าวชุมชน	- เพื่อใช้เป็นเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมและจัดทำแปลงนารวม	1. ประสานและเลขานุการโครงการ เสนอขอ กู้เงินจาก อบต. 2. เสนอโครงการให้ อบต.พิจารณา 3. อบต. พิจารณาอนุมัติ 4. จัดสรรเงินโดย 4.1 ให้สมาชิกกู้ยืมเงินซื้อปัจจัยการผลิต 4.2 จัดหาพื้นที่ทำแปลงนารวม	ก.พ. 49 ก.พ. 49 มี.ค. 49 49	ประธาน/ กรรมการ ประธาน ประธาน/ กรรมการ ประธาน/ กรรมการ

6. การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ภายหลังจากศูนย์ข้าวชุมชนมีแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละศูนย์แล้ว จะทิ้งระยะเวลาประมาณ 3 เดือน และช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรได้มีเวลาในการนำแผนไปปฏิบัติ วิธีการติดตามการดำเนินงาน โดยการเข้าไปเยี่ยมศูนย์ในลักษณะของการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับประธานกรรมการ สมาชิกบางส่วน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ ซึ่งผลการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของแต่ละศูนย์ข้าวชุมชน

7. ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยให้สมาชิกแต่ละศูนย์ทำการประเมินตามแบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัด ซึ่งประเมินในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ผลการประเมินในแต่ละศูนย์ได้ผลดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

7.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ จากสมาชิกจำนวน 23 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.1.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าเป็นคนดี (เสียสละ และซื่อสัตย์) (3.57) อยู่ในระดับมาก สำหรับความคิดเห็นด้านสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร และสมาชิกมีความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (3.45 และ 2.64 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการสมาชิกมีความคิดเห็นว่าการมีความซื่อสัตย์ การมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว และกรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.39, 4.21 และ 3.71 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า ศูนย์การคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดระบุว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดบันทึกการประชุม และมีแผนการเงินของศูนย์ โดยที่สมาชิกร้อยละ 91.3 เชื่อว่าการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง และสมาชิกร้อยละ 65.2 เห็นว่าศูนย์ยังไม่มีแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.1.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 60.0 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 85.5 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพปานกลาง
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2 วัน) มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ สมาชิกร้อยละ 95.7 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 69.6 ไม่มีการตัดพันธุ์ปน สมาชิกร้อยละ 63.9 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกร้อยละ 60.9 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์

7.1.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกร้อยละ 81.0 ระบุว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 80.0 เชื่อว่าเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ สมาชิกร้อยละ 77.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง สมาชิกร้อยละ 68.2 เห็นว่าการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 66.7 ตอบว่าศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 59.1 เชื่อว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ และสมาชิกจำนวนครึ่งหนึ่งระบุว่าศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี

7.1.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดมีการศึกษาดูงาน สมาชิกร้อยละ 90.9 มีการทดลองทำด้วยตนเอง และไม่มีแปลงเรียนรู้ของศูนย์ สมาชิกร้อยละ 86.4 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 81.8 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกร้อยละ 72.7 เห็นว่าศูนย์มีทุนดำเนินการเรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ และการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยที่สมาชิก ร้อยละ 90.9 เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 77.3 เรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน และการปลูกพืชหมุนเวียน และสมาชิกร้อยละ 54.5 ไม่มีการเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย

7.1.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดกล่าวว่าศูนย์ไม่มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด ไม่มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และไม่มีอำนาจต่อรองราคา สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่าศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 81.8 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายนอก

กลุ่ม สมาชิกร้อยละ 54.5 เชื่อว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย และไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์ โดยเฉพาะ สำหรับวิธีการขาย สมาชิกทั้งหมดขายโดยเงินสด

7.1.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ สมาชิกทั้งหมดระบุว่า กองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการปันผล และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

7.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม จากสมาชิกจำนวน 18 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.2.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม

- 1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือและสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมากที่สุด (4.89 และ 4.83 ตามลำดับ) สำหรับด้านสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (4.28)
- 2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ และมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว อยู่ในระดับมากที่สุด (4.78, 4.72 และ 4.72 ตามลำดับ)
- 3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (4 ปี)
- 4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ
- 5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์
- 6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเชื่อว่าการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.2.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิก ร้อยละ 88.9 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์

มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2 วัน) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษามูลีตพันธุ์อย่างเหมาะสม และมีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยที่สมาชิกร้อยละ 94.4 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา และสมาชิกร้อยละ 88.9 มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก) สำหรับสิ่งที่สมาชิกศูนย์ทุกคนไม่ได้ทำคือ การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ

7.2.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีแผนการกระจายพันธุ์ และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 83.3 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ และเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี สมาชิกร้อยละ 77.8 เห็นว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น และสมาชิกร้อยละ 44.4 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้น้อยกว่าเดิม

7.2.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน มีทุนดำเนินการเรียนรู้ของศูนย์มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 10 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ และการเตรียมพันธุ์ข้าว การใช้ปุ๋ย และการตัดพันธุ์ปน สมาชิกร้อยละ 94.4 เรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน การให้น้ำ การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการปลูกพืชหมุนเวียน และสมาชิกร้อยละ 77.8 เรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย

7.2.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด แต่ไม่มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ และสมาชิกร้อยละ 55.6 บอกว่ามีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สำหรับวิธีการขายสมาชิกทั้งหมดขายโดยเงินสด

7.2.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อ

เพิ่มเงินกองทุน และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก และไม่มีการปันผล โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.7 ระบุว่ามีการตรวจสอบกองทุน

7.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี
จากสมาชิกจำนวน 22 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.3.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียรอยู่ในระดับมากที่สุด (4.95) สำหรับความคิดเห็นด้านสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) และสมาชิกมีความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (4.45 และ 4.27 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (5.00, 5.00 และ 4.86 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (4 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า การบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เดือนละ 1 ครั้ง มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.3.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคลี

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก) มี

การเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3 วัน) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และมีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบ

7.3.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ และมีแผนการกระจายพันธุ์ โดยที่สมาชิกร้อยละ 68.2 กล่าวว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม และเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี

7.3.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 5 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 77.3 มีการศึกษาดูงาน (จำนวน 1-3 ครั้ง)

เรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดและการจำหน่าย และการปลูกพืชหมุนเวียน

7.3.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม มีอำนาจต่อรองราคากับการตลาด แต่ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์โดยเฉพาะ สำหรับวิธีการขายสมาชิกทั้งหมดขายโดยเงินสด

7.3.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนทุกคลี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี มีการระดมทุนจากสมาชิกและมีการปันผล

7.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง จากสมาชิกจำนวน 20 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.4.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง

- 1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร

สมาชิกมีความร่วมมือ และสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมาก (4.40, 3.95 และ 3.75 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่าการกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อ ศูนย์ข้าว กรรมการมีความซื่อสัตย์ และกรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (4.00, 3.74 และ 3.70 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า ศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (2 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารงานศูนย์มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง 1 ครั้งต่อเดือน มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์ และสมาชิกร้อยละ 90.0 เห็นว่าการบริหารงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเชื่อว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.4.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการการทำให้แปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 95.0 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 90.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพปานกลาง

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 2 ครั้งต่อฤดูปลูก) มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2-3 วัน) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ และ สมาชิกร้อยละ 65.0 ไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

7.4.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ และศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 95.0 เห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจาย

พันธุ์ในแต่ละปี สมาชิกร้อยละ 90.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง สมาชิกร้อยละ 85.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ สมาชิกร้อยละ 80.0 ระบุว่ามีการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายมากกว่าเดิม และสมาชิกร้อยละ 70.0 เชื่อว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น

7.4.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ศูนย์ภายหลังการพัฒนาข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้ในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาดและการจำหน่าย การปลูกพืชหมุนเวียน และการตัดพันธุ์ปน

7.4.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด แต่ไม่มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และไม่มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ โดยเฉพาะ โดยที่สมาชิกร้อยละ 90.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตไม่มีอำนาจต่อราคากับตลาด สำหรับวิธีการขายมีหลายวิธี โดยสมาชิกขายแบบเงินสดร้อยละ 85.0 เงินยืมร้อยละ 5.0 และแลกเปลี่ยนร้อยละ 20.0

7.4.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ แต่ไม่มีการปันผล โดยที่สมาชิกร้อยละ 90.0 เห็นว่าจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น และ สมาชิก ร้อยละ 75.0 เห็นว่ากองทุนมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

7.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ จากสมาชิกจำนวน 22 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.5.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร และสมาชิกมีความร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.68 และ 4.55 ตามลำดับ) สำหรับด้านสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) มีอยู่ในระดับมาก (4.32)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวอยู่ในระดับมากที่สุด (4.68) สำหรับความคิดเห็นด้านกรรมการมีความซื่อสัตย์ และกรรมการ

มีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (4.36 และ 4.00 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดระบุว่า ศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และสมาชิก ร้อยละ 90.9 กล่าวว่ามีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (ครั้งละ 4 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของ ศูนย์

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเชื่อว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.5.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 95.5 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก) มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3-5 วัน) มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และมีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.5 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา และมีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ และ สมาชิกร้อยละ 81.9 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

7.5.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ มีแผนการกระจายพันธุ์ พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 95.5 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดีแต่ศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี

7.5.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่องมีการศึกษา

ดูงาน มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 10 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม

เรื่องที่เรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาด และการจำหน่าย และการปลูกพืชหมุนเวียน

7.5.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับการตลาด สำหรับวิธีการขาย ขายสมาชิกโดยเงินสดคิดเป็นร้อยละ 75.0 แลกเปลี่ยนร้อยละ 10.0 และเงินเชื่อร้อยละ 15.0

สำหรับถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าถุงบรรจุมีความเหมาะสม มีรายละเอียดวิธีการเก็บรักษาวิธีใช้ มีแผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ และมีเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์ แต่ไม่มีตราสัญลักษณ์ของศูนย์

7.5.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต่ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

7.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี จากสมาชิกจำนวน 23 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.6.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร และสมาชิกมีความร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.74 และ 4.52 ตามลำดับ) ส่วนความคิดเห็นด้านสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมาก (4.35)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าวและกรรมการมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.61 และ 4.52 ตามลำดับ) สำหรับความคิดเห็นด้านกรรมการมีวิสัยทัศน์ มีอยู่ในระดับมาก (4.22)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และการกำหนดวาระการ

การดำรงตำแหน่ง (2 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า การบริหารศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (จำนวน 2 ครั้ง/เดือน) มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า ศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.6.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3-5 ครั้งต่อฤดูปลูก) มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 3 วัน) และมีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ และมีการรับรองพันธุ์ก่อนการกระจาย และสมาชิกร้อยละ 73.9 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

7.6.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีแผนการกระจายพันธุ์ มีการเพิ่มปริมาณการกระจายเมล็ดพันธุ์มากกว่าเดิม เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี และมีการเพิ่มพื้นที่ในการกระจายพันธุ์ โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.7 เห็นว่าเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ และสมาชิกร้อยละ 82.6 เชื่อว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ

7.6.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน (จำนวน 2 ครั้ง) มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 15 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์

การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใช้ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาดและการจำหน่าย และการปลูกพืชหมุนเวียน

7.6.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด สำหรับวิธีการขายสมาชิกทั้งหมดขายโดยเงินสดทั้งหมด นอกจากนี้ขายโดยเงินยืมคิดเป็นร้อยละ 13.0 แลกเปลี่ยนคิดเป็นร้อยละ 21.7 และเงินเชื่อคิดเป็นร้อยละ 4.3

สำหรับดูบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ สมาชิกทั้งหมดกล่าวว่าดูบรรจุเมล็ดพันธุ์มีตราสัญลักษณ์ ดูบรรจุเหมาะสม มีรายละเอียดวิธีการเก็บรักษาวิธีใช้ มีแผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ และเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์

7.6.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี แต่ไม่มีการปันผล

7.7 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ จากสมาชิกจำนวน 36 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.7.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละและซื่อสัตย์) และสมาชิกมีความร่วมมือ อยู่ในระดับปานกลาง (3.47, 3.42 และ 3.15 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นด้านกรรมการว่ากรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว อยู่ในระดับมาก (3.57) สำหรับความคิดเห็นด้านกรรมการมีความซื่อสัตย์ และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับปานกลาง (3.49 และ 3.41 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (2 ปี) และสมาชิกร้อยละ 97.2 เห็นว่ามีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับสมาชิกร้อยละ 91.7 เห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน และมีการจัดบันทึกการประชุม โดยที่สมาชิกร้อยละ 94.4 ตอบว่ามีแผนการเงินของศูนย์ สมาชิกร้อยละ 69.4 เชื่อว่ามีการประชุมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกร้อยละ 61.1 เห็นว่าไม่มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และสมาชิกร้อยละ 52.8 เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง

6) ด้านการประสานงานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ และสมาชิกร้อยละ 72.2 เห็นว่ามีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.7.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 94.4 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 86.1 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยตามระยะ เวลา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ (จำนวน 2-3 วัน) มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม แต่ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบคุณภาพ สมาชิกร้อยละ 97.2 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม สมาชิกร้อยละ 94.4 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 83.3 มีการควบคุมน้ำในแปลงนา สมาชิกร้อยละ 80.6 ไม่มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์และสมาชิกร้อยละ 75.0 ไม่มีการตัดพันธุ์ปน

7.7.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกร้อยละ 97.2 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 86.1 เห็นว่าศูนย์มีแผนการกระจายพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 83.3 เชื่อว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ สมาชิกร้อยละ 80.6 บอกว่าศูนย์ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี สมาชิกร้อยละ 66.7 เชื่อว่ามีพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม และสมาชิกร้อยละ 52.8 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง

7.7.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่องมีแปลงเรียนรู้ แต่ไม่มีการศึกษาดูงาน โดยที่สมาชิกร้อยละ 94.4 มีการทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกร้อยละ 91.7 ทราบว่าศูนย์มีทุนดำเนินการเรียนรู้ และสมาชิกร้อยละ 88.9 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดมีการเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใส่ปุ๋ย การ

ให้นำ การตัดพันธุ์ปน และการเกี่ยวเก็บผลผลิต โดยที่สมาชิกร้อยละ 94.4 เรียนรู้เรื่องการปลูกพืช หมุนเวียน และร้อยละ 88.9 เรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย

7.7.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนา
ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด แต่ไม่มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และไม่มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด โดยที่สมาชิกร้อยละ 88.9 เห็นว่ามีการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 61.1 ตอบว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย สมาชิกร้อยละ 55.6 เห็นว่าศูนย์ไม่มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม สำหรับวิธีการขายสมาชิกขาย โดยเงินสดคิดเป็นร้อยละ 58.3 ยืมคิดเป็นร้อยละ 16.7 และแลกเปลี่ยนคิดเป็นร้อยละ 19.4 และสมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ

7.7.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนา
ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน แต่ไม่มีการปันผล โดยที่สมาชิกร้อยละ 97.2 เห็นว่ามีคณะกรรมการบริหารกองทุน สมาชิกร้อยละ 94.4 ทราบว่ามีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย สมาชิกร้อยละ 80.6 กล่าวว่ามีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี สมาชิกร้อยละ 65.6 ระบุว่า มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น และสมาชิกร้อยละ 58.3 เห็นว่ามีการตรวจสอบกองทุน

7.8 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ
 จากสมาชิกจำนวน 24 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.8.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการพัฒนา
ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละ และซื่อสัตย์) และสมาชิกมีความร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.96 และ 4.75 ตามลำดับ) สำหรับความคิดเห็นด้านสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมาก (4.46)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์ กรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว และกรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (4.92, 4.58 และ 4.50 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดทราบว่ามีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง (1 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าการบริหารศูนย์มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง (เดือนละ 1 ครั้ง) มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์

6) ด้านการประสานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.8.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ

1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 83.3 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี

3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา มีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดู) มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ แต่ไม่มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 83.3 มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 70.8 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกร้อยละ 62.5 ไม่มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์

7.8.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีแผนการกระจายพันธุ์ และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.8 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี สมาชิกร้อยละ 79.2 เห็นว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้เท่าเดิม สมาชิกร้อยละ 58.3 เห็นว่าพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม และสมาชิกร้อยละ 50.0 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ

7.8.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน จำนวน 1 ครั้ง มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 5 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดได้เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาด และการจำหน่าย และมีการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน

7.8.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนา
ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายใน
 และภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด แต่ไม่มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดย
 กลุ่ม ไม่มีอำนาจต่อราคากับตลาด และศูนย์ไม่มีถุงสำหรับบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยเฉพาะ สำหรับ
 วิธีการขายสมาชิกขายโดยเงินสด คิดเป็นร้อยละ 79.2 และแลกเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ 16.7

7.8.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการ
พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนสร้างต่อ สมาชิกทั้งหมดกล่าวว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มี
 ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการ
 บริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มี
 การดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการปันผล และมีการสรุปและประเมินผลการ
 ดำเนินงานประจำปี

7.9 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนขี
 จากสมาชิกจำนวน 22 คน ได้ผลการประเมินตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ดังนี้

7.9.1 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกลุ่มภายหลังการ
พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนขี

1) ด้านสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นว่าสมาชิกเป็นคนดี (เสียสละ
 และซื่อสัตย์) สมาชิกมีความร่วมมือ และสมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมาก (4.48, 4.40
 และ 3.89 ตามลำดับ)

2) ด้านกรรมการ สมาชิกมีความคิดเห็นว่ากรรมการมีความซื่อสัตย์
 อยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) สำหรับความคิดเห็นด้านกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ข้าว และ
 กรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก (4.29 และ 3.86 ตามลำดับ)

3) ด้านการคัดเลือกประธานและกรรมการ สมาชิกทั้งหมดทราบว่า
 ศูนย์มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ และมีการกำหนด
 วาระการดำรงตำแหน่ง (2 ปี)

4) ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ สมาชิกทั้งหมดทราบว่า
 ศูนย์มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

5) ด้านการบริหารงาน สมาชิกทั้งหมดเห็นว่า การบริหารศูนย์มี
 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่าง
 ต่อเนื่อง มีการจัดบันทึกการประชุม มีการแบ่งงานให้สมาชิกมีส่วนร่วม และมีแผนการเงินของศูนย์

6) ด้านการประสานเครือข่าย สมาชิกทั้งหมดระบุว่าศูนย์มีการ
 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกร้อยละ 54.8 เชื่อว่าศูนย์มีการประสานงานระหว่างศูนย์อื่น

7.9.2 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการทำแปลงพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี

- 1) ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกร้อยละ 95.5 เห็นว่าพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสม
- 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกร้อยละ 95.5 เชื่อว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี
- 3) ด้านการจัดการแปลงนา สมาชิกทั้งหมดมีการควบคุมน้ำในแปลงนา มีการเก็บเกี่ยวเหมาะสม มีการตากเมล็ดพันธุ์ มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และมีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพ โดยที่สมาชิกร้อยละ 95.5 มีการเตรียมดินอย่างเหมาะสม และมีการตัดพันธุ์ปน (จำนวน 3 ครั้งต่อฤดูปลูก) สมาชิกร้อยละ 90.9 มีการใส่ปุ๋ยตามระยะเวลา และสมาชิกร้อยละ 54.8 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์

7.9.3 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการกระจายพันธุ์ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีแผนการกระจายพันธุ์ และเกษตรกรมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ โดยที่สมาชิกร้อยละ 90.9 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี และพื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น และ สมาชิกร้อยละ 72.7 ประเมินว่าปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้มากกว่าเดิม

7.9.4 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน มีทุนดำเนินการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ (ขนาดพื้นที่ 3 ไร่) มีการทดลองทำด้วยตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกทั้งหมดได้เรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมพันธุ์ข้าว การเตรียมดิน การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดพันธุ์ปน การเกี่ยวเก็บผลผลิต การตลาดและการจำหน่าย และการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน

7.9.5 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการตลาดภายหลังการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าศูนย์มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่ม มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และสมาชิกร้อยละ 86.4 เห็นว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตสามารถต่อรองราคากับตลาดได้ สำหรับวิธีการขาย สมาชิกทั้งหมดขายโดยเงินสด สมาชิกให้ยืมคิดเป็นร้อยละ 13.6 และเงินเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 22.7 สำหรับถ่วงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ สมาชิกทั้งหมดเห็นว่าถ่วงบรรจุเมล็ดพันธุ์ไม่มีตราสัญลักษณ์เฉพาะของศูนย์ แต่ถ่วงบรรจุมีความเหมาะสม มีรายละเอียด วิธีการเก็บรักษา วิธีใช้ มีแผ่นป้ายกำกับ

เมล็ดพันธุ์ และเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์

7.9.6 การประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการบริหารกองทุนภายหลังการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี สมาชิกทั้งหมดเห็นว่ากองทุนมีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน มีระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนการบริหารกองทุน มีการประชุมต่อเนื่อง มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีจำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มเงินกองทุน มีการตรวจสอบ มีการปันผล และมีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานประจำปี

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1-5)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
1. กลุ่มและการบริหารกลุ่ม									
1.1 สมาชิก									
1.1.1 สมาชิกให้ความร่วมมือ	2.64	4.89	4.27	3.95	4.55	4.52	3.15	4.75	4.40
1.1.2 สมาชิกเป็นคนดีมีความ เสียสละ	3.57	4.83	4.45	3.75	4.32	4.35	3.42	4.96	4.48
1.1.3 สมาชิกมีความ ขยันหมั่นเพียร	3.45	4.28	4.95	4.40	4.68	4.74	3.47	4.46	3.89
1.2 กรรมการ									
1.2.1 กรรมการมีความซื่อสัตย์	4.39	4.78	5.00	3.74	4.36	4.52	3.49	4.92	4.58
1.2.2 กรรมการมีวิสัยทัศน์	3.71	4.72	4.86	3.70	4.00	4.22	3.49	4.50	3.86
1.2.3 กรรมการมีความคิดเห็น ด้านบวกต่อศูนย์ข้าว	4.21	4.72	5.00	4.00	4.68	4.61	3.57	4.58	4.29
1.3 การคัดเลือกประธานและ กรรมการ									
1.3.1 การคัดเลือกประธาน และกรรมการ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
1.3.2 การกำหนดบทบาท หน้าที่กรรมการ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	97.2	100.0	100.0
1.3.3 วาระการดำรงตำแหน่ง ประธานและกรรมการ	100.0	100.0	100.0	100.0	90.9	100.0	100.0	100.0	100.0
1.4 การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	91.7	100.0	100.0
1.5 การบริหารงาน									
1.5.1 เป้าหมายและ วัตถุประสงค์	100.0	100.0	100.0	90.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1.5.2 แผนการดำเนินงาน	100.0	56.5	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1.5.3 การดำเนินกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง	91.3	56.5	100.0	100.0	100.0	100.0	47.2	100.0	100.0
1.5.4 การประชุมและจัด บันทึกการประชุมอย่าง ต่อเนื่อง	100.0	52.5	100.0	100.0	100.0	100.0	69.4	100.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
1.5.5 การแบ่งงานให้สมาชิก ร่วมกันทำ	34.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	38.9	100.0	100.0
1.5.6 แผนการเงินของศูนย์	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	94.4	100.0	100.0
1.6 การประสานงานเครือข่าย									
1.6.1 การประสานงานกับ หน่วยงานราชการที่ เกี่ยวข้อง	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1.6.2 การประสานงาน ระหว่างศูนย์ฯด้วยกัน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	72.2		54.8
2. การทำแปลงพันธุ์									
2.1 พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ ใกล้กัน	60.0	88.9	100.0	95.0	100.0	100.0	94.4	83.3	95.5
2.2 คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมา ขยาย									
2.2.1 เมล็ดพันธุ์ที่นำมา ขยายมีคุณภาพดี	10.0	100.0	100.0	10.0	95.5	100.0	86.1	100.0	95.5

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
2.2.2 เมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย มีคุณภาพปานกลาง	85.0	0.0	0.0	90.0	4.5	0.0	13.9	0.0	4.5
2.2.3 เมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย มีคุณภาพต่ำ	5.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2.3 การจัดการการผลิตที่ดี									
2.3.1 การเตรียมดินที่ เหมาะสม	95.7	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	97.2	100.0	95.5
2.3.2 การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรง ตามระยะเวลา	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	90.9
2.3.3 การควบคุมน้ำในแปลง นา	100.0	94.4	100.0	100.0	95.5	100.0	83.3	100.0	100.0
2.3.4 การตัดพันธุ์เป็นอย่างดี ต่อเนื่อง	30.4	88.9	100.0	100.0	100.0	100.0	25.0	100.0	95.5

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
2.3.5 การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2.3.6 การตากเมล็ดพันธุ์	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2.3.7 การทำความสะอาดเครื่อง นวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์	60.9	100.0	100.0	100.0	95.5	100.0	94.4	37.5	100.0
2.3.8 การเก็บรักษามล็ดพันธุ์ที่ เหมาะสมโดยแยกเก็บจาก ข้าวบริ โภค/ขาย	100.0	100.0	100.0	100.0	95.5	100.0	100.0	100.0	100.0
2.3.9 การบันทึกการผลิตเมล็ด พันธุ์	63.6	100.0	100.0	100.0	81.9	73.9	19.4	70.8	54.8
2.3.10 การตรวจสอบรับรอง แปลงพันธุ์	0.0	0.0	100.0	35.0	100.0	100.0	0.0	83.3	100.0
2.3.11 การส่งตัวอย่างให้ศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
3. การกระจายพันธุ์									
3.1 การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ ในแต่ละปี	50.0	100.0	68.2	95.0	95.5	100.0	19.4	100.0	100.0
3.2 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความ ต้องการของเกษตรกร	49.9	100.0	100.0	100.0	100.0	82.6	16.7	50.0	90.9
3.3 แผนการกระจายพันธุ์	66.7	95.7	100.0	100.0	100.0	0.0	86.1	100.0	100.0
3.4 การเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้									
3.4.1 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้ เพิ่มขึ้น	31.8	100.0	68.2	80.0	95.5	100.0	2.9	8.3	72.7
3.4.2 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ กระจายได้เท่าเดิม	68.2	0.0	33.8	20.0	4.5	0.0	97.2	79.2	22.7
3.4.3 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ กระจายได้ ลดลง	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.5	4.6

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
3.5 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพ									
3.5.1 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี	22.7	95.7	68.2	10.0	95.5	100.0	47.2	95.8	90.9
3.5.2 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพปานกลาง	77.3	4.3	33.8	90.0	4.5	0.0	52.8	4.2	9.1
3.5.3 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3.6 การเพิ่มพื้นที่ในการกระจายพันธุ์									
3.6.1 พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น	19.0	100.0	0.0	70.0	100.0	100.0	25.6	41.7	90.9
3.6.2 พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เท่าเดิม	81.0	0.0	100.0	30.0	0.0	0.0	66.7	58.3	9.1
3.6.3 พื้นที่ในการกระจายพันธุ์ลดลง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.3	0.0	0.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
3.7 ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ จากเกษตรกรที่นำไปใช้	80.0	73.9	100.0	85.0	100.0	95.7	97.2	100.0	100.0
4. การเรียนรู้									
4.1 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่าง ต่อเนื่อง	81.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.2 การศึกษาดูงาน	100.0	100.0	77.3	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.3 ทุนดำเนินการเรียนรู้	72.7	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	91.7	100.0	100.0
4.4 แปลงเรียนรู้	9.1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.5 การทดลองทำด้วยตนเอง	90.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	94.4	100.0	100.0
4.6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม	86.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	88.9	100.0	100.0
4.7 เรื่องที่เรียนรู้									
4.7.1 การเรียนรู้เรื่องการค้าเลือก พันธุ์	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.7.2 การเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ ข้าว	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
4.7.3 การเรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.7.4 การเรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.7.5 การเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
4.7.6 การเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ ปน									
4.7.7 การเรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยว ผลผลิต									
4.7.8 การเรียนรู้เรื่องการตลาด และการจำหน่าย	88.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	94.4	100.0	100.0
4.7.9 การเรียนรู้เรื่องการปลูกพืช หมุนเวียน	94.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
5. การตลาด									
5.1 แผนการจำหน่าย	54.5	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	61.1	100.0	100.0
5.2 การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	90.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	88.9	100.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

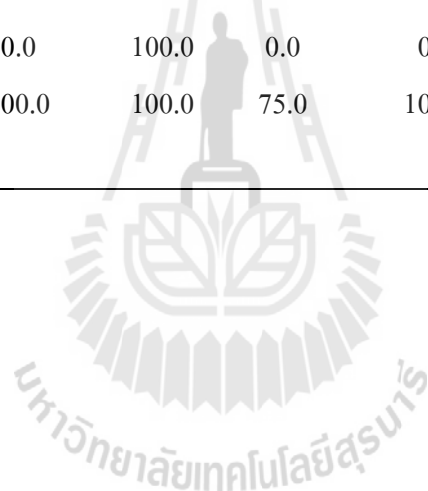
ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
5.3 การประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	18.2	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	44.4	100.0	100.0
5.4 การตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	0.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
5.5 วิธีการขายหลายวิธี									
5.5.1 เงินสด	100.0	100.0	100.0	85.0	75.0	100.0	58.3	79.2	100.0
5.5.2 ยืม	0.0	0.0	0.0	5.0	0.0	13.0	16.7	0.0	13.6
5.5.3 แลกเปลี่ยน	0.0	0.0	0.0	20.0	10.0	21.7	19.4	16.7	0.0
5.5.4 เงินเชื่อ	0.0	0.0	0.0	0.0	15.0	4.3	0.0	0.0	22.7
5.6 การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	0.0	0.0	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0
5.7 อำนาจต่อรองราคากับตลาด	0.0	55.6	100.0	10.0	100.0	100.0	0.0	0.0	86.4
5.8 กุญแจบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์									
5.8.1 ตราสัญลักษณ์ของศูนย์	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0
5.8.2 กุญแจบรรจุเหมาะสม	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
5.8.3 รายละเอียดวิธีเก็บรักษา วิธีใช้	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0
5.8.4 แผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0
5.8.5 เครื่องหมายผ่านการรับรอง เมล็ดพันธุ์	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
6. กองทุนของศูนย์									
6.1 คณะกรรมการบริหารกองทุน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	97.2	100.0	100.0
6.2 ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.3 ระเบียบข้อบังคับกองทุน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.4 การระดมทุนจากสมาชิก	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.5 แผนการบริหารกองทุน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.6 การประชุมอย่างต่อเนื่อง	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.7 การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	94.4	100.0	100.0
6.8 จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	100.0	100.0	100.0	90.0	100.0	100.0	65.6	100.0	100.0

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนภายหลังการพัฒนา โดยสมาชิกแต่ละศูนย์เป็นผู้ประเมินตามแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดที่กำหนด (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมินของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ร้อยละ)								
	เขาพระ	หนองกระทุ่ม	ทุ่งคลี	โนนสว่าง	หนองมะค่าแต้	หนองชัยศรี	หนองเสือ	สร้างถ่อ	ดอนชี
6.9 การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
6.10 การตรวจสอบ	100.0	95.7	100.0	100.0	100.0	100.0	58.3	100.0	100.0
6.11 การปันผล	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0
6.12 การสรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	100.0	100.0	100.0	75.0	100.0	100.0	80.6	100.0	100.0

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัดก่อน และหลังการพัฒนา

ในตอนนี้เป็นการนำเสนอผลเปรียบเทียบระหว่างก่อนการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมาใช้ และผลที่เกิดขึ้นภายหลังการนำรูปแบบการพัฒนามาใช้ให้เห็น โดยข้อมูลมาจากการตรวจสอบและยืนยันแบบสามเส้าจากการประเมิน โดยกรรมการและสมาชิก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ ผลดังตารางที่ 4.8 – 4.11 ดังนี้

1. ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ในการประเมินผลการพัฒนาความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 31 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 39.7) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 24 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 30.8) ไม่พัฒนา 22 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 28.2) และความเข้มแข็งลดลง 1 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 1.3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 5 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 2 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 6 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 3 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 4 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 5 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 9 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 5 ตัวชี้วัด และลดลง 1 ตัวชี้วัด คือ มีการทดลองด้วยตนเอง
- องค์ประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 10 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 1 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 9 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด

2. ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ในการประเมินผลการพัฒนาความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 42 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 54.5) สามารถรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 33 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 42.9) และไม่พัฒนา 2 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 2.6) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 19 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 12 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 6 ตัวชี้วัด

- องค์ประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 5 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 8 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 10 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 1 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่า รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 11 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด

3. ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคอก ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวม พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 36 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 46.2) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 35 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 44.9) และไม่พัฒนา 7 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 8.9) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 14 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 8 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 5 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 4 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 3 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 5 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 1 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 6 ตัวชี้วัด
- องค์ประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 4 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 8 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาใน
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา ^{1/}	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา ^{1/}	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา ^{1/}
	N=11 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	N=23 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		N=23 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	N=18 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		N=21 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	N=22 ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	
1. กลุ่มและการบริหารกลุ่ม									
สมาชิกให้ความร่วมมือ	2.45 (ค่อนข้างน้อย)	2.64 (ปานกลาง)	+	3.94 (มาก)	4.89 (มากที่สุด)	+	4.38 (มาก)	4.27 (มาก)	=*
สมาชิกเป็นคนดี(เสียสละ/ซื่อสัตย์)	2.55 (ปานกลาง)	3.57 (มาก)	+	4.04 (มาก)	4.83 (มากที่สุด)	+	4.76 (มากที่สุด)	4.59 (มากที่สุด)	=
สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	2.50 (ปานกลาง)	3.45 (ปานกลาง)	=*	4.26 (มาก)	4.50 (มากที่สุด)	+	4.67 (มากที่สุด)	4.95 (มากที่สุด)	=
กรรมการ									
กรรมการมีความซื่อสัตย์	3.36 (ปานกลาง)	4.39 (มาก)	+	4.48 (มาก)	4.78 (มากที่สุด)	+	4.86 (มากที่สุด)	5.00 (มากที่สุด)	=
กรรมการมีวิสัยทัศน์	2.73 (ปานกลาง)	3.71 (มาก)	+	4.04 (มาก)	4.72 (มากที่สุด)	+	4.67 (มากที่สุด)	4.86 (มากที่สุด)	=
กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อ ศูนย์ข้าว	2.51 (ปานกลาง)	4.21 (มาก)	+	4.48 (มาก)	4.72 (มากที่สุด)	+	4.57 (มากที่สุด)	5.00 (มากที่สุด)	=

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาใน
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
การคัดเลือกประธานและกรรมการ									
การคัดเลือกประธานและกรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
วาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	+
การบริหารงาน									
เป้าหมายและวัตถุประสงค์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
แผนการดำเนินงาน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การดำเนินกิจกรรม	ไม่	ต่อเนื่อง	+	ไม่ค่อย	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การประชุมและจัดบันทึกการประชุม	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ไม่ค่อย	ต่อเนื่อง	+	ไม่ค่อย	ต่อเนื่อง	+
การแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	มีน้อย	มีน้อย	=	มีบ้าง	มีมาก	+	มีบ้าง	มีมาก	+
แผนการเงินของศูนย์	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
การประสานงานเครือข่าย									
การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=
การประสานงานระหว่างศูนย์ฯ ด้วยกัน	มีบ้าง	บ่อยครั้ง	+	มีบ้าง	บ่อยครั้ง	+	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาใน
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
	2. การทำแปลงพันธุ์								
พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	เหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	ปานกลาง	ปานกลาง	=*	ค่อนข้างดี	ดี	+	ค่อนข้างดี	ดี	+
การจัดการการผลิตที่ดี									
การเตรียมดินที่เหมาะสม	ไม่ค่อย	เหมาะสม	+	ค่อนข้าง	เหมาะสม	+	ค่อนข้าง	เหมาะสม	+
การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	เหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การควบคุมน้ำในแปลงนา	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้าง	เหมาะสม	+
การตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง	ไม่ค่อย	ไม่	-	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	เหมาะสม	ต่อเนื่อง	=
การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้าง	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การตากเมล็ดพันธุ์	เหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้าง	เหมาะสม	+
การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสี	ไม่ค่อยได้	ทำ	+	ทำ	ทำ	+	ทำค่อนข้างมาก	ทำ	+
นวดเมล็ดพันธุ์	ทำ			ค่อนข้างมาก					

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมโดยแยกเก็บจากข้าวบริโภคนอก/ขาย	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	ส่วนมากบันทึก	บันทึก	+	ส่วนมากบันทึก	บันทึก	+	ส่วนมากบันทึก	บันทึก	+
มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
3. การกระจายพันธุ์									
การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร	ไม่เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	=*	ไม่เพียงพอ	เพียงพอ	+	เพียงพอ	เพียงพอ	=
แผนการกระจายพันธุ์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+
การเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้	ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์	ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์	=*	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี	ไม่ดี	ไม่ดี	=*	ดี	ดี	=	ดี	ดี	=
พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น	ไม่เพิ่มขึ้น	ไม่เพิ่มขึ้น	=*	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรหรือผู้ซื้อ	ไม่เชื่อถือ	ไม่เชื่อถือ	=*	เชื่อถือ	เชื่อถือ	=	เชื่อถือ	เชื่อถือ	=
4. การเรียนรู้									
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้าง ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้าง ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การศึกษาฐาน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
ทุนดำเนินการเรียนรู้	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
แปลงเรียนรู้	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การทดลองทำด้วยตนเอง (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	90.9	87.0	-	60.9	100.0	+	85.7	100.0	+
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	81.8	87.0	+	100.0	100.0	+	95.2	100.0	+
เรื่องที่เรียนรู้ (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)									
การเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์	100.0	100.0	=	86.7	100.0	+	74.2	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว	93.3	100.0	+	80.0	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน	93.3	100.0	+	86.7	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการใส่ปุ๋ย	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ	86.7	100.0	+	80.0	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน	86.7	100.0	+	66.7	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=	96.3	100.0	+

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย	46.7	100.0	+	73.3	100.0	+	80.6	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน	93.3	100.0	+	20.0	100.0	+	29.1	100.0	+
5. การตลาด									
แผนการจำหน่าย	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	+
การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
การตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
วิธีการขายหลายวิธี	ไม่มี	ไม่มี	=*	เงินสด	เงินสด	=*	เงินสด	เงินสด	=*
	การขาย	การขาย							
การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
อำนาจต่อราคากับตลาด	ไม่มี	ไม่มี	=*	น้อย	มาก	+	ค่อนข้างมาก	มาก	+
ดูบรรจุมเมล็ดพันธุ์ของศูนย์									
ตราสัญลักษณ์ของศูนย์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	ไม่มี	=*
ดูบรรจุเหมาะสม	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	ไม่มี	=*
รายละเอียดวิธีเก็บรักษาวิธีใช้	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	ไม่มี	=*
แผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	ไม่มี	=*
เครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	ไม่มี	=*

ตารางที่ 4.8 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า (จังหวัดสุพรรณบุรี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	เขาพระ			หนองกระทุ่ม			ทุ่งคลี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
6. กองทุนของศูนย์									
คณะกรรมการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+
ระเบียบข้อบังคับกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การระดมทุนจากสมาชิก	มี	มี	=	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+
แผนการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชุมอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้าง ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้าง ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=
การตรวจสอบ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การปันผล	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+
การสรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=

ผลการพัฒนา^{1/} หมายถึง รักษาระดับความเข้มแข็งที่ดีที่สุดไว้ได้, =* หมายถึง ไม่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น, + หมายถึง ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น, - หมายถึง ความเข้มแข็งลดลง

4. ศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์กรประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 57 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 73.1) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 14 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 17.9) และ ไม่พัฒนา 7 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 8.9) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์กรประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 10 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 4 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 9 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 2 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 2 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นทั้ง 7 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 14 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 1 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นทั้ง 12 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 8 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด

5. ศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์กรประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 34 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 43.6) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 38 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 48.7) และ ไม่พัฒนา 6 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 7.7) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์กรประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 6 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 9 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 3 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 7 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 3 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 3 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 12 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 3 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 10 ตัวชี้วัด

- องค์กรประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามี ความเข้ม-

แข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชีวิต และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 9 ตัวชีวิต

6. ศูนย์ข่าวชุมชนหนองชัยศรี ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อน และหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์กรประกอบ มี 77 ตัวชีวิต ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 5 ตัวชีวิต (ร้อยละ 6.4) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 71 ตัวชีวิต (ร้อยละ 91.0) และไม่พัฒนา 2 ตัวชีวิต (ร้อยละ 2.6) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์กรประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชีวิต พบว่า รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 16 ตัวชีวิต และไม่พัฒนา 2 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชีวิต พบว่ามีความ เข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชีวิต และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 11 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชีวิต พบว่ารักษาความ เข้มแข็งไว้ได้ทั้ง 7 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชีวิต พบว่ารักษาความเข้มแข็ง ไว้ได้ 15 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็ง เพิ่มขึ้น 1 ตัวชีวิต และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 11 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความ เข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชีวิต และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 10 ตัวชีวิต

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ใน
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการ พัฒนา N=28	หลังการ พัฒนา N=32	ผลการ พัฒนา ^{1/}	ก่อนการ พัฒนา N=28	หลังการ พัฒนา N=22	ผลการ พัฒนา ^{1/}	ก่อนการ พัฒนา N=21	หลังการ พัฒนา N=23	ผลการ พัฒนา ^{1/}
	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	
1. กลุ่มและการบริหารกลุ่ม									
สมาชิก: สมาชิกให้ความร่วมมือ	3.18	4.50	+	3.61	4.55	+	4.67	4.52	=
	ปานกลาง	มากที่สุด		มาก	มากที่สุด		มากที่สุด	มากที่สุด	
สมาชิกเป็นคนดีมีความ เสียสละ	3.67	4.00	=*	3.57	4.32	=*	4.43	4.35	=*
	มาก	มาก		มาก	มาก		มาก	มาก	
สมาชิกมีความ ขยันหมั่นเพียร	4.00	4.40	=*	3.96	4.68	+	4.67	4.74	=
	มาก	มาก		มาก	มากที่สุด		มากที่สุด	มากที่สุด	
กรรมการ: กรรมการมีความซื่อสัตย์	3.71	4.00	=*	3.64	4.36	=*	4.76	4.52	=
	มาก	มาก		มาก	มาก		มากที่สุด	มากที่สุด	
กรรมการมีวิสัยทัศน์	3.75	4.00	=*	3.86	4.00	=*	4.05	4.22	=*
	มาก	มาก		มาก	มาก		มาก	มาก	
กรรมการมีความคิดเห็น ด้านบวกต่อศูนย์ข้าว	3.29	4.50	+	4.11	4.68	+	4.52	4.61	=
	ปานกลาง	มากที่สุด		มาก	มากที่สุด		มากที่สุด	มากที่สุด	

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การคัดเลือกประธานและกรรมการ									
การคัดเลือกประธานและกรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
วาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การบริหารงาน									
เป้าหมายและวัตถุประสงค์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
แผนการดำเนินงาน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การประชุมและจัดบันทึกการประชุมอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	มีบ้าง	มี	+	มีบ้าง	มี	+	มี	มี	=
แผนการเงินของศูนย์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การประสานงานเครือข่าย									
การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=
การประสานงานระหว่างศูนย์ด้วยกัน	ค่อนข้างมาก	บ่อยครั้ง	+	ค่อนข้างมาก	บ่อยครั้ง	+	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการ	หลังการ	ผลการ	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการ	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการ
	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา			พัฒนา			พัฒนา
2. การทำแปลงพันธุ์									
พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	ปานกลาง	ปานกลาง	=*	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	=*	ค่อนข้างดี	ดี	+
การจัดการผลผลิตที่ดี									
การเตรียมดินที่เหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การควบคุมน้ำในแปลงนา	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การตัดพันธุ์ปูนอย่างต่อเนื่อง	ไม่ทำ	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การตากเมล็ดพันธุ์	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ด	ทำบ้าง	ทำ	+	ทำ	ทำ	=	ทำ	ทำ	=

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมโดยแยกเก็บจากข้าวบริโภค/ขาย	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*	เหมาะสม	เหมาะสม	=
การบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	บันทึก	บันทึก	=	บันทึก	บันทึก	=	บันทึก	บันทึก	=
การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	ไม่มี	มี	+	มีบ้าง	มี	+	มี	มี	=
การส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	มี	+	มีบ้าง	มี	+	มี	มี	=
3. การกระจายพันธุ์									
การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร	-	เพียงพอ	+	ไม่ค่อยเพียงพอ	เพียงพอ	+	เพียงพอ	เพียงพอ	=
แผนการกระจายพันธุ์	-	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้	-	เพิ่มขึ้น	+	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี	-	ปานกลาง	+	ดี	ดี	=	ดี	ดี	=
พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น	-	เพิ่มขึ้น	+	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ในประเภทเมล็ดพันธุ์ข่าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรหรือผู้ใช้	-	ค่อนข้างเชื่อถือ	+	ค่อนข้างเชื่อถือ	เชื่อถือ	+	เชื่อถือ	เชื่อถือ	=
4. การเรียนรู้									
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การศึกษาดูงาน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
ทุนดำเนินการเรียนรู้	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
แปลงเรียนรู้	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การทดลองทำด้วยตนเอง (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	85.7	100.0	+	82.1	100.0	+	100.0	100.0	=
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	75.0	100.0	+	92.9	100.0	+	100.0	100.0	=
เรื่องที่เรียนรู้(ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)									
การเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์	71.4	100.0	+	78.6	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว	75.0	100.0	+	78.6	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน	82.1	100.0	+	85.7	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการใส่ปุ๋ย	89.0	100.0	+	89.3	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ	60.7	100.0	+	89.3	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน	28.6	100.0	+	82.1	100.0	+	100.0	100.0	=

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ใน
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
การเรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต	75.0	100.0	+	89.3	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย	78.6	100.0	+	82.1	100.0	+	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน	92.9	100.0	+	92.9	100.0	+	100.0	100.0	=
5. การตลาด									
แผนการจำหน่าย	ไม่มีการผลิต	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
	เมล็ดพันธุ์								
การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
วิธีการขายหลายวิธี	ไม่มี	เงินสด ยืม	+	เงินสด	เงินสด ยืม	+	เงินสด	เงินสด ยืม	+
	การขาย	แลกเปลี่ยน		แลกเปลี่ยน	แลกเปลี่ยน		แลกเปลี่ยน	แลกเปลี่ยน	
การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
อำนาจต่อรองราคากับตลาด	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
ดูบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์		มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
ตราสัญลักษณ์ของศูนย์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
ดูบรรจุเหมาะสม	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
มีรายละเอียดวิธีเก็บรักษาวิธีใช้	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=

ตารางที่ 4.9 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาในประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวหอม (จังหวัดบุรีรัมย์) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	โนนสว่าง			หนองมะค่าแต้			หนองชัยศรี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
แผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
มีเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
6. กองทุนของศูนย์									
คณะกรรมการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
ระเบียบข้อบังคับกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การระดมทุนจากสมาชิก	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
แผนการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชุมอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้าง	ต่อเนื่อง	+	ค่อนข้าง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=
จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การตรวจสอบ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การปันผล	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
การสรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=

ผลการพัฒนา^{1/} + หมายถึง ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น, = หมายถึง รักษาระดับความเข้มแข็งที่ดีที่สุดไว้ได้, =* หมายถึง ระดับความเข้มแข็งไม่เพิ่มขึ้น, - หมายถึง ระดับความเข้มแข็งลดลง

7. ศูนย์ข่าวชุมชนหนองเสือ ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 23 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 29.9) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 25 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 32.5) และ ไม่พัฒนา 25 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 32.5) และความเข้มแข็งลดลง 4 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 5.1) โดยมี รายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 8 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 5 ตัวชี้วัด ไม่พัฒนา 2 ตัวชี้วัด และความเข้มแข็งลดลง 3 ตัวชี้วัด คือ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ และมีการประสานงานระหว่างศูนย์ด้วยกัน

- องค์ประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 4 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 4 ตัวชี้วัด ไม่พัฒนา 4 ตัวชี้วัด และความเข้มแข็งลดลง 1 ตัวชี้วัด คือ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย

- องค์ประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 1 ตัวชี้วัด และที่เหลือ 6 ตัวชี้วัดไม่มีการพัฒนา

- องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่ามีการพัฒนา 9 ตัวชี้วัด และที่เหลือ 6 ตัวชี้วัดรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

- องค์ประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 1 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 2 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 9 ตัวชี้วัด

- องค์ประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชี้วัด พบว่ารักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 11 ตัวชี้วัด และ 1 ตัวชี้วัดไม่พัฒนา

8. ศูนย์ข่าวชุมชนสร้างถ่อ ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มี 77 ตัวชี้วัด ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 49 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 62.8) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 28 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 35.9) และ ไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 1.3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 8 ตัวชี้วัด รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 9 ตัวชี้วัด และไม่พัฒนา 1 ตัวชี้วัด

- องค์ประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 10 ตัวชี้วัด และรักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 3 ตัวชี้วัด

- องค์ประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นทั้ง 7 ตัวชี้วัด

- องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชี้วัด พบว่ามีความเข้มแข็ง

เพิ่มขึ้น 10 ตัวชีวิต และที่เหลือทั้งหมด 5 ตัวชีวิตสามารถรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

- องค์กรประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชีวิต และ 1 ตัวชีวิต รักษาความเข้มแข็งไว้ได้

- องค์กรประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2 ตัวชีวิต ที่เหลือ 10 ตัวชีวิตสามารถรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

9. ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี ในการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการดำเนินงาน จำนวน 6 องค์กรประกอบ มี 77 ตัวชีวิต ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามี ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 38 ตัวชีวิต (ร้อยละ 48.7) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 36 ตัวชีวิต (ร้อยละ 46.2) และ ไม่พัฒนา 4 ตัวชีวิต (ร้อยละ 5.1) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- องค์กรประกอบที่ 1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม ทำการประเมิน 18 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 6 ตัวชีวิต รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 11 ตัวชีวิต และไม่พัฒนา 1 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 2 การทำแปลงพันธุ์ ทำการประเมิน 13 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชีวิต และไม่พัฒนา 2 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 3 การกระจายพันธุ์ ทำการประเมิน 7 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 5 ตัวชีวิต และที่เหลือ 2 ตัวชีวิตรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

- องค์กรประกอบที่ 4 การเรียนรู้ ทำการประเมิน 15 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 11 ตัวชีวิต และที่เหลือ 4 ตัวชีวิตรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

- องค์กรประกอบที่ 5 การตลาด ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 1 ตัวชีวิต รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 10 ตัวชีวิต และไม่พัฒนา 1 ตัวชีวิต

- องค์กรประกอบที่ 6 กองทุนของศูนย์ ทำการประเมิน 12 ตัวชีวิต พบว่ามีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 3 ตัวชีวิต ที่เหลือ 9 ตัวชีวิตสามารถรักษาความเข้มแข็งไว้ได้

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ประเภทเมล็ดพันธุ์ข่าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			ดอนชี		
	ก่อนการ พัฒนา N=15	หลังการ พัฒนา N=36	ผลการ พัฒนา ^{1/}	ก่อนการ พัฒนา N=15	หลังการ พัฒนา N=24	ผลการ พัฒนา ^{1/}	ก่อนการ พัฒนา N=31	หลังการ พัฒนา N=22	ผลการ พัฒนา ^{1/}
	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)		ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	
1.กลุ่มและการบริหารกลุ่ม									
สมาชิก: สมาชิกให้ความร่วมมือ	3.67 (มาก)	4.40 (มากที่สุด)	+	4.20 (มาก)	4.75 (มากที่สุด)	+	4.42 (มาก)	4.68 (มากที่สุด)	+
สมาชิกเป็นคนดีมีความ เสียสละ	3.47 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)	=*	4.40 (มาก)	4.96 (มากที่สุด)	+	4.19 (มาก)	4.50 (มากที่สุด)	+
สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	4.00 (มาก)	5.00 (มากที่สุด)	+	3.93 (มาก)	4.46 (มาก)	=*	4.29 (มาก)	4.63 (มากที่สุด)	+
กรรมการ: กรรมการมีความซื่อสัตย์	4.33 (มาก)	4.00 (มาก)	=*	4.47 (มาก)	4.92 (มากที่สุด)	+	4.55 (มากที่สุด)	4.81 (มากที่สุด)	=
กรรมการมีวิสัยทัศน์	3.60 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)	+	3.87 (มาก)	4.50 (มากที่สุด)	+	4.13 (มาก)	4.44 (มาก)	=*
กรรมการมีความคิดเห็นด้าน บวกต่อศูนย์ข่าว	3.80 (มาก)	5.00 (มากที่สุด)	+	4.40 (มาก)	4.58 (มากที่สุด)	+	4.45 (มาก)	4.75 (มากที่สุด)	+

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ประเภทเมล็ดพันธุ์ข่าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			ดอนชี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การคัดเลือกประธานและกรรมการ									
การคัดเลือกประธานและกรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
วาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ									
การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การบริหารงาน									
เป้าหมายและวัตถุประสงค์	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
แผนการดำเนินงาน	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	-	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การประชุมและจัดบันทึกการประชุม	ไม่ค่อยต่อเนื่อง	ไม่ค่อยต่อเนื่อง	=	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=
การแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	มีบ้าง	ไม่ค่อยมี	-	มี	มี	=	มี	มี	=
แผนการเงินของศูนย์	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การประสานงานเครือข่าย									
การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=	บ่อยครั้ง	บ่อยครั้ง	=
การประสานงานระหว่างศูนย์ด้วยกัน	ค่อนข้างน้อย	น้อย	-	ค่อนข้างมาก	บ่อยครั้ง	+	ค่อนข้างมาก	บ่อยครั้ง	+

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			คอนสี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
2. การทำแปลงพันธุ์									
พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	ค่อนข้างดี	ปานกลาง	-	ค่อนข้างดี	ดี	+	ค่อนข้างดี	ดี	+
การจัดการผลผลิตที่ดี									
การเตรียมดินที่เหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม	=	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*
การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*
การควบคุมน้ำในแปลงนา	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	=*	ค่อนข้างเหมาะสม	ค่อนข้างเหมาะสม	+	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+
การตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	=*	ไม่ค่อยต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	+	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+
การตากเมล็ดพันธุ์	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+	เหมาะสม	เหมาะสม	=	ค่อนข้างเหมาะสม	เหมาะสม	+
การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนนวดเมล็ดพันธุ์	ทำบ้าง	ทำ	+	ไม่ค่อยทำ	ทำ	+	ทำบ้าง	ทำ	+

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			ดอนฮี		
	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา	ก่อนการ พัฒนา	หลังการ พัฒนา	ผลการ พัฒนา
	การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม โดยแยกเก็บจาก ข้าวบริโภคน/ขาย	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้าง เหมาะสม	เหมาะสม	+	ค่อนข้าง เหมาะสม	เหมาะสม
การบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	มีบ้าง	+	ไม่มี	มี	+	มีบ้าง	ส่วนมาก บันทึก	+
การตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มีบ้าง	มี	+
การส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบ คุณภาพเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ส่วนมาก	มี	+
3. การกระจายพันธุ์									
การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	ไม่มีการผลิต เมล็ดพันธุ์	ไม่มีการผลิต เมล็ดพันธุ์	=*	ไม่มีการผลิต เมล็ดพันธุ์	มี	+	มี	มี	=
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของ เกษตรกร	ไม่เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	=*	ไม่เพียงพอ	ไม่พอ เพียงพอ	+	ไม่พอ เพียงพอ	เพียงพอ	+
แผนการกระจายพันธุ์	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
การเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	เท่าเดิม	+	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	+
พื้นที่ในการกระจายพันธุ์เพิ่มขึ้น	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	เพิ่มขึ้น	+	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	+

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข่าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			คอนสี		
	ก่อนการ	หลังการ	ผลการ	ก่อนการ	หลังการ	ผลการ	ก่อนการ	หลังการ	ผลการ
	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา	พัฒนา
ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรหรือผู้ซื้อ	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	เชื่อถือ	+	ค่อนข้างเชื่อถือ	เชื่อถือ	+
4. การเรียนรู้									
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การศึกษาดูงาน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
ทุนดำเนินการเรียนรู้	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
แปลงเรียนรู้	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การทดลองทำด้วยตนเอง (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	93.3	100.0	+	66.7	100.0	+	90.3	100.0	+
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)	86.3	100.0	+	93.3	100.0	+	67.7	100.0	+
เรื่องที่เรียนรู้ (ร้อยละสมาชิกที่ปฏิบัติ)									
การเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์	100.0	100.0	=	86.7	100.0	+	74.2	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว	93.3	100.0	+	80.0	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน	93.3	100.0	+	86.7	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=
การเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ	86.7	100.0	+	80.0	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน	86.7	100.0	+	66.7	100.0	+	90.3	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต	100.0	100.0	=	100.0	100.0	=	96.3	100.0	+

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา
ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			ดอนชี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
การเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย	46.7	100.0	+	73.3	100.0	+	80.6	100.0	+
การเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน	93.3	100.0	+	20.0	100.0	+	29.1	100.0	+
5. การตลาด									
แผนการจำหน่าย	ไม่มี	ไม่มีการผลิต	=*	ไม่มีการผลิต	มี	+	มี	มี	=
การผลิต									
การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
การตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
วิธีการขายหลายวิธี	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	เงินสด แลก เปลี่ยน	+	เงินสด ยืม แลกเปลี่ยน	เงินสด ยืม แลกเปลี่ยน	=*
การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
อำนาจต่อรองราคากับตลาด	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
ถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของศูนย์									
ตราสัญลักษณ์ของศูนย์	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
ถุงบรรจุเหมาะสม	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
รายละเอียดวิธีเก็บรักษาวิธีใช้	ไม่มี	ไม่มี	=*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=

ตารางที่ 4.10 ผลการพัฒนาที่ประเมินจากการเปรียบเทียบผลการประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา ประเภทเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว (จังหวัดอุบลราชธานี) (ต่อ)

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	หนองเสือ			สร้างถ่อ			ดอนชี		
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	ผลการพัฒนา
แผ่นป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	ไม่มี	ไม่มี	*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
เครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์	ไม่มี	ไม่มี	*	ไม่มี	มี	+	มี	มี	=
6. กองทุนของศูนย์									
คณะกรรมการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
ผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
ระเบียบข้อบังคับกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การระดมทุนจากสมาชิก	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
แผนการบริหารกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การประชุมอย่างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	=	ค่อนข้างต่อเนื่อง	ต่อเนื่อง	+
การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	=
มีการตรวจสอบ	มี	มี	=	มี	มี	=	มี	มี	=
การปันผล	ไม่มี	ไม่มี	*	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+
การสรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	มี	มี	=	ไม่มี	มี	+	ไม่มี	มี	+

การพัฒนา^{1/} + หมายถึง ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น, = หมายถึง รักษาระดับความเข้มแข็งที่ดีที่สุดไว้ได้, * หมายถึง ระดับความเข้มแข็งไม่เพิ่มขึ้น, - หมายถึง ความเข้มแข็งลดลง

ตารางที่ 4.11 สรุปผลการพัฒนาจากการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนตามองค์ประกอบตัวชี้วัด ก่อนและหลังการพัฒนา

ผล การ พัฒนา ^{1/}	ข้าวเจ้า						ข้าวหอมมะลิ						ข้าวเหนียว					
	เขาพระ		หนองกระทุ่ม		ทุ่งคลิ		โนนสว่าง		หนองมะค่าแต้		หนองชัยศรี		หนองเสือ		สร้างถ่อ		ดอนชี	
	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)	จำนวน ตัวชี้วัด	(ร้อยละ)
เพิ่มขึ้น (+)	31	(39.7)	42	(54.5)	35	(46.2)	56	(73.1)	33	(43.6)	5	(6.4)	23	(29.9)	48	(62.8)	37	(48.7)
เท่าเดิม (=)	24	(30.8)	33	(42.9)	35	(44.9)	14	(17.9)	38	(48.7)	70	(91.0)	25	(32.5)	28	(35.9)	36	(46.2)
ไม่พัฒนา (=*)	21	(28.2)	2	(2.6)	7	(8.9)	7	(8.9)	6	(7.7)	2	(2.6)	25	(32.5)	1	(1.3)	4	(5.1)
ลดลง (-)	1	(1.3)	0	(0.0)	0	(0.0)	0	(0.0)	0	(0.0)	0	(0.0)	4	(5.1)	0	(0.0)	0	(0.0)

^{1/}เพิ่มขึ้น (+)   หมายความว่า   ระดับความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น

เท่าเดิม (=)   หมายความว่า   รักษาระดับความเข้มแข็งที่ดีที่สุดไว้ได้

ไม่พัฒนา(=*)   หมายความว่า   ระดับความเข้มแข็งไม่เพิ่มขึ้น

ลดลง (-)   หมายความว่า   ระดับความเข้มแข็งลดลง

ตอนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ผลการประเมินโดยการใช้แบบประเมินความคิดเห็นกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ เป็นดังนี้

ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.12 ดังนี้

1.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมากดังนี้ การกำหนดเป้าหมายและการจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00) ส่วนการชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.50)

1.2 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.97) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.95 - 5.00)

1.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.95) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.86 - 5.00)

1.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) ส่วนการอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน” มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.36)

1.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.95 - 5.00)

1.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.68 - 4.73)

1.7 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิก เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.95 - 5.00)

1.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ นั้น สมาชิกเห็นว่ากรณีที่คณะนักวิจัยเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องกระบวนการและขั้นตอน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ และต้องการให้คณะนักวิจัยเข้ามาดำเนินการอีกในปีต่อ ๆ ไป สมาชิกเห็นว่าการทำงานโดยมีส่วนร่วมกับชุมชนทำให้สมาชิก ได้รับความรู้และเห็นรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สมาชิกเห็นว่าเกษตรกรมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเกษตรกรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเขาพระ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (N = 22)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.83	0.17	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.50	0.51	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีได้จากอะไร”	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.97	0.10	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.95	0.21	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.95	0.11	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.86	0.35	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.50	0.43	มาก
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน”	4.36	0.49	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน อื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.64	0.49	มากที่สุด
ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.98	0.07	มากที่สุด
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.95	0.21	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.70	0.39	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.68	0.48	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.73	0.46	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการ พัฒนา	4.98	0.07	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชน โดยกรรมการและ สมาชิก	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.95	0.21	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด

2. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.13 ดังนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.79) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมากดังนี้ การชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการและการกำหนดเป้าหมายมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด(4.94) ส่วนการจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมในระดับมาก (4.50)

2.2 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.83 - 4.94)

2.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิก เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.56 - 4.78)

2.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ การอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน” มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.94) ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่น ๆ ที่เข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.44)

2.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำ แผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.74) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.72 - 4.78)

2.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.72 - 4.78)

2.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.56 - 5.00)

2.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.89)

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (N = 18)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.79	0.23	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.94	0.24	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมอง ในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและ เข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.94	0.24	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและ เข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.50	0.62	มาก
2. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการ พัฒนา	4.88	0.21	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการ และสมาชิก	4.94	0.24	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการ พัฒนา	4.83	0.38	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.66	0.42	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.67	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองกระทุ่ม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนา
ศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.43	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.56	0.62	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.69	0.30	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน”	4.94	0.24	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน อื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.44	0.62	มาก
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.74	0.40	มากที่สุด
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.43	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าว ชุมชน	4.72	0.46	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	4.72	0.46	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.75	0.42	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงาน พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.43	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.72	.46	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.77	0.28	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการ และสมาชิก	5.00	0.00	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.56	0.51	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.43	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.89	0.32	มากที่สุด

3. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุงคลี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.14 ดังนี้

3.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.80 - 4.90)

3.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.85 - 4.90)

3.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.85 - 4.90)

3.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.90) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.85 - 4.95)

3.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำ แผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.80 - 4.95)

3.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.85 - 4.90)

3.7 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.80 - 4.90)

3.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ สมาชิกเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนที่นำมาใช้มีความเหมาะสมมาก

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุบคลี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (N = 20)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.85	0.20	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.90	0.31	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.85	0.37	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งคุณได้จากอะไร”	4.80	0.41	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.87	0.27	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.85	0.37	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.90	0.31	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.86	0.25	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.85	0.37	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.90	0.31	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.85	0.37	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.90	0.20	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.85	0.37	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.95	0.22	มากที่สุด
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.86	0.25	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุงคลี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.95	0.22	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.85	0.37	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	4.80	0.41	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.87	0.27	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.90	0.31	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.85	0.37	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.86	0.27	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชน โดยกรรมการและสมาชิก	4.90	0.31	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.90	0.31	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.80	0.41	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด

4. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.15 ดังนี้

4.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ สมาชิกเห็นว่า การกำหนดเป้าหมายและการจัดทำตัวชี้วัดโดยการระดมสมองฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.94 - 5.00) ส่วนการชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.47)

4.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.91) และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.88 - 4.94)

4.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.90) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.82 - 5.00)

4.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ สมาชิกเห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.82) ส่วนการอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน” มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.47)

4.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการ จัดทำ แผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.88) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.76 - 4.94)

4.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการ ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.53 - 4.60)

4.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการ ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.92) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายชื่อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมากดังนี้ การประเมิน ศูนย์ข้าวชุมชน และสรุปข้อคิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (4.82 - 5.00) ส่วนความคิดเห็นด้านสรุปผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.49)

4.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ สมาชิกเห็นว่าเกษตรกรยังขาดเงินทุนหมุนเวียน และหน่วยงาน ราชการควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ที่ดีให้กับศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (N = 17)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.80	0.16	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.47	0.51	มาก
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัดโดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.94	0.24	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.91	0.19	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชน โดยกรรมการและสมาชิก	4.94	0.24	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.88	0.33	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.90	0.22	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.88	0.33	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.82	0.39	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.64	0.34	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.47	0.51	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.82	0.39	มากที่สุด
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.88	0.16	มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนโนนสว่าง ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.76	0.44	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.94	0.24	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	4.94	0.24	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.58	0.47	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.53	0.51	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.60	0.62	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการ พัฒนา	4.92	0.18	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและ สมาชิก	5.00	0.00	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.49	0.24	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.82	0.39	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด

5. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.16 มีดังนี้

5.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกฯ เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ สมาชิกเห็นว่าการชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ และการจัดทำตัวชี้วัดโดยการระดมสมองมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.67 - 4.87) ส่วนการกำหนดเป้าหมายโดยการระดมสมองมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.46)

5.2 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.68) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.58 - 4.79)

5.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ สมาชิกเห็นว่าการจัดทำและนำเสนอยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.54 - 4.63) ส่วนการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.46)

5.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.72) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.62 - 4.83)

5.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.54 - 4.67)

5.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.71 - 4.79)

5.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.63) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.54 - 4.71)

5.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.67)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ หน่วยงานของรัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณในเรื่อง ปุ๋ยชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ กรมการข้าวควรช่วยเหลือเกษตรกรด้วยความจริงใจและเข้มแข็ง โดยการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาด อย่าปล่อยให้เกษตรกรขาดความมั่นใจและไร้ที่พึ่ง

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนา
ศูนย์ข่าวชุมชน (N = 24)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.66	0.29	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.67	0.48	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็ง ควรมีลักษณะอย่างไร”	4.46	0.51	มาก
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็ง คุณได้จากอะไร”	4.87	0.34	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.68	0.28	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชน โดยกรรมการ และสมาชิก	4.79	0.41	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการ พัฒนา	4.58	0.50	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.54	0.32	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.46	0.66	มาก
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.63	0.49	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.54	0.51	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.72	0.29	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน”	4.83	0.38	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน อื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.62	0.49	มากที่สุด
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.61	0.25	มากที่สุด

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองมะค่าแต้ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนา
ศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.54	0.51	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าว ชุมชน	4.63	0.49	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	4.67	0.48	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.75	0.36	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงาน พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.79	0.41	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.71	0.55	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการ พัฒนา	4.63	0.30	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการ และสมาชิก	4.67	0.56	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.54	0.59	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.71	0.46	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.67	0.87	มากที่สุด

6. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองชัยศรี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์
ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.17 มีดังนี้

6.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนด
เป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.13) และเมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ สมาชิกเห็นว่า
การกำหนดเป้าหมายโดยการระดมสมองฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.59) ส่วน
การชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการและการจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
(3.88 – 3.94)

6.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.14) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.06 - 4.24)

6.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.17) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.12 - 4.24)

6.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.41) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.35 - 4.47)

6.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.07) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.00 - 4.24)

6.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.14) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.94 - 4.35)

6.7 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.82 - 4.18)

6.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.47)

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองชัยศรี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (N = 17)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบและตัวชี้วัด	4.13	0.40	มาก
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	3.88	0.70	มาก
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.59	0.62	มากที่สุด

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีได้จาก อะไร”	3.94	0.56	มาก
2. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา	4.14	0.58	มาก
2.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.24	0.56	มาก
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.06	0.83	มาก
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน	4.17	0.44	มาก
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.12	0.78	มาก
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน	4.18	0.64	มาก
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน	4.24	0.66	มาก
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.41	0.36	มาก
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน”	4.47	0.62	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่น ๆ ที่ เข้าร่วมโครงการ	4.35	0.70	มาก
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.07	0.32	มาก
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน	4.00	0.50	มาก
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.24	0.75	มาก
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและผู้รับผิดชอบ	4.00	0.79	มาก
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.14	0.63	มาก
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าว ชุมชน	3.94	0.83	มาก

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.35	0.61	มาก
7. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.00	0.55	มาก
7.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	3.82	0.81	มาก
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชน	4.00	0.71	มาก
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.18	0.73	มาก
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.47	0.51	มาก

7. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.18 มีดังนี้

7.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.06) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.88 - 4.25)

7.2 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (3.68) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.56 - 3.81)

7.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.06 - 4.50)

7.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.38)

7.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (3.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.69 - 4.00)

7.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.09) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.87 – 4.31)

7.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.08) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.75 – 4.31)

7.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.63)

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (N = 16)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.06	0.62	มาก
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.25	0.77	มาก
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควร มีลักษณะอย่างไร”	4.06	0.85	มาก
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งดูได้ จากอะไร”	3.88	0.72	มาก
2. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	3.68	0.57	มาก
2.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการและ สมาชิก	3.81	0.75	มาก
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการ พัฒนา	3.56	0.63	มาก
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.25	0.41	มาก
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.50	0.63	มาก
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.06	0.85	มาก

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองเสือ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.19	0.66	มาก
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.37	0.53	มาก
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.38	0.62	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.38	0.72	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.38	0.72	มาก
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	3.83	0.57	มาก
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	3.69	0.79	มาก
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.00	0.63	มาก
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและผู้รับผิดชอบ	3.81	0.98	มาก
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.09	0.55	มาก
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.31	0.70	มาก
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	3.87	0.72	มาก
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.08	0.47	มาก
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.19	0.83	มาก
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	3.75	0.58	มาก

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนหนองเสือ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.31	0.60	มาก
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.63	0.72	มากที่สุด

8. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนสร้างถ่อ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.19 มีดังนี้

8.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.13) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิก เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.92 - 4.42)

8.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.29) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.25 - 4.33)

8.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.92 - 4.25)

8.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่าการอภิปรายทางวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน” มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.67) ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่น ๆ ที่เข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.33)

8.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (3.94) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (3.75 - 4.08)

8.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.37) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกมีความเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.25 - 4.50)

8.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.08) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและปานกลาง ดังนี้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชน โดยกรรมการและสมาชิก มีการสรุปข้อคิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.25-4.50) ส่วนการสรุปผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (3.50)

8.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.67)

ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.13	0.57	มาก
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.08	0.79	มาก
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.42	0.67	มาก
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีได้จากอะไร”	3.92	0.79	มาก
2. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.29	0.45	มาก
2.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชน โดยกรรมการและสมาชิก	4.25	0.75	มาก
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.33	0.49	มาก
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.11	0.53	มาก
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.25	0.75	มาก
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.17	0.72	มาก
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	3.92	0.67	มาก

ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนสร้างถ่อ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.50	0.47	มาก
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.67	0.49	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน อื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.33	0.89	มาก
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	3.94	0.60	มาก
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.08	0.67	มาก
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.00	0.74	มาก
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	3.75	0.97	มาก
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.37	0.60	มาก
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.25	0.87	มาก
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.50	0.80	มาก
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.08	0.74	มาก
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและ สมาชิก	4.50	0.67	มาก
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	3.50	1.09	ปานกลาง
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.25	0.87	มาก
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.67	0.65	มากที่สุด

9. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนดอนชี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.20 มีดังนี้

9.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.83 - 4.91)

9.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.78) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.78)

9.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.78 - 4.87)

9.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สมาชิกเห็นว่า ขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.89) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิก เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.87 - 4.91)

9.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.78) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.70 - 4.78)

9.6 การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.83 - 4.91)

9.7 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิก เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.65 - 4.91)

9.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ สมาชิกเห็นว่า เป็นรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีที่สุด ควรให้ส่วนราชการเข้ามาดูแลศูนย์ข่าวชุมชนให้มากกว่าที่ผ่านมา และให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนดอนชี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (N = 23)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.85	0.29	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.83	0.39	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.91	0.29	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งคุณได้จากอะไร”	4.83	0.39	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.78	0.42	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชน โดยกรรมการและสมาชิก	4.78	0.42	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.78	0.42	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.81	0.31	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.78	0.42	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.42	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.87	0.34	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.89	0.21	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.91	0.29	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.87	0.34	มากที่สุด
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.34	มากที่สุด

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนดอนชี ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.78	0.42	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.87	0.34	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและ ผู้รับผิดชอบ	4.70	0.56	มากที่สุด
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.86	0.27	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์ข่าวชุมชน	4.83	0.39	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะใน การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.91	0.29	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการ พัฒนา	4.81	0.28	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและ สมาชิก	4.65	0.49	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.87	0.34	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.91	0.29	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด

10. ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.21 ดังนี้

10.1 การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.54 - 4.72)

10.2 การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.59 - 4.67)

10.3 การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.59 - 4.65)

10.4 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.63 - 4.67)

10.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.55 - 4.63)

10.6 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.60 - 4.62)

10.7 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา สมาชิกเห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสมาชิกเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.53 - 4.67)

10.8 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกเห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.83)

ตารางที่ 4.21 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (N = 169)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.61	0.45	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.54	0.62	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.72	0.54	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งดูได้จากอะไร”	4.59	0.63	มากที่สุด

ตารางที่ 4.21 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
2. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา	4.62	0.53	มากที่สุด
2.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.67	0.57	มากที่สุด
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการพัฒนา	4.59	0.63	มากที่สุด
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.62	0.44	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสอุปสรรค	4.65	0.58	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.64	0.58	มากที่สุด
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.59	0.58	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.64	0.39	มากที่สุด
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน”	4.67	0.50	มากที่สุด
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.63	0.57	มากที่สุด
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.57	0.51	มากที่สุด
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.56	0.63	มากที่สุด
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.63	0.58	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและผู้รับผิดชอบ	4.55	0.71	มากที่สุด

ตารางที่ 4.21 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวม ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.60	0.51	มากที่สุด
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.60	0.61	มากที่สุด
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.62	0.59	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.62	0.50	มากที่สุด
7.1 ประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.66	0.62	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน	4.53	0.71	มากที่สุด
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.67	0.55	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน	4.83	0.50	มากที่สุด

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ได้ให้ความเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ดังตารางที่ 4.22 มีดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.64 - 4.71)

2. การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.39) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.36 - 4.43)

3. การจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (4.57 - 4.64)

4. การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เจ้าหน้าที่เห็นว่า ขั้นตอนการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (4.36 - 4.50)

5. การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57) ส่วนการทบทวนยุทธศาสตร์และการนำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.29 - 4.36)

6. การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.46) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้การประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.56) ส่วนการประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.43)

7. การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ดังนี้ การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิกมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57) ส่วนการสรุปผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนและการสรุปข้อคิด ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (4.36 - 4.50)

8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน เจ้าหน้าที่เห็นว่ารูปแบบในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ได้ให้ความคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนดังนี้

- ควรให้กรมการข้าวช่วยเหลือศูนย์ข่าวชุมชนใน เรื่องการพัฒนาด้านกองทุนและทุนดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ
- ควรนำผลงานวิจัยเสนอต่อกรมการข้าวให้เป็นที่รู้จักของศูนย์ข่าวชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อโครงการในด้านการปรับปรุงพันธุ์ข้าว ขยายพันธุ์ข้าว ตลอดจนนำข้าวไปแลกเปลี่ยน

พันธู์ และกระจายพันธู์ข้าวผู้ศูนย์ชุมชนเครืออ่ย

- ควรมีควมร่วมือระหว่งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้มากกว่าปัจจุบัน
- การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ควรเน้นด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน การผลิตและการกระจายพันธู์ข้าวที่ดีในชุมชน (เหตุผลและวิธีการ) และความเข้มแข็งของกลุ่มหรือองค์กร
- ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนอย่างจริงจัง
- โครงการยังขาดควมต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (N = 14)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
1. กำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด	4.66	0.47	มากที่สุด
1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	4.64	0.50	มากที่สุด
1.2 กำหนดเป้าหมาย โดยการระดมสมอง ในประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและ เข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร”	4.64	0.63	มากที่สุด
1.3 จัดทำตัวชี้วัด โดยการระดมสมองใน ประเด็น “ศูนย์ข้าวชุมชนที่ดีและ เข้มแข็งดูได้จากอะไร”	4.71	0.61	มากที่สุด
2. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนดำเนินการ พัฒนา	4.39	0.48	มาก
2.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการ และสมาชิก	4.36	0.50	มาก
2.2 สรุปผลการประเมินผลก่อนดำเนินการ พัฒนา	4.43	0.65	มาก
3. จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.59	0.45	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค	4.64	0.50	มากที่สุด
3.2 จัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางการ พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.57	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน
(ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
3.3 นำเสนอยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.57	0.51	มากที่สุด
4. สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.42	0.75	มาก
4.1 อภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน”	4.50	0.65	มาก
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	4.36	0.93	มาก
5. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.40	0.58	มาก
5.1 ทบทวนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.36	0.63	มาก
5.2 จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.57	0.65	มากที่สุด
5.3 นำเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนาและผู้รับผิดชอบ	4.29	0.73	มาก
6. ติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.46	0.49	มาก
6.1 ประชุมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน	4.43	0.65	มาก
6.2 ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.56	0.52	มากที่สุด
7. ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนหลังดำเนินการพัฒนา	4.47	0.58	มาก
7.1 ประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยกรรมการและสมาชิก	4.57	0.65	มากที่สุด
7.2 สรุปผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชน	4.50	0.65	มาก

ตารางที่ 4.22 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (1-5)	S.D.	ระดับ
7.3 สรุปข้อคิด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.36	0.63	มาก
8. รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.57	0.65	มากที่สุด

ตอนที่ 6 อภิปรายผล

6.1 สภาพภูมิสังคมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพภูมิสังคมของศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 ศูนย์ พบว่าด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพพื้นที่ ลักษณะดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินและสภาพน้ำเพื่อการเกษตรมีความแตกต่างกัน ทำให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี บุรีรัมย์ และอุบลราชธานีมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมในจังหวัดสุพรรณบุรี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ใช้น้ำชลประทานในการปลูกข้าว สมาชิกจึงเลือกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 และปลูกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพันธุ์ปทุมธานี 1 เป็นข้าวไม่ตอบสนองต่อช่วงแสง เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ดังกล่าวให้ผลผลิตค่อนข้างสูง เป็นพันธุ์เบา อายุการเก็บเกี่ยวค่อนข้างสั้น การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก ถ้าปลูกในสภาพพื้นที่ชลประทานสามารถปลูกได้ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี ส่วนสภาพแวดล้อมในเขตจังหวัดบุรีรัมย์และอุบลราชธานี มีความคล้ายคลึงกัน ต่างจากสภาพแวดล้อมในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี สมาชิกในเขต 2 จังหวัดนี้จึงมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่สามารถเจริญเติบโตและให้ผลิตที่มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมดังกล่าว ประกอบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกษตรกรนิยมปลูกข้าวหอมมะลิซึ่งถือเป็นข้าวคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด จึงมีการขยายพื้นที่การผลิต ความต้องการเมล็ดพันธุ์จึงค่อนข้างสูงและสามารถจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าข้าวที่ผลิตเพื่อการบริโภค ซึ่งเนื่องจากข้าวดอกมะลิเป็นข้าวที่ตอบสนองต่อช่วงแสง สมาชิกจึงมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้เพียง 1 ครั้งต่อปี

ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีในศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการคมนาคม การสื่อสาร ศาลาประชาคม วัด และบริการไฟฟ้า ล้วนมีผลต่อการกำหนดกิจกรรมในขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยสภาพการคมนาคมสามารถใช้ได้ตลอดปี ช่องทางการสื่อสารสามารถใช้ได้ทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ยังสามารถสื่อสารทางหอกระจายข่าวได้ ซึ่งความสะดวกในการคมนาคมมีผลต่อการเดินทางเข้าไปศึกษาได้ทุกฤดูกาล และการกำหนดเวลาการเดินทาง ส่วน

ช่องทางการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ทำให้การนัดหมายเพื่อประชุมหรือดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของสมาชิกทำได้โดยสะดวกและรับทราบโดยทั่วกัน กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) ระบุว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ต้องพิจารณาในการพัฒนากลุ่มเนื่องจาก ทำให้เกิดการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มได้หลายรูปแบบ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก และยังมีส่วนสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกอีกทาง เช่น การนัดหมายเพื่อประชุมอบรม หรือดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การสอบถามข้อมูลหรือแม้แต่การให้ความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าว สำหรับศาลาประชาคม และวัดนั้น มีความสำคัญในด้านเป็นสถานที่สำหรับใช้ประชุมพบปะสมาชิก เพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่มซึ่งศูนย์ข่าวชุมชนส่วนใหญ่จะไม่มีสำนักงานของกลุ่ม ส่วนบริการไฟฟ้ามีผลต่อการเลือกใช้สื่อสำหรับกิจกรรมในขั้นตอนของรูปแบบ

สำหรับข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ อายุและการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูงเฉลี่ย 47.2 ปี และการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจในคำถาม การฟัง แล้วแปลความหมาย ความจับใจ ปฏิภาณไหวพริบ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดกิจกรรมในขั้นตอนของการพัฒนา ดังนั้นควรใช้คำถามที่เข้าใจง่าย การอธิบายคำถาม การยกตัวอย่าง หรือการให้ความรู้เป็นส่วนนำก่อนเข้าสู่คำถามหลักที่ต้องการคำตอบ มีการใช้วิธีสัมภาษณ์แทนการใช้แบบสอบถาม การใช้วิธีการให้พูดแล้วนักวิจัยคอยจับประเด็นนำมาสรุปและนำเสนอเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เป็นต้น ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น พบว่า สมาชิกนอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนแล้ว ยังเป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชนได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนของการวิจัย จึงต้องเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมและปลอดภัยจากการประชุมจากกลุ่มอื่นในระหว่างการดำเนินกิจกรรมเก็บข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า การผลิตของสมาชิก ใช้พื้นที่ของตนเองและเช่าเพิ่มเติม ในการผลิตมีแหล่งเงินกู้หลายแหล่ง ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 800-900 กิโลกรัมต่อไร่ เพราะเป็นนาในเขตของชลประทานผลผลิตจึงค่อนข้างสูง ส่วนผลผลิตในเขตจังหวัดบุรีรัมย์และอุบลราชธานี ได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเป็นนาในเขตน้ำฝน ดังนั้นสมาชิกจึงเลือกผลิตพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ซึ่งมีความต้องการเมล็ดพันธุ์สูงและสามารถจำหน่ายได้ราคาดีกว่าพันธุ์อื่น แหล่งจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี จะจำหน่ายให้พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ทั้งหมด เนื่องจากสมาชิกมีการทำอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ไม่มีเวลาในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์เบื้องต้น ประกอบกับไม่มีลานตากและวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือพื้นฐานในการปรับปรุงสภาพ ส่วนสมาชิกในเขตจังหวัดบุรีรัมย์และอุบลราชธานี จะมีการจำหน่าย

เมล็ดพันธุ์ให้กับเกษตรกรอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ศูนย์ข้าวชุมชนของตนเอง ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นปัญหาหนึ่งของสมาชิกที่ต้องมีเงินทุนสำรองของตนเอง มีแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ เพราะเกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่จะไม่ซื้อเมล็ดพันธุ์ในทันทีหลังเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่จะซื้อก็ต่อเมื่อถึงฤดูปลูกแล้ว การศึกษาในเรื่องนี้จะนำไปพิจารณาในขั้นตอนของการกำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาและการจัดทำแผนการพัฒนา แผนการส่งเสริมโดยภาครัฐ สำหรับข้อมูลแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกมีค่อนข้างน้อย คือมีแรงงาน 2-3 คนต่อครัวเรือน สมาชิกส่วนใหญ่จึงเลือกปลูกข้าวโดยการทำนาหว่านมากกว่านาดำและนอกจากนี้ยังมีผลต่อกลุ่มตัวอย่างจากการเข้าร่วมประชุมทำให้สมาชิกบางคนไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูลจึงควรต้องมีการกำหนดกิจกรรมการชี้แจงและทบทวนสิ่งที่ดำเนินการที่ผ่านมาทุกครั้งเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

6.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 ศูนย์ พบว่า รูปแบบการดำเนินงานส่วนใหญ่มีความหลากหลายแตกต่างกัน เช่น การบริหารกลุ่ม การผลิตเมล็ดพันธุ์ การกระจายพันธุ์และการตลาด ส่วนการเรียนรู้และการบริหารกองทุนไม่ค่อยแตกต่างกันมากนักในกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อย ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ โนนสว่าง และหนองเสือ จะมีระบบการบริหารงานที่ไม่ค่อยเป็นระบบ หรือมีระบบ แต่ผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามกรอบของบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ ประเด็นที่สอง จากการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนโดยสมาชิกทั้งหมดพบว่า การบริหารกลุ่มไม่เข้มแข็ง โดยมีสาเหตุที่สำคัญคือ สมาชิกขาดความเสถียร ความซื่อสัตย์ ขาดความรับผิดชอบ ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมาน วงศ์อภัย (2533) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ศูนย์บริการชาวนิกมสร้างตนเอง โนนสัง อ. โนนสัง จ. อุตรดิตถ์ พบว่า องค์ประกอบของกลุ่มเกี่ยวกับสมาชิกที่ทำให้กลุ่มทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกควรยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม โดยพยายามปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนจนสุดความสามารถ โดยที่แต่ละคนมีความรู้สึกรู้ว่าสมาชิกทุกคนมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่าเทียมกัน สมาชิกมีความรักดีต่อกัน ซึ่งแสดงออกโดยสมาชิกมีความซื่อตรงต่อกัน สมาชิกมีความไว้วางใจกัน สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะมิบทบาทเป็นผู้นำหรือสมาชิกในกลุ่มก็ตาม สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเองและสมาชิกได้ช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกันเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคน

นอกจากนี้ในกลุ่มที่เข้มแข็งในระดับน้อยยังมีจุดอ่อนเกี่ยวกับประธานและกรรมการ ได้แก่ การขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารงานศูนย์ ขาดความซื่อสัตย์ วาระการดำรงตำแหน่งไม่ชัดเจน การบริหารกลุ่มไม่เป็นระบบ เช่น เป้าหมายวัตถุประสงค์แผนการดำเนินงานไม่ชัดเจน

ไม่มีการแบ่งงานหรือกระจายงานให้สมาชิกร่วมรับผิดชอบ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง เรื่อง ประธานซึ่งเป็นผู้นำและกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารนั้น พیمان วงศ์อภัย(2533) กล่าวว่า ในด้าน ลักษณะของผู้นำและฝ่ายบริหารควรมีความตั้งใจจริง มีความซื่อสัตย์ และมีการยอมรับความคิดเห็น ของสมาชิก ส่วนบทบาทการทำงาน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้คำปรึกษาแก่สมาชิก ตลอดจนความสามารถในการชักนำผู้อื่น และท้ายที่สุดการทำงานของทีมงานทั้งฝ่ายบริหารและการ ควบคุมต้องเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้กลุ่มหรือองค์กรเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

สำหรับเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ ศูนย์ที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อยทั้งหมด และ ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อที่มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ ทั้งนี้เนื่องจาก สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มั่นใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์และไม่ได้ให้ความสนใจ ซึ่งในเรื่องนี้พบว่ามี ปัญหาที่พอจะจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ ปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สภาพพื้นที่ไม่ เหมาะสม โดยแปลงนาที่อยู่นอกเขตชลประทานหรือน้ำฝนมักประสบปัญหาฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ส่วนแปลงนาในเขตชลประทานจะประสบปัญหาน้ำท่วม หรือได้รับน้ำในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ถัดจากปัญหาเรื่องน้ำก็เป็นปัญหาเรื่องโรคแมลงรบกวน ซึ่งทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นปัญหาที่สำคัญที่มักพบ ในการปลูกข้าว ดังรายงานของชาญพิทยา นิมาภาลี (2544) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของ โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน (หอมมะลิ) เสวต งามสรรพ (2544) ที่ได้ศึกษาถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตชลประทานต่อศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และ ลำแพน ชันกสิกรรม (2545) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 3 รายงานว่า ปัญหาด้านการจัดทำแปลง พันธุ์ที่พบคือปัญหาจากภัยธรรมชาติ และศัตรูพืชระบาด ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต และ ปัญหาที่พบอีกลักษณะคือการปฏิบัติของสมาชิกในการทำแปลงพันธุ์ไม่ถูกต้องเหมาะสม ได้แก่ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่จะนำมาขยาย การกำจัดพันธุ์ปนออกจากแปลงปลูก ซึ่งวิธีปฏิบัติที่ไม่ เหมาะสมนี้มีผลต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ และปัญหาลักษณะสุดท้ายของการทำแปลงพันธุ์คือ การ ขาดแคลนอุปกรณ์และโรงเรือนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ ราง ลาน ตาก และอุปกรณ์ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นับว่าเป็นปัญหาของศูนย์ในการ ส่งเสริมให้สมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์

กรมการข้าวได้จัดทำฐานข้อมูลการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวให้ ผู้สนใจ ทาง http://www.ricethailand.go.th/rkb/data_003/rice_xx2-03-ricetech006.html และได้ แนะนำเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายและการตัดพันธุ์ปนว่า เกษตรกรควรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจาก แหล่งที่เชื่อถือได้เพื่อป้องกันเมล็ดพันธุ์อื่นติดมากับเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูก เพื่อลดพันธุ์ปนในแปลง ปลูก และแนะนำให้มีการกำจัดข้าวปนในแปลงปลูก 4 ระยะคือ ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะ โนมรวง และระยะพลับพลึง เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีพันธุ์อื่นปนไม่เกินร้อยละ 0.5 ตามมาตรฐาน

จากการศึกษาของ ชาญพิทยา นิมพาลี (2544) พบว่า ศูนย์ต้องการการสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ ฉางข้าว และลานตากข้าว ส่วนเสวต งามสรรพ (2544) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าศูนย์ควรมีวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องซัง เครื่องวัดความชื้น ยุ้งฉาง และอุปกรณ์ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากโรงเรือนและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีผลต่อการจัดการด้านคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ภายหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐานตามกำหนด กล่าวคือ ยุ้งฉาง จะใช้เป็นที่เก็บสำรองเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการปรับปรุงสภาพแล้วเพื่อรอจำหน่าย ซึ่งตามปกติเกษตรกรผู้ใช้เมล็ดพันธุ์จะไม่สำรองเมล็ดพันธุ์ไว้ จะซื้อก็ต่อเมื่อถึงฤดูกาลผลิตเท่านั้น ดังนั้น ภาระการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จึงตกอยู่ที่ศูนย์ข้าวชุมชนหรือเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 4 ศูนย์ดังกล่าวข้างต้นไม่สนใจที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ เพราะเมื่อผลิตได้แล้วต้องหาที่เก็บเมล็ดพันธุ์และรายได้ยังไม่เกิด ต้องรอถึงฤดูกาลผลิตจึงจะขายเมล็ดพันธุ์ได้ ในส่วนของลานตากมีความสำคัญในการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ลดความชื้น เมล็ดพันธุ์ที่ดีจะต้องตากแดดเพื่อลดความชื้นให้เหลือไม่เกินร้อยละ 12 จึงจะนำไปเก็บรักษาซึ่งตามปกติจะใช้เวลาลากประมาณ 2 - 3 วัน (กรมวิชาการเกษตร, 2541)

และเมื่อพิจารณาในศูนย์ที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้ง 5 ศูนย์ ตามประเภทการผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ ศูนย์หนองกระทุ่ม และทุ่งคลี มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 ศูนย์หนองมะคำแต่และหนองชัยศรี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ และศูนย์คอนชีผลิตเมล็ดพันธุ์ประเภทข้าวเหนียว พบว่า ศูนย์คอนชีแม้จะเป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ประเภทข้าวเหนียว แต่ก็มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ควบคู่ไปด้วย เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวไม่ได้มีการผลิตเพื่อกระจายหรือจำหน่าย แต่จะผลิตเพื่อเก็บไว้ใช้ทำพันธุ์และบริโภคภายในครอบครัว จะมีเพียงข้าวขาวดอกมะลิ 105 เท่านั้นที่ผลิตเพื่อกระจายหรือขายไปยังสมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณการบริโภคข้าวเหนียวมีน้อยพื้นที่ปลูกจึงจำกัด ทำให้ความต้องการเมล็ดพันธุ์มีไม่สูงมากนัก ประกอบกับเกษตรกรมีการผลิตพันธุ์ไว้ใช้เอง ดังนั้น การผลิตจึงไม่สามารถทำการค้าได้เหมือนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่ผลผลิตเป็นที่ต้องการทั้งตลาดภายในและตลาดต่างประเทศ จึงทำให้มีการขยายพื้นที่ปลูกออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ในข้าวประเภทนี้จึงมีสูงมาก

สำหรับเรื่องการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์โดยศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว และวิธีการกระจายเมล็ดพันธุ์พืชทั้ง 5 ศูนย์ พบว่า มี 2 ศูนย์ คือ ศูนย์หนองกระทุ่ม และศูนย์ทุ่งคลี ที่เป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่มีการส่งตัวอย่างไปให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบเพื่อรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ จากการสัมภาษณ์พบว่า ศูนย์ดังกล่าวเคยส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ไปตรวจสอบ หลังจากนั้นก็ไม่เคยส่งไปตรวจสอบอีกเลย โดยให้เหตุผลว่า

กระบวนการยุ่งยาก ใช้เวลานาน มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ต้องเสียค่าตรวจ นอกจากนี้ผลการตรวจสอบไม่ผ่านการรับรอง ซึ่งไม่ได้มีการชี้แจงถึงเหตุผลว่าเหตุใดจึงไม่ผ่าน ซึ่งสมาชิกศูนย์มั่นใจว่าเมล็ดพันธุ์ของตนเองน่าจะมีคุณภาพ ทำให้ศูนย์ไม่เชื่อมั่นในผลการตรวจสอบ ประกอบกับศูนย์ทั้ง 2 แห่งเห็นว่าผลการรับรองไม่เป็นประโยชน์ เพราะไม่มีการกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกหรือเกษตรกรรายอื่น เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ทั้งหมดจะถูกขายให้กับพ่อค้าเมล็ดพันธุ์ โดยพ่อค้าเมล็ดพันธุ์จะเป็นผู้มาสำรวจแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ถ้าพบว่าแปลงใดมีการดูแลรักษาแปลงพันธุ์ที่ดี มีการตัดพันธุ์ปนหรือมีพันธุ์ปนน้อย ก็จะซื้อโดยการตกลงราคาล่วงหน้า สำหรับศูนย์ 3 แห่งที่เหลือได้แก่ ศูนย์หนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี และคอนสี จะมีระบบการควบคุมการผลิตเมล็ดพันธุ์โดยให้สมาชิกเป็นผู้ตรวจสอบกันเอง และจะมีการส่งตัวอย่างให้กับศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์เข้าตรวจสอบรับรองพันธุ์อีกครั้ง เนื่องจากศูนย์ทั้ง 3 แห่งจะกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบรับรอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อได้เมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ ผ่านการทดสอบและรับรองจากหน่วยราชการภาครัฐที่ได้มาตรฐานน่าเชื่อถือ

กรณีเรื่องการเรียนรู้มีศูนย์ข้าวชุมชน 4 แห่งที่มีการจัดสรรเงินจากกองทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี หนองเสือ และคอนสี วิธีการเรียนรู้ในแต่ละศูนย์ทั้ง 9 แห่ง จะคล้ายกัน ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ตามระบบ โรงเรียนเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม และทดลองทำด้วยตนเอง และมีบ้างบางศูนย์ที่มีการเรียนรู้ในการศึกษาดูงานการอบรมความรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ การตลาด และการจัดจำหน่าย การอบรมความรู้เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ ส่วนใหญ่จะมีการปฏิบัติโดยใช้แปลงนาของสมาชิก ยกเว้นบางศูนย์ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ หนองชัยศรี และคอนสี จะมีแปลงนารวม ซึ่งนอกจากเป็นแปลงเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกแล้ว ยังเป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ในเพื่อนสมาชิก มีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้สมาชิกเข้าใจในสภาพที่มีและข้อจำกัดของเพื่อนสมาชิก ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517) ที่กล่าวว่า เครื่องผูกมัดหรือยึดโยงให้กลุ่มยังคงอยู่ไม่แตกสลายนั้น ควรให้กลุ่มมีการเคลื่อนไหว อาจดำเนินการโดยการประชุมพบปะสังสรรค์ การส่งเสริมการค้าเนกิจกรมร่วม หรือการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม ดังนั้นเห็นได้ว่าในเรื่องการบริหารกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกรรมการและสมาชิกของทั้งศูนย์ทั้ง 3 แห่ง จะไม่พบจุดอ่อนเหมือนกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น ๆ

การบริหารกองทุนของศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีหลักการบริหารกองทุนที่ชัดเจน และคล้ายกัน นับตั้งแต่การมีคณะกรรมการบริหารกองทุนทำหน้าที่บริหาร มีกฎระเบียบ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบการตรวจสอบ มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งการบริหารกองทุนส่วนใหญ่เป็นไปตามคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ได้จัดสัมมนาประธานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งจัดระหว่างวันที่ 25 – 27 มีนาคม 2544 ณ

โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้จอมเทียน เมืองพัทยา โดยกองทุนเริ่มแรกมาจากการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี เป็นต้น ศูนย์ก็จะมีการจัดตั้งกรรมการบริหารกองทุน มีการจัดทำระเบียบข้อตกลงของกองทุน ในการบริหารกองทุนเป็นการนำปัจจัยการผลิตให้สมาชิกกู้ยืมแล้วเรียกเก็บคืนเงินหรือปัจจัยการผลิต รวบรวมเข้าเป็นเงินกองทุนเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมในปีต่อไป หรือจัดหาวัสดุที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่จำเป็น โดยต้องมีการจัดทำบัญชีและมีผู้ตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินกองทุน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2544)

6.3 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

การพัฒนารูปแบบที่นำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนพบว่า การพัฒนารูปแบบแบ่งได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ ในระยะแรกเป็นการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระยะต่อมาเป็นการจัดทำเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษา เพื่อทราบสภาพพื้นฐานทางด้านภูมิสังคม และสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จากนั้นนำมาพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาแล้วจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อระดมสมองและสรุปเป็นรูปแบบในการพัฒนา ระยะสุดท้ายเป็นการตรวจสอบรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยการนำไปทดลองใช้ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด และระหว่างกระบวนการทดลองได้มีการปรับรูปแบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ วิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น ได้ยึดตามแนวทางของ สันติ อุทัยพันธุ์ (2546) ที่ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแก่กองทุนหมู่บ้านของเครือข่ายคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลจังหวัดขอนแก่น บุญทิพย์ สิริรังศรีและคณะ (2538) ที่ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการพยาบาลที่ประทับใจ และการศึกษาของเปรมฤทัย น้อยหมั่นไวย และนิภรณ์ วัฒนานุกุลกิจ (2542) ที่ได้พัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเริ่มจากการศึกษาทบทวน วรรณกรรมในทฤษฎีหลักการที่เกี่ยวข้อง การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสิ่งที่จะพัฒนาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาร่วมกันและพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบ มีการวิพากษ์รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นมีการทดสอบรูปแบบที่พัฒนาโดยการนำไปทดลองใช้และวัดผลว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่

จากแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ได้รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่พัฒนาขึ้นมาประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชน การประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนา การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และการประเมินความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนา โดยที่แต่ละขั้นตอนของการพัฒนาดังกล่าว เป็นการประยุกต์

เอาแนวคิดในการบริหารงานแบบที่เรียกว่า POSDCoRB มาใช้ ดังที่ กิ่งพร ทองใบ (2545) เสนอไว้ กล่าวคือ มีการวางแผนการดำเนินงาน (P) มีการจัดรูปองค์กรของกลุ่มคือ มีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ (O) มีการจัดการงานบุคคลโดยการแบ่งงานให้กรรมการและสมาชิกร่วมกันทำ (S) มีการติดตามดูแลการดำเนินงานโดยการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการ (D) มีการประสานงานทั้งภายในและภายนอกศูนย์ข่าวชุมชน (Co) มีการรายงานผลการดำเนินงาน (R) และมีกระบวนการวางแผนการใช้จ่ายเงินกองทุน (B) แนวคิดดังกล่าวข้างต้น นำมาปรับและพัฒนาให้เข้ากับหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับศูนย์ข่าวชุมชน

อนันต์ บุญสนอง (2548) เห็นว่าหลักการดังกล่าวประกอบด้วย การประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การประเมินสถานะแวดล้อมทั้งภายในองศ์กร (SWOT analysis) การวางยุทธศาสตร์ การวางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ และการควบคุมโดยการติดตามกระตุ้นการดำเนินงาน และการประเมินผลจากการวัดผลการดำเนินงานกับมาตรฐานตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น ซึ่งแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ดังกล่าว ธนชัย ชมจินดา (2548) เห็นว่าได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารงานในองศ์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้องศ์กรสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดผลสูงสุด สามารถตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ยังได้นำข้อมูลทางด้านสภาพภูมิสังคมและสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกิจกรรมของแต่ละขั้นตอน เนื่องจากการวิเคราะห์สภาพดังกล่าวทำให้ทราบถึงจุดเด่นของศูนย์ข่าวชุมชนและสมาชิกที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์และข้อจำกัดที่ต้องพิจารณาปรับกระบวนการให้เหมาะสม เช่น สภาพโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร หรือแม้แต่การให้ความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าว สำหรับข้อจำกัด เช่น อายุที่ค่อนข้างสูง การศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ มีผลต่อการให้ข้อมูล การเก็บข้อมูลอาจใช้เป็นการสัมภาษณ์ แทนการสอบถาม กิจกรรมควรเป็นแบบเล่าแทนการเขียน คำถามที่ใช้ควรเป็นคำถามที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์วิชาการมากนัก แต่คำตอบที่ได้ต้องตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น ต้องการให้สมาชิกร่วมกันกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชน ควรใช้คำถามว่าศูนย์ข่าวชุมชนที่ดีและเข้มแข็งเราสามารถดูได้จากอะไร แทนคำถามที่ว่าตัวชี้วัดความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะสมาชิกอาจยังไม่เข้าใจคำว่าตัวชี้วัดคืออะไรเป็นต้น

จากการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนที่พัฒนามาทดสอบ โดยการเปรียบเทียบผลการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาโดยสมาชิกพบว่า ผลการพัฒนาในภาพรวมทุกศูนย์จะมีระดับความเข้มแข็งในแต่ละองค์ประกอบตัวชี้วัดในด้าน การบริหารกลุ่ม การทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และกองทุนของศูนย์ที่ดีขึ้น และนอกจากนี้บางตัวชี้วัดที่มีความเข้มแข็งในระดับดีก็ยังสามารถรักษาระดับที่ดีนั้นไว้ได้ ซึ่งบ่งบอกถึงการพัฒนา และเมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาที่นำมาใช้เห็นได้ว่า นอกจากใช้

หลักการบริหารแนวใหม่ ร่วมกับการนำข้อมูลด้านสังคม และสภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนมากำหนดเป็นกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนนี้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังเป็นกระบวนการพัฒนาที่ใช้การมีส่วนร่วมของ ประชาชน กรรมการและสมาชิกเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นเป็นส่วนเสริม

ผลที่เกิดจากการพัฒนามิโซทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนเข้มแข็งเท่านั้น แต่ยังมีผลไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอนาคตต่อไป ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ทุกคนอยากเข้ามาร่วมพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน จะเห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์เป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิดพิจารณาตัดสินใจ การเสนอปัญหาที่เกิดตลอดจนแนวทางการแก้ไขอันนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มที่ จนผลที่ได้สะท้อนกลับมายังกลุ่มในรูปของการพัฒนาศูนย์ที่มีความเข้มแข็งขึ้น

การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ ณรงค์ มหรรณพ และดุสิต เวชกิจ (2543) กล่าวว่า เป็นการมีส่วนร่วมในระดับอุดมคติ กล่าวคือ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับองค์กรประชาชน จนถึงระดับดังกล่าว การดำเนินงานส่งเสริมย่อมบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย ก่อให้เกิดพลังในการผลักดันให้องค์กร ประสบผลสำเร็จ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ถ้าสมาชิกและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกันถอดกระบวนการและสรุปบทบทวนบทเรียนจากการพัฒนา เพื่อนำไปปรับปรุงการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนต่อไปให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยสิ่งใดที่มีความเข้มแข็งคืออยู่แล้วให้รักษาระดับไว้ สิ่งใดสามารถพัฒนาขึ้นไปได้อีกให้มีการเพิ่มเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน มีการเพิ่มหรือปรับเกณฑ์ความเข้มแข็งตามองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มากหรือเข้มแข็งขึ้นบนศักยภาพของศูนย์ข้าวชุมชนหรือปรับเกณฑ์การวัดแบบทำทาย จะทำให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน โดยไม่หวนกลับไปสู่ความล้มเหลวดังที่ปรากฏกับหลาย ๆ ศูนย์ข้าวชุมชนในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้รูปแบบการดำเนินงานการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่นำมาใช้จะมีความเหมาะสมเพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนเข้มแข็งได้ หากขาดการสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ภาครัฐในระดับนโยบายต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์ และบุคลากร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ต้องเข้ามาเป็นที่เล็ง เป็นที่ปรึกษาเสนอแนะแนวทางที่ประโยชน์ ประสานงานกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนงบประมาณบางส่วน และที่สำคัญคือ ประชาชน กรรมการและสมาชิกต้องเป็นผู้ดำเนินการร่วมกัน ในเรื่องนี้ พิมาน วงศ์ภักย์ (2533) ได้ศึกษากับศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสว่างพบว่า ความสามารถในการทำให้องค์กรประชาชนพึ่งตนเองได้คือ ผู้นำหรือกรรมการต้องตั้งใจ ชื่อสัตย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ตลอดจน

มีความสามารถในการบริหาร ส่วนสมาชิกต้องให้ความร่วมมือเสียสละ และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ระบบการบริหารต้องมีระบบ ตรวจสอบได้ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ต้องเอื้ออำนวย องค์กรสนับสนุนต้องมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา งบประมาณ และมีอิสระในการปฏิบัติงาน นักพัฒนาต้องมีความจริงใจ ได้รับการยอมรับจากชุมชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงผลักดันให้งานพัฒนาประสบผลสำเร็จอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน

ผลที่เกิดขึ้นภายหลังการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนไปใช้ พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 9 แห่งมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นจากการประเมินโดยสมาชิก และการประเมินโดยการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนาและการยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า แม้จะมีบางศูนย์ข้าวชุมชนที่มีตัวชี้วัดบางตัวที่ไม่พัฒนา และบางตัวชี้วัดลดความเข้มแข็งลง แต่ก็ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนที่สามารถรักษาระดับความเข้มแข็งที่ดีไว้ได้ และส่วนที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยตัวชี้วัดที่ไม่มีการพัฒนาและตัวชี้วัดที่ระดับความเข้มแข็งลดลง ส่วนใหญ่จะพบในกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อย และยังไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ แม้จะได้มีการนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้ คือ ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ และหนองเสือ โดยศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระอยู่ในระหว่างการพัฒนาด้านการบริหารกลุ่ม มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนใหม่ มีการปรับปรุงกฎระเบียบ และวางระบบการบริหารใหม่ ทำให้ยังไม่พร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ และมีการระดมหุ้นจากสมาชิกโดยการเปิดรับสมาชิกใหม่ ซึ่งยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบกับสมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน ต้องเช่าที่ดินทำนา ดังนั้น จึงยังไม่ค่อยสนใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพราะต้องการรายได้จากการปลูกข้าวหลังการเก็บเกี่ยวทันที เพื่อนำมาชำระค่าเช่า เป็นเงินทุนหมุนเวียนในครอบครัว และทุนเพื่อการผลิตในรอบต่อไป นอกจากนี้ กลุ่มไม่มีลานตาก ยังฉงนสำหรับสำรองเมล็ดพันธุ์ไว้รอจำหน่าย ส่วนศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มีปัญหาเรื่องกลุ่มคือ ผู้นำมีความขัดแย้งในเรื่องการเมืองท้องถิ่นทำให้เกิดความแตกแยก สมาชิกมีภาระงานมากจากการปลูกผักซึ่งต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจึงไม่มีเวลาดูแลแปลงนาและตัดพันธุ์ปน ประกอบกับสภาพอากาศแห้งแล้งมากในช่วงก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดข้าวที่ได้แตกหัก ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นเหตุให้ศูนย์ทั้ง 2 แห่ง ไม่สามารถดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ และมีผลกระทบกับตัวชี้วัดความเข้มแข็งในเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นในการประเมินผลของตัวชี้วัดที่ไม่พัฒนาหรือบางตัวชี้วัดลดความเข้มแข็งลง กล่าวคือ เมื่อไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ก็จะส่งผลต่อความเข้มแข็งในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการทำแปลงพันธุ์ การกระจายพันธุ์ และการตลาด ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ถือเป็นประสบการณ์ที่สำคัญ ที่สมาชิกควรนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในอนาคตต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีตัวชี้วัดบางตัวที่ไม่พัฒนา บางตัวชี้วัดที่ลดความเข้มแข็งลง

แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาในอนาคต เพราะตัวชี้วัดในองค์ประกอบส่วนใหญ่ยังมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี เห็นได้จากการเปรียบเทียบผลการประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนและหลังการพัฒนา และการตรวจสอบยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่ที่เข้าร่วมดำเนินการวิจัยจนถึงสิ้นสุดกระบวนการพัฒนาทั้งหมด ให้ความเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่นำมาใช้ในทุกขั้นตอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และดำเนินการกับกลุ่มบุคคลเป็นจำนวนมาก ทำให้ใช้งบประมาณค่อนข้างสูง และระยะเวลาดำเนินการยาวนาน นักวิจัยต้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจริงในพื้นที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกไว้ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทำให้ไม่สามารถสุ่มกลุ่มตัวอย่างศูนย์ข้าวชุมชนที่เป็นตัวแทนวิจัยได้ครอบคลุมพื้นที่ทำนาทั่วประเทศได้

6.5 การประยุกต์ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็งมีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งบทบาทที่เป็นหน้าที่โดยตรง บทบาทในฐานะความเป็นเจ้าของ และบทบาทในฐานะของนักพัฒนา ทั้งหมดต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะในฐานะใดก็ตาม ความร่วมมือดังกล่าวจะผลักดันให้ศูนย์ข้าวชุมชนเดินไปตามแนวทางการพัฒนาอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ถ้าทุกภาคส่วนได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของตน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.5.1 หน่วยงานในระดับนโยบาย ควรพิจารณากำหนดนโยบายในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยอาจมีการประเมินเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนา จากการศึกษาพบว่าควรประกอบด้วยนโยบายด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) นโยบายด้านพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น การจัดให้มีปัจจัยการผลิตและวัสดุอุปกรณ์ในการลดความชื้น ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การติดตามให้คำแนะนำในการทำแปลงพันธุ์ การตรวจสอบรับรองแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์และรับรองคุณภาพ และการให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ตั้งต้นให้ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นลำดับแรกสำหรับเกษตรกรรายอื่นให้ใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์ข้าวชุมชน การประกวดศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อการพัฒนาตนเอง การสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับของผู้ใช้เมล็ดพันธุ์

2) นโยบายด้านการวิจัย เช่น การส่งเสริมให้ท้องถิ่นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การจัดทำระบบติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

3) นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาชาวนา เช่น การจัดฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การสนับสนุนการจัดโรงเรียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน การสร้างชาวนาชั้นนำและชาวนามืออาชีพ การอบรมหลักสูตรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ การจัดหาสื่อโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์

4) นโยบายด้านการส่งเสริมการตลาดเมล็ดพันธุ์ เช่น การจัดหาตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว การรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชน การประกันราคาเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจากศูนย์ข้าวชุมชนที่ได้คุณภาพ และการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชน

5) นโยบายด้านการสนับสนุนสินเชื่อ เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน การจัดหาปัจจัยการผลิต การรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก เป็นต้น

6) นโยบายด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย

7) นโยบายด้านการขยายระบบชลประทานให้ทั่วถึง

6.5.2 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ควรส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์นาแปลงรวม เพื่อเป็นแปลงเรียนรู้ เป็นกลไกการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียงในการพึ่งพาตนเองของสมาชิกและชาวนา และศูนย์รวมความร่วมมือของสมาชิก การพัฒนาผู้นำและสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศูนย์ข้าวชุมชน การเป็นที่เล็งในการสร้างระบบการบริหารงานที่ดี การกระตุ้นส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรวมกลุ่มจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ การผลิตข้าวครบวงจร การตรวจสอบควบคุมดำเนินงานเพื่อความโปร่งใส การจัดการอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การตลาดเมล็ดพันธุ์ การประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์การขาย การบันทึกข้อมูล เช่น การจัดทำบัญชี การบันทึกรายงานการประชุม และการบันทึกข้อมูลการผลิตของสมาชิกโดยระบบโรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายและบุคคลและการสรุปบทเรียนจากการพัฒนา การติดตามการดำเนินงานตามแผนของศูนย์ข้าวชุมชน ตลอดจนให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะในการปรับแผนการดำเนินงาน การส่งเสริมในด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน การส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และการสรุปผลการดำเนินงานประจำปีให้สมาชิกทราบเพื่อการพัฒนาต่อไป

6.5.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การสนับสนุนสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยเพื่อเพิ่มเงินกองทุน การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดซื้อและจัดสร้าง ฉางข้าว ลานตากโรงสีข้าวชุมชน เครื่องจักรกลท่อนแรงต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องเกี่ยวนา รถไถ เครื่องอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องเย็บกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ เครื่องฟนสารเคมี เป็นต้น จัดสร้างระบบชลประทาน การรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ข้าวชุมชนในราคาประกันเพื่อกระจายในชุมชน และการ

มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ตามความเหมาะสม เช่น การร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการของศูนย์ การร่วมเป็นที่ปรึกษา การร่วมตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน เป็นต้น

6.5.4 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) **ด้านการพัฒนาการบริหารกลุ่ม** ได้แก่ การสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนกับสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การจัดการประชุมศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอ กำหนดเวลาการประชุมให้เหมาะสม มีการเลือกตั้งกรรมการที่เป็นคนดีมีความสามารถ และมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน มีกรรมการดูแลงานในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ การบริหารงานเป็นระบบและตรวจสอบได้

2) **ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน** ได้แก่ การเพิ่มเงินกองทุน โดยการระดมทุน ขายหุ้น หรือยืม อดต. แบบปลอดดอกเบี้ย มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุนเป็นงบประมาณในด้านต่าง ๆ มีการบริหารกองทุนที่โปร่งใส และมีการปันผล

3) **ด้านการปรับปรุงการทำการแปรรูปพันธุ์** ได้แก่ การคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการแปรรูปพันธุ์ การมีนาแปลงรวม การปรับปรุงด้านระบบชลประทาน เช่น การขุดบ่อ อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ หรือบ่อบาดาล การปรับปรุงดิน โดยปลูกพืชปุ๋ยสด ไถกลบตอฟาง หรือปลูกพืชหมุนเวียน การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อจัดหาเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงในการทำการแปรรูปพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ที่นำมาขายต้องเป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี การตัดพันธุ์ปนสม่ำเสมอต่อเนื่อง การจัดระบบตรวจสอบควบคุมคุณภาพแปรรูปพันธุ์ และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมออาจโดยสมาชิกเองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีการบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ การทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวหวดเพื่อป้องกันการปะปนของเมล็ดข้าวพันธุ์อื่น การส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบเพื่อรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ แทนปุ๋ยเคมี ใช้สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง การก่อสร้างลานตาก ยุ้ง-ฉาง และโรงสีข้าวชุมชน

4) **ด้านการจัดการกระจายพันธุ์** ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปีให้ชัดเจน การกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกและเกษตรกร การมีแผนการกระจายพันธุ์ที่ชัดเจน การส่งเสริมการกระจายพันธุ์ให้หลากหลายวิธี เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินซื้อ

5) **ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้** ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนรู้จากเงินกองทุน การมีนาแปลงรวมสำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และฝึกฝนทักษะความชำนาญการจัดการดำเนินการเรียนรู้ในแต่ละปี การศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และการสรุปถอดบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูงานการพัฒนาศูนย์ให้สมาชิกทราบ

6) **ด้านการพัฒนาการตลาด** ได้แก่ การรวมกลุ่มกันขายโดยศูนย์ข้าวชุมชน การจัดหาอุปกรณ์เมล็ดพันธุ์และเครื่องเย็บถุงบรรจุ การตั้งกรรมการดูแลด้านการตลาด การ

ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว และการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการตลาดกับสมาชิก

6.6 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

เพื่อให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ควรจะได้ทำการวิจัยโดยการขยายพื้นที่การศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่การทำนาทั่วประเทศ และควรมีการประเมินผลการพัฒนาภายหลังจากนำรูปแบบไปใช้ในระยะเวลาต่าง ๆ เพื่อศึกษาผลกระทบ และปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบที่นำไปใช้เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน การวิจัยการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนนำรูปแบบการพัฒนาไปปรับใช้ การศึกษาระบบการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวและรวบรวมภูมิปัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและการปลูกข้าวในสภาพพื้นที่ต่าง ๆ

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สภาพภูมิสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน

5.1.1 สภาพแวดล้อมของศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษามีความแตกต่างกัน คือศูนย์ข้าวชุมชนในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี สภาพพื้นที่นาเป็นราบลุ่ม ดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ใช้น้ำชลประทานทำนา ต่างจากสภาพพื้นที่แปลงนาในเขตจังหวัดบุรีรัมย์และอุบลราชธานี มีสภาพเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ อาศัยน้ำฝนในการทำนา

5.1.2 โครงสร้างพื้นฐานในที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษามีสภาพการคมนาคมที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล มีการสื่อสารทางโทรศัพท์และหออกระจายข่าว มีศาลาประชาคมและวัดเป็นที่พบปะและทำกิจกรรมต่าง ๆ มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

5.1.3 สภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษา พบว่าสมาชิกมีอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือ 47.2 ปี มากกว่าครึ่งเป็นชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีตำแหน่งในชุมชนและ อบต. นอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนแล้วยังเป็นสมาชิก กลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และกองทุนหมู่บ้าน

5.1.4 สภาพทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษา พบว่า พื้นที่แปลงนาของสมาชิกมีทั้งที่เป็นของตนเองและเช่าเพิ่มเติม มีแรงงานในครัวเรือน 2-3 คน แหล่งเงินทุนที่ใช้ผลิตมาจากหลายแหล่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์ และกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน ผลผลิตเมล็ดพันธุ์โดยเฉลี่ยของสมาชิกในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 800-900 กก.ต่อไร่ จำหน่ายให้กับเอกชนในราคา กิโลกรัมละ 9 บาท ผลผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยของสมาชิกในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ และอุบลราชธานีประมาณ 350-500 กก.ต่อไร่ จำหน่ายให้กับเกษตรกรในราคา กิโลกรัมละ 10-11 บาท

5.2 สภาพภูมิสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ข้าวชุมชน

5.2.1 ศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษาเริ่มจัดตั้งปี 2543-2546 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ คือ เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมี

5.2.2 การบริหารกลุ่มและกองทุน โดยกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง 5-15 คน มีกฎระเบียบ

ข้อบังคับ แหล่งที่มาของเงินกองทุนจากปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน และการกู้ยืมเงินทุนจากสมาชิก มีการทำบัญชีกองทุนและมีระบบการตรวจสอบเงินกองทุน

5.2.3 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ที่ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อยทั้งหมด ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระ โนนสว่าง หนองเสือ และศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อที่มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แก่ศูนย์ข้าวที่มีความเข้มแข็งในระดับมากทั้งหมดได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งคอก หนองชัยศรี และคอนสี และศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม และ หนองมะค่าแต้ แหล่งเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมที่นำมาผลิตเมล็ดพันธุ์มาจากหลายแหล่ง ได้แก่ ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว แปลงนารวมของกลุ่ม พ่อค้าเอกชนและแปลงนาของตนเอง ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่มและทุ่งคอก ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 ศูนย์ข้าวชุมชน หนองมะค่าแต้ หนองชัยศรีและคอนสี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ทั้ง 5 ศูนย์ ที่ผลิตเมล็ดพันธุ์มีการตัดพันธุ์ปน 3-5 ครั้ง ศูนย์ข้าวชุมชน หนองกระทุ่มและทุ่งคอก ไม่มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ตรวจสอบรับรอง จึงจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้พ่อค้าเอกชน ส่วนศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่าแต้ หนองชัยศรีและคอนสี มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ และส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบรับรอง จึงสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกร

5.2.4 การเรียนรู้ ศูนย์ข้าวชุมชนที่ศึกษามีการเรียนรู้หลายวิธีได้แก่ การเรียนรู้ผ่านทางโรงเรียนเกษตรกร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง และการศึกษาดูงาน เรื่องที่เรียนรู้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์และการปลูกข้าวทั่วไป

5.3 รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒหน้าที่ดี ประกอบด้วย ขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและจัดทำองค์ประกอบตัวชี้วัด การประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนก่อนการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน และการประเมินความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนหลังการพัฒนา

5.4 การทดสอบรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

5.4.1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยการเปรียบเทียบผลการพัฒนา ก่อนและหลังการนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนไปใช้ จากองค์ประกอบตัวชี้วัด

6 ด้าน ได้แก่ การบริหารกลุ่มมี 18 ตัวชี้วัด การทำแปลงพันธุ์มี 13 ตัวชี้วัด การกระจายพันธุ์มี 7 ตัวชี้วัด การเรียนรู้มี 15 ตัวชี้วัด การตลาดมี 12 ตัวชี้วัด และการบริหารกองทุนมี 12 ตัวชี้วัดรวมทั้งหมด 77 ตัวชี้วัด ปรากฏผลดังนี้

1) ศูนย์ข้าวชุมชนเขาพระมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 31 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 39.7) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 24 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 30.8) ไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 22 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 28.2) และความเข้มแข็งลดลง 1 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 1.3)

2) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองกระทุ่ม มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 42 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 54.5) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 33 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 42.9) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 2 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 2.6)

3) ศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งกลี มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 35 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 45.5) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 35 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 45.5) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 7 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 9.0)

4) ศูนย์ข้าวชุมชนโนนสว่าง มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 56 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 73.1) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 14 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 17.9) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 7 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 8.9)

5) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองมะค่า มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 33 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 43.6) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 38 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 48.7) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 6 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 7.7)

6) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองชัยศรี มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 5 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 6.4) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 70 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 91.0) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 2 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 2.6)

7) ศูนย์ข้าวชุมชนหนองเสือ มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 23 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 29.9) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 26 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 33.8) ไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 24 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 31.2) และความเข้มแข็งลดลง 4 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 5.1)

8) ศูนย์ข้าวชุมชนสร้างถ่อ มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 48 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 62.8) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 28 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 35.9) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 1 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 1.3)

9) ศูนย์ข้าวชุมชนดอนชี มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น 37 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 48.7) รักษาความเข้มแข็งไว้ได้ 36 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 46.2) และไม่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งได้ 4 ตัวชี้วัด (ร้อยละ 5.1)

5.4.2 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำ

พื้นที่ ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ภายหลังจากทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า

1) ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.83)

2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำพื้นที่ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57)

รายการอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2549). ยุทธศาสตร์ข้าว. (หน้า 10-11). ใน การประชุมยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ
การกรมการข้าวปี พ.ศ. 2549–2551. วันที่ 7 กันยายน 2549. ณ สำนักงานเศรษฐกิจการ
เกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ.
- _____. (2550). ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว. [ออนไลน์] ได้จาก: [http://www
.Ricethailand.go.th/rkb/data_03/rice-xx2_3_icetech006.html](http://www.Ricethailand.go.th/rkb/data_03/rice-xx2_3_icetech006.html). 28 มีนาคม 2550.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2541). คู่มือการดำเนินงานกระบวนการกลุ่มและการสร้างกองทุนของ
เกษตรกร. กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร. กรุงเทพฯ.
- _____. (2547). เอกสารประกอบการสัมมนาผู้นำเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (ประธานศูนย์ส่งเสริมและ
ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน). 4 กรกฎาคม 2547. ณ โรงแรมเอสดีอเวนิว. กรุงเทพฯ.
- กรณีศึกษา ชมดี. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะ
กรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กลุ่มข้าว. ม.ป.ป. แนวทางการกำหนดมาตรฐานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. กรมส่งเสริม
การเกษตร. กรุงเทพฯ.
- กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าว. ม.ป.ป. ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตร.
กรุงเทพฯ.
- กองแผนงาน. (2545). แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดระดับหน่วยงานย่อย. กรมส่งเสริมการเกษตร.
กรุงเทพฯ.
- กองส่งเสริมพืชไร่. (2544). เอกสารประกอบการสัมมนาประธานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว
ชุมชนทั่วประเทศ. กรมส่งเสริมการเกษตร. วันที่ 25-27 มีนาคม 2544. โรงแรมแอมบาส
ซาเตอร์ซีดี จอมเทียน เมืองพัทยา.ชลบุรี.
- กิ่งพร ทองใบ. (2545). แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร. (หน้า 5-22). ใน เอกสารประมวลสารชุด
วิชาการบริหารการส่งเสริมการเกษตร เล่ม 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.
- จำเนียร ศิลปะอาษา. (2540). การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในการป้องกันและ
รักษาทรัพยากรธรรมชาติ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. ม.ป.ป. กระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม. (อัครา. อ่างถึง ปารีชาติ วลัยเสถียร พระมหาสุพิชญ์ ออกอุ๋น สหัตยา วิเศษ จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาซันนารี. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนากรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ.
- ชาญพิทยา นิมพาลี. (2544). การศึกษาการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน (ข้าวหอมมะลิ). กองส่งเสริมพืชไร่ นา กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ.
- ชูเกียรติ ภัยลี. (2536). การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับเขตพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ มหรรณพ และคูสิต เวชกิจ. (2534). องค์กรประชาชนในการส่งเสริมการป่าไม้. (หน้า 533-534). ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้. สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2537). การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการกิจกรรมการพัฒนาด้านแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก. วิทยานิพนธ์สังคมศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนชัย ยมจินดา. (2548). แนวคิดและหลักการการบริหารเชิงกลยุทธ์. (หน้า 2-9). ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐ เล่ม 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ชนชัย ยมจินดา. (2545). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ และการควบคุม. (หน้า 9-11). ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวางแผนกลยุทธ์และการควบคุม เล่ม 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ชนพรรณ ธานี. (2540). การศึกษาชุมชนขอนแก่น. บริษัทเพ็ญพรินต์ติ้งจำกัด. กรุงเทพฯ.
- บัณฑกร อ่อนคำ และวิริยะ น้อยวงศ์. (2533). ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2549). การวิจัยชุมชน. (หน้า 4-8). ใน การอบรมหลักสูตรเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรุ่นที่ 1. วันที่ 24-26 เมษายน 2549. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- บุญทิพย์ สิริรังศรี วารี ระกิติ สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์ ประกายแก้ว ประพฤติก้อย วิยะดา จงบรรจบ และเมธี ปิยคุณ. (2538). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการบริการพยาบาลที่ประทับใจ.

- สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ปกรณ์ ปรียากร. (2520). **ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนากรุงเทพมหานคร. คณะรัฐ-
ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.**
- ปาริชาติ วลัยเสถียร พระมหาสุพิชญ์ ออกอุ้น สหัตยา วิเศษ จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์
ฮาซันนารี. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนากรุงเทพมหานคร.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ.**
- เปรมฤทัย น้อยหมื่นไวย และนิภรณ์ วัฒนานุกุลกิจ. (2542). **การพัฒนาแบบวัดความสามารถในการ
คิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล. สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.**
- พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ. (2533). **การพัฒนาเกษตรกรด้านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม. (หน้า511-518).
ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยสัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร.
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.**
- พจน์ ชุมศรี และพรชุลย์ นิลวิเศษ. (2538). **สถาบันเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร
(หน้า 127-175). ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร.
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.**
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด. กรุงเทพฯ.**
- พิมลรัตน์ ใจบุญลือ. (2545). **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์
ข้าวชุมชน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**
- พิมาน วงศ์อภัย. (2533). **ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง: ศึกษากรณีศูนย์
บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อ. โนนสัง จ. อุดรธานี. วิทยานิพนธ์สังคมสง-
เคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างถึง ปาริชาติ วลัยเสถียร พระ
มหาสุพิชญ์ ออกอุ้นสหัตยา วิเศษ จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาซันนารี. 2543.
กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
[ออนไลน์] ได้จาก: <http://www.biothai.go.net/news/view.php?id=2136.2551>. 15 ธันวาคม
2551.**
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. สำนักพิมพ์ไทยอนุ-
เคราะห์. กรุงเทพฯ.**
- ลำแพน ชันกสิกรรม. (2545). **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์-**

ข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิ-
ราช.

วรางคณา วงศ์มหาชัย. (2535). บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี
การพัฒนาองค์กรประชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย-
ลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก. (2549). การจัดชั้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์. กรมการข้าว กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์. กรุงเทพฯ. [ออนไลน์] ได้จาก: <http://www.pslrsc.ricethailand.go.th/RiceCenter/Main.htm>. 18 พฤศจิกายน 2549

เสวต งามสรรพ. (2544). การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตชลประทานต่อศูนย์
ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. กองส่งเสริมพืชไร่นา กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ.

สมพงษ์ จ้อยศิริ. (2545). กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์. (หน้า 65). ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการ**
วางแผนกลยุทธ์และการควบคุม เล่ม 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.

สมพันธ์ เตชะอธิก. (2540). NGO อีสานทางเลือกแห่งพลังการเปลี่ยนแปลง. บริษัทพิมพ์ดี. กรุงเทพฯ.

สันติสุข เทศประสิทธิ์. (2534). บทบาทองค์กรประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชนบท: ศึกษาเฉพาะ
กรณีกลุ่มอมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคันทนา ต.ธาตุทอง อ.สว่างแดนดิน จ. สกลนคร.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2550). สถานการณ์การผลิตข้าวปีการผลิต 2549/2550. กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว. (2549). กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว. กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์. กรุงเทพฯ.

สิน สื่อสวน. (2530). ปัจจัยที่ส่งเสริมองค์กรประชาชนในเมือง: กรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชน
หลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสังคมสงเคราะห์-
ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สื่อเกษตรรายการเพื่อคนเกษตร. (2547). ยุทธศาสตร์ข้าวปี 2547-2551. [ออนไลน์] ได้จาก: <http://www.Ag mass media.com/Kaset5/strategy.htm>. 5 ตุลาคม 2547.

อนันต์ บุญสนอง. (2548). ตัวแบบและกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์. (หน้า 46-48). ใน **เอกสาร**
การสอนชุดวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐกิจ เล่ม1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
นนทบุรี.

อภิชาติ พงษ์ศรีหุศลชัย. (2549). ศูนย์ข้าวชุมชนทางรอดของชาวนาไทย. **ปาฐกถาพิเศษในการ**
สัมมนา เรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.

- อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2546). **สู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำ BSC.** โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อัจฉรา จิตตลดากร อัจฉรา โพธิ์ดี ภาวัต เจียมจิณฉัตร ปภาวดี ประจักษ์สุภานิติ ชัยวัฒน์ คงสมปณิศา วานิชานนท์ วรีพร โพธิ์จัน สุกัญญา สุขวุฒิ ทศนีย์ ลิ้มสุวรรณ พชรีย์ ตั้งตระกูลศิริพันธ์ จุลกรังคะ อัญชนีย์ อุทัยพัฒนาชีพ รัชฎาภรณ์ แก่สนิท บุญญฤทธิ มุ่งจงกลาง นิพนธ์ เอี่ยมสุภายิต ชยาพร วัฒนศิริ หฤษฎี ภัทรดิศก สัจจา บรรจงศิริ ถัดดาวัลย์ กรรณสูตร และนายชชชวัช อติแพทย์. (2547). **โครงการวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาปรับปรุงและสร้างมูลค่าเพิ่มกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรอาหารจากไร่จนถึงผู้บริโภคภายใต้องค์ประกอบของสายโซ่แห่งคุณค่าอาหาร (food value chain).** สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- อุทัย เลาหวิเชียร. (2540). องค์การการจัดการและสิ่งแวดล้อม. (หน้า 29-31). ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาของค์การและการจัดการงานบุคคล เล่ม 1.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- Badawi, T. A. (2004). Rice-Based Production System for Food Security and Poverty Alleviation in the Near-East and North Africa: New Challenges and Technological Opportunities. FAO-Rice Conference, Rome, Italy. [Online] Available from: <http://www.fao.org/rice>. 5 October 2004.

ลำดับที่ .....

วันที่...../...../.....

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ขอให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ต้องการ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ศูนย์ข้าวชุมชนบ้าน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา
  - ( ) 1. ไม่ได้เรียน
  - ( ) 2. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
  - ( ) 3. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
  - ( ) 4. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
  - ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ.....
4. ท่านมีตำแหน่งใดในชุมชน
  - ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งใด ๆ
  - ( ) 2. กำนัน
  - ( ) 3. ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 4. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 5. กรรมการหมู่บ้าน
  - ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ.....
5. ท่านมีตำแหน่งใดใน อบต.
  - ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งใด ๆ
  - ( ) 2. ประธาน อบต.ฝ่ายบริหาร
  - ( ) 3. กรรมการ ฝ่ายบริหาร
  - ( ) 4. สมาชิก อบต.
  - ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ.....
6. นอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวฯ แล้ว ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ( ) 1. กลุ่มเกษตรกร

- ( ) 2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ( ) 3. สหกรณ์การเกษตร
- ( ) 4. ช.ก.ศ.
- ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ.....
7. พื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด..... ไร่ เป็นของตนเอง.....ไร่เช่า.....ไร่
8. พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด.....ไร่
- แหล่งเงินทุน.....
- ผลผลิตเฉลี่ย.....กก./ไร่ ราคาผลผลิตเฉลี่ย.....บาท/กก.
- แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าว ( ) 1. เกษตรกร ( ) 2. เอกชน เช่น โรงสี พ่อค้า
- ( ) 3. อื่น ๆ ระบุ.....
9. แรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตร.....คน
10. อาชีพเสริมของท่าน
- ( ) 1. ทำการเกษตร
- ( ) 2. ค้าขาย
- ( ) 3. รับจ้างแรงงาน
- ( ) 4. รับเหมาธุรกิจส่วนตัว
- ( ) 5. รับราชการ
- ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ.....

แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

คำชี้แจง แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นและความเหมาะสมของรูปแบบที่นำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ขอให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็นดังต่อไปนี้

5 = มากที่สุด   4 = มาก   3 = ปานกลาง   2 = ค่อนข้างน้อย   1 = น้อย

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. กิจกรรมการสำรวจพื้นที่						
การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรในพื้นที่จังหวัด						
การประสานงานกับกรรมการและสมาชิก ศูนย์						
การพบปะเยี่ยมศูนย์ข่าวชุมชนเพื่อประชุม ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ						
การสำรวจสภาพพื้นที่และสภาพเบื้องต้น ของศูนย์ข่าวชุมชน						
2. กิจกรรมกำหนดเป้าหมายและจัดทำตัวชี้วัด						
การชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ						
การระดมสมองในประเด็นศูนย์ข่าวชุมชนที่ ดีและเข้มแข็ง ควรมีลักษณะอย่างไร						
การระดมสมองในประเด็นศูนย์ข่าวชุมชนที่ ดีและเข้มแข็งสามารถดูได้จากอะไรบ้าง						
3. กิจกรรมการประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อน เริ่ม ดำเนินการพัฒนา						
การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยสมาชิก						
การสรุปผลการประเมิน						

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
4. กิจกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน การระดมสมองวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค						
การระดมสมองจัดทำยุทธศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ						
การนำเสนอยุทธศาสตร์พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะจากสมาชิก						
5. กิจกรรมการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปรายเรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน โดยนักวิชาการ						
การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนจากตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชน						
6. กิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน การทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค โดยนักวิจัย						
การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนและการนำเสนอ						
การสรุปแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ						
7. กิจกรรมการติดตามผลการดำเนินงาน การประชุมเพื่อรับฟังความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน						
การประชุมเพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และร่วมกันหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหา						

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
8. กิจกรรมการประเมินสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน						
การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนโดยสมาชิก						
การสรุปผลการประเมิน						
การเปรียบเทียบผลการประเมินศูนย์ข่าวชุมชน						
ก่อนและหลังการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน						
การระดมสมองในประเด็น						
สิ่งที่ได้จากการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน						
ปัญหาอุปสรรคที่ได้จากการพัฒนา						
ศูนย์ข่าวชุมชนของเราจะทำอะไรต่อไป						
การสรุปรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน						

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูล

แบบประเมินองค์ประกอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชน

ชื่อศูนย์.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ประเภทพันธุ์ข้าวที่ผลิต.....ศูนย์จัดตั้งปี.....

วันที่ประเมิน.....เดือน.....พ.ศ. ....

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมิน					หมายเหตุ
1. การบริหารกลุ่ม						
สมาชิก						
สมาชิกให้ความร่วมมือ	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละ/ซื่อสัตย์)	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
กรรมการ						
กรรมการมีความซื่อสัตย์	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
กรรมการมีวิสัยทัศน์	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข้าว	(....) มากที่สุด	(....) มาก	(....) ปานกลาง	(....) ค่อนข้างน้อย	(....) น้อย	
การคัดเลือกประธานและกรรมการมีการ						
คัดเลือกประธานและกรรมการ	(....) มี	(....) ไม่มี				

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด		ผลการประเมิน	หมายเหตุ
มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	(....) มี	(....) ไม่มี	วาระดำรงตำแหน่ง.....ปี
มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	(....) มี	(....) ไม่มี	
การบริหารงาน			
มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีแผนการดำเนินงาน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการดำเนินกิจกรรม	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	
มีการประชุมและจัดบันทึกการประชุม	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	จำนวน.....ครั้ง/เดือน
มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีแผนการเงินของศูนย์	(....) มี	(....) ไม่มี	
การประสานงานเครือข่าย			
มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการประสานงานระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน ด้วยกัน	(....) มี	(....) ไม่มี	
2. การทำแปลงพันธุ์			
พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	(....) เหมาะสม	(....) ไม่เหมาะสม	(....) คุณภาพต่ำ
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	(....) คุณภาพดี	(....) คุณภาพปานกลาง	

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
แปลงนามีการจัดการที่ดี			
มีการเตรียมดินที่เหมาะสม	(....) เหมาะสม	(....) ไม่เหมาะสม	
มีการใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	(....) เหมาะสม	(....) ไม่เหมาะสม	
มีการควบคุมน้ำในแปลงนา	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	ตัดพันธุ์ปน.....ครั้ง/ฤดูปลูก
มีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	(....) เหมาะสม	(....) ไม่เหมาะสม	
มีการตากเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	ตากเมล็ดพันธุ์.....วัน
มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าวเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม	(....) เหมาะสม	(....) ไม่เหมาะสม	
(แยกเก็บจากข้าวบริโภคหรือข้าวที่จะขาย)			
มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	
3. การกระจายพันธุ์			
มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	(....) มี	(....) ไม่มี	
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร	(....) เพียงพอ	(....) ไม่เพียงพอ	
มีแผนการกระจายพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			หมายเหตุ
ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้	(....) เพิ่มขึ้น	(....) เท่าเดิม	(....) ลดลง	
เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพ	(....) ดี	(....) ปานกลาง	(....) ต่ำ	
มีการเพิ่มพื้นที่ในการกระจายพันธุ์	(....) เพิ่มขึ้น	(....) เท่าเดิม	(....) ลดลง	
ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปใช้	(....) เชื่อถือ	(....) ไม่เชื่อถือ		
4. การเรียนรู้				
ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง		
มีการศึกษาดูงาน	(....) มี	(....) ไม่มี		มี.....ครั้ง
มีทุนดำเนินการเรียนรู้	(....) มี	(....) ไม่มี		
มีแปลงเรียนรู้	(....) มี	(....) ไม่มี		ขนาดพื้นที่.....ไร่
มีการทดลองทำด้วยตนเอง	(....) มี	(....) ไม่มี		
มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม	(....) มี	(....) ไม่มี		
เรื่องที่เรียนรู้				
มีการเรียนรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี		
มีการเรียนรู้เรื่องการเตรียมพันธุ์ข้าว	(....) มี	(....) ไม่มี		
มีการเรียนรู้เรื่องการเตรียมดิน	(....) มี	(....) ไม่มี		
มีการเรียนรู้เรื่องการใส่ปุ๋ย	(....) มี	(....) ไม่มี		

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
มีการเรียนรู้เรื่องการให้น้ำ	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการเรียนรู้เรื่องการตัดพันธุ์ปน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการเรียนรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการเรียนรู้เรื่องการตลาดและการจำหน่าย	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน	(....) มี	(....) ไม่มี	
5. การตลาด			
มีแผนการจำหน่าย	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีวิธีการขายหลายวิธี	(....) เงินสด	(....) ชี้ม	(....) แลกเปลี่ยน (....) เงินเชื่อ
มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีแผนป้ายกำกับเมล็ดพันธุ์ (ชื่อพันธุ์ ผู้ผลิต แหล่งผลิต)	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีเครื่องหมายผ่านการรับรองเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	
6. การบริหารกองทุน			
มีคณะกรรมการบริหารกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี	

ประเด็นองค์ประกอบตัวชี้วัด	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
มีผู้สนับสนุนและที่ปรึกษากองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีระเบียบข้อบังคับกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการระดมทุนจากสมาชิก	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีแผนการบริหารกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	
มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	(....) มี	(....) ไม่มี	
จำนวนเงินกองทุนเพิ่มขึ้น	(....) เพิ่มขึ้น	(....) เท่าเดิม	(....) ลดลง
มีการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มเงินกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการตรวจสอบ	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการปันผล	(....) มี	(....) ไม่มี	
มีการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	(....) มี	(....) ไม่มี	

ประวัติผู้เขียน

นายสัจจา บรรจงศิริ เกิดเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เมื่อปี พ.ศ. 2530 และปริญญาโท จากคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2533 หลังจากจบการศึกษาได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการ สังกัดภาควิชาพืชศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกำแพงแสน เมื่อปี พ.ศ. 2533 และได้ลาออกไป เพื่อเข้ารับราชการใหม่ สังกัดคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 และโอนไปรับราชการ สังกัดสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2538 ในระหว่างปฏิบัติราชการที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2539 และรองศาสตราจารย์ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2542 จากนั้นในปี พ.ศ. 2546 ได้ลาศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช